

STRIEDAVÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOSŤ V ODIEŤA

zborník odborných materiálov, rád,
informácií a praktických skúseností
o spoločnej porozvodovej starostlivosti
o deti

Milé čitateľky, milí čitatelia,

držíte v rukách zborník o striedavej osobnej starostlivosti, novej forme usporiadania v porozchodovej starostlivosti o deti. Ide o prvú publikáciu svojho druhu na Slovensku a verím, že dopomôže k širšiemu poznaniu tejto oblasti všetkým, ktorým sa dostane do ruky.

Zobierali sme v ňom komentáre a články renomovaných odborníkov z oblasti psychológie, práva, sociálno-právnej ochrany detí ako zo Slovenska, tak aj zo zahraničia. A som si istý, že naše snaženie nevyšlo nazmar.

Po štúdiu tejto oblasti, mnohých praktických skúsenostiach a najmä na základe vlastnej osobnej skúsenosti som úprimne presvedčený, že striedavá osobná starostlivosť je tým najlepším modelom starostlivosti o dieťa po rozchode rodičov. Nejde o ideologické presvedčenie, ale o fakt – a tento fakt dokazujú mnohé štúdie renomovaných ústavov, ktoré nájdete aj v tejto knižke.

Tak, ako sa deti z vlastnej vôle nepýtajú na svet a tak, ako na to, aby ste sa stali rodičom nepotrebuje kurz či oprávnenie, tak isto neprestávate byť rodičom ani po rozvode. Ide o základné rodičovské a ľudské právo podieľať sa rovnoprávne a rovnocenne na živote, výchove a zodpovednosti o spoločné dieťa. Striedavá osobná starostlivosť je naplnením základného záujmu a základnej potreby dieťaťa - mať aj po rozchode rovnocenný kontakt s oboma najdôležitejšími ľuďmi v živote.

Bol by som rád, aby táto knižka vyvrátila mýty, predsudky a neznalosti v tejto oblasti, s jediným cieľom: aby striedavá osobná starostlivosť nebola len ako výhra v športke, či špecialitka len pre vyvolených, ale aby sa stala štandardom porozchodovej starostlivosti všade, kde je to len trochu možné.

Každý rodič, ktorý je spôsobilý a má podmienky podieľať sa na výchove detí, má právo a povinnosť starať sa, vychovávať, formovať a vplývať na dieťa - rovnako otec ako matka. Musíme rozbiť stereotypné zmýšľanie v medziach „párno-víkendovstva“, či nebudaj ešte užších stykov, ktoré z detí vyrábali citových mrzákov. Dnes už Zákon o rodine nehovorí o (komunistickej) ochrane materstva, ale o ochrane rodičovstva. Musíme zmeniť smutnú štatistiku, ktorá potvrdzuje, že viac ako 90% detí je zverovaných výlučne matke.

Striedavá starostlivosť nemá žiadne zistené negatíva; jej prekážkou nemôže a nesmie byť blokujúci rodič, či neznalí alebo neochotní ľudia v rozhodovacom procese. Jediným a najväčším nepriateľom zachovania oboch rodičov pre dieťa je nezáujem rodiča. Chráňme preto tie deti, ktoré majú to šťastie, že o osobnú, každodennú a plnohodnotnú starostlivosť o ne majú aj po rozchode záujem obidvaja rodičia. Faktom zatiaľ je, že takýchto detí nebude až tak veľa; no tých predpokladaných 25% detí, ktorých obaja rodičia majú o osobnú starostlivosť záujem, si to zaslúži. Pri počte 13.000 detí, o ktorých sa ročne rozhoduje, je to vyše 3.000 detí ročne, ktoré neprídu o žiadneho z rodičov! Tam, kde má miesto blokácia, manipulácia, vydieranie, zamieňanie si dieťaťa za rukoječníka, za prostriedok sporu či pomsty, je len jediný liek – striedavá osobná starostlivosť! Tá však nemôže byť podmienená iba obojstranným súhlasom či dobrými vzťahmi rodičov – základným predpokladom je záujem a podmienky pre výchovu dieťaťa. Blokovanie zo strany jedného rodiča, či jeho snaha zamedziť v uskutočnení takejto formy osobnej starostlivosti je v hrubom rozpore so záujmami dieťaťa. Striedavka dokázateľne a preukázane tlmí prípadné konflikty alebo doznievajúce spory rodičov – bývalých partnerov a nedáva možnosť byť v mocenskej pozícii ani jednému rodičovi - zaručuje im totiž rovnaké práva. Ale najmä: zaručuje a realizuje práva dieťaťa.

Rozvod, samozrejme, nie je dobrým riešením pre dieťa a je preň stresom. No akýkoľvek iný model usporiadania ako striedavá osobná starostlivosť tento stres ešte zväčšuje. Nerozhodujeme za deti a nestavajme ich pred „Sophiinu voľbu“: vybrať si len jedného z rodičov! Pretože – a to je dokázané mnohými odborníkmi a opakujem to znova - každý z iných modelov usporiadania má oveľa viac negatívnych dopadov na dieťa ako striedavka.

Zabudnime na mýty a na náš tradičný spôsob myslenia typu "ako to nejde" ! Naopak - nájdime cestu k novým myšlienkam, zmenám, ktoré nám otvoria oči pre lepšie svety, lepšie možnosti, lepšie riešenia. Vždy to ide, ak sa chce.

Táto kniha Vám dá odpovede na námietky a výhrady typu, ako „dieťa má (až) dva domovy“, „musí cestovať“, stále sa baliť, „nikde nie je doma“, že je to preň stres, či to, že je na striedavku malé či pristaré ... To všetko sú pseudodôvody, zámerne vymýšľané, či zväčšované umelé prekážky, vychádzajúce z neochoty. Aj v úplných rodinách to deti často nemajú na ružiach ustlané a pri dobrej vôli sa všetko dá zvládnuť a prekonať. Dieťa má predsa domov tam, kde má otvorenú náruč a srdce svojich rodičov. Dieťa má rado zmenu a život, dieťa má rado a potrebuje oboch rodičov rovnako. Nezabúdajme, že majú rady aj ich širšiu rodinu - babičky, dedkov a ostatných príbuzných. Dieťa má rado a potrebuje zodpovedných rodičov - a nie iba tých víkendových, rodičov na návštevu, rodičov na pár hodín. Rovnako aj samotní zrelí rodičia majú niekedy chuť oddýchnuť si od každodenných povinností a starostí súvisiacich so starostlivosťou o dieťa. V striedavke majú rodičia priestor na seba a na o to väčšiu intenzitu starostlivosti o dieťa, keď je opäť s nimi. Striedavá osobná starostlivosť je podporovaná aj zo strany feministických hnutí, pretože napomáha odbremeneniu a „oslobodeniu ženy“ od výlučnej starostlivosti o dieťa a teda jej „pripútaniu“ výlučne k rodine a domácnosti: ženy majú viac priestoru pre sebarealizáciu ako v profesionálnom, tak i súkromnom alebo spoločenskom živote.

Striedavá osobná starostlivosť nie je novinka. Striedavá osobná starostlivosť je tu, odkedy je človek človekom. Každá rodina je postavená na striedavej osobnej starostlivosti v rôznych modeloch, kedy sa o deti a domácnosť starajú obaja rodičia. Je len prirodzené a logické, že tak by to malo ostať aj po rozchode. Naopak, je trestuhodné, že po rozchode dospelých musí jeden z nich zrazu svoje rodičovstvo "dokazovať" a domáhať sa ho na súde, bojovať oň nielen s druhým rodičom, ale aj so súdom, či sociálnymi pracovníkmi. Ešte trestuhodnejšie je však výchove dieťaťa druhým rodičom brániť.

Ak ste sa pri mojom úvode zamysleli, ako to môžem všetko tak neomylnne tvrdiť, nebudem Vás presviedčať, presvedčte sa sami. Pozývam Vás to zistiť v tejto knihe, ktorá Vám na všetky otázky, ktoré máte, dá vcelku vyčerpávajúcu odpoveď. A ak nie, určite Vám poskytne aspoň mnohé námety na zamyslenie, ukáže cestu k iným zdrojom údajov, myšlienok, skúseností.

Ďakujem touto cestou všetkým, ktorí sa na vydaní tejto knihy podieľali; hlavne editorovi knihy Erikovi Bogdanovi, všetkým odborníkom, ktorí do nej prispeli a tiež svojej rodine, manželke a deťom, ktorí ma robia šťastným a podporujú ma v našom snažení o to, aby každé dieťa malo oboch svojich rodičov.

Na záver ďakujem aj všetkým sudkyňiam a sudcom ktorí majú odvahu meniť zaužívané stereotypy a ktorí nám pomáhajú v našej činnosti; všetkým kolíznym opatrovníckam a opatrovníkom, ktorí bránia právo dieťaťa na oboch rodičov; všetkým za ich často namáhavú a veľmi náročnú prácu a tiež za pomoc a skvelé podnety z praxe. V neposlednom rade ďakujem všetkým rodičom, ktorí milujú svoje deti a majú záujem svojim spoločným deťom zachovať starostlivosť oboch rodičov aj po rozchode.

Laco Ďurkovič
novinár, občiansky aktivista
v mene Ligy Otcov

Barbora Kamrlová: Domov na striedačku

„Moja dcéra mala v škole nakresliť svoju rodinu. Nakreslila seba, otca s jeho novou partnerkou a mňa s mojím partnerom, ale pani učiteľka povedala – to nie je rodina! Rodina sú otecko, mamička a deti! Ale prečo by nemohla byť rodina aj iná?“ pýta sa jedna z matiek, ktorá sa po rozvode dokázala s manželom dohodnúť na striedavej výchove dcéry. Myslí si, že čím viac má dieťa blízkych ľudí, ktorí rešpektujú jeho potreby, tým je to preň lepšie.

Náš rozvod sa ťahal niekoľko rokov, ale ešte ako manželia sme pred právnikom uzatvorili rodičovskú dohodu o striedavej starostlivosti o naše dve dcéry, ktoré mali vtedy štyri a desať rokov,“ vracia sa do spomienok Bratislavčan Miroslav Sabol. „Zvolili sme riešenie, ktoré je pre deti asi najlepšie – nemuseli sa sťahovať od jedného rodiča k druhému, ale zostali v našom pôvodnom byte a my s manželkou sme sa pri nich vždy v nedeľu, stredu a piatok o siedmej večer vystriedali. Ja som odtiaľ odchádzal k svojim rodičom, manželka zas mala možnosť bývať v garsónke, ktorú sme spoločne vlastnili.“

Ako určil súd

Striedavá výchova, pri ktorej dievčatká napriek rozpadu vzťahu rodičov nemuseli prísť ani o jedného z nich, uspokojivo fungovala dva roky s rôznymi obmenami – napríklad isté obdobie sa každý z rodičov staral o jedno dieťa, určitý čas bývali všetci spolu... Všetko sa zmenilo po tom, keď nadobudol právoplatnosť rozsudok o rozvode, ktorým súd zveril deti do starostlivosti matky. Náš právny poriadok totiž pojem striedavá výchova nepozná a súdy rozhodujú v drvivej väčšine podľa tradičného modelu a teórie, že dieťa patrí matke. Rodičia síce majú možnosť dohodnúť sa nad rámec toho, čo určí súd, ale v tomto prípade to už nedokázali. Keď už išlo aj o deľbu spoločného majetku, nastali konflikty a deti sa stali nástrojom boja. „Za celý minulý rok som svoje dcéry videl osemkrát,“ konštatuje Miroslav Sabol. V súčasnosti mu už bývalá manželka umožňuje kontakt v takej miere, ako určil súd: každý párny víkend. Otec sa však každý deň aspoň na pár minút stretáva s dcérami cestou do školy alebo zo školy... „Štát mi inú možnosť nedal,“ hovorí skormútené. Pre porušenie svojich rodičovských práv podáva sťažnosť na Ústavný súd SR.

Ak sa nedohodnú, nepomôže ani zákon Miroslav Sabol sa stal jedným z aktivistov, ktorí sa usilujú o zakotvenie striedavej výchovy do nášho Zákona o rodine. Na Slovensku je nemálo rozvedených otcov, ktorí sa neúspešne domáhajú svojich rodičovských práv. Veria, že sú rovnako dobrými rodičmi ako ich bývalé partnerky, ktoré súdy v rozhodovaní jednoznačne uprednostňujú. Viacerí vidia riešenie svojho problému v zakotvení striedavej výchovy do zákona. „Tam, kde sa obaja rodičia usilujú dostať deti do svojej starostlivosti, sú rovnako schopní vychovávať ich a vytvoriť im vhodné podmienky, mali by to aj súdy uľahčené: nemuseli by sa rozhodovať, komu dieťa zveria. Zverili by ich do striedavej starostlivosti oboch rodičov,“ tvrdí Miroslav Sabol.

Kľúčové slovo: dohoda

Barbora Kamrlová s exmanželom, sa dohodnúť vedeli a už sedem rokov sa o svoju dcéru starajú striedavo – napriek tomu, že u nás na to neexistuje zákon. „Žili sme desať rokov vo Francúzsku, kde

striedavú výchovu zákon umožňuje, a poznali sme niekoľko prípadov, kde to naozaj fungovalo. Preto sme aj my s manželom pri rozvode chceli výchovu našej dcéry riešiť podobne. Zistili sme však, že hoci sa u nás práve v tom čase menil Zákon o rodine, takáto možnosť doň nebola zakotvená. Napriek tomu sme si pripravili vlastný návrh na úpravu styku, ktorý podľa nášho názoru najviac vyhovoval nám i dcére, a predložili sme ho súdu. Vedeli sme, že je možné dohodnúť sa aj nad rámec zákona, ale bolo zábavné na súde počúvať staré poučky o nenahraditeľnosti matky... Súd zveril dieťa mne, manželovi určil styk každý druhý víkend a polovicu prázdnin. My to však robíme podľa svojho a funguje to už sedem rokov," rozpráva Barbora Kamrlová. To, že bývajú každý na inom konci Bratislavy, nepovažujú za problém. Každý štvrtok si dcéru vyzdvihne zo školy jeden z rodičov a dcéra je uňho do utorka rána, keď ju zavezie do školy. Popoludní si ju už vyzdvihne druhý rodič. „Dcéra má už dvanásť rokov a viac aktivít, takže sa prispôbujeme jej potrebám, ale vždy sa na tom dokážeme dohodnúť," hovorí. Polovicu prázdnin trávi dcéra s jedným, polovicu s druhým rodičom. Keď je cez Vianoce s mamou, Silvestra trávi s otcom, v ďalšom roku je to naopak. „Má veľmi rada novú partnerku bývalého manžela aj môjho partnera. Všetci sa navzájom poznáme a korektne komunikujeme. Naša dcéra s nimi získala aj ďalších príbuzných – staré mamy a starých otcov. Myslím si, že čím viac ľudí okolo seba dieťa má, tým je to preň lepšie.“

Rovnocenná možnosť výchovy

Barbora Kamrlová podporila svojím podpisom petíciu za zakotvenie inštitútu striedavej výchovy do zákona a prednášala aj na nedávnej konferencii o striedavej výchove v Hradci Králové. Aj v Českej republike, kde ju zákon umožňuje už od roku 1998, je totiž takéto riešenie po rozvode ešte stále skôr výnimkou. O jeho širšie využitie sa zasadzujú najmä otcovia, ktorí v týchto prípadoch ťahajú za kratší koniec. Súdny, psychologické poradne a sociálne úrady podľa nich nadŕžajú ženám a držia sa tradičného modelu – dieťa patrí matke. Súdny a neraz i psychológovia hľadajú zámienky, prečo so striedavou výchovou nesúhlasí, a vyžadujú splnenie nesplniteľných podmienok. Príklad z Českej republiky dokazuje, že vytvoriť zákonný rámec nestačí. Napokon, aj keď striedavú výchovu umožňujú zákony vo viacerých krajinách, nemožno tvrdiť, že sa využíva masovo. Bežná je hádka iba vo Švédsku, kde je uplatňovanie rodovej rovnosti každodennou realitou. Tam muži bežne a samozrejme zostávajú na rodičovských dovolenkách, rovnocenne sa starajú o svoje deti a berú ako samozrejmosť, že to tak zostane aj po rozchode, lebo rodičmi zostávajú, aj keď prestanú byť partnermi. Vo svojom príspevku na konferencii o striedavej výchove hovorila Barbora Kamrlová práve o tom – o potrebe zmeniť názor, že jedine matka je schopná dobre sa starať o dieťa. Otcovia by sa nemali začať angažovať až v čase rozvodu, ale od začiatku „Od ženy závisí, kedy sa muž stane otcom. V našom prípade to bolo už v momente, keď som zistila, že som tehotná," hovorí a je presvedčená, že nie je fér upierať otcom možnosť rovnocenne sa starať o deti. Takýto prístup však v našich končinách ešte nie je bežný. Aj sudcovia, sudkyne, sociálni pracovníci a pracovníčky ešte stále vyrastajú v prostredí, kde sa zdôrazňuje nenahraditeľnosť matky. „Je to vec výchovy," myslí si Barbora Kamrlová.

Načo zákon?

Na našu otázku, či sa na Slovensku uvažuje o zakotvení inštitútu striedavej výchovy do Zákona o rodine, sme z tlačového odboru Ministerstva spravodlivosti SR dostali odpoveď, že návrh legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka (ktorého súčasťou je rodinné právo) neuvažuje o zakotvení inštitútu striedavej, prípadne spoločnej výchovy. Petícia občanov, ktorí volajú po zmene, zostáva nevypočutá. Je to nepochopiteľné vzhľadom na to, že vo viacerých krajinách k takejto úprave pristúpili, lebo aj odborníci

ju považujú pri splnení istých podmienok za dobré riešenie pre deti. Isteže, striedavá výchova sa nedá uplatniť za každých okolností a podľa slov psychológa Štefana Matulu „vyžaduje veľkú toleranciu, obojstrannú veľkorysosť rodičov a predovšetkým to, aby záujem svojich detí dokázali uprednostniť pred potrebou „mať navrch“ pred bývalým partnerom alebo partnerkou“. Čo by priniesla zmena zákona, keď aj dnes, keď zákon striedavú výchovu nepozná, sa dokážu niektorí rodičia na nej dohodnúť? Deti by boli súdom zverené do výchovy obom, nielen jednému z rodičov, súd by určil vyplácanie (resp. nevyplácanie) výživného. Striedavá starostlivosť nemusí znamenať, že obaja rodičia sa na nej podieľajú rovnakou mierou, ale v určitom pomere (napríklad 30:70). Možno by sme sa mohli inšpirovať príkladom z Nemecka, kde sa rodičia musia dohodnúť na vyváženej starostlivosti o dieťa. Presný podiel na výchove sa určí počas konzultácií s mediátorom, pričom rodičia musia dospieť k dohode, ktorú súd len odsúhlasí. Okrem extrémnych prípadov tak súd nemusí prikazovať a tlačiť na rodičov, čím sa atmosféra vzťahu otec – matka – dieťa vylepší.

Dieťa má právo na oboch rodičov

Psychologička Dorota Kopasová počas svojej praxe liečila mnoho detských dušičiek zranených rozvodom svojich rodičov. Preto všetkým rodičom odporúča, aby ešte pred rozvodom hľadali cesty, ktoré ich spájajú, a nie tie, ktoré ich rozdeľujú. „Nech si spomenú, že dieťa splodili z lásky,“ pripomína. Aj podľa jej názoru problém nie je v zákone, ale v schopnosti rodičov dohodnúť sa na tom, čo je pre dieťa dobré. Pozitíva striedavej výchovy vidí Dorota Kopasová v tom, že rodičia sú pre dieťa modelom správania, ľudských vzťahov a podľa toho sa neskôr správa aj ono. Rozvádzajú sa rodičia, ale nie dieťa. Stále má právo na oboch rodičov. Keď je zverené matke a žije s ňou, pri odchode na víkend k otcovi má pocit, že ju zrádza. Pri striedavej výchove nestráca a nezrádza ani jedného. Má pocit istoty, zázemia u oboch rodičov. Dorota Kopasová však nepovažuje striedavú výchovu vhodnú pre malé deti približne do dva a pol roka. Niektoré sú v tom veku ešte dojčené a, prirodzene, mali by byť u matky. Neustále „sťahovanie“, balenie kufrov, neexistencia jedného domova pre dieťa sú častou výhradou aj z radov odborníkov. Na druhej strane však iní odborníci prikladajú väčšiu dôležitosť kvalite prostredí, v ktorých sa dieťa cíti doma, bez ohľadu na to, koľko ich je. Pointou striedavej výchovy je práve vnímanie viacerých prostredí ako rovnocenných, aj keď nie úplne rovnakých. Pre striedavú výchovu sú potrebné isté podmienky. Dieťa by malo chodiť do tej istej školy a je výhodnejšie, keď obaja rodičia bývajú primerane blízko. V mestách je to jednoduchšie, ale existuje riešenie aj pre prípady, keď žijú veľa kilometrov od seba, dokonca aj v rôznych krajinách. Namiesto striedania po týždni možno striedať pobyt u každého z rodičov hoci aj po roku. Medzitým, samozrejme, dieťa nestráca kontakt ani s druhým rodičom. Všetko je vecou dohody. Každé dieťa je iné a tak treba pristupovať aj k rozhodnutiu o striedavej výchove. Hovoriť o tom s dieťaťom a rešpektovať jeho pocity a potreby.

Ladislav Ďurkovič : Povinná striedavá osobná starostlivosť oslobodí deti od sporov rodičov

Bolo naozaj sužujúce poznať osudy detí, ktoré sa stávali nástrojom mocenského boja, pomsty, či vydierania, alebo zdrojom vymáhania výživného a ktoré systematicky prichádzali o jedného z rodičov. Nekonečné spory zaťažovali súdy, kurátorky, rodičov a hlavne deti. Nepomer "moci" v porozvodovej starostlivosti bol zdrojom mnohých konfliktov a stresu, akoby samotný rozchod nestačil. Kto na to doplácaval najviac boli deti.

Striedavá osobná starostlivosť prináša mnohé pozitíva. Ak sa rodičia budú musieť od začiatku rozchodu deliť o dieťa férovo (striedanie po týždni, či dvoch) eliminujú sa mnohé negatívne javy v porozvodom konaní.

Rovnaký čas u oboch rodičov neumožní manipulovať deti, nebudú môcť viazať dieťa len na svoju osobu a citovo ho vydierať. Vyskúšajú si aj zodpovednosť a povinnosti ktoré s výchovou dieťaťa súvisia a navyknú si tráviť čas aj bez dieťaťa a venovať ho sebe. Ani jeden z rodičov nebude musieť sám niesť bremeno povinností a v spore prestane hrať významnú rolu spor o výživné ktoré sa pri striedavke zvyčajne neurčuje. Expartneri nie sú nútení spolu vychádzať, či sa často stretávať a naučia sa spolu chtiac-nechtiac komunikovať. Eliminuje sa tiež možnosť zatajovania či obštrukcie pri odovzdávaní dieťaťa a nakoniec aj vyostrený konflikt medzi rodičmi sa zmierni. Dieťa nepreruší rovnovážny kontakt s oboma najdôležitejšími ľuďmi v ich živote a ostatnou rodinou.

Rodičia si už po pár týždňoch od predbežného opatrenia o "striedavke" uvedomia dôležitú vec - že nik nie je dôležitejší rodič.

Treba sa zbaviť rovnako naivnej predstavy že striedavka je vhodná len pre rodičov ktorí sa vedia dohodnúť. Nie je, práve naopak. Práve tam, kde sa nevedia dohodnúť - a čo sa poväčšinou nevedia a preto idú na súd - rovnováha "striedavky" zmierňuje možnosť zneužívať silnejšiu pozíciu a tým len prehlbovať konflikt. Je naivné si myslieť, že sa expartneri môžu zmieriť - mnohokrát sa to nepodarí ani do konca života. Ale aj keď sa nemusia ani cítiť, ale ak sú ochotní a schopní sa o dieťa postarať, tak tú možnosť musia dostať. Obaja rovnako. Na "dospelácke" spory predsa nemôže doplacať dieťa tým, že príde o jedného z nich.

Po pár mesiacoch od vydania predbežného opatrenia tak pred súd prídu na pojednávanie rodičia, ktorí ušetria prácu sociálnym pracovníčkam, kurátorkám a aj sudkyniam a sudcom.

Praktické problémy ako riešiť "striedavku" v dvoch mestách, či ako má dieťa chodiť do školy, prípadne u lekára a podobne sa dajú pri snahe odborníkov zameraných na túto oblasť vždy vyriešiť. Mnohokrát ju počas doby "od predbežka po pojednávanie" vyriešia aj sami rodičia.

Deti majú vďaka striedavej starostlivosti eliminované negatívne následky rozchodu, získavajú pocit istoty, nemajú pocit, že jeden z tých rodičov z ktorého pochádzajú je nevhodný či zlý a učia sa adaptabilite a rôznorodosti. A zažívajú pozornosť viacerých ľudí ktorí ich majú radi - to najlepšie čo v živote môžu dostať. Lebo deti si zaslúžia oboch rodičov.

Petr Cihlář : Presentace pro odborný seminář Stálé komise pro rodinu a rovné příležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Jmenuji se Petr Cihlář. Jsem člověk se střídavou péčí. Svoje názory, úvahy i zkušenost publikuji na blogu idnes.cz, odkud je přebírají servery, které se snaží střídavou péčí seriózně zabývat. Představím vám příběh, který boří argumenty odpůrců střídavé péče a vyvrací jejich teorie.

Hrdinou příběhu je náš syn.

Jeho život je k téměř k nerozeznání od života ostatních dětí. Matěj neřeší, jestli je víc doma u mámy nebo u táty. Ani koho má raději. Řešit to nemusí. Domov má jen jeden, i když na dvou místech. Žije spokojeně a střídavka je pro něj přirozená. Jen někteří kamarádi mu závidí, že ho ve školce vyzvedává i tatínek. Oni takové štěstí neměli.

Podívejme se na základní data:

Střídavku praktikujeme asi 3.5 roku - od 2.5 let věku dítěte. Interval střídání máme týdenní.

Jak tak malé dítě střídavou péčí zvládá?

OSPOD uvádí:

„Chlapec dobře prospívá po všech stránkách, jeví se jako bystrý a spokojený dítě.“

Co **školka** ?

„Nezletilý je pohodový a bezproblémový dítě, ve vztahu k dětem přátelský a vždy ochotný pomoci, dosavadní vývoj odpovídá věku ...“

Lékařka:

„Péči rodičů hodnotím jako dobrou, vztah dítěte k oběma rodičům se mi jeví jako velmi pěkný ...“

Jak jsme ke střídavce dospěli ?

Mnozí tvrdí, že nutnými podmínkami fungování střídavé péče (a ta naše prokazatelně funguje) je dohoda rodičů a jejich příkladná komunikace. Naše situace však byla následující...

Během vyhozené rozvodové situace docházelo mezi rodiči k neshodám ohledně péče o dítě, ke konfliktům, vzájemnému napadání, obviňování z týrání a domácího násilí. U sporů rodičů často asistovala policie. Otec byl na měsíc z domu vykázan, matka potrestána přestupkovou komisí za fyzické napadení otce před synem.

Šlo tedy o situaci, která podle názorů některých dnešních řečníků, zcela jednoznačně střídavou péčí vylučuje. Jak hluboce se ochránkyně zájmů týraných žen mýlí, jak málo vědí o střídavé péči, a jak málo rozum! dětem a pohnutkám otců ukazuje další vývoj příběhu

Bylo zjištěno, že matka vnímá svoji roli jako nadřazenou otci. Bylo důvodné se domnívat, že by v budoucnu mohla v kontaktu otce a syna bránit.

Proto se OSPOD pokouší situaci řešit domluvou a doporučením.

Ze zápisu OSPOD: „Bylo telefonicky hovořeno s matkou ohledně týdenního pobytu otce se synem v lázních. Matka uvedla, že nemá nic proti tomu, aby se s ní otec v péči o syna vystřídal, ale pouze v její přítomnosti Sociální odbor doporučuje, aby se rodiče v péči o syna v lázních střídali.“

Když tento pokus selhal, přiklonil se OSPOD k názoru otce a vydal doporučující zprávu pro soud. Následující věty by měly být vepsány do učebnic střídavé péče !

"Od doby posledního jednání nedošlo mezi rodiči k dohodě. Situace v rodině je vypjatá. Dle našeho názoru je v zájmu dítěte upravit poměry soudním usnesením - předběžným opatřením. Jelikož dítě má kladné citové vazby k oběma rodičům, oba se jeví výchovně způsobilí a doposud se oba dva na péči podíleli, jeví se jako vhodná úprava střídavé péče."

Praxí jsme ověřili, že střídavka:

- ✓ Dětem nevadí, ty v ní prospívají
- ✓ Stabilizuje a zklidní výchovné prostředí
- ✓ Je prevencí proti rozvinutí syndromu zavrženého rodiče
- ✓ Funguje i při špatné komunikaci rodičů
- ✓ Mnoho případů domácího násilí je smyšlených

Podmiňování nařizování střídavky dohodou a pěkným vztahem rodičů je návodem k eskalaci sporu a zneužívání obvinění z domácího násilí. Střídavka musí být nařízena právě tam, kde nedohoda a spory rodičů dítě ohrožují. Za určitých splnitelných podmínek střídavka funguje k prospěchu dítěte i při špatné komunikaci jednoho z rodičů.

Prezentuji zde dnes se souhlasem sociálního odboru, jež v mém případě zastupoval skutečné zájmy syna. Tento OSPOD byl předem s obsahem mého příspěvku obeznámen a souhlasí s odkrytím své identity.

OSPOD Brno-jih se za svou práci nestydí a stojí si za ní !

Tato práce by se měla stát podkladem pro zpracování nové metodiky při využívání střídavé péče. Střídavá péče totiž nevede k umisťování dětí do psychiatrických léčeben !

Zkušenost je víc, než názor !

Hana Soudná: Čtyři roky střídavé péče

Je mi 35 let. Manžel mě po několika letech manželství podvedl a s milenkou se mu narodila dcera Jennifer. Po dvou letech snahy se s tím smířit jsme se nakonec rozvedli. Naší dceři Sáře byl v té době rok a půl. Vzhledem k tomu, že jsem byla přítomna jeho tříleté každodenní snaze za jakoukoliv cenu zůstat jeho dceři Jennifer tatínkem a jeho marné snaze ji získat do střídavé péče, věděla jsem, že s naší dcerou Sárkou to nebude jinak.

Představa, že moje milovaná holčička mne bude muset opouštět, budu dlouhých 7 dnů bez ní, tu nekonečnou dobu, kdy bude se svým otcem, byla pro mne téměř nepředstavitelná. Snad strach, nebo soucit s jejím otcem a mým manželem, který nakonec pro to, aby získal svou první dceru Jennifer, vzal už ze zoufalství spravedlnost do svých rukou a střídavou péči si v podstatě doslova "vydobył", způsobil, že jsem se střídavou péčí souhlasila.

Tak se naše dcera Sárinka v jejím roce a půl dostala do střídavé péče. Můj bývalý manžel mne chápal a souhlasil s poměrem 8:6 pro mne. I tak ale prvních několik cyklů, kdy mne dcera opouštěla, bylo pro mne hrozných. S postupem času dcera začínala mít rozum a já zjišťovala, že se na změnu a přechod k tatínkovi těší. Zase opačně, když byla u něj, těšila se na změnu zpátky ke mně. Proto jsem se postupně se střídavou péčí i vnitřně smířila. Sárinka se naučila mít své vnitřní hodiny a pravidelně se na změnu k druhému rodiči těší.

Dnes, po čtyřech letech, si snad ani neumím představit, že by to mělo být jinak. Pozitiva střídavé péče, samozřejmě kromě toho, že dítěti zůstanou oba rodiče, kteří nemají tendenci jeden druhého před dítětem špinit, jsou i v tom, že dítě se nestane závislé na jednom z rodičů. Mnohem snadněji snáší odloučení, je přizpůsobivější na přechody do jiných kolektivů, např. školka, školka v přírodě. Další pozitivní věc je, že dítě má více přirozených, rovnocenných vzorů chodu domácnosti a v dospělosti tím pádem může čerpat ze dvou způsobů vedení života.

Negativa a tíhu střídavé péče po zkušenostech vidím spíše pro naše nové partnery, než pro děti jako takové. Naši noví partneři musí chápat, že běžně komunikujeme s našimi expartnery, otci našich dětí. Musí to respektovat a vím, že je to někdy těžké, ale za šťastné úsměvy našich dětí to určitě stojí. Chtěla bych proto poděkovat mému příteli Jirkovi za to, že ho mám, a hlavně za to, jaký je.

Klára Ehlová: Chci žít u táty i mámy!

...aneb jak to vidí samy děti. Klára je žákyni ZŠ Pardubice Studánka.

Jak jistě všichni dobře víte, je rozvod a svěření dítěte do péče velice nepříjemná záležitost, jak pro dítě, tak pro oba partnery. My děti samozřejmě nevíme, proč ti dva lidé, kteří se měli rádi, se už po nějakém čase nemohou vystát a jejich averze a nesnášenlivost vyvrcholí rozvodem manželství. Řekla bych, že to ale přece jen nejvíc odnášíme my, děti.

Začnu tím, z jakého pohledu to vidím já. Pokud rodiče oznámí dítěti, že se budou rozvádět a že od nastávajících chvil budou žít odděleně (máma a táta zvlášť), je to pro dítě velký šok. Často se stane, že dítě ve škole přestane dávat pozor, cítí se zbytečné a snaží se na sebe co nejvíce upoutat pozornost. Řekla bych, že je to takové volání o pomoc. Prostě na sebe za každou cenu upozornit – nejprve zlobením, v horších případech i sebeubližováním. V takovém případě je už nutné vyhledat školního psychologa. Vím ze svého okolí, že děti postižené rozvodem rodičů vztahy mezi nimi opravdu velmi trpí.

Jestliže má soud rozhodnout, komu dítě do péče svěří, je to většinou matka. Já osobně s tím moc nesouhlasím, protože právo na to být vychovávajícím rodičem mají i muži. Já sama si neumím představit, že by mě vychovával pouze jeden z rodičů. Pokud dítě svěří do péče matky, je to často tak, že k otci jezdí jednou za čtrnáct dní na víkend. Dítěti nezbývá nic jiného, než se s tím vyrovnat. Ještě že se alespoň u rozvodového soudu někdo dítěte zeptá, u koho by spíše chtělo žít. Myslím si však, že by nejraději řeklo: „No přece doma u táty a u mámy!“

Já sama jsem velice ráda, že moji rodiče nejsou rozvedení. Vážím si toho a mám je proto moc ráda.

PhDr. Tomáš Novák: Mýty o střídavé péči o dítě po rozvodu

PhDr. Tomáš Novák (psychiatr, sekundární lékař v Psychiatrickém centru Praha)

Střídavá péče rodičů o dítě po jejich rozvodu vyvolává emoce. Někteří lidé do ní vkládají naděje jako do spravedlivého a nekonfliktního řešení. Jiní ji ostře kritizují jako úlitbu mocným, byť třeba výchovně méně schopným rodičům. Někteří horují pro možnost tento typ péče nařídít a jiní tvrdí, že bez dobrovolného souhlasu obou rodičů půjde jen o pokračování rozvodového boje o dítě, samozřejmě v nových podmínkách a poněkud odlišnými prostředky než dříve. V poradenské praxi se setkáváme s řadou diskutabilních názorů, někdy přímo mýtů o zmíněném typu péče. V tomto textu uvedeme některé z takových názorů i odpověď na ně.

Námítka: Dítě nebude nikam patřit, nebude mít domov.

Odpověď: Princip „dělení se“ je k dítěti vštěpován od raného věku. Výrazný je zejména u sourozenců, nicméně i jedináčci jsou vedeni k tomu, aby se dokázali rozdělit s ostatními dětmi. Bez větších problémů dítě akceptuje i fakt, že se rodiče o ně hodlají „podělit“. Podmínkou je, že to akceptují i rodiče.

Námítka: Z dítěte učiníte věčného tuláka. Bude to jako ve filmu „Jestliže je úterý, musíme být v Belgii“. Nebude vědět, kam ze školy jít.

Odpověď: Nadsázka námítky je zřejmá. Nikdo netvrdí, že střídavá péče má střídat pobyt u otce a u matky dítěte každý den. Týden, zejména pokud jej předchází alespoň jeden adaptační víkendový den, je obdobím dostatečně dlouhým m.j. i pro adaptaci. Název zmíněné veselohry lze pak bez ironie parafrázovat např. na „Jestliže je sudý týden, musím být u otce?“. Takto lze plánovat čas a ovlivnit program dítěte v dlouhodobé perspektivě.

Námítka: Dítě přece nemůže mít dvoje učebnice, dvoje hračky, dvojí zimní výbavu atd. Je to finančně i technicky nemožné.

Odpověď: Možné to nesporně je. Porovnáme-li výdaje spojené s rozvodem, je podobné zdvojení výbavy jen relativně malá částka. Je nutno zdůraznit, že „možné“ zde naprosto neznamena „nutné“. Většina věcí se dá přenést, jiné ne nezbytně prostě počkají.

Námítka: Při například měsíčním pobytu u otce se dítě přizpůsobí jeho výchovnému stylu a odvykne obdobnému stylu matky. A samozřejmě i naopak. Nebude vědět, „čí je“.

Odpověď: Střídání po měsíci skutečně postuluje poměrně dlouhý a ne ideální interval. Za vhodnější považuji střídání po týdnu. V mé praxi se zdá, že co nejdelší časový interval pro střídání péče vyžadují ti z rodičů, kteří se s daným stavem jen těžko smiřují. Jinými slovy, střídavou péčí si v podstatě nepřejí.

Nedostatečné ztotožnění rodiče s daným řešením situace je pochopitelně komplikací a někdy dokonce jeho kontraindikací.

Námítka: Střídavá péče je legalizací nejednotnosti při výchově. Nechci, aby mé dítě bylo v situaci, kdy jeden týden je něco černé a druhý týden je stejná věc bílá. Nejde jen o to, že ve svém týdnu bude otec dítěti např. vyprávět, jak jej jeho matka okradla a jak vždy byla „samý chlap“, přičemž od následujícího pondělka bude dítě slýchat, jak matku okradl otec.

Odpověď: Takhle by to opravdu nešlo. Stejně tak například dítě nemůže být týráno, zneužíváno ani vystavováno zásadním výchovným chybám. Je třeba mít jistotu přijatelných podmínek u obou rodičů.

I proto nejsem zastáncem autoritativního příkazu střídavé péče. Rodiče je nutno přesvědčit o tom, že dané řešení je přijatelné pro další život dítěte. Ne pro pokračování rozvodového boje.

Námítka: Střídání „černé“ a „bílé“ je extrémem. Jenomže žena se s naším dítětem není schopna učit matematiku (nebo jinak – muž nemá trpělivost se s klukem učit). Nechci, aby kvůli střídavé péči dítě propadlo. Abych nezapomněla – můj bývalý tvrdí, že se mu hnusí třídní schůzky a o učitelkách se vyjadřuje nelichotivě.

Odpověď: I když teoreticky připustíme podobný katastrofický scénář, je nepravděpodobné, že žák připravující se kvalitně do školy jen v sudém (lichém) týdnu propadne. Tempo školní výuky není tak zběsilé, že by nebylo možné potenciální zanedbání dohnat. Na specifika obdobného extrémního případu lze učitele upozornit. Netvrdím, že všichni, ale mnozí jsou schopni k situaci přihlédnout. Jindy lze alespoň v čase zvýšeného zkoušení a písemek domluvit i v „matčině týdnu“ konzultaci s otcem, nebo naopak. Vše zlé může být k něčemu dobré. Není na škodu, pokud se dítě při přípravě do školy učí samostatnosti. Svou hodnotu má i to, pokud žádný z rodičů není pouhým rodičem na neděli, tj. když pozná, co vše péče o dítě vyžaduje. Pokud se týče třídních schůzek, měl by je absolvovat ten z rodičů, který jejich specifický kolorit lépe zvládá. Nejednotnost rodiny a školy, jak lze delikátně nazvat například nevhodnou kritiku vyučujících, je nešvarem, může se projevit při všech možných typech kontaktu s dítětem.

Námítka: Dítě nemohu otci na celý týden svěřit. Neumí se o ně postarat, neumí vařit, prát, žehlit. Je příliš zaměstnaný. Nechci, aby kvůli ješitnosti otce byl náš potomek dítětem s klíčem na krku.

Odpověď: Ženy často podceňují hospodyňské schopnosti mužů. Jsou jistě muži, kteří v určitých rodinných konstelacích předstírají, že nedokáží uvařit ani čaj a rozlišit při vkládání do pračky bílé a barevné prádlo je nad jejich síly. Je to jen účelová přetvářka. Mužský způsob vedení domácnosti je mnohdy jiný než ženský. Pro dítě je ovšem cenné, pokud zjistí, že co je jiné, nemusí být vždy (podstatně) horší. Přílišnou zaměstnanost či jiné zájmy rodiče lze saturovat v týdnu, kdy nemá dítě ve své péči. V dalším týdnu obvykle lze pracovní dobu přizpůsobit školnímu rozvrhu.

Námítka: Nedovedu si to technicky představit. Jakápak střídavá péče, když dítě musí přece mít jedno trvalé bydliště, jednoho lékaře.

Odpověď: To samozřejmě ano. Vše je věcí dohody a není důvod měnit to, co funguje.

Námítka: Neměnit, co funguje, to se snadno řekne. Dělán všechnu práci kolem dítěte sama a dovedu si živě představit, jak dítě přijde od otce s rancem plným špinavého prádla a „matko, vyper to...!“

Odpověď: Opět jedna z relativně katastrofických vizí. Podobnému vývoji lze předejít domluvou. Pokud není domluva možná a podřídit nátlaku se nechceme, nezbývá než situaci řešit konfrontačně – prostě neprát. Povede to k zvýšeným finančním výdajům za dvojí výbavu. Jak již bylo řečeno, v kontextu nákladů na rozvod jde jen o malou část.

Námítka: O dítě se nezajímá a teď najednou chce střídavou péči. Nejde mu o děcko, chce mi jen dělat potíže.

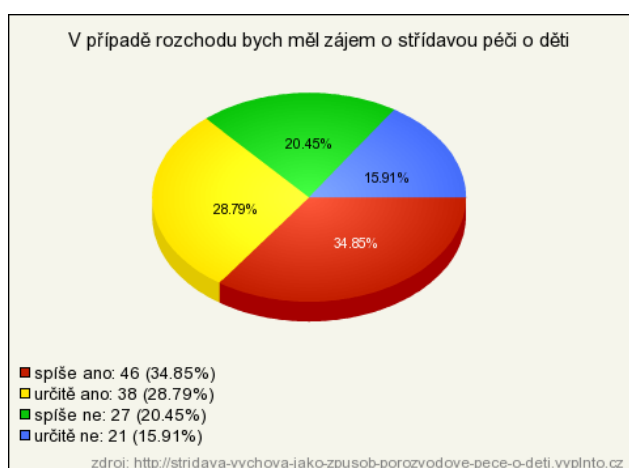
Odpověď: Hierarchie hodnot se časem, okolnostmi a kontextem situace mění. V žebříčku životních událostí, jež mohou vyvolat stres, je rozvod vždy na některém z čelných míst. Stres vzniká i u toho, kdo rozvod převážně zavinil, a může postoj k dítěti změnit. Mnohého si v životě začneme vážit až v situaci ohrožení. Samozřejmě, ani motiv „dělat potíže“ nelze a priori vyloučit. Známa právní zásada ale říká: „V pochybách ve prospěch obžalovaného.“ Přinejmenším pochyby o „motivaci snahou dělat potíže“ je možno mít vždy. Připouštím zcela ojedinělé výjimky, které potvrzují pravidlo.

Jana Pužmanová: Střídavá výchova jako způsob porozvodové péče o děti

Průzkum je součástí bakalářské práce autorky "Porozvodová péče o děti / Střídavá výchova". Podobné výsledky jako tento průzkum přinesla nedávno i anketa Střídavky mezi respondenty SANEP (viz článek [VEŘEJNOST CHCE STŘÍDAVOU PÉČI](#)).

2. Téměř 64 procent respondentů odpovědělo, že by v případě rozchodu s partnerem mělo nebo spíše mělo zájem o střídavou péči o děti. Toto dosti vysoké číslo je překvapující, jestliže víme, že dle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR za rok 2008 na svěření dětí po rozvodu do střídavé péče připadá necelých 5 % z celkového počtu dětí rozvádějících se rodičů.

Odlišnost výsledků provedeného průzkumu a praktického chování rodičů po rozvodu by měla být předmětem dalšího sociologického šetření.

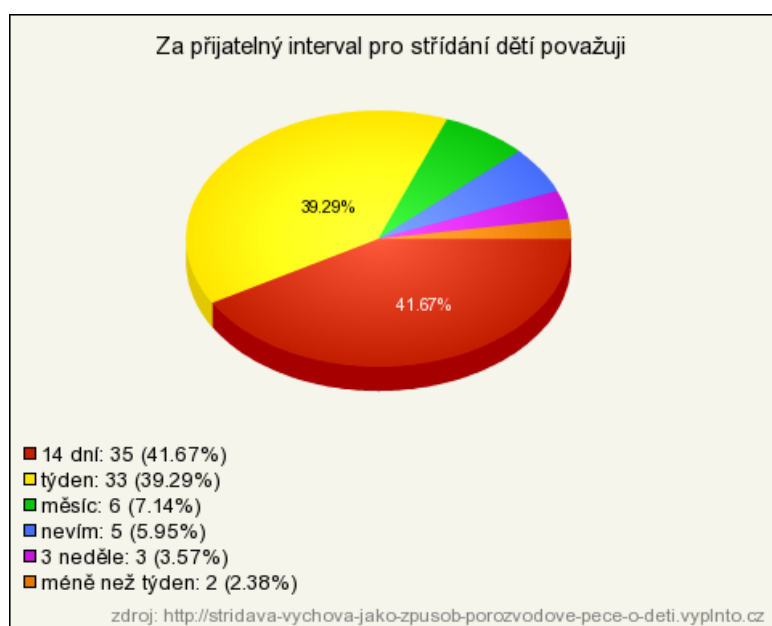
3. Z tabulky je patrné, že prioritou osob souhlasících se střídavou výchovou je, aby dítě po rozvodu rodičů neztratilo ani jednoho z nich a aby se mohli oba dva rodiče podílet na jeho výchově.

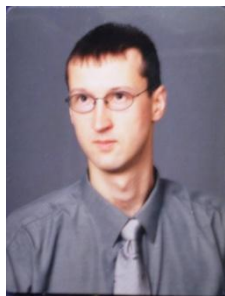

4. Přestože mnozí dětské psychologové doporučují vhodnost zavedení střídavé výchovy až u starších dětí, 45 % dotazovaných si dokáže představit praktikování střídavé výchovy již od 3 – 6 let (45 %) nebo 6 – 9 let (20 %).

6. Zhruba stejnému počtu osob se jeví jeden nebo dva týdny jako interval pro střídání dětí nejpřijatelnější.

1/ Základné fakty a situácia na Slovensku v oblasti zverovania detí do osobnej starostlivosti rodičov

Na Slovensku prevláda aj po júli 2010 situácia, že v 90% prípadov rozvodov sú deti zverované matkám. Takéto rozhodnutia súdov pretrvávajú i v prípade, že otec prejavil skutočný a vytrvalý záujem o zverenie detí do striedavej starostlivosti. Samozrejme, hovoríme tu o otcoch a situáciách, kde neboli a nie sú zistené, resp. dokázané patologické javy, vylučujúce takúto formu starostlivosti. Hovoríme o minimálne 50% detí a 50% otcov, ktorí sa počas trvania manželstva mali navzájom radi, trávili spoločne čas, hrali sa, učili, chodili na ihriská apod.. Zo štatistického, objektívneho a morálneho hľadiska je nemožné, aby otec, ktorý bol dobrým otcom počas manželstva a ktorý sa vedel o deti postarať – a na druhej strane dieťa, ktoré malo otca rado, rovnako ako matku – rozvodom túto schopnosť a zároveň i právo stratili. Rovnako nie je možné nijako zdôvodniť alebo obrániť praktiky súdov a iných orgánov štátnej správy, ktorými – okrem prípadných akcií matiek – je dieťa prakticky oberané, okrádané, zbavované práva na oboch rodičov tým, že je zverené výlučne jednému z nich. Detská psychika a citový vývoj sú tak značne narušané nielen oddelujúcim rodičom, ale aj štátom, vytesňujúcimi jedného z rodičov na okraj života dieťaťa – a to s výrazne negatívnymi následkami na dieťa, rodičov i celú spoločnosť.

Je teda možné konštatovať, že súčasne platné zákony v tejto oblasti neumožňujú v dostatočnej miere brániť a chrániť právo dieťaťa na oboch rodičov rovnako.

Je možné povedať, že v prípade zverenia dieťaťa iba jednému z rodičov, napriek záujmu druhého rodiča o dieťa, sú pošliapávané ústavné, ľudské a morálne práva detí i jedného z rodičov.

Je možné povedať, že napriek reálne existujúcemu stavu a spoločenskej požiadavke nápravy štát a štátne orgány nezabezpečuje rovnoprávne, spravodlivé, riadne a objektívne riešenie tejto situácie a dokonca pôsobí protiprávne a proti občanovi (i tomu budúcemu).

2/ Príčiny sporov o zverenie detí

Samozrejme, príčiny sporov o deti sú rôzne, väčšinou však priamo súvisia s dôvodom vzniku krízovej situácie medzi partnermi a následne rozchodu, či rozvodu. Nakoľko v absolútnej väčšine prípadov ide o emocionálne a psychologicky zložitú a ťaživú situáciu, často trvajúcu niekoľko mesiacov ba i rokov, je zrejmé, že pravdepodobnosť vyhrotenia sporu je veľká a dokonca rastie.

Za takýchto podmienok rodič, ktorý danú situáciu nezvláda a nedokáže ju riešiť komunikáciou s partnerom, odborníkmi, rodinnými príslušníkmi, priateľmi apod., mediáciou, dohodou alebo iným pozitívnym a vhodným spôsobom často siaha k praktikám, ktoré síce z jeho uhla pohľadu situáciu „riešia“, dokonca preňho pozitívne, avšak objektívna skutočnosť je tomuto riešeniu veľmi vzdialená. Z objektívneho hľadiska totiž ide o psychický a emocionálny kolaps rodiča, o skutky podnietené osobnými pocitmi voči druhému rodičovi (nenávisť, pomsta, odplata apod.), bez ohľadu na spoločné deti a ich vzťah k druhému milujúcemu a milovanému rodičovi.

Takto sa v praxi stretávame s rôznymi negatívnymi, často nelegálnymi skutkami rodiča (najčastejšie matky), či skôr so skutkami hlboko a negatívne narušajúcimi práva všetkých ostatných zainteresovaných ľudí – najmä detí.

Ide o neočakávané odsťahovanie sa zo spoločnej domácnosti i s deťmi, o bránenie v styku s druhým rodičom, vrátane akéhokoľvek kontaktu, ba nezriedka i priamo manipulácia s citmi dieťaťa formou ovplyvňovania, citového vydierania, pestovania syndrómu zavrhnutého rodiča atď., skutočné či

predstierané choroby dieťaťa, očierňovanie druhého rodiča, kupovanie a lákanie dieťaťa ... tieto praktiky sú individuálne, avšak prítomné v rôznej intenzite v každom z takýchto prípadov.

Muž – otec, ktorý bol dlhé roky riadnou a plnohodnotnou súčasťou života detí často vôbec nevie, čo sa deje s jeho potomkom, kde sa nachádza, ako sa má. Z dieťaťa sa v rukách matky stáva obeť, rukojemník, živý štít, zbraň, mocenský nástroj.

Následne a v priamej súvislosti s týmto „vlastnením dieťaťa“ zaň matka žiada každomesačné výkupné v podobe finančného príspevku na výchovu a opateru. S uplynulým časom rastú jej šance na úplné a súdom potvrdené vlastnícke práva na vec – dieťa, a to najčastejšie s odôvodneniami typu „dieťa si zvyklo v novom prostredí, má nových kamarátov (prípadne môj nový partner plní úlohu otca)“, či dokonca „dieťa odmieta ísť k otcovi, bojí sa ho ...“.

3/ Spolupáchatelia

Ako už bolo povedané, rodičovi pri takýchto postupoch viac-menej pasívne, niekedy aj aktívne napomáha dokonca samotný štát, a to prostredníctvom niektorej zo štátnych inštitúcií alebo zamestnancov. Musíme však zdôrazniť, že právny systém v Slovenskej republike takéto praktiky netoleruje. Na druhej strane však ani neexistuje dostatočná zákonná ochrana práv dieťaťa pred únosom jedným z rodičov (či už v rámci Slovenska alebo i v medzinárodnom meradle); neexistuje efektívny postih rodiča za neodôvodnené bránenie v (rovnoprávnom) styku dieťaťa s druhým rodičom. Podľa tzv. „zaužívanej súdnej praxe“ sú deti pridelené do starostlivosti matiek bez riadneho a objektívneho skúmania a dokazovania. Zamestnanci UPSVaR sú často v konflikte záujmov, nakoľko sú povinní vykonávať riadne šetrenie situácie a zároveň sú kolíznym opatrovníkom detí pred súdom v konaniach o zverení. Inštitút predbežných opatrení je úplne nefunkčný, nevymožiteľný a väčšina návrhom na jeho vydanie zo strany otca je zamietaných ako neopodstatnený.

Za strany, ktoré rovnako ťažia z danej situácie a z dlhých sporov pred súdom, je možné považovať i samotných advokátov, ktorí sú finančne zainteresovaní na dĺžke trvania sporu a jeho predlžovaní. Podobné platí pre súdnych znalcov a dôvodom existencie mnohých úradníckych miest na UPSVaR sú práve takéto situácie v rodinách a spoločnosti. A nakoniec, to isté je možné povedať aj o postoch rozvodových sudcov v konaniach „C“.

Najväčším a najhorším spolupáchatelom je však podľa mňa desiatky rokov pestovaná mentalita, vtlačaná do mysli ľudí – občanov: a to, že dieťa patrí matke. Je to – povedané v skratke – výsledok socialistickej kampane za rovnoprávnosť ženy, ktorá v západných spoločnostiach mala skôr charakter feministických hnutí. Nešlo tu ani tak o zrovnoprávnenie a rovnaký prístup k obojom pohlaviam, ako skôr o neustále zvýrazňovanie úlohy a dôležitosti ženy (matky), bohužiaľ v praxi na úkor muža – otca; šlo o dokázanie (často i neprirodzené a násilné), že žena je schopná sa sama živiť i starať sa o deti, bez pomoci a účasti muža. Bohužiaľ, súčasné spoločnosti, tak západné ako aj postsocialistické, sa stávajú obeťami tohto nebezpečného a neracionálneho sociálneho experimentu.

...

6/ Existuje ideálne riešenie ?

Dovoľujem si tvrdiť, že také ideálne riešenie vlastne existuje. Znovu opakujem a zdôrazňujem, že sa zaoberáme prípadmi, kedy o starostlivosť o deti majú skutočný záujem obaja rodičia.

Tí rodičia, ktorí o striedavú starostlivosť záujem nemajú, sa pravdepodobne uspokojia so zverením detí do výlučnej starostlivosti druhého rodiča, s platením výživného a možno s občasnými kontaktmi a stykom cez prázdniny, ako tomu bolo doteraz.

Pre všetky deti, ktoré nechápu príčinu rozchodu dvoch ľudí, ktorí boli, sú a do konca života budú ich rodičmi; pre všetky deti, ktoré ľúbili a ľúbia rovnako mamu aj ocka; pre všetky deti, ktorým mama uvarí

skvelý obed a ktoré otec naučí korčuľovať, pre všetky deti, ktoré nemajú so spormi rodičov nič spoločné a nechcú byť obeťami ani tohto sporu ani nechcú prísť o jedného z nich, je striedavá starostlivosť jediným správnym, spravodlivým, pochopiteľným a prijateľným riešením.

Pre všetkých rodičov, ktorí počas trvania manželstva, zväzku, partnerstva boli a stále sú a zostávajú dobrými rodičmi a ktorí majú záujem sa o deti starať plnohodnotne, riadne, každodenne – pre všetkých rodičov, ktorí sú schopní takejto starostlivosti a majú na ňu vo svojom bydlisku podmienky je striedavá starostlivosť jediným spravodlivým, normálnym, ľudsky i právne prijateľným, pochopiteľným a dobrým riešením.

Áno, striedavá starostlivosť nariadená zákonom a rozhodnutá súdom, efektívne vymožitelná a dosiahnuteľná okamžite od začiatku krízy, od prípadného opustenia spoločnej domácnosti jedným z rodičov (s deťmi, či bez nich) je týmto ideálnym riešením. Áno, nech sa skúma, či nie je vhodnejšia iná forma zverenia do starostlivosti, ale striedavá starostlivosť vo vhodných intervaloch musí byť východiskom.

Ak sa nakoniec predsa len ukáže, samozrejme, až po naozaj objektívnom skúmaní a dokazovaní, že striedavá starostlivosť priamo škodí dieťaťu, potom nech súd pristúpi k hľadaniu inej formy zverenia – nie naopak !

7 / Výhody ideálneho riešenia

Chceme uviesť len niekoľko z mnohých výhod nami navrhovaného (ideálneho) riešenia:

- dieťa si zachová plnú kontinuitu vzťahu s oboma rodičmi rovnako, nebude mať pocit opustenia, či zradu na jednej strane a pocit „objektu výlučnej lásky jediného rodiča“ na druhej strane
- dieťa sa nestane živým štítom, zbraňou, vecou, objektom, prostriedkom pomsty, nenávisti, odplaty jedného rodiča voči druhému
- dieťa znovu získa narušenú dôveru v život a v rodičov tým, že bude mať dva rovnocenné domovy (uvidí, že spravodlivé riešenie je možné a akceptovateľné rodičmi)
- minimalizujú sa spory rodičov o deti, nakoľko pri striedavej starostlivosti budú mať rovnaké a rovnocenné postavenie z hľadiska času a možnosti starostlivosti a výchovy detí
- skráti sa dĺžka sporu pred súdom, je predpoklad, že konfliktnosť sporu sa zníži a komunikácia rodičov sa postupom času zlepší
- odpadnú vecné ťahanice o výživné

8/ Má „ideálne“ riešenie aj úskalia ?

Jediné úskalie alebo dôvod, pre ktorý by striedavá starostlivosť nemohla dobre fungovať je – osobnosť rodiča, jedného z rodičov.

Znovu je treba sa vrátiť k bodu 2. : sme však presvedčení, že každý dobrý rodič by sa mal snažiť o dobro spoločného dieťaťa. Zámerne nehovoríme „svojho dieťaťa“, pretože dieťa nepatrí iba jednému rodičovi – nepatrí dokonca ani obom; dieťa patrí samo sebe a ako svojbytná bytosť, občan bez plných občianskych práv má o to väčšie právo na oboch rodičov rovnako, právo na ochranu dokonca aj pred svojvôľou jedného z rodičov, právo na lásku oboch rodičov. Nie právo na ich prípadnú vzájomnú ... antipatiu.

Sme presvedčení, že každý dobrý rodič má morálnu, ľudskú, snád' i ústavnú povinnosť ustúpiť od svojich vlastných práv v prospech dieťaťa, na úkor dieťaťa.

Sme presvedčení, že každý dobrý rodič je morálne, ľudsky a snád' i ústavne povinný zabezpečiť dieťaťu rovnoprávny a rovnocenný styk s druhým rodičom, ktorý je a stále bude jeho rodičom; ktorého genetickú

výbavu bude dieťa nosiť celý život a ktorú bude prenášať svojim potomkom; ktorého krv bude stále kolovať v jeho žilách; ktorého tvár, črty, chôdzu, pohyby budú stále obsiahnuté v jeho tele, živote, osude.

Ak takýto rodič neumožňuje, sabotuje, marí akékoľvek kroky smerujúce k naplneniu túžob spoločného dieťaťa, túžby po vlastnom otcovi (matke), diskvalifikuje sa ako rodič. Ak takýto rodič bráni spoločnému dieťaťu v tom, aby dokonale a plnohodnotne poznalo každodenný život svojho druhého rodiča, jeho duchovné, citové, psychologické bohatstvo, aby s ním zdieľalo jeho život a dávalo mu naopak bohatstvo svojho mladého života, svojho smiechu, svojho pohľadu na svet – takýto rodič dokazuje vlastnú neschopnosť; dokazuje, že nie je dobrým rodičom; že si nezaslúži byť rodičom.

Preto i v extrémnych prípadoch zavlčenia detí do cudziny, únosov stovky a tisíce kilometrov ďaleko budeme presadzovať myšlienku striedavej starostlivosti, ktorá ani za takýchto podmienok nie je nemožná. Sme naopak presvedčení, že práve v takýchto situáciách je striedavá starostlivosť jediným prijateľným riešením.

Je teda iba jedno jediné úskalie: rodič, ktorý chce byť výhradným majiteľom dieťaťa, urobí všetko pre to, aby pred súdom dokázal, že v prípade jeho dieťaťa je SOS nerealizovateľná tým, že bude zámerne mariť snahu druhého rodiča o korektné a správne rodičovstvo v SOS a následne požiada súd o zverenie dieťaťa do OS.

9/ Na záver

... Sme však pevne presvedčení, že úloha vlastného rodiča je v živote dieťaťa nezastupiteľná a nepostupiteľná. Sme presvedčení, že to, čo je zapísané do kostí, tkanív, tela a duše dieťaťa, nemôže byť zmenené pokožkou.

Sme presvedčení a dúfame, veríme a žiadame, aby malo každé dieťa vymožitelné právo na vlastného rodiča, ktorý túži byť s ním, starať sa oň, učiť a hrať sa s ním, vychovávať ho, ukazovať mu cestu do života, ktorý ho čaká.

Sme presvedčení, že zodpovednosť, ktorú cítime voči spoločným deťom a nesená nie ako povinnosť ale ako právo, musí byť postavená na rovnaké miesto ako zodpovednosť a právo druhého rodiča.

Petr Cihlár: Střídavka jako pomsta?

Neznám případ, kdy by muž odešel s dětmi z domova, opustil ženu, obvinil ji z domácího násilí, požádal o rozvod, získal děti do výhradní péče a matka usilovala o střídavou péči.

Proto mi dovolu výjimku, že v článku budu užívat výrazů "muž, otec" a "žena, matka". Domnívám se, že to mám dostatečně statisticky zdůvodněno. Teoreticky však můžete tyto slova zaměnit, smysl článku zůstane totožný. Osobně mám mezi ženami mnoho přátel, mám je rád a vážím si jich. Nedělám totiž mezi lidmi rozdíly podle barvy pleti ani pohlaví.

Argumentem odpůrců střídavé péče je mylná domněnka, že střídání postýlek je pro dítě horší, než trvalý život s jedním rodičem. Je již dostatečně prokázáno mnoha studiemi a vidím i na vlastním příkladě, že to děti snášejí dobře a spokojeně. Mám střídavou péči 3 roky a myslím, že mám pár zkušeností. Zatím se žádná vládní struktura o moje zkušenosti nezajímala.

Odpůrcům střídavé péče, v naprosté většině případů zhrzeným ženám chci vzkázat: Jste teoretici. Možná o střídavé péči přemýšlíte, možná vás žene obava, že nedokážete bez dítěte týden být, možná chcete jen potrestat chlapa, který Vás naštval. Nemusím si "peklo stěhování", jak nedávno řekl český soudce Holcman představovat, protože to "stěhování" se synem už 3 roky zažíváme. Střídavá péče funguje, dokonce i přes nesouhlas jednoho z rodičů k celkovému prospěchu dítěte. Vy máte představy, já mám zkušenosti. Opusťte si poznámky o pekle, které pro dítě prý představuje časté "stěhování, pendlování" a podobné nesmysly. Dítě si věci nestěhuje, přechází ze známého do známého prostředí, jeho domov netvoří věci, ale lidé, se kterými se cítí dobře a bezpečně. Nestresuje ho to, bere to automaticky, jako vy třeba chození do práce a z práce. Jistě není střídavá péče ideální, představuje však řádově menší zlo, než ztráta jednoho rodiče a jeho vlivu na výchovu.

Ovšem tato otázka je složitější a v tomto článku se jí nechci věnovat. Chceme-li totiž hodnotit střídavou péči, musíme ji srovnávat se stavem, který by v rodině panoval, pokud by střídavka nařízena nebyla. A to je velmi obtížné a individuální. Dalším z častých argumentů odpůrků střídavé péče dětí po rozchodu rodičů je, že se otec nikdy předtím o dítě nezajímal a teď najednou, když žena požádala o rozvod se ženě mstí svým úsilím o střídavou péči. Jinými slovy, jde mu jen o pomstu. Střídavá péče je pro otce způsob, jak se matce pomstít zato, že ho opustila. Zajímavé je, že jsou otcové ve své snaze o střídavou péči ochotni vynaložit obrovské úsilí, čas i peníze. Touha po pomstě?

Když muž rozbalí obsílku soudu se žádostí ženy o rozvod, v první chvíli si často pozdě uvědomí, co všechno měl a ztrácí. Následně od kamarádů a právníků zjistí, že by měl ženě ustoupit a dát jí co chce, protože vymahatelnost styku s dítětem nařízeného soudem na 1x za 14 dní je prakticky nulová, takže pokud se žena rozhodne, on dítě neuvidí celé měsíce či roky. Žádat o svěření dětí do výhradní péče v případě, že žena není asociální narkomanka je pošetilé, naděje na úspěch je nulová. Jedinou šancí, byť nepatrnou, je snaha o získání střídavé péče.

Pokud muž ví, že se žena bude snažit jeho kontakt s dětmi mařit a má-li svoje děti rád, je pro něj střídavá péče při vědomí si stavu české justice a vymahatelnosti rozsudků jediným východiskem. Správný

otec ví, že ho jeho děti potřebují, a že z nich bez jeho vlivu na výchovu vyrostou duševně poznamenaní lidé. Ani otčím nenahradí péči milujícího biologického otce.

Touha muže po pomstě ženě? Ne! Motorem je velká rodičovská láska. Některé ženy samy takovou lásku nezažily. Často je spojuje problematické dětství, nedostatek lásky, pozornosti a sebevědomí v něm. Neznají tak velký cit a u druhého ho nedokážou pochopit. I když se navenek zdá, že tyto ženy svoje děti milují, sebe milují víc. Snaží se dohonit to, čeho se jim v dětství nedostávalo. Na lásku dětí k otci žárlí a chtějí si ji celou urvat jen pro sebe. Láska dětí je opojná. Proto jsou také schopny bránit otci a dětem v kontaktu, proto to dělají. Domnívají se, že pak budou mít celou lásku dítěte jen pro sebe. Je to sobecká chamtivost a k dětem bezohlednost. Kdo v dětství nepoznal dost lásky, bez ohledu na to, jde-li o muže nebo ženu, nemá předpoklady být dobrým rodičem.

Střídavka jako msta? Kdepak. Byla by moc drahá a náročná. Muži se nemstí. Navíc žena, která dává zájem svůj před zájem dětí už pro muže není přitažlivou. Přestane je zajímat. Chtějí s ní jen normálně vycházet a stejnou měrou, třeba i střídavě vychovávat jejich děti.

Brání-li žena muži v kontaktu s dětmi, mělo by to být důvodem k okamžité změně výchovy, ke svěření dětí otci. Následně impulzem sociálním pracovním sledovat, jak se otec o děti stará a zda nedělá stejnou chybu, jako matka, totiž zda dětem nebrání v kontaktu s ní a nepoužívá děti jako zbraň. Děti mají právo na oba rodiče, jejich spory je nezajímají. Dobrý rodič to nejen ví, ale také si svůj život podle toho dokáže ve prospěch dětí zařídit a do sporů je netáhá. Tady to končí.

Úsilí muže o střídavou péči není mstou, ale vyústěním obav milujícího otce o budoucnost svých dětí, podporované velkým procentem často nespravedlivých rozsudků opatrovnických soudů a jejich neschopností dodržování rozsudků vymáhat.

Tvrdím, že střídavá péče v naprosté většině případů (ne nutně všech) funguje a hodí se zejména u malých dětí, které si snáze zvykají. Střídavou péči lze soudně nařídit a je to nutné udělat tam, kde by jeden z rodičů druhému rodiči v kontaktu s dítětem bránil a tím ohrožoval jeho zdravý vývoj. Děti jsou na střídavou péči připraveny. Nepředstavuje pro ně žádný problém. Problémem je střídavá péče pouze pro některé nezralé rodiče, kteří se snaží druhého rodiče ze výchovy svých dětí vyřadit. V případě zájmu obou výchovně způsobilých rodičů o dítě pečovat může být střídavá péče bez obav a průtahů soudně nařízena.

Z pozice člověka, který již více než tři roky formou střídavky o šestiletého syna pečuje si troufám tvrdit, že malé děti se střídavou péčí žádné problémy nemají. Potvrzuji výsledky zahraničních studií. Aspoň prozatím se můj syn vyvíjí podle všeho zdravě, je bezproblémový, ví co má a váží si toho. Na otázku, jaká má doma zvířátka odpovídá, že andulky a pejska. Neříká, že u tatínka andulky a u maminky psa. Také neřeší u koho se mu líbí víc nebo koho má raději. Řešit to naštěstí nemusí a nechce. Nemusí srovnávat nesrovnatelné a lámat si hlavu, jestli je pro něj důležitější pravá ruka nebo levá noha. Oba údy jsou pro něj stejně důležité a žádný nechce postrádat stejně, jako nechce postrádat tatínka nebo maminku. U obou se mu líbí stejně a má oba stejně rád.

To, že se synovi ve střídavé péči daří a bez problému se na ni adaptoval podtrhuje fakt, že střídavka byla nařízena proti vůli jeho matky, podle mého názoru stále bohužel zastávající názor, že dítě patří jen jí, ona jediná je oprávněná dítě vychovávat a určovat, jak často se bude vídat se svým otcem. Přesto se jí nepodařilo střídavou péči během tří let zmařit. Můj případ je mediálně znám, dostávám se proto do kontaktu i s jinými rodiči se střídavou péčí. Nikdy jsem neslyšel, že by střídavá péče nefungovala. Několik kamarádek k ní bylo okolnostmi přinuceno, každá přiznává, že dětem střídání nečiní potíže. Ani tak zvané "stěhování", kdy si děti vlastně nic nestěhují (mají vše 2x) nebo dva trochu odlišné způsoby výchovy nejsou žádným problémem.

Adriana Hovoričova-Gelienová: Vzkaz pro ženy - matky

Možná už většina z Vás slyšela o Lize Otců (slovenské sdružení - pozn. překl.), nebo se právě možná dozvídáte, jako jsem se to dozvěděla před pár dny já. Jsou tam lidé - otcové, kteří bojují za svá práva a hlavně práva našich ratolestí! Stojím za těmito lidmi, neboť vskutku vím, co prožívají, když nemohou být se svými děťkami, tak jako nemohu být ani já jako matka se svou milovanou dcerkou!

Je mi skutečně jedno, jestli se některá z Vás, co si toto přečte, urazí! Ale je smutné, jak dokáží být "hnusné" některé MATKY - ženy a očerňují své ex-partnery a hlavně otce svých dětí, před svými dětmi ony samy!!! Ani jedna z Vás si vůbec neuvědomuje, jaké je bolestivé to Vaše chování a jak to ubližuje vedle dětí i otcům! Jsou to také jen citlivé lidské bytosti a ne hadrové panenky! Velmi mnoho žen využívá své dítě jen pro POMSTU, což je velmi smutné! Proč? Proč by také otec nemohl mít stejné právo na výchovu dítěte jako matka? V čem jsou ti otcové z Ligy Otců jiní? Asi v tom, že jsou citliví a dokáží milovat své děti "navzdory všemu", stejně jako my?!!

Já jsem přišla o svou dcerku "podvodem", když jsem chtěla být "hodná", vycházet vstříc a v dobré vůli, protože vím, že moje dítě otce potřebuje! Zřekla jsem se dokonce nároku na výživné, jen aby byl KLID a podepsala o tom i dokument! Nejhorší řešení pro dítě, aby vyrůstalo bez vlastní matky.. Proto si velmi vážím každého otce v Lize Otců a pevně věřím, že je v nich jen to DOBRO, jaké je i ve mně. Krvácí mi srdce, jako matce, jako ženě, jako "té slabší polovičce", když vidím kolem tu zlovůli paradoxně NÁS ŽEN - MATEK, co mají jít dobrým příkladem hlavně DOBREM! JSEM a chci být DOBROU mámou a nevzdám se. Nepřestanu doufat, dokud dcerka nebude v mé péči. Ex - manžel mi ji prostě ukradl a zfalšoval, co se jen zfalšovat dalo! Avšak až ji jednou určitě budu mít, vzhledem k tomu, že dcerka má PRÁVO NA LÁSKU i od něj, tak mu nebudu bránit ve styku, jako on brání teď mně!

Nemám to v úmyslu, neboť já velmi dobře vím, jak to bolí, když víte, že máte dítě a nemůžete jej S LÁSKOU vychovávat! Zkuste si většina z Vás uvědomit, jaké by to bylo, kdyby to bylo opačně a VY zažívaly to, co tito dobří otcové z Ligy Otců ... Já to zažívám a řeknu Vám, že to velmi bolí... Není dne, kdy bych na svou Sašku nemyslela...!

V Lize Otců se setkávají lidé se skutečnými a smutnými příběhy... znám pár a svírá se mi hrud' z toho, jaké dokážou být matky těch dětí zákeřné k jejich tatínkům! Já osobně nepochopím, co tím ta každá žena ("také matka" jako já) sleduje? Co si tím chce každá dokázat, že brání styku dítěte s otcem? Jediné, co tím každá dokáže, je, že se jí děti po čase odcizí, a to jen kvůli jejich nesmyslné pomstě!

Za takové matky se já jen stydím! Co bych já dala za to, abych měla dcerku u sebe a abych se těšila z toho, jak roste, a společně s jejím tatínkem bychom probírali její zájmy, byť i jen jako kamarádi! Takže maminy, ženy, přestaňte ubližovat otcům našich dětí, a také otce mé dcerky, přestaňte ubližovat ty mně! Bolí to!

Proto jsou bolestivé příběhy tisíců otců na Slovensku, za kterými stojím a podporuji v Lize Otců hlavně zájem dítěte! Každého, nejen svého! Ani za to nemohou, jaké mají rodiče. Ony se na svět neprosily, ale jsou tady a je třeba je MILOVAT stejnou měrou, neboť každé dítě potřebuje lásku od obou!

Takže si zkusme samy uvědomit, jaké chyby se dělají a jak se tím ubližuje našim dětem! Jen mě prosím neberte, hlavně VY, ŽENY, MÁMY, MAMINKY, že stojím pouze na straně mužů - otců! Já jsem za stejná práva DÍTĚTE na oba rodiče!

List rozvedenej matky

Dobrý deň, ako žena, ktorej sa táto téma bytostne týka - chcela by som Vám vyjadriť podporu a rešpekt! Veľmi Vám držím palce v tomto boji! Kvôli všetkým tým deťom, ktorých sa to týka a pre ktoré je rozvod a rozpad ich rodiny dosť veľkou záťažou a pre ktoré sa otcovia stávajú cudzincami, ktorí s nimi chodia na zmrzlinu a do Dráčika. Vaša iniciatíva je o to ťažšia, o čo je v súčasnosti viac rozvedených manželstiev a o čo viac ľudí rozvod, ktorý je sám o sebe traumou, aj ďalej využívajú na boj s bývalým partnerom a pomstu. Cez deti a na ich úkor. To by mal byť trestný čin, podľa môjho názoru. Deti sa nevedia a nemôžu brániť, veľakrát netušia čo sa deje, berú to ako fakt a tým pádom sú vystavené napospas svojim rodičom a ich bojom. Ale o tom tu písať nechcem. Nie som ani odborník, ani psychológ, sociálny pracovník, právnik ani pedagóg, takže tieto nuansy tiež nechám na iných. Je to môj osobný názor a skúsenosť. Nechám tiež bokom všetky emócie, všetky preplakané noci a moje trápenie. Chcem písať o deťoch.

Som žena, rozvedená a mám dvoch malých synov. Po dva a pol roku odlúčenia mi pri rozvode boli chlapi zverení do starostlivosti s neobmedzeným stykom pre ich otca. Tiež by som mohla, vďaka platnej legislatíve a postoju súdov a tak ako množstvo iných žien, prakticky zabrániť tomu, aby sa môj bývalý manžel vídal s deťmi. Je to pomerne jednoduché a ľahké a bohužiaľ častokrát ženami využívané ako akt pomsty za to "čo muž urobil". Oprávnenosť takejto pomsty je vec druhá. Kto komu ublížil, tretia. Ale dopad, aký to má v konečnom dôsledku na deti, je vec najzásadnejšia. Argument, že dieťa otca nepotrebuje je úplne scestný a vypovedá o mentálnej úrovni ženy. Samozrejme vynímam extrémne prípady keď muž rodine ubližoval, prípady alkoholikov a šialencov atď a otcov, ktorých je čas s deťmi tiež len nástrojom pomsty. Aj keď veľakrát aj tieto veci sú vecou názoru. To je ale iná story

A samozrejme je môj postoj ovplyvnený tým, že som schopná sa aj existenčne a finančne aj po rozvode o deti a seba postarať, takže tento dôvod "sekania" do bývalého manžela odpadá.

Ako mama dvoch malých chlapcov, ktorý sú pre mňa to najdôležitejšie na svete, som si vtedy dávno sadla a spísala si veci na papier. A v každom riadku rezonovalo to, ako každý deň vidím, aký dôležitý je pre nich ich otec. Ktorý ich miluje, stará sa o nich a venuje sa im. Či dobre alebo zle, dostatočne alebo nie, to je znova vec názoru a ja by som si tiež veľakrát vedela veci predstaviť inak. Ako každý muž nachádza svoju realizáciu vo svojej práci a spoločenskom uznaní a má svoje záujmy a napriek tomu si vie zorganizovať svoj čas a život tak, že deti sú na prvom mieste, dovoľm si povedať. Im je jedno že my dvaja sme sa rozviedli. A majú na nás oboch právo. A ani jeden z nás nemá právo im toto právo zobrať.

Dôvody rozvodu a to ako to zvládame my dvaja sú pre túto tému irelevantné. To by si mal každý uvedomiť. Po dva a pol roku, napriek ťažkému rozchodu a stále pretrvávajúcim negatívnym pocitom zo strany môjho bývalého manžela sa nám podarilo (bez zákona) sa dohodnúť na prakticky striedavej starostlivosti (podobnej dlhému a krátkemu týždňu) s tým, že o všetkých veciach týkajúcich sa detí komunikujeme a riešime ich dohodou. Voči deťom vystupujeme naďalej spolu, pomerne jednotne aj keď rozdielom vo výchove sa proste vyhnúť nedá. Deti vedia a uvedomujú si že spolu nežijeme. Ale vnímajú že nie sme v konflikte. Vnímajú našu lásku.

Bývame v tesnej blízkosti, každý vo svojej domácnosti a oddelene. Vôbec nič nezdieľame. Len deti. Lúbime ich obaja a na tom stavíme prekonávanie problémov. Možno zniem teoreticky, ale verte mi dopracovala som sa k tomuto postoju cez milión praktických a veľmi vecných rozhodnutí. Poznám zopár takých ďalších párov, kde to funguje. Je to o vyspelosti rodičov. Nie je to ľahké a veľakrát ma (a určite aj jeho) to stojí veľa síl, sebazaprenia a kompromisov. Ale dá sa to.

Držím palce všetkým, ktorí potrebujú zákon na to, aby mohli byť so svojimi deťmi. Aby im to vyšlo!

A Vám prajem Vám vo Vašom snažení veľa úspechov.

S pozdravom,

Jana B.(z dôvodu želania matky neuvádzame jej plnú identitu)

Ing. Oľga Pietruchová: Dieťa na striedačku

(Ing. Oľga Pietruchová predsedníčka OZ Možnosť voľby a Ženskej loby Slovenska, výkonná riaditeľka Slovenskej spoločnosti pre plánované rodičovstvo a výchovu k rodičovstvu, aktívna feministka)

Na Slovensku sa začína diskutovať o možnosti zverenia dieťaťa po rozvode do striedavej opateri rodičov. Samo o sebe sa jedná o chvályhodnú iniciatívu; inštitút striedavej výchovy dieťaťa spoľahlivo funguje v mnohých krajinách vrátane susedných Čiech.

Vo všetkých tých krajinách sa však zmeny udiali postupne a v širšom kontexte. Len na Slovensku začíname od konca. Začíname riešením následku – automatického zverovania maloletých detí po rozvode do starostlivosti matky. Prečo sa nikto nepýta na príčinu: prečo sudcovia a sudkyne automaticky zverujú deti práve matke? Prečo je vytvorený stereotypný pohľad spoločnosti na neodmysliteľnú úlohu matky a v podstate postrádateľnú úlohu otca? Ten predseda nie je daný zákonom. Vznikol na základe dlhodobého stereotypného rozdelenia tzv. rodových rolí, ktoré určujú miesto ženy v domácnosti a pri výchove detí. Tento stereotyp je natoľko silný, že ženy, ktoré sa chcú popri rodine venovať aj kariére, sú označované za *krkavčie matky* a tie, ktoré po deťoch vôbec netúžia, sú považované vo svojej podstate za *nenormálne*.

A hoci sa vo svete veľa hovorí o tzv. *nových otcoch*, na Slovensku je tento trend len málo viditeľný. Iste, mnoho otcov sa zúčastní pôrodu a podieľa viac na výchove detí ako to bolo kedysi. Ale na ráznejší krok – napr. ísť aspoň na pár mesiacov na rodičovskú dovolenku – sa ich odhodlá len veľmi málo (v súčasnosti je to cca. 1%).

Mýtus dobrej matky?

Čo mi v súčasnom diskurze najviac vadí je vytrhnutie vecí z kontextu a spôsob vedenia diskusie, kde sa často spomína údajný *mýtus dobrej matky a zlého otca*. Nevieť, že by taký mýtus existoval. Viem však o snaženiach mnohých konzervatívcov *zaklincovať* tradičnú úlohu ženy ako matky, najlepšie v domácnosti. Keď feministky hovoria o individualite ženy a snažia sa ju oslobodiť z úzko zošnúrovaného korzetu materstva, ktorý jej často nedá dýchať, sú označované nelichotivými prívlastkami až nepriateľkami prirodzenej úlohy žien. A zrazu, keď ide o záujem mužov ako skupiny, už sa nejedná o *prirodzenú úlohu*, ale o *mýtus*?

Áno, automatické prisudzovanie detí po rozvode matke znamená formu diskriminácie voči mužom a tým rodovú nerovnosť. Ale... v mnohých oblastiach života (dá sa povedať, že vo všetkých ostatných) sú diskriminované ženy a akosi to nikoho nevzrušuje. Už vôbec nie poslancov a politikov. Je zrejmé, že androcentrické politické strany (alebo ich radšej rovno nazvime *macho-strany-alfa-samcov*) nemajú záujem o komplexné riešenie rodovej (ne)rovnosti. Úplne im postačuje vyhovieť skupinke mužov kričiacich po svojich otcovských právach a rodovú rovnosť v programe majú odháknutú.

Prečo nie striedavá starostlivosť už v manželstve?

Zverenie dieťaťa do striedavej opateru rodičov je určite správna vec. Naša spoločnosť však potrebuje hlbšie zmeny. Potrebujeme nielen striedavú opateru po rozvode, ale už *počas manželstva*, a to nielen formálne. Potrebujeme, aby otcovia trávili čas s deťmi na rodičovskej dovolenke a prevzali aspoň polovičnú zodpovednosť nielen za výchovu detí, ale aj s tým súvisiace domáce práce. Tým netvrdím, že takí otcovia nie sú. Sú; ale sú stále tou povestnou výnimkou, ktorá iba potvrdzuje pravidlo. Ak bude otec na rodičovskej dovolenke samozrejmosťou, ak popri matkách uvidíme na detskom ihrisku či v zdravotnej ambulancii aj otcov, spoločnosť si zvykne na neodmysliteľnú úlohu mužov pri výchove detí. Súdy budú potom musieť rozhodovať o prípadoch individuálne, podľa situácie rozpadajúcej sa rodiny a najlepšieho záujmu detí, a nie podľa stereotypných predstáv zakorenených v spoločnosti.

Osobne by som zakotvila do zákona podmienku, aby nárok na striedavú opateru detí po rozvode mal len otec, ktorý sa podieľal aj na rodičovskej dovolenke. V mnohých prípadoch by totiž nemusel byť motívom skutočný záujem o deti, ale skôr snaha muža *ukázať to tej štetke*. To už ani nehovorím o komplikovaných situáciách pri školopovinných deťoch, ak rodičia žijú v rôznych mestách, o platení výživného atď atď. Ak sa totiž rozchádzajúci partneri vedia rozumne dohodnúť, nie je problém urobiť tak aj v súčasnosti.

Iná, z feministického hľadiska oveľa zaujímavejšia možnosť, by bola zakotviť *povinnú striedavú opateru* tak, aby si otcovia mohli užívať rodičovskú zodpovednosť v plnej miere a vyskúšali si tak situáciu jednorodičovskej rodiny často krát žijúcej na hranici chudoby. Som však presvedčená, že návrh povinnej striedavej opateru by v našom parlamente nikdy neprešiel... takú budú si na seba páni poslanci neušijú. *Čo by, preboha, s tými deckami robili?*

A to už ani nehovorím o nechuti riešiť iné situácie ako je neplnenie si vyživovacej povinnosti voči vlastným deťom, ktorý je na Slovensku najčastejšie páchaným trestným činom (s takmer nulovým postihom). Práve pre tých by bola povinná striedavá opatera výbornou školou do života. Inak to zas dopadne tak, že len otec bude mať možnosť voľby – a ak sa mu nebude chcieť byť plnohodnotným otcom, celá zodpovednosť zase ostane na žene a muž si zariadi život podľa vlastných predstáv.

Cui bono?

Dominantná úloha žien pri výchove detí je v podstate jediná forma moci, ktorou ženy disponujú. Najnovšie snahy údajne *v záujme rodovej rovnosti* viditeľne nemajú za cieľ skutočné zrovnoprávnenie mužov a žien; nejdú ruka v ruku s návrhmi na zvýšenie úlohy otcov pri výchove detí, na striedavú opateru detí na rodičovskej dovolenke, na zlepšenie postavenia žien na trhu práce a v spoločnosti. Naopak, cieľom týchto snáh je iba oklieštiť mocenskú pozíciu žien v jedinej oblasti, kde im to spoločnosť – a vlastná pohodlnosť mužov – veľkodušne povolila.

Publikované na <http://www.jetotak.sk/editorial/dieta-na-striedacku>

Petr Cihlár: Kdy nařídít střídavou péči o děti.

Dvojčata - chlapec a děvče, dostanou hračku. Začnou se o ni hádat. Povyk uslyší maminka, vyslechne je a zjistí, že se nedokážou dohodnout. Každý si chce s hračkou hrát sám. Rozumná maminka je rozsoudí, řekne:

"Děti. Hračka je vás obou. Pokud se nedokážete dohodnout, budete každé ráno losovat, kdo si bude hrát s hračkou dopoledne a kdo odpoledne. Kdo pravidlo poruší, dostane na zadek! A tak to bude, dokud se nedokážete domluvit nebo si hrát si společně!"

Zásah maminky byl nejen spravedlivý (hádky dětí utichly), ale také výchovný. Obě děti pochopily, že je v jejich zájmu maminku na sebe neupozorňovat a raději se dohodnout a hračku si stejnou měrou půjčovat, pokud si s ní nechtějí hrát společně.

Stejně tak to má být i ve sporech o děti. Tím spíše, že dítě není hračka a má právo být s oběma rodiči stejně. Navíc, pobyt s jedním rodičem dítěti neprospívá. Ve sporech o děti je v roli maminky autorita státu, potažmo soud.

Někteří rodiče jsou skutečně jako děti a dohodnout se nedokážou. Stačí, aby se nechtěl dohodnout jen jeden z nich, a k dohodě nedojde. Jsou dospělí, namítnete. Ano, ale člověk se dospělým stává postupně. Nedospívá dovršením 18. roku věku. Postupně se vyvíjí, učí se a zraje. Celý život. Má smysl takové dospělé "děti" vychovávat? Ano. V zájmu jejich dětí. Vždyť i důchodce může jít do vězení s účelem převýchovy. Zde se stát o převýchovu snaží. I v případech mnohem méně společensky závažných, než je odpírat dětem právo na kontakt s druhým rodičem

Myslím, že většina z vás, čtenářů, postup zmíněné maminky schvaluje. Nařízení střídavé péče není nic jiného a mělo by být přirozené. Je na místě právě tam, kde se rodiče nedokáží dohodnout. Přesto se české úřady chovají tak jako maminka, která by hádku dětí o hračku vyřešila svěřením hračky holčičce. Na pořád. Jednou za 14 dní o víkendu by holčička měla hračku půjčit chlapečkovi. Snadné je domyslet, jaké výchovné dopady by to na holčičku a chlapečka mělo. Troufám si tvrdit, že by holčička brzy začala situace zneužívat, co by si zmanula, to by si na úkor chlapečka vykřičela, vydupala a vyplakala. Chlapeček by zase cítil frustraci, méněcennost, ukřivděnost a závist, v důsledku čehož by namísto uklidnění vztahů rostla rivalita dětí a jejich vztah by se měnil v nenávisť. Není na místě řešit tyto spory následně výzvami k dohodě, chozením k psychologům, přemlouváním chlapečka, aby se společné hračky vzdal... Chybu je třeba napravit už tam, kde vznikla. Na počátku. Je potřeba obnovit spravedlnost a dát dětem co jim patří. Nehledat důvody, proč by děti měly být svěřeny do střídavé péče, ale hledat důvody, proč ne.

Střídavá péče je pro děti přirozenější a prospěšnější, než péče jen jednoho rodiče. Pokud by to nebylo v prokazatelně závažném rozporu s potřebami dítěte, měla by být automaticky nařízena tam, kde se rodiče nedokáží dohodnout, jsou-li výchovně způsobilí a mají-li o děti zájem. Účelové maření střídavé péče, například odstěhováním se do vzdáleného města bez dohody s druhým rodičem, povede - jako výraz neúcty k dítěti a nerespektování jeho potřeby mít své bližní blízko - k sankci. V krajním případě ke svěření dítěte druhému rodiči. Obavy z trestu budou motivovat rodiče k dodržování pravidel, respektování jeden druhého a ke komunikaci. Rodiče přestanou děti proti sobě navádět, protože to nebude mít smysl. Dítě bude mít možnost srovnávat a obrázek si udělá samo. Časem se komunikace rodičů zlepší, spolu s tím, jak čas rozvodové rány zhojí. A výsledek? Tím budou spokojenější a zdravější děti, připravenější na život.

Sesat' základných zásad pre obdobie pri rozvode (rozchode)

podľa Children of Europe

Nasledujúci sprievodca vám môže pomôcť vyhnúť sa základným chybám, ktoré už iní pred vami urobili a neprinieslo im to nič dobrého.

1. Podporujte aktívne dieťa

rodič, s ktorým dieťa / deti žije / žijú by mal urobiť všetko pre to, aby zabezpečil dieťaťu zlepšenie kontaktu s druhým rodičom, teda bude aktívne podporovať dieťa v kontakte s rodičom, bude mu pomáhať v tom, aby si čas s ním strávený skutočne užilo

2. Informujte druhého rodiča

rodič, s ktorým dieťa / deti nežije / nežijú by mal informovať druhého rodiča všeobecne o tom, kde a ako spolu trávia čas a prípadne dať aj telefonický kontakt na seba, či do miesta pobytu

3. Nezhody riešte bez prítomnosti dieťaťa

nezhody o vhodnosti oblečenia, vzdelania, liečenia, výchovy alebo o priebehu kontaktu s dieťaťom / deťmi by mali rodičia riešiť bez prítomnosti dieťaťa / detí

4. Dodržujte stanovený čas

obaja rodičia by sa mali snažiť ako len najviac to ide dodržať časové rozvrhy, na ktorých sa dohodli

5. Rešpektujte súkromie

rodičia by mali rešpektovať vzájomne svoje súkromie, takže "vypočúvanie" dieťaťa / detí v priebehu kontaktu s ním môže dieťaťu prekaziť radosť zo spoločne stráveného času s rodičom

6. Nerobte negatívne poznámky

rodičia by sa mali vyvarovať akýchkoľvek negatívnych poznámok na účet druhého rodiča!!

7. Bud'te vl'údni na dieťa

dieťa / deti, ktoré sa držia späť - je uzavreté alebo javí známky vyčerpania po návšteve u druhého rodiča, nie je poškodené návštevou, ale odráža sa v ňom stres a znepokojenie nad zmenou v rodine, bud'te na neho vždy vl'údni!!

8. Predvídateľnosť je dobrá pre dieťa

je dôležité, hlavne pre malé dieťa / deti mať jasný, prehľadný, predvídateľný rozvrh

9. Pokúste sa vytvoriť ozajstný vzťah

obdobie rozšíreného kontaktu (ak dieťa / deti trávia s rodičom aj večery a noc) umožní rozvinúť vzťah, ktorý je skutočný, nie "umelý"

10. Pokúste sa spolu komunikovať bez emócií

kontakt medzi dieťaťom / deťmi a ich rodičmi sa javí ako hladší a tým aj lepší pre deti / dieťa, ak sú rodičia schopní spolu komunikovať bez emócií a podporovať pozitívne pocity jeden o druhom, dobré je tiež hovoriť o tom, že "otec ťa má rád "alebo" matka ťa má rada "ak nie je možné nič iného v danú chvíľu povedať

Petr Cihlář: Rady pro otce bojující o střídavou výchovu

I. Na úvod si řekneme, co je třeba vědět

1. Bez vás žena nesmí nic měnit

Bez dohody s vámi nesmí žena nic zásadního v majetku manželů ani poměrech dítěte změnit. Za nepřípustnou změnu je odstěhování dítěte, je to únos. Někdy může jeden z rodičů o něčem rozhodnout sám, předpokládá se však, že proti tomu druhý rodič/manžel nic nenamítá. Pokud dodatečně vyjádříte svoji opačnou vůli, je úkon prvního z manželů neplatný. Říká se tomu námitka relativní neplatnosti. Obáváte-li se, že by mohla žena něco takového udělat, např. odjet s dítětem na neznámé místo, disponovat majetkem, napište jí předem doporučený dopis a sdělte, že něco takového zakazujete, nesouhlasíte s tím, a pro něco takového do budoucna vyžadujete písemnou dohodu vás obou.

2. Máte stejná práva

Jste stejný rodič jako matka, hájíte sice svoje rodičovské právo, ale především právo Vašeho dítěte na OBA rodiče. Nikdo nemůže vašemu dítěti jeho právo upírat a byl byste špatný rodič, kdybyste právo svého dítěte nehájil. Váš boj není bojem o dítě, ale PRO dítě! Musíte mít k dítěti stejný přístup a musíte mít stejné informace, jako jeho matka.

II. Co je třeba udělat

1. Dokažte zájem

Co nejdříve prokázat zájem OSOBNĚ o dítě pečovat. Pokud vám matka brání styku s dítětem, okamžitě požádejte písemně o pomoc sociální odbor či policii.

2. Nedovolte změnu

Nedovolte změnu v péči o dítě před rozsudkem. Pokud se ženě podaří děti odvést a z výchovy vás vynechat, soud často předběžným opatřením v zájmu "zklidnění" zafixuje stávající stav. Dítě si na tento stav zvykne a soud následně znění předběžného opatření zkopíruje do rozsudku. Pokud tedy ještě není ve věci rozhodnuto a žena už vám ve styku s dětmi brání, nečekejte na její souhlas, nepřijde. Vezměte si dítě třeba ze školky a odveďte jej k sobě. Donuťte ženu ke střídání, je to spravedlivé. Oznamte sociálce, že je dítě s vámi, že je v pořádku, oznamte rovněž, kdy dítě matce vrátíte.

3. Pro dítě to musí být hra

Vše dělejte velmi citlivě a pro malé dítě jako hru. Pokud jde do nového prostředí, uvykejte ho postupně, konzultujte s dětským psychologem.

4. Nepleťte se ženě do výchovy

Jakmile ženě dítě vrátíte, do její péče nezasahujte a do života se jí nepleťte. Je to její odměna za to, že ona nechá dítě stejný čas s vámi. Dejte ji potřebnou jistotu, že navzdory vašim sporům ji nikdy o dítě připravit nechcete, protože jste lepší rodič než ona.

5. Zapojte úřady a kontrolujte je

Zajímejte se o postup řešení vašich podnětů na OPD (sociálka) a policii. Byl byste špatný rodič, kdybyste se o tyto věci nezajímal, nelze být lhostejný. Pro úřady budete dotěrný, ale vaše duševní rozpoložení lze pochopit. Bojíte se o milované dítě. Úřady musí cítit váš zájem i varovně zdvižený prst, pak spíše rozhodnou zodpovědně a nebudou se případu věnovat pouze "rutinně".

6. Berte ženě vítr z plachet

Například ženě nabídněte peníze před sociální pracovnící, tvrdí-li, že jí žádné nedáváte. Nebo jí nabídněte, že může točit na kameru předávání dítěte, tvrdí-li, že ji přitom napadáte. Dodržujte vstřícná pravidla i jednostranně, ukážete tím, že jste morálně vyzrálejší rodič.

7. O ženě mluvte jen hezky

Je-li mezi vámi napětí, zbavte se ho, chod'te k psychologovi nebo sepisujte žádosti a stížnosti (nepřeháněť). Spory přesuňte k soudu, byl-li porušen zákon, je vaše povinnost to oznámit.

8. Jak čelit negativní energii

Negativní energii, kterou k vám bývalá vysílá, transformujte do úsilí v tomto směru (návštěvy psychologa, sepisování žádostí), nedokážete-li se na to prostě flegmaticky vykašlat. Ne ke všemu se musíte vyjadřovat, řešte jen důležité věci.

9. Opakovaná lež

Dávejte pozor na to, že opakovaná lež se může stát pravdou, je třeba se občas i ohradit. Když se však ohradíte, může to vyvolat zase reakci a eskalaci. Napište svůj názor na papír a nechte si ho u notáře za 30 Kč potvrdit. Později se může hodit. Nebojte se dělat ústupky a prohrát bitvy. Důležité je vyhrát válku.

10. Vytvořte si blog

Na blogu můžete i bez souhlasu druhého rodiče uveřejňovat fotografie vašeho dítěte s vámi. Je to legální i bez souhlasu matky. Vyhýbejte se však pomluvám, útokům na ženu, ovládejte se, než se naučíte se na takové věci prostě vykašlat. Pořizujte fotografie a uveřejňujte je zde. Bude existovat důkaz, že se dítěti věnujete a je vám spolu dobře. A pokud to dopadne špatně a o dítě přijdete a ono bude nakonec zmanipulováno proti vám, jednou možná tyto fotografie najde a pochopí.

III. Závěr

Bud'te shovívavý, zachovejte klid a důsledně odděľujte spory od péče o dítě! I kdyby byla páchána na vás křivda. Nejde o vás, ale o dítě! Rodičovství lidi mění. Urychluje jejich dozrávání. Nenechte věci dojít tak daleko, že se spálí mosty a komunikace ustane úplně. I když se to nezdá, před chvílí jsem si s bývalou vyměnil sms, ptala se, jestli nevím, kde je houpáčka. Zítra společně synovi zamáváme, pojedete se školku na týden na školku v přírodě. Možná nebudeme stát hned vedle sebe, ale určitě bude klid, s oběma se hezky rozloučí a bude šťastný, že nás tam má oba. A oba budeme určitě v klidu, i když ona mi asi "ahoj" neřekne. Já jí ano. A dám si záležet, aby to syn slyšel, protože ho tak vychovávám ke slušnosti a úctě k lidem, s jejichž názory nemusím vždy souhlasit.

Pokud váš vztah s manželkou dospěl až sem a ona se pokusila vás ze života dítěte vymazat, uvědomte si, že manželství tím pádem skončilo a je na vás a dítěti páchán jeden z nejtěžších zločinů, odpírání práva na oba rodiče. Jasně vymezte spravedlivá pravidla, ale pokud budou překročena, neváhejte tvrdě bojovat. Ne o dítě, ale PRO dítě. Každé území, které vyklidíte, budete velmi těžko dobývat zpět.

A trocha psychologie:

Nikdy nezapomeňte, že zájem dítěte je na prvním místě. Pokud se o něj nedokážete postarat a dítě se s vámi nebude cítit dobře, ztrácí vše smysl. Nesoutězte o přízeň dítěte uplácením, získejte si jej přirozenou autoritou. Rozvod je obdobím změn a neklidu, proto je více než kdy jindy mimořádně důležité, aby dítě ve vaší přítomnosti cítilo klid a jistotu. Vaší zbraní musí být láska a odpuštění. Hod'te minulost za hlavu, spory musí z očí dítěte zmizet, nejde-li to jinak, tak k soudu a za cenu vašich ústupků. Snažte se, aby změn bylo co nejméně, ale důležité změny neodkládejte, musí k nim dojít stejně a časem by mohly být pro dítě ještě více zatěžující. Úkolem rodiče je učit a chránit. Být oporou, strážcem pro dítě důležitých jistot a stability. Dítě potřebuje oba rodiče, matku mu nikdy nenahradíte, ale ona nikdy nenahradí vás. Hlídejte si svoje duševní a fyzické zdraví! Čeká vás velmi náročné období.

Päť rád pre obdobie zostavovania plánu striedavej starostlivosti o dieťa

Pamätajte na tieto rady keď spoločne zostavujete plán starostlivosti.

Základná rada je:

1. Všetky rozhodnutia týkajúce sa plánu musia byť adresné, jasné, presne vymedzené.

nápady oboch rodičov musia byť zohľadnené ak obaja rodičia cítia, že sú aktívne zapojení v pláne, je nádejnejšie že ho budú dodržiavať

2. Obaja rodičia musia mať definovanú úlohu v živote dieťaťa

plán by mal tieto nové úlohy, povinnosti a zodpovednosti jasne odrážať

3. Plány musia byť jasne štruktúrované

plány by mali byť dostatočne štruktúrované, mali by byť pochopiteľné a pružné pre to, aby boli reálne

4. Jasne odlíšiť manželskú a rodičovskú úlohu

jasne musí byť rozlíšený rozdiel medzi manželstvom a rodičovskú rolu po rozchode

5. Čokoľvek čo zostane nerozhodnuté rodičmi rozhodne sudca

Návrhy časových plánov pri striedavej osobnej starostlivosti o dieťa

(spracované podľa zahraničných materiálov)

Kvalitná príprava samotného plánu striedania sa pri striedavej starostlivosti o dieťa u rozídených či rozvedených rodičov významne znižuje pravdepodobnosť sporov a konfliktov medzi nimi v budúcnosti. Na ktoré v konečnom dôsledku doplatí samotné dieťa. Odporúča sa preto radšej tomu venovať v príprave viac času, ako sa môže v začiatkoch zdať potrebné a pokúsiť sa čo najviac rozprávať o jednotlivých detailoch, aj v kontexte vzdialenejšej budúcnosti. Plán by sa mal samozrejme zakladať na reálnych možnostiach a podmienkach rodičov.

Nasledujúce príklady plánov môžu rodičom poslúžiť ako pomôcka pre jednoduchšie zostavenie vlastného plánu, ktorý bude najlepšie vyhovovať ich špecifickej situácii. V niektorých krajinách majú pre plán špeciálny formulár (USA).

U všetkých plánov je vhodné stanoviť si presné hodiny odovzdávania a preberania si dieťaťa. Jednotlivé plány sú rozdelené a usporiadané vzostupne podľa veku dieťaťa. Všeobecne platí, že s pribúdajúcim vekom dieťaťa sa odporúča aj predlžovať dĺžku pobytu u jedného z rodičov. To však samozrejme nevyklučuje možnosť kontaktu aj s druhým rodičom počas tejto doby, hlavne keď je táto už dlhšia ako jeden týždeň.

Deti vo veku do 1 roka:

Pre tieto deti je lepšie stráviť veľa času s matkou (minimálne v prípadoch, keď je dieťa kojené), preto je dobré rozložiť čas strávený s otcom do viacerých kratších období v priebehu jedného týždňa:

tri periódy po 3 - 6 hodinách

alebo dve 6 hodinové periódy v priebehu jedného týždňa

alebo dve periódy po 3 - 6 tich hodinách v priebehu jedného týždňa a jedna noc spoločne strávená v domácnosti dieťaťa (hlavne pre rodičov, ktorí sa obaja starali o dieťa už pred rozchodom)

Deti vo veku 1 až 2 roky.(3 varianty):

1. "Spoločne strávené hodiny":

		Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec	deň			3-6 h.				
	noc				x		x	
Matka	deň	x	x		x	x	x	x
	noc	x	x	x		x		x

Jedna perióda po 3 - 6 hodinách (streda) a dve noci na seba nenadväzujúce v domácnosti dieťaťa (štvrtok) a (sobota).

2. "Spoločne strávené hodiny":

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec		4 h.		4 h.		8 h.	
Matka	x	x	x	x	x	x	x

Dve 4-hodinové periódy (v utorok a vo štvrtok) a jedna 8-hodinová perióda (v sobotu) alebo akékoľvek iné usporiadanie alebo rozdelenie hodín v priebehu týždňa.

3. "Spoločne strávené dni":

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec	x	x			x	x	x
Matka			x	x			

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec			x	x			
Matka	x	x			x	x	x

Plán predpokladá obmenu po týždni: dieťa strávi jeden týždeň s jedným z rodičov pondelok a utorok a tiež piatok, sobotu a nedeľu, s druhým v stredu a štvrtok. V ďalšom týždni sa vymenia. Tento plán je vhodný pre dobre prispôsobivé deti. Čas strávený s bez jedného z rodičov nie je viac ako 3 dni.

Deti vo veku od 3 rokov ("spoločne strávené dni a týždne"):

Otec	prostredný týždeň v mesiaci, každý druhý víkend
Matka	prostredný týždeň v mesiaci, každý druhý víkend

Tento plán je možné využiť s úspechom tam, kde vzdialenosť hrá veľkú rolu. Aj pre rodičov zvyknutých veľa cestovať alebo pre rodičov majúcich zamestnanie, ktoré im umožňuje cestovať po republike. Ten rodič, ktorý trávi viac času s dieťaťom (cca dva týždne v mesiaci) má umožniť kedykoľvek je druhý rodič v blízkosti bydliska dieťaťa, stretnúť sa s dieťaťom. Čas, po ktorý dieťa nevidí jedného rodiča neprekročí 7 dní.

Deti vo veku od 4 rokov (2 varianty):

1. "Spoločne strávené týždne":

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec	x	x	x	x	x	x	x
Matka	x	x	x	x	x	x	x

Striedanie po týždni, tento plán sa odporúča využiť pre dieťa od 4 rokov (pri nižšom veku je potrebné zvážiť schopnosti dieťaťa) až do veku 10 - 12 rokov. Výmena dieťaťa prebieha zvyčajne v nedeľu, ale aj ktorýkoľvek iný deň v týždni nie je problémom. Čas strávený bez druhého rodiča nie je dlhší ako 7 dní.

2. "Krátky a dlhý týždeň":

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec						x	x
Matka	x	x	x	x	x		

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne
Otec	x	x	x	x	x		
Matka						x	x

V tomto prípade ide v podstate o striedanie v týždňovej perióde, s tým, že víkend prvého z nich strávi dieťa s druhým rodičom. Tento plán možno tiež použiť ako plán pre školské deti v prípade, že rodičia žijú blízko seba a sú schopní sa spolu dohodovať. Pre školský plán je treba počítať s "krúžkami" dieťaťa a mimoškolskými aktivitami. Napríklad krátky týždeň bude dieťa tráviť u rodiča, kde má krúžky bližšie a má ich v dňoch keď je s ním. Čas, počas ktorého dieťa nevidí druhého rodiča, je 7 dní.

Deti vo veku od 5 rokov a predškolské deti ("spoločne strávené týždne"):

	Po	Ut	St	Št	Pi	So	Ne	
Otec	x	x	x	x	x	x	x	2x
Matka	x	x	x	x	x	x	x	2x

Pravidelne sa striedajúce periódy po dvoch týždňoch. Plán vhodný pre rodičov, ktorí sa chcú podieľať na každodennej starostlivosti o dieťa, tráviť s ním večery a noci. Vzdialenosť hrá úlohu tento plán možno úspešne využiť aj tam, kde sú rodičia od seba vzdialení. Pre deti, ktoré sú veľmi samostatné, je nutné zvážiť stav dieťaťa. Čas strávený len s jedným rodičom je 14 dní.

Deti vo veku 6 - 13 rokov ("víkendy spolu")

	Po	Ut	St	Št	Pia	So	Ne
1. rodič	X	X			X	X	X
2. rodič	X	X					

Celý týždeň strávený s rodičom, vhodné využiť pre dieťa majúce "krúžky". Čas strávený iba s jedným rodičom nie je dlhší ako 5 dní.

Deti vo veku 6 - 13 rokov "spoločné noci"

	Po	Ut	St	Št	Pia	So	Ne
Otec			X	X	X	X	
Matka		X					

Celý týždeň strávený s rodičom, vhodné využiť pre dieťa majúce "krúžky". Popoludní po škole (v tomto prípade s matkou) možno využiť pre deň, kedy dieťa nemá "krúžok", či naopak má "krúžok" v blízkosti bydliska matky (v tomto prípade). Čas strávený iba s jedným rodičom nie je dlhší ako 6 dní.

Deti vo veku 13 - 18 rokov "spoločné noci"

V podstate každý plán možno využiť pre dieťa v tomto veku, len je treba pamätať na to, že dieťa v tomto veku radi trávia čas so svojimi kamarátmi. Takže plán by mal byť dostatočne pružný, aby dieťa umožnil rozvoj sociálnych kontaktov s ostatnými rovesníkmi.

Ako s peniazmi? Ktorý z rodičov čo financuje?

Všeobecne

Financie sa väčšinou riešia tak, že sa rodičia obaja podieľajú na oblečenie, krúžkoch a mimoškolských aktivitách.

Konkrétne

V prvom rade záleží na pomere, v ktorom sa rodičia podieľajú na výchove dieťaťa. Teda v pomere 30:70 až do pomeru 50:50, podľa toho sa tiež podieľajú na financovaní. Znevýhodnený rodič môže požiadať o výživné.

Mimoškolské aktivity

Ak má dieťa skutočne dva domovy - potom mimoškolské aktivity, ktoré má dieťa v mieste bydliska toho konkrétneho rodiča hradí on.

Oblečenie

Rovnako ako u mimoškolských aktivít.

Darčeky na Vianoce

Napoly alebo jeden rodič párne Vianoce druhý rodič nepárne Vianoce alebo darčeky hradí ten s kým dieťa trávi ten rok Vianoce.

Tiež darčeky na narodeniny

Buď napoly alebo rodič s ktorým dieťa narodeniny oslavuje.

Výživné

Je možné platiť si aj vzájomne výživné - v prípade, kde jeden rodič má výrazne horšiu životnú situáciu aj keď ide o striedavú starostlivosť tzv. 50: 50. Alebo v prípade, že je striedavá starostlivosť v inom pomere ako 50: 50. Zákon v tomto rodiča nijako neobmedzuje.

Dovolenka

Hradí vždy rodič, ktorý s dieťaťom cestuje.

Iné príklady časového rozvrhu striedavej osobnej starostlivosti

Iné príklady časového rozvrhu - v prípade väčšej vzdialenosti bydlísk rodičov - uvádzame nižšie.

V záujme detí je však samozrejme žiaduce, aby rodič, ktorý sa odsťahoval, prehodnotil toto rozhodnutie a najmä pre uľahčenie školskej dochádzky dieťaťa zvolil bydlisko bližšie bydlisku druhého rodiča.

Odhliadnuc od otázky záujmu dieťaťa, ktorý by mal byť pre každého dobrého rodiča prvoradý, by mal rodič, ako človek, sám regulovať svoje správanie tak, aby pôsobilo konštruktívne, komunikatívne, kompromisne, či prosociálne. Sme presvedčení, že výrazom takého správania sa je i rozhodnutie o voľbe bydliska v relatívnej blízkosti bydliska druhého rodiča. Za „relatívne blízke“ pritom považujeme vzdialenosť do 20-25 km. Princípom však ostáva, že „základným“ miestom pobytu by v každom prípade malo byť a ostať miesto, kde sa dieťa narodilo a vyrastalo.

V týchto návrhoch časového rozvrhu je zároveň zohľadnená aj možnosť rotácie ročných období, resp. školský rok dieťaťa. Tieto príklady sú len informatívne a ich prispôsobenie, pokiaľ ide o dĺžku jednotlivých období, je na dohode rodičov.

Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 3-3,5 mesiaca

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	dieťa A - 18 r.										
	dieťa B - 18 r.										
január	3,5	3	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3	3
február											
marec											
apríl											
máj											
jún											
júl											
august											
september											
október											
november											
december											

Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 6-6 mesiacov

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	dieťa A - 18 r.										
	dieťa B - 18 r.										
január	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
február											
marec											
apríl											
máj											
jún											
júl											

august											
september											
október											
november											
december											

Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 6-6 mesiacov

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	dieťa A - 18 r.										
	dieťa B - 18 r.										
január	6		6	6	6	6	6	6	6	6	6
február											
marec											
apríl											
máj	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
jún											
júl											
august											
september											
október	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
november											
december											

P. Cihlár: Problematika hodnotenia fungovania striedavej starostlivosti

Striedavú starostlivosť je potrebné individuálne porovnávať so situáciou, ktorá by v rodine panovala, ak by striedavá starostlivosť nariadená nebola. V prípadoch, kedy napríklad matka otcovi v kontakte s deťmi bráni a manipuluje ich proti nemu, je jedinou podmienkou fungovania striedavky odovzdávanie detí. Aj keby len na pár rokov, je i taká zle fungujúca striedavá starostlivosť lepšia, ako rozvinutie syndrómu zavrhnutého rodiča alebo dieťa, umiestnené v psychiatrickej liečebni, izolované od síce milovaného, ale škodlivo pôsobiaceho - manipulatívneho rodiča. Rovnaký čas s oboma rodičmi dáva dieťaťu možnosť urobiť si vlastný úsudok. Rodič sám pochopí, že očierňovaním druhého rodiča nič nedokáže a sám sa v očiach dieťaťa zhadzuje.

Ak takýmto nezrelým rodičom vezmeme výhodu výhradnej starostlivosti, prispejeme k upokojeniu a stabilizácii situácie v záujme dieťaťa. Opačným postupom pomáhame problémy len stupňovať.

Všeobecné podmienky fungovania striedavej starostlivosti

Na fungovanie takej striedavej osobnej starostlivosti, z ktorej vyrastie dieťa porovnateľné s deťmi z úplných harmonických rodín, majú byť splnené tieto podmienky:

- Obaja rodičia majú záujem a schopnosť zabezpečiť starostlivosť a výchovu
- Aspoň jeden z rodičov vzorne odovzdáva dôležité informácie a nebojuje. Správa sa tak, ako by chcel, aby sa správal aj druhý rodič. Musí vedieť odpúšťať, povzniesť sa, ustúpiť; aj keď to ten druhý neopätuje. Možno mesiace, roky, stále. Kto svoje dieťa miluje, dokáže to.
- Sociálny odbor (OSPOD) musí sledovať prosperitu detí a komunikáciu rodičov pôsobiť na rodičov svojou autoritou

Sledovanie stavu versus predvídanie budúcnosti

Nariadenie striedavej starostlivosti a monitorovanie následného stavu je menej prácne a časovo náročné, ako zbieranie informácií a odhadovanie vývoja situácie v rodine v budúcnosti. Zmena tohto postupu by priniesla zásadnú kvalitatívnu zmenu v práci orgánov starostlivosti o dieťa a opatrovníckych súdov, ktoré by získali viac času pre zložitejšie prípady a ich starostlivejšie posudzovanie. Sledovať prosperovanie malých detí pri striedavej osobnej starostlivosti je ľahké. Deti sú nenútené a nič nepredstierajú. Stačí zatelefonovať do škôlky a spýtať sa na správanie detí učiteliek, ktoré sú s nimi v dennom kontakte a majú ich dôveru. Učiteľky sa potom samé obrátia na sociálny odbor v prípade zistenia abnormalít v správaní dieťaťa. Ak by striedavá osobná starostlivosť zlyhávala, alebo ju jeden z rodičov maril, možno predbežným opatrením počas týždňa stav zmeniť. Odhadovať znalcom prípadný budúci vývoj v rodine a vplyv prípadnej striedavej starostlivosti na deti, tak ako sa to teraz bežne deje, je náročné. Deti sú navyše v čase konania posudkov už dlhšiu dobu ovplyvňované výhradnou starostlivosťou jedného z rodičov, a tak je záver znalca skôr špekuláciou.

Otázka komunikácie rodičov

Nekomunikácia rodičov nie je spôsobená neschopnosťou komunikovať, ale neochotou, veľakrát účelovou. V dostatočnej písomnej podobe ju môže súd aj OSPOD svojou autoritou od rodičov vynútiť. Nesúhlas jedného z rodičov so striedavou starostlivosťou nie je prekážkou, ale naopak dôvodom v jej nariadení. V krajnom prípade by mal viesť aj k zverenia dieťaťa do starostlivosti rodiča, ktorý informácie podáva, druhého rodiča rešpektuje a nebráni mu sa na starostlivosť o dieťa rovnocenne podieľať. V praxi sa však komunikácia rodičov postupne zlepšuje a ich konflikty sa zmenšujú.

Otázka rozdielnosti výchovy

Aj v úplných rodinách je bežné, že sa výchovné metódy rodičov rôznia. Je to prirodzené a rozdiely vyplývajú z ľudskej individuality. Z tejto rozmanitosti naopak dieťa čerpá pri riešení rôznych životných situácií. Pri ich riešení dokáže lepšie voliť medzi viacerými variantmi prístupov a lepšie uplatňovať vlastný postup, ktorý nie je len kópiou postupu jedného výchovného vzoru. V prípade rovnakých kultúrnych základov rodín rodičov, blízkosti bydliska a rovnakej školy, by som sa striedavú osobnú starostlivosť nebál nariadiť bez znaleckých posudkov; v iných prípadoch by som znalca konzultoval.

Otázka veku dieťaťa

Za najlepší vek pre začiatok striedavej starostlivosti považujem 4 roky. Súdne stanovený interval striedania pre také malé deti by mal byť týždeň; parametre striedavej starostlivosti - interval a spôsob odovzdávania či komunikácie môžu byť ďalej nastavené dohodou na OSPOD. Nie je problém začať striedavú starostlivosť ani u detí mladších - nedojčených. Interval striedania by však mal skrátiť na menej, než týždeň. Malé deti sú veľmi prispôsobivé a fixované viac na osoby rodičov, než na prostredie. Dospelým je táto myšlienka ťažko pochopiteľná. Pred narodením je dieťa doma v brušku mamičky a je mu jedno, kde práve mamička býva. Aj po narodení sú deti na rodičoch závislé a domovom je pre nich náruč a blízkosť rodičov. Do istého veku, odhadom asi do 4-5 rokov, dieťa oboch rodičov vníma ako jednu osobu - o to menej mu striedanie vadí. (Predpokladám, že sa do toho času obaja rodičia podieľali / podieľajú na výchove a starostlivosti rovnakou alebo podobnou mierou). Miera závislosti dieťaťa na rodičoch je nepriamo úmerná závislosti na vonkajšom prostredí. Tento stav súvisí aj s pocitom bezpečia, ktorý pre dieťa až do pubertálneho veku nevytvára príbytok a prostredie, ale rodič. Preto sme svedkami tak drastických porúch osobnosti detí a ich adaptability na život v dospelosti, pokiaľ ich v ranom detstve pripravíme o náruč jedného alebo dokonca oboch rodičov a uvrhneme ich napríklad do ústavnej starostlivosti.

Otázka názoru detí

Je potrebné preskúmať, ako dieťa k svojmu názoru dospelo a akou mierou sa na jeho formovaní podieľal druhý rodič. Nie všetko, čo si dieťa želá, je pre dieťa vhodné. Kúpili by ste mu denne kilogram zmrzliny? Som si istý, že by si to prialo.

Túto otázku treba posudzovať veľmi citlivo, s ohľadom na vek dieťaťa a mieru jeho osobnej skúsenosti s prípadne odopreným rodičom. Bola dostatočná? Na názor detí je treba brať ohľad, nie však absolútne.

Otázka blízkosti bydlísk, školy

Je samozrejme vhodnejšie, keď dieťa chodí do rovnakej školy a škôlky. Striedanie škôlky podľa môjho názoru dieťaťu nevadí. Prináša iba prekonateľné organizačné problémy rodičom. V prípade striedania škôl záleží na viacerých faktoroch. Okrem veku dieťaťa záleží na jeho prospechu, zameraní školy a intervale striedania. Stav je nutné sledovať. OSPOD by mal, v spolupráci hoci aj len s jedným z rodičov, navrhovať také zmeny, ktoré by reflektovali skutočný stav a vývoj. Takto potom všeobecný rozsudok súdu môže byť upravený na základe dohody rodičov. Domnievam sa, že mnoho následných komplikácií pri uplatňovaní striedavej starostlivosti možno vyriešiť zmenou nastavenia parametrov, bez toho, aby sme sa museli znova obracať na súd alebo striedavú starostlivosť rušiť.

Striedavka - moderný experiment ?

Striedavá starostlivosť nie je žiadnym experimentom, ale v zahraničí overeným spôsobom porozvodovej starostlivosti o dieťa. Veľké škody deťom spôsobiť nemôže. Naopak. V prípade, keď obaja rodičia sú s dieťaťom pred rozvodom v dennom kontakte, je striedanie rodičov najmenej drastickým zásahom do ich života. Skúsenosti ukazujú, že striedavá starostlivosť môže fungovať na prospech dieťaťa aj tam, kde by sme to predtým nepredvídali. Aj keby mala byť striedavá starostlivosť z nejakého dôvodu po niekoľkých rokoch zrušená, napríklad v dôsledku nedostatočnej komunikácie rodičov po začiatku školskej dochádzky, dieťaťu čas strávený s oboma rodičmi už nikto spätne nevezme. Vždy si môžeme povedať, že za pokus to stálo.

Vedľajšie účinky striedavej starostlivosti

Nariadenie striedavej starostlivosti už na začiatku rozvodového sporu spravidla upokojí situáciu v rodine a zabráni jej ďalšej eskalácii. Vezme rodičom z rúk zbraň nátlaku a vydierania. Zafixuje stav pred vykonaním prípadne nariadených znaleckých posudkov, zabráni manipulácii dieťaťa a rozvinutiu syndrómu zavrhnutého rodiča. V neposlednom rade je striedavá starostlivosť prevenciou proti týraniu dieťaťa zo strany jedného rodiča, pretože je v tomto rodinnom usporiadaní rýchlejšie odhalené. Striedavá starostlivosť je pohodlná aj pre rodičov, umožňuje im lepšie vykonávať svoje rodičovské roly, pripravovať sa na ne, a pritom si zabezpečovať vlastnú existenciu a seberealizáciu v iných oblastiach.

Záver

Striedavá starostlivosť sa nehodí pre všetkých; ale určite sa hodí pre mnohonásobne väčšie percento detí, než na akej úrovni je využívaná teraz. Jej význam u nás nie je stále docenený. Práve v prípade konfliktov a nezhody rodičov by tam, kde je to len trochu možné, mali sociálne odbory v záujme detí iniciovať predbežné opatrenia, ktoré by deti do rozhodnutia súdu vo veci samej zverilo do striedavej starostlivosti a tým ochránilo ich právo na oboch rodičov. Súdy, ktorým by bola ponechaná možnosť rozhodnúť na obe strany, by sa variantom striedavej starostlivosti mali zaoberať prednostne, hľadať riešenia pre uľahčenie jej fungovania a v prípade zamietnutia striedavej starostlivosti by museli svoje rozhodnutie riadne odôvodniť.

Zdroje

Pri práci som čerpal z asi štvorročného štúdia dostupných materiálov o striedavej starostlivosti, z rozhovorov a listov rodičov, ktorých sa striedavá starostlivosť nejakým spôsobom dotýka, a ktorí sa na mňa obracajú. Vychádzam i z vlastného života, kde sa už tri a pol roka starám formou striedavej starostlivosti o šesťročného syna. Som nezávislý, nie som členom žiadnej organizácie. Články o striedavej starostlivosti z môjho blogu preberajú rôzne servery, ktoré sa zaoberajú touto problematikou.

Ing. Aleš Hodina: Střídavá péče a školní docházka

Praktikujeme s bývalým manželem střídavou péčí o syna, i když od sebe bydlíme více než 200 kilometrů. Syn navštěvuje v obou místech školku. Letos ale začne chodit do základní školy. Bude možné ve střídavé péči pokračovat?

K.R., Brno

Střídavá výchova je nejen možná, ale i vhodná i za této situace, bude to však o něco obtížnější. Syn těžko může měnit školu jednou za týden nebo za čtrnáct dní (i když třeba děti kolotočářů jsou každou chvíli v jiné škole, není to pro jejich vzdělání nejvhodnější). Jako rozumný se proto jeví půlroční interval, kdy dítě absolvuje v jedné škole ucelené školní pololetí (včetně vysvědčení). Přitom je ale důležité, aby syn neztratil kontakt s rodičem, u kterého momentálně nebydlí. Proto jsou vhodné co nejčastější návštěvy u něj alespoň o víkendech, optimálně jednou za čtrnáct dní.

Ani větší vzdálenost mezi rodiči však není důvodem, proč by měla být doporučovaná výlučná péče. Naopak, s rostoucí vzdáleností roste i riziko, že při výlučné péči jen jednoho rodiče dítě ztratí kontakt s druhým rodičem a dojde u něj ke vzniku syndromu zavrženého rodiče. Změnu prostředí většina dětí snáší dobře, naopak je v mnoha ohledech může obohatit. Komplikace s ní spojené jsou řešitelné a nevyváží ztrátu výchovy jednoho z rodičů.

Střídavka může fungovat dokonce i mezi různými státy, je však pochopitelně finančně náročnější. Příkladem takového vzorného přístupu rodičů je herečka Barbora Srncová, která má dceru Emmu se švédským otcem: "Nebylo to snadné, střídali jsme se o ni po měsíci. Měsíc byla tady, měsíc s tatínkem, a to už od tří let. Letěla jsem s ní, zůstala s ní přes víkend a za měsíc se to opakovalo na opačnou stranu. Dnes už létá sama s letuškami, říká se tomu placený doprovod." A jak sama hodnotí střídavou péči o Emmu? "Je to dost náročné pro všechny zúčastněné, ale ona to chce, tatínek to chce a myslím si, že jejich vztah je díky tomu velmi dobrý." (Super, 7.2.2008)

STRIEDAVÁ STAROSTLIVOST VO SVETE

Monika Welzel: Střídavá výchova v Kanadě

Mám dvě děti a bydlím v Kanadě, kde je střídavá péče běžná. Už 4 roky jsou děti týden se mnou a týden s otcem. V létě podle programu, třeba i tři týdny v kuse, ale vždy tak, aby to bylo 50 : 50. Štědrý večer se mnou, Boží hod s otcem (máme rozdílné tradice), všechny ostatní svátky (Silvestr, Velikonoce, Děkuvzdání) rotují každý rok. Pokud podle kalendáře nejsou u mě na mé narozeniny a Den matek, vyzvednu si je na pár hodin a naopak. V den jejich narozenin si je druhý rodič buď má možnost vzít, nebo děláme oslavu všichni společně.

Podmínkou byla blízkost obou domů a jedna škola. Pokud je problém a potřebuji mne v době, kdy jsou u otce, jsem v dosahu... a naopak (třeba když si něco zapomenou). Jsou-li rodiče dál od sebe, zajímal by mě důvod proč a jestli by nebyla možnost tu vzdálenost zkrátit... My oba jsme se dohodli v zájmu dětí na podmínkách bydlení. Já chápu, že to není v Čechách jednoduchá záležitost najít byty v blízkosti, ale za pokus to stojí. Další varianta, která se tady praktikuje (ne moc často), je, že si rodiče pronajmou malý byt, eventuelně bydlí u rodičů, či známých (mimo byt, který je primární rezidencí dětí), a u dětí se střídají, takže děti se nikdy nestěhují. Což je nemožné v případech nově založených rodin.

Prvních pár měsíců bylo těžkých, protože jsem nevěděla, co bez dětí dělat. Nikdy jsem jim to ale nedala znát. Není důvod, aby měly pocit viny, když nejsou s vámi, ale s otcem, kterého milují. Momentálně nám to vyhovuje, protože když je nemáme, tak víc pracujeme, a když jsou s námi, tak se věnujeme jim.

Pokud má otec skutečně zájem o děti a není to jen proto, aby nemusel platit výživné, myslím si, že je to pro děti nejlepší způsob, jak mít oba rodiče. V Kanadě se přesto, že jsou děti na 50 : 50 střídavce, počítá společný příjem rodičů a v případě, že jeden vydělává víc, jsou přesné tabulky, kolik musí přidávat druhému z rodičů, aby byl zachován stejný životní standard v obou domácnostech.

Na všem ohledně dětí se snažíme domluvit bez advokáta, protože ty peníze pak můžeme spíš věnovat na to, o čem byl spor (např. různé kroužky). Dohoda se školou je, že o všem informuje oba rodiče. Nikdy nekritizuju před dětmi jejich otce, jeho styl výchovy ani jeho potenciální přítelkyni. Dohoda byla, že nikdo nový (přítel či přítelkyně) nebude s dětmi trvale žít minimálně první rok. Mimochodem nikdo z nás si za celou tu dobu nikoho k sobě nenastěhoval... na to je asi ten týden bez dětí...

Ačkoliv svoje děti mám moc ráda, někdy mi připadá, že mám to nejlepší z obou světů. Jsem matka a zároveň se můžu věnovat zájmům, na které bych rozhodně neměla jinak čas. Další věc je, že to není žádné "stěhování národů" - děti mají svoje věci (oblečení, hračky) na obou místech, takže se vlastně "stěhují" jen se školní taškou nebo s chůvou. Já vím, že chůvy v Čechách jsou pro "bohaté", v Kanadě to ale většinou funguje tak, že se chůva s dětmi (předškolního věku) stěhuje mezi rodiči, ať už je to týdenní nebo dvoutýdenní interval. Poplatek za školky plus hlídání před a po stojí víc než chůva. Holky z Filipín měsíčně berou kolem 1000 kanadských dolarů, platí je rodiče společně.

Myslím si, že není důvod, aby otec neměl mít právo trávit s dětmi stejnou dobu jako matka. Já jsem spíš proti víkendovým tatínkům, kteří dětem koupí dárečky a jsou "hrozně fajn" 4 dny v měsíci. Pro děti je určitě nejlepší variantou úplná harmonická rodina, pokud to tak nedopadlo, tak mají právo na otce i matku stejnou mírou. Otcům držím palce (těm, co to dělají kvůli dětem) a maminkám jen to, že o děti nepřijdete, pokud nebudou pořád s vámi. Myslím si, že se navzájem tím víc sobě věnujeme, když jsme spolu.

„Ve střídavé výchově já vidím budoucnost.“

prezident Soudcovské unie JUDr. Jaromír Jirsa, 2007

"Výsledky studie ukazují, že jak děti tak i rodiče mají velmi pozitivní zkušenosti s touto úpravou."

ministerně pro záležitosti dětí a rovnoprávnost Karita Bekkemellem, Oslo, 2007

„Nikdy není dost lidí, kteří vás mají rádi“

herečka Barbora Srncová ve filmu Střídavka, 2006

„Čím větší podíl obou rodičů na porozvodové výchově, tím je to lepší pro děti, rodiče i státní orgány.“

Prof. Dr. jur. Roland Proksch, 2006

„Střídavka je moderní.“

Luboš Patera, Spravedlnost dětem, 2008

SPOLEČNÁ RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST

- joint legal custody
- equally split (parentel) decision making rights
- gemeinsames Sorgerecht
- gemeinsames (elterliches) Entscheidungsrecht
- garde conjointe
- exercice conjoint de l'autorité (parentale)

Zákon o rodině, § 26 (2): Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.

Zákon o rodině, § 34 (1): „Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům.“

STŘÍDAVÝ POBYT DÍTĚTE

- joint physical custody
- shared parenting
- alternating caretaking
- dual residence
- abwechselnde Beherbergung
- Doppelresidenz
- abwechselnde Betreuung
- alltägliche Sorge
- garde alternée
- garde partagée
- hébergement alterné égalitaire

Společná a střídavá péče v jednotlivých státech

Česká republika, 2008

- Společná rodičovská zodpovědnost v zákoně již od roku **1963**.
- Uplynulo **11 roků** od uzákonění možnosti bezproblémového nařízení střídavé výchovy.
- Svěření dítěte po rozvodu do společné/střídavé výchovy je stále marginální – srovnatelné na příklad se svěřením dítěte do výchovy cizí osobě (2,3%)!
- ČR patří ke třem zemím v Evropě s nejvyšším podílem dětí ve výchově pouze jednoho rodiče.

VELMI DOBRÁ ÚROVEŇ ZÁKONŮ.

EXTRÉMNĚ NÍZKÝ PODÍL VÝCHOVY OBĚMA RODIČI PO ROZVODU.

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, „Statistika soudních agend 2008, část 2“. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí: „Neúplné rodiny“

Lucembursko

V roce 2008 Ministerstvo spravedlnosti teprve **avizovalo** snahy o přijetí zákona o porozvodové střídavé výchově !

Velká Británie

0%

Zákon o společné výchově **dosud nemá** !

Konzervativní strana má ve svém volebním programu pro rok 2009 „Reformu rovného rodičovského práva“

existují judikáty směrem ke společné výchově.

Španělsko

Nový zákon o společném rodičovství uveden do života v polovině 2005 obsahuje problematické postupy pro reintegraci odcizených dětí a odcizených rodičů.

Itálie

Itálie uzákonila kombinaci společné rodičovské zodpovědnosti a společné, střídavé výchovy v roce 2006.

Austrálie

Střídavá péče uzákoněna kosmetickými úpravami zákonů.

„Austrálie je dobrým příkladem země, která opakovaně zavádí zákony, které řešení jen předstírají a v praxi nemají vůbec žádný dopad na to, aby byly děti po rozvodu skutečně vychovávány oběma rodiči. Pokaždé to má být o hodně lepší, ale děti i nadále vyrůstají v prostředí nepřátelském pro rodinný život.“ (Peter Tromp, PhD, 2009)

V roce 2005 mělo střídavou péči („shared care“) pouze 6%–11% dětí z rozvedených rodin.

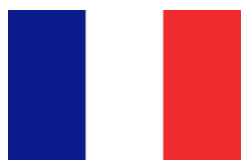
Norsko

Zákon o dítěti a rodičích (Barnelova): § 36 rodiče se mohou domluvit, ze dítě bude mít stálé bydliště u obou rodičů.

98% manželských párů uzavírá předmanželskou smlouvu, která obsahuje řešení péče o dítě pro případ rozchodu.

Francie

Francie uzákonila kombinaci společné rodičovské zodpovědnosti a společné, střídavé výchovy (résidence alternée) v roce 2002.

15% dětí z rozvedených rodin vyrůstá ve společné výchově s alternujícím bydlením.

Nizozemí

Společná rodičovská zodpovědnost platí v Holandsku od 1996.

„Zákon o pokračování rodičovství po rozvodu“ prošel senátem 2009 a obsahuje prvky posilující výchovu oběma rodiči i po rozvodu:

- garantuje základní princip rovnosti obou rodičů po rozvodu
- důrazně stimuluje rodiče, aby vypracovali v rámci rozvodového procesu společný rodičovský plán
- obsahuje nové, i když komplikované, možnosti, pomocí kterých mohou soudy vynutit dodržení opatrovnických úprav

Zákon není samotnými opatrovnickými soudy vítán, protože byly zvyklé, že se zákonodárce v minulosti v této oblasti neangažoval a dělaly si proto vše „podle svého“ (český syndrom?).

Belgie

Společná rodičovská zodpovědnost platila v Belgii od 90. let. **Zákonná přednost střídavé výchovy** byla odsouhlasena 2006.

Soud nemusí střídavou výchovu nařídit automaticky ve všech případech, ale:

- soudce musí písemně a přezkoumatelně zdůvodnit její zamítnutí
- střídavá výchova musí být přezkoumána jako přednostní úprava i tehdy, požádá-li o ni jen jeden z rodičů
- rodiče mají ze zákona přednostní přístup k soudům, když jeden z rodičů nedodrží soudem nařízenou úpravu výchovy a kontaktů k dětem

Prvotní dojmy po zavedení tohoto federálního programu:

- ❖ zklidnění rodičů při rozvodu resp. rozchodu
- ❖ rodiče se lépe přizpůsobují na novou situaci
- ❖ úprava je plně v zájmu dětí, které profitují z péče rodičů
- ❖ střídavá výchova je v popředí zájmu celého opatrovnictví
- ❖ motivace pro stále více rodičů

Německo – Cochemský model

Společná rodičovská zodpovědnost v Německu až od r. 1998. Zvláštností je zavedení společné výchovy odspoda nahoru.

- vznik 1992 v okresním městě Cochemu, soudce Rudolph
- cíl: deeskalace rozvodové situace, maximální urychlení rozvodu, vypracování porozvodového plánu výchovy dětí rodiči pod premisou: žádný z rodičů nedostane dítě do výlučné péče
- princip: pevné a dlouhodobé **propojení** opatrovnického soudu, OSPOD, mediátorů, advokátů a soudních znalců v okrese
- měsíční pracovní schůze (režii má OSPOD)
- protokolování dohodnutých výsledů

- vypracované společné postupy, návrhy rodičům
- osvěta veřejnosti (programy „Společná péče-nová šance!“ nebo „Trhlina jde napříč našimi dětmi“, atp.)

„Cochemský model“ je postupně zaváděn jako standard justicií v jednotlivých spolkových zemích - Prusko březen 2003, Sasko-Anhaltsko duben 2005, Brémy květen 2005.

Audit reformy zákona o rodině 2001

Údaje od 11.000 rodičů a jejich dětí, 800 soudců, 900 právníků, 300 sociálních pracovníků.

Zkoumané téma	Výlučná péče jednoho rodiče	Společná / střídavá péče obou rodičů	Rozdíl
Spory mezi sebou řešíme v rozhovoru	35%	67%	91%
Úpravu kontaktů dětí s rodiči řešíme jako otec a matka v rozhovoru	43%	68%	58%
Pro úpravu styku s dětmi je potřeba soudního rozhodnutí	35%	15%	-57%
Rok po rozvodu dítě nemá s jedním z rodičů již vůbec žádný kontakt	34%	5%	-85%
Výživné na dítě je placeno pravidelně	58%	77%	33%
S výší výživného panuje spokojenost.	29%	42%	45%
O děti se starající matka je s úpravou péče spokojena.	88%	49%	-44%
Otec je s úpravou péče spokojen.	28%	62%	121%

Zdroj: ISTA Norimberk - prof. Proksch, „Begleitforschung“ 2002, 2006

Společná / střídavá péče dle auditu ...

- pozitivně ovlivňuje komunikaci, kooperaci a vzájemnou výměnu informací rodičů o jejich dětech,
- udržuje a podporuje kontakt dětí k oběma rodičům a k dalším osobám s právem kontaktu, obzvláště prarodičům, a tím přispívá k zájmům dítěte,
- omezuje úroveň sporů mezi rodiči a zamezuje soudním přím
- zlepšuje motivaci rodičů k samostatnému vypořádání sporů,
- umožňuje dosáhnout a hlavně dodržovat finančně uspokojující řešení výživného
- ... výrazně snižuje negativní dopad rozvodu na dítě a je tedy v ZÁJMU DÍTĚTE!

USA

Opatrovnictví řeší jednotlivé státy unie zvlášť. Většina států přijala střídavou výchovu jako rovnocenné uspořádání koncem 80. a počátkem 90. let minulého století.

Dlouholetými průkopníky společné výchovy jsou Kalifornie a Arizona, kde střídavou výchovu praktikovalo v roce 1998 **12% až 27% rozvedených rodin**. Kalifornie 2004: **průměrný čas**, který děti tráví s otcem, je **30%** („dadttime“) a až **60%** dětí má kontakt s otcem **každý týden** (Zdroj: Joan B. Kelly, www.FamilyProcess.org, 2007).

Jaká rozhodnutí dělají kalifornské opatrovnické soudy v praxi ?

Kalifornie, 1989:

Výchova:	Rodičovská zodpovědnost:	výlučně matka:	společná:	výlučně otec:
		18,60%	75,60%	1,80%
Výlučná matka:	67,20%	18,60%	48,60%	
Společná / střídavá:	20,20%		20,20%	
Výlučná otec:	8,60%		6,80%	1,80%
Jiná úprava výchovy:	4,00%	4,00%		

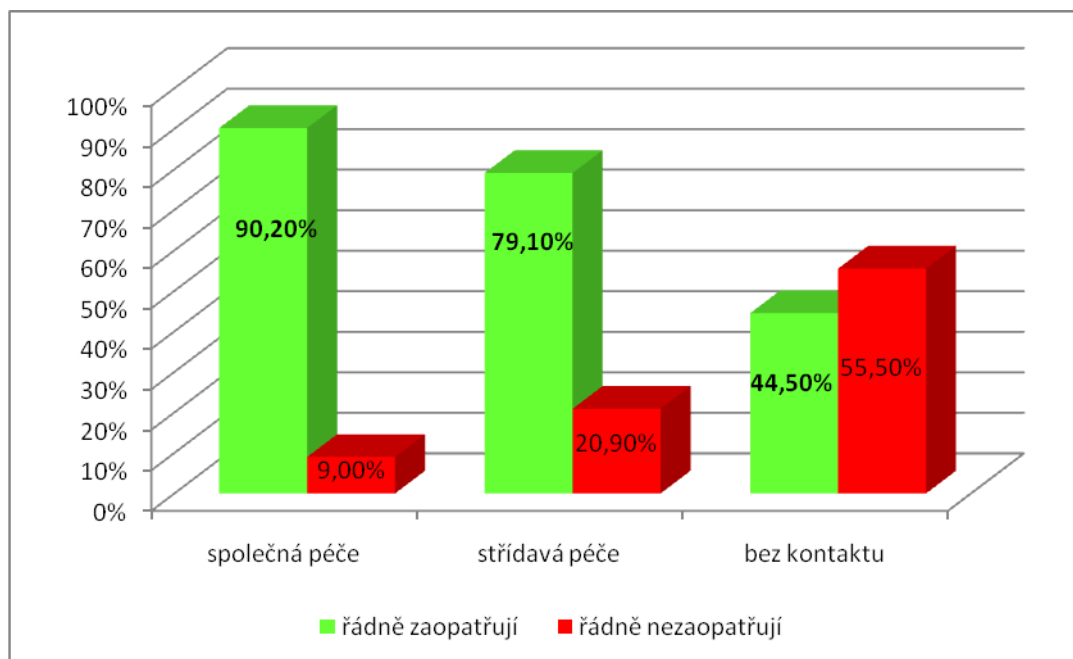
Zdroj: Benjamin, Michael & Howard H. Irving: *Shared parenting. Critical review of the research literature. December 1989*

Kalifornie, 2008:

- ✚ nařízená střídavá výchova stagnuje na vysoké úrovni, cca. 25% rodin
- ✚ rozšiřuje se doba návštěv u výlučné péče
- ✚ pozornost se koncentruje na zklidnění rodičů, společné vypracování plánů, mediaci rozvodové situace
- ✚ testy opakovaně dokládají lepší psychologickou výbavu u dětí ze střídavé péče

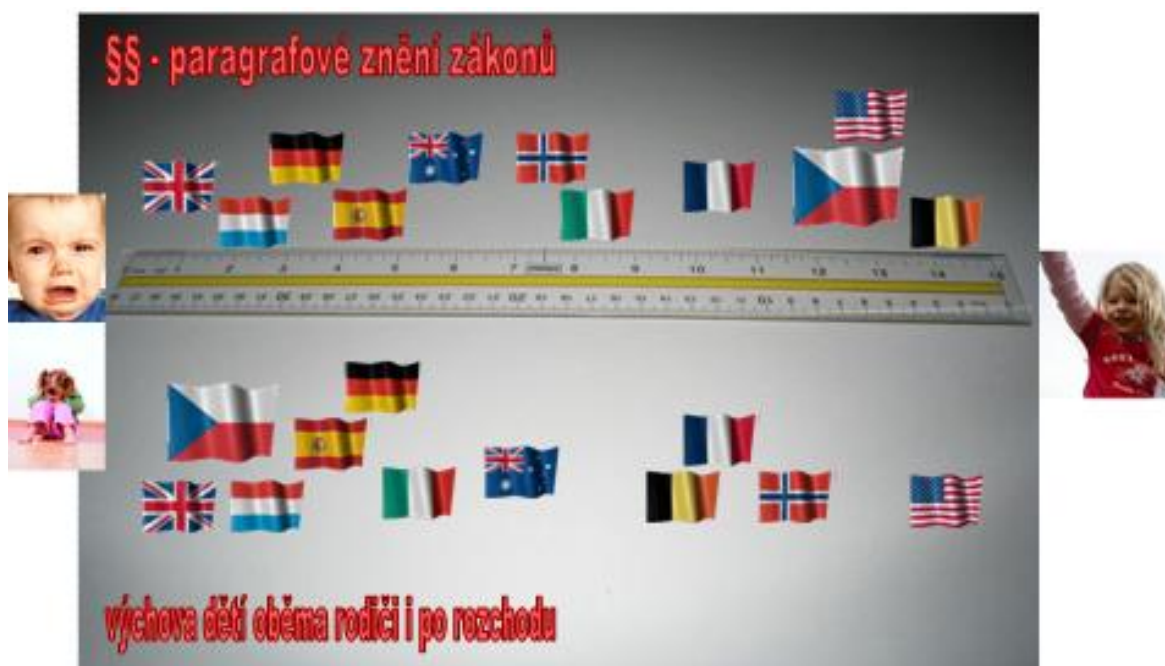
Zdroj: Joan B. Kelly, www.FamilyProcess.org, 2009

Tátové finančně zajišťují děti ... které mohou skutečně vychovávat:

Zdroj: Census Bureau report. Series P-23, No. 173

Žebříček států podle zájmu dítěte:

OPATROVNICKÉ ZÁKONY JSOU V ČESKÉ REPUBLICE KVALITNÍ, POKROKOVÉ.

MÁME VŠE POTŘEBNÉ, ABYCHOM SE MOHLI DOSTAT MEZI ŠPIČKU I VE SKUTEČNÉ VÝCHOVĚ DĚTÍ OBĚMA RODIČI PO ROZVODU!

Empirická studie norské vlády o střídavé výchově (2007)

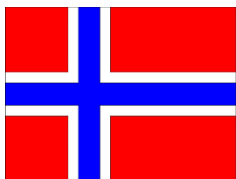

Norská ministryně pro Záležitosti dětí a rovnoprávnost (Barne- og Likestillingsdepartementet) Karita Bekkemellem obdržela výsledky první studie, která byla provedena v Norsku na téma střídavá výchova. Jde o jednu z největších empirických studií na toto téma v celé Evropě.

"Výsledky studie ukazují, že jak děti tak i rodiče mají velmi pozitivní zkušenosti s touto úpravou. Výsledky silně oslabují tvrzení, že střídavá výchova je špatným řešením pro děti", říká norská ministryně. "Rozdělení péče o dítě (mezi oba rodiče) zvýrazňuje, že jde o dobrou investici do budoucnosti na různých úrovních. Výsledky dokazují, že společná péče o dítě snižuje konfliktní potenciál mezi rodiči a zajišťuje dětem dobrý kontakt s oběma rodiči i po rozchodu rodičů", uvádí dále Karita Bekkemellem.

Jak zkušenosti rodičů tak i dětí s dvojím bydlištěm jsou součástí této studie, které se zúčastnilo 527 rodičů. Část studie se dále věnuje interview s 42 dětmi ve věku od 8 do 18 let. Děti odpovídají jednoznačně, že dvojí bydliště jim nepůsobí žádné problémy, že se cítí stejně doma na obou místech a že si přejí mít dvě bydliště aby měly bližší kontakt s oběma rodiči.

"Všimla jsem si, že rozhodnutí o dvojím bydlišti dětí z velké části padlo ze strany rodičů, ale také jsem si všimla, že děti nerady rozhodují o tom, kde mají bydlet - takže převážná většina z nich je spokojena s tou volbou, kterou udělali rodiče", říká ministryně.

V roce 2004 totiž vstoupil v Norsku v platnost zákon, který umožňuje dvojí stálé bydliště dítěte. Zákon se nevztahuje jen na registraci bydliště dítěte, ale i na související zákony, jako například přídatky na dítě, odpisy z daní, možnost získat místo pro dítě v subvencované státní mateřské školce, řešení školní docházky, alimony apod.). Norský zákon o dítěti "Barneloven" odpovídá částečně českému zákonu o rodině. Na rozdíl od českého zákona je logicky uspořádán - s právní postupností a řečí srozumitelnou i pro laika. Je mnohem detailnější a obsahuje mimo možnosti dvojího bydliště dítěte i variantu kontaktu rodiče k dítěti. Varianta tohoto "běžného" kontaktu řeší jak normální pracovní týdny, tak i státní svátky - s důrazem na tradiční rodinné svátky jako vánoce či velikonoce, školní prázdniny a dovolené rodičů.

"Důležitým tématem je též souvislost mezi ekonomickou situací rodičů po rozchodu a vliv této situace na bydliště dítěte či kontakt k dítěti. Většina dětí chce mít i po rozchodu rodičů nejlepší možný kontakt s oběma rodiči", doplňuje Karita Bekkemellem.

Kristin Skjorten, ISF (Institut pro výzkum společnosti - Institutt for samfunnsforskning): První část studie se zabývá zkušenostmi rodičů se střídavou výchovou. Rodiče, kteří se zúčastnili průzkumu byli zjištěni na základě registru Norského sociálního zajištění. Hrubý výběr se týkal tedy 965 rodičů, z nich 55% se zúčastnilo průzkumu. V druhé části uvádíme zkušenosti dětí se střídavou výchovou a zde

jsme provedli interview se 42 dětmi ve věku 8 - 18 let. Výběr byl proveden dle škol, celkem 17 chlapců a 25 dívek.

Jaká je zkušenost rodičů a dětí se střídavou výchovou?

Čtyři z pěti rodičů jsou toho názoru, že střídavá výchova funguje dobře ohledně dítěte. Stejný počet je i toho názoru, že střídavá výchova funguje dobře i pro ně samotné. To znamená, že rodiče, kteří se zúčastnili výzkumu, z převážné většiny mají pozitivní zkušenost se střídavou výchovou.²⁾ Většina rodičů je spokojena se spoluprací s druhým rodičem a jen 12% uvedlo, že spolupráce s druhým rodičem ohledně střídavé výchovy je špatná, nebo že žádná spolupráce neexistuje. Dvě třetiny rodičů (67%) má navzájem spolu kontakt nejméně jednou týdně a většina má také kontakt s dítětem, i když se dítě nachází u druhého z rodičů, který je v rámci střídavé výchovy na řadě. Oba rodiče jsou většinou aktivní ohledně sledování aktivit dítěte ve škole a ve volném čase, 84% sledují školní aktivity a 74% aktivity ve volném čase dítěte. Dále jsme zjistili, že tito rodiče většinou volí bydliště navzájem v blízkosti, polovina (48%) se nachází od sebe ve vzdálenosti, kterou může dítě ujít pěšky. Dalších 45% rodičů má od sebe bydliště do půl hodiny autem či jiným dopravním prostředkem. Výrazně málo rodičů bydlí od sebe delší vzdálenosti než zde uvedené.³⁾

Nezávisle na posuzování standartu bydlení vzniká dojem, že oba rodiče kladou důraz na to, aby domácí zázemí poskytlo co nejlepší předpoklady pro život dětí ve dvou domovech. Ale samozřejmě je udržování dvou ekvivalentních domovů finančně náročné a i přes to že počet rodičů s vysokoškolským vzděláním je u rodičů se střídavou péčí dvakrát tak vyšší v porovnání s rodiči, kteří žijí dohromady a se samostatně vychovávajícími matky, nemají rodiče, kteří praktikují střídavou výchovu lepší ekonomickou situaci než jiní rodiče po rozvodu.

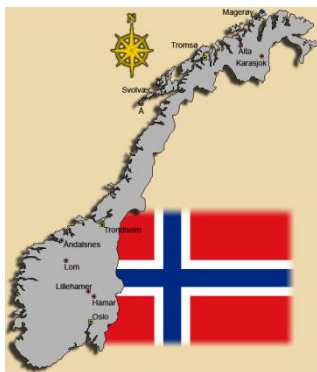
Skrz dostačující podmínky bydlení a blízkostí obou domovů uskutečnili rodiče podmínky, aby oba dva domovy fungovaly dobře i pro děti. Zároveň stojí za povšimnutí, že to právě byly děti, kdo se výrazně podílel na tom, aby dělení bydlení bylo úspěšnou koncepcí bydlení. Děti, které jsme se dotazovali, vyprávěly o různých problémech, se kterými se setkávají a jak je zkouší řešit. Zjistili jsme, že hnací silou a motivací, která stála za nasazením dětí za tuto věc, bylo jejich přání být stejný čas jak s otcem tak i s matkou. Přejí si být částí denního běžného života v domově obou rodičů. Pro tyto děti to není tak, že by bylo jen jedno místo, které považují za domov. Jsou součástí obou domovů, jsou uznávány v obou domovech a zažijí, že mají samozřejmě místo jak u táty tak i u mámy.

Převážná většina rodičů a dětí z našeho výzkumu zvládla vytvořit dobré a rovnocenné domovy pro děti. Tři čtvrtiny rodičů má spolu přátelský vztah, výborně navzájem spolupracují a jsou spolu často v kontaktu. Dělení péče po rozchodu rodičů není tedy nic jiného než pokračováním zavedeného rozdělení práce ohledně dětí při soužití obou rodičů.

I když většina rodičů spolu ohledně péče o dítě spolupracuje, ukázalo se ale, že čtvrtina (27%) rodičů má konfliktní vztah mezi sebou. Tyto konflikty vznikly ale již během soužití rodičů nebo při rozchodu rodičů a přetrvávají od té doby.

Také v interview s dětmi jsme slyšeli o rodičích, které spolu nemluví, o rodičích, kteří když se potkají jsou "studení jak led". Pokud mezi rodiči přetrvávají silné konflikty, pozorovali jsme jasnou tendenci, že pozornost dítěte byla obrácena tím směrem, že střídavá výchova je nejvíce spravedlivým uspořádáním pro oba rodiče. Jak ve průzkumu rodičů tak i při interview s dětmi vyšlo najevo, že sourozenec dítěte může být rozdílný a mít jiné přání či potřeby a pětina rodičů (25%), kteří praktikují střídavou výchovu pro více jak jedno dítě, zvážili rozdílné řešení pro každého ze sourozenců.

Norsko – rozchod rodičů

Norsko je zemí, kde se dnes rodí skoro polovina dětí sice mimo manželství, ale většina dětí žije dohromady s oběma rodiči - celkem 75 % dětí. Co se týče manželských párů - **počet rozvodů** je ročně přibližně stejný jako v České republice či v Německu a pohybuje se okolo 50ti %. Počet rozchodů u nemanželských párů je vyšší než u manželských párů.

V celé Skandinávii (Norsko, Švédsko, Dánsko, Finsko a Island) existuje silnější orientace ohledně této problematiky směrem k dítěti a oběma rodičům (v České republice či v Německu je orientace směrem k matce). Jak říká finský ombudsman, společná výchova je to čím se rozumí **blaho a zájem dítěte** v

dnešní kultuře společnosti. A to platí i po rozchodu rodičů nebo když rodiče žijí odděleně^a.

Jelikož žádný státní úředník nemůže posoudit situaci tak dobře, jako osoby kterých se to týká, je celý zákon postavený **na dohodě mezi rodiči** (a dítětem pokud je ve věku, kdy se může rozhodování zúčastnit). Zákon určuje rámcová pravidla, formuláře k různým dohodám. Pokud se nemohou dohodnout ohledně výchovy dítěte, mají možnost využít pomoci mediace. V případě chybějící dohody a rozvodu manželských párů je mediace předepsaná zákonem, pokud jsou v rodině děti mladší 16ti let, rozvod bez mediace není možné ze zákona uskutečnit. U nemanželských párů není mediace zákonem předepsaná, ale doporučena formou nabídky.

Jak často by měl být kontakt s dítětem

Nejprve je třeba rozlišit pouhý kontakt s dítětem od výchovy dítěte: „Dle lékařů a psychologů je třeba, aby rodič (či jiná pověřená osoba) měl účinný vliv na výchovu dítěte, aby s ním trávil minimálně 30% času.“

Společná výchova dítěte – střídavá výchova dítěte

The Children's Rights Council suggests the following custody schedule.

Children's Rights Council - Koncil práv dítěte (národní nezisková organizace, Washington, DC) doporučuje následovný časový plán výchovy

Age - Věk

Recommended contact with both parents – Doporučený kontakt s oběma rodiči

Under 1 year

Part of each day

Část každého dne

Ages 1 to 2
Every other day
Každý druhý den

Ages 2 to 5
Not more than two days w/out seeing parents
Ne déle jak dva dny v týdnu bez rodičů

Ages 5 to 9
Alternate weeks; "off duty" parent getting a mid-week visitation
Střídavě po týdnech, rodič u kterého dítě nežije navštěvuje navíc dítě uprostřed týdne

Over 9
Alternate weeks
Střídavě po týdnech

Střídavá výchova je daleko více běžná, když je dítě registrováno na otcovské adrese než na adrese matky. Podle údajů statistického úřadu žila polovina dětí registrovaná na otcovské adrese půl na půl u obou rodičů, zatímco z dětí registrovaných u matky to bylo daleko menší procento. Kde je dítě registrováno souvisí i s věkem dítěte: Zatímco malé děti nejčastěji žijí s matkou, je především u dospívajících dětí velká tendence žít s otcem.

Nejvíce kontaktů s dítětem probíhá v případech, kdy se manželé mezi sebou dohodnou. V 80 % případů taková dohoda existuje. Počet takových dohod stoupá: Zatímco z rozchodů rodičů okolo roku 1991 mělo 64 % rodičů dohodu o kontaktu s dítětem, z rodičů, kteří se rozcházelí v letech 2002 - 2004 to bylo 91 %. Písemné dohody jsou nejvíce běžné mezi rodiči, kteří byli manželi a nejméně běžné mezi rodiči, kteří nikdy nežili dohromady (jen 60 % z nich má písemnou či ústní dohodu). Ústní dohody jsou více běžné mezi rodiči, kteří žili „na hromádce“ než mezi rodiči, kteří byli manželi, kde převládají písemné dohody.

ČO NA TO MEDZINÁRODNÉ PRÁVO ?

Uvedieme iba základné a všeobecne známe medzinárodno-právne predpisy:

DEKLARÁCIA PRÁV DIEŤAŤA,

prijatá OSN 20.XI.1959.

Z jej obsahu vyberáme niekoľko ustanovení, ktoré by mali mať stále na zreteli, takpovediac „pred očami“ nielen sudcovia pri všetkých procesných úkonoch a pri samotnom rozhodovaní, ale aj sociálni pracovníci – kolízni opatrovníci, advokáti jednej i druhej strany, súdni znalci a v každom prípade a na prvom mieste rodičia dieťaťa.

Je to najmä právo na **zdravý duševný a telesný vývoj (článok 2.)**, kde dieťa má požívať zvláštnu ochranu a štát má zákonmi a inými prostriedkami zabezpečiť, aby sa v slobodných a dôstojných podmienkach zdravým a normálnym spôsobom vyvíjalo telesne, duševne, mravne, duchovne a sociálne. Pri prijímaní zákonov hlavným hľadiskom majú byť najvlastnejšie záujmy dieťaťa.

Ďalej je to **právo na meno a štátnu príslušnosť (článok 3)**, na ktorú má dieťa nárok už od narodenia a najmä **právo na lásku, porozumenie a starostlivosť (článok 6)**, podľa ktorého „kde je to možné, má vyrastať obklopené starostlivosťou a zodpovednosťou svojich rodičov a vždy v ovzduší lásky a mravnej a hmotnej istoty“.

Podľa **článku 7** patrí dieťaťu **vzdelanie**, ktoré zvýši jeho všeobecnú kultúrnu úroveň a **ktoré mu poskytne rovnaké možnosti rozvíjať svoje schopnosti, svoje vlastné názory a svoj zmysel pre mravnú a spoločenskú zodpovednosť**, aby sa mohlo stať užitočným členom spoločnosti.

Dieťa má prednostné **právo na ochranu a pomoc** a má byť **chránené pred všetkými formami zanedbávania, krutosti a využívania (články 8 a 9)**.

Rovnako i mnohé iné dokumenty európskeho charakteru, právne zaväzujúce všetky členské štáty, jasne definujú práva detí.

Na európskej úrovni je to najmä Haagska dohoda z r.1990-1992, Haagska dohoda z r.1996-2002.

resp.

Ďalej Charta základných práv Európskej únie z r.2000 alebo Nariadenie Európskej únie č. 2201/2003 – tzv. Brusel II. a mnohé iné.

Za základ sa považuje **Dohovor o právach dieťaťa**, ktoré prijalo Valné zhromaždenie Spojených národov 20. novembra 1989.

...

Článok 8

ZACHOVANIE IDENTITY *Závazok štátu chrániť a v prípade potreby obnoviť základné atribúty identity dieťaťa /meno, štátnu príslušnosť a rodinné vzťahy*

Článok 9

ODLÚČENIE OD RODIČOV *Dieťa má právo žiť s rodičmi, okrem prípadov, keď to je nezlučiteľné s jeho záujmami. Dieťa má taktiež právo udržiavať kontakt s oboma rodičmi, ak je odlúčené od jedného alebo oboch.)*

Článok 11

NEZÁKONNÉ PREMIESTNENIE A NEVRÁTENIE *Štát má povinnosť zabrániť a napraviť únos alebo zadržiavanie detí v zahraničí rodičom alebo tretou stranou.*

Článok 12

NÁZOR DIEŤAŤA *Dieťa má právo vyjadriť slobodne svoj názor, jeho požiadavky majú byť brané do úvahy v každej záležitosti alebo postupne, ktoré sa ho týkajú.*

Článok 18

RODIČOVSKÁ ZODPOVEDNOSŤ *Rodičia majú spoločnú základnú zodpovednosť za výchovu detí a štát ich v tom musí podporovať. Štát musí poskytovať primeranú pomoc rodičom pri výchove detí.*

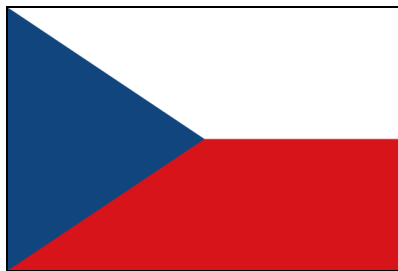
Článok 19

OCHRANA PRED ZNEUŽÍVANÍM A ZANEDBÁVANÍM *Štát musí chrániť dieťa pred všetkými formami zlého zaobchádzania zo strany rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu detí a vytvárať vhodné sociálne programy zamerané na prevenciu zneužívania detí a starostlivosť o obeť zneužívania a násilia*

Článok 29

CIELE VÝCHOVY *Výchova musí smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a duševných schopností v najväčšom rozsahu. Výchova musí pripraviť dieťa na aktívny život v dospelosti v slobodnej spoločnosti a zdôrazňovať rešpekt rodičov dieťaťa, jeho vlastnú kultúrnu identitu, jazyk a hodnoty a kultúrny pôvod a hodnoty ostatných.*

A niekoľko príkladov rozhodnutí zo susedných Čiech, ktoré – vzhľadom na podobnosť oboch právnych systémov – môžeme považovať za smerodajné aj pre rozhodovanie slovenských súdov:

Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2010 ve věci sp. zn. III. ÚS 1206/09

V řízení před soudy bylo jednoznačně prokázáno, že je v zájmu dítěte a jeví se pro něj jako optimální, aby bylo svěřeno do střídavé péče; překážku tvořil jen nízký věk dítěte a nesouhlas matky. Překážka nízkého věku nezletilé měla odpadnout v době, kdy dítě mohlo začít navštěvovat mateřskou školku; do dovršení tohoto věku znalkyně střídavou péči z důvodu útlého věku dítěte nedoporučila. Překážka nízkého věku proto pominula, jakmile dítě dovršilo 3 rok svého věku, tedy v době řízení před odvolacím soudem.

Zbývající a tedy poslední překážkou pro střídavou výchovu představoval tvrzený nesouhlas matky, jenž však byl odůvodněn pouze sporadicky a zhusta vystihoval zájem matky, nikoli dítěte. Přesto se soudy přiklonily k návrhu matky a nezletilou jí svěřily do výlučné výchovy. Učinily tak proto, jak se z odůvodnění podává, že neshledaly podmínky pro střídavou výchovu.

Jakkoli střídavá výchova předpokládá ze strany rodičů především toleranci, společnou vůli a schopnost spolu komunikovat a spolupracovat (a zejména nezapojoovat dítě do svých vzájemných problémů), nesmí soud na způsob této výchovy rezignovat už tehdy, kdy jeden z rodičů s tímto způsobem výchovy pro forma nesouhlasí. Je-li pak takový nesouhlas čistě obstrukční, ničím neodůvodněný resp. postrádá-li ve vztahu k výchově dítěte relevanci, nemůže o něj soud opřít své rozhodnutí. Proto podle názoru Ústavního soudu v tomto

případě vyvstala podstatná otázka, proč matka není ochotna spolupracovat a komunikovat a proč jí chybí ochota a vyspělost v zájmu nezletilé dcery s otcem na výchově participovat a kooperovat s ním.

Tím, že se obecné soudy dostatečným způsobem nezaměřily na dokazování, respektive připustily vliv pouhého tvrzení matky na rozhodnutí ve věci samé, aniž by jeho důvody jako takové byly podrobeny testu způsobilosti zasáhnout do zájmu dítěte, nemohly soudy ani zjistit, který z rodičů otevírá v zájmu dítěte větší výchovný prostor druhému rodiči (za předpokladu, že oba mají o výchovu zájem a jsou k ní způsobilí). Zájmem dítěte nepochybně je, aby bylo především v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak toho z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady, mimo jiné uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem. V projednávaném případě obecné soudy nevěnovaly tvrzení matky dostatečnou pozornost a nezjistily důvody, proč matka nezletilé není ochotna s otcem dítěte spolupracovat na společné střídavé výchově, ačkoliv on tuto ochotu deklaroval před soudem nalézacím i odvolacím.

Jestliže soudy opřely svá rozhodnutí o tvrzení resp. nesouhlas matky a tento nesouhlas byl ve skutečnosti jedinou překážkou pro výrok o střídavé výchově nezletilé (jako znalcem deklarované optimální variantě, zcela vyhovující zájmu dítěte), pak jej musí i bez návrhu podrobit zkoumání a učinit předmětem dokazování. Nesouhlas matky se střídavou péčí může být relevantní pouze tehdy, je-li vybudován na důvodech, jež jsou způsobilé intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmu dítěte. Soud nemusí

takové dokazování provádět, je-li nesouhlas rodiče založen jen na zjevně iracionálním nebo nepřezkoumatelném důvodu. Jestliže půjde o tento iracionální či nepřezkoumatelný důvod, anebo bude v řízení prokázáno, že jde o nesouhlas spočívající na důvodu prokazatelně nemajícím negativní vliv na zájem dítěte, nemohou soudy na tomto nesouhlasu vystavět rozhodnutí, kterým návrhu na svěřeni dítěte do střídavé (společné) péče nevyhoví. Opačný postup je totiž v rozporu se základním právem druhého rodiče na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny a současně zásahem nejen do jeho základního práva vychovávat a pečovat o své dítě dle čl. 32 odst. 4 Listiny, ale i do základního práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči dle téhož článku Listiny.

Za tohoto stavu, pokud bylo dítě svěřeno do výchovy matce, je nutno z hlediska ústavněprávního obecným soudům vytknout výše uvedená pochybení.

Nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna 2010 ve věci sp. zn. I. ÚS 266/10

Odvolací soud napadeným rozhodnutím výslovně nepřipustil střídavou výchovu dítěte, implicitně odmítl svěření dítěte do výchovy otce a naopak ponechal dítě ve výchově matky.

...

20. Tyto závěry postavil odvolací soud v podstatě pouze na skutečnosti, že mezi rodiči absentuje vzájemná tolerance a respekt, jejich vyspělost, projevující se ve schopnosti spolu navzájem kvalitně o věcech jejich dítěte komunikovat a kooperovat (srov. str. 3 napadeného rozsudku) [ostatně i matka ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedla, že vztahy mezi rodiči nejsou dobré]. Proto odvolací soud "dospěl k závěru, že pro střídavou výchovu nejsou dány předpoklady spočívající ve schopnosti rodičů vést o záležitostech jejich syna kvalifikovanou komunikaci a kooperaci." (srov. str. 4 napadeného rozsudku). Naopak odvolací soud uvedl s odkazem na znalce, že oba rodiče jsou osoby plně komponované, z psychologického hlediska zdravé a zcela odpovědné za své jednání, že v jejich osobnosti nebylo zjištěno nic, co by snižovalo předpoklady některého z nich dítě vychovávat, a že vztah nezletilého k nim oběma je pozitivní a přibližně rovnocenný (srov. str. 4 napadeného rozsudku); [tu není zřejmé, v jakém důkazu našla vedlejší účastnice oporu pro své (toliko) tvrzení, že údajně syn má nesrovnatelně lepší vztah k ní než k otci].

21. Tím odvolací soud (nepřímo) deklaroval názor, že při posuzování svěření dítěte do výchovy není relevantní hledisko (ne)schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem (tedy který z rodičů a proč není schopen dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem). V opačném případě by si totiž tuto otázku musel odvolací soud položit a zodpovědět ji. Patrně jde o jeho dlouhodobější názor, neboť soud prvního stupně uvádí právě v rozsudku, který byl zrušen napadeným rozsudkem odvolacího soudu, že "soud se nemůže ztotožnit s názorem krajského soudu, který vyslovil ve svém rozhodnutí v prosinci 2007, kdy uvedl, že není podstatné, který z rodičů není schopen komunikace." (srov. str. 1084 spisu).

22. Uvedeným názorem však odvolací soud nereflektoval, že hledisko (ne)schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem naopak relevantní je. Dokonce je to výslovně stanoveno ustanovením § 26 odst. 4 zákona o rodině, které ukládá soudu při rozhodování o svěření dítěte do výchovy přihlídnout mj. "ke schopnosti rodiče dohodnout se na

výchově dítěte s druhým rodičem".

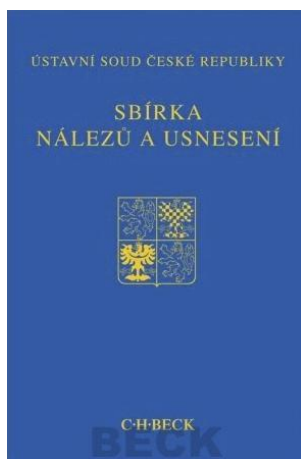
24. O relevantní hledisko jde i proto, že Úmluva o právech dítěte i Listina sledují vytvoření co nejširší možnosti utváření a upevňování vzájemných vztahů mezi dítětem a oběma jeho rodiči. Obecně platí, že každý z rodičů (ať již mužský či ženský "prvek") - za jistých předpokladů (např. že mají o to zájem a jsou k tomu způsobilí) - se může nezastupitelným způsobem podílet na postupně vyvíjející se životní orientaci dítěte, na jeho výchově, čímž se realizuje zájem dítěte, ale i zájem rodiče.

25. S tím právě souvisí zákonem zakotvená povinnost soudu přihlídnout i k tomu, jakou má ten který rodič schopnost dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem. Obecně lze totiž konstatovat, že zájem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak právě toho z rodičů, který mimo jiné uznává roli a důležitost rodiče druhého v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem [poznámka: avšak za předpokladu, že z pohledu zájmu dítěte nepřevažují jiné skutečnosti svědčící naopak pro péči druhého rodiče - k tomu srov. bod 30.-32. tohoto nálezu].

26. Významné je, že výlučná péče toho z rodičů, který uznává roli a důležitost rodiče druhého v životě dítěte, potom vytváří větší prostor nejen pro to, aby dítě absorbovalo ve větší míře výchovné působení i druhého rodiče (který nemá svěřeno dítě do výchovy a pouze realizuje styk s dítětem), ale zvyšuje se tím pravděpodobnost pozitivní intenzivní emocionální vazby dítěte k druhému rodiči. Výlučně pečující rodič tedy nemá odmítat výchovné působení druhého rodiče, nemá být proti němu a priori negativně zaměřený, neboť to se může přenášet i na dítě. Opačný (tj. negativní) postoj rodiče k druhému rodiči by se mohl - ať již přímo či ve svých důsledcích - z velké pravděpodobnosti negativně dotýkat dítěte, pokud by byla snižována či eliminována účinnost výchovného působení druhého rodiče; to by mohlo negativně působit na emocionální vazbu dítěte k druhému rodiči.

27. V této souvislosti lze citovat i případnou část rozsudku soudu prvního stupně: "... pro zdárný vývoj každého nezletilého dítěte je třeba, aby byl rodičem, který má dítě ve své výchově, podporován styk s druhým rodičem. Vychovávající rodič by měl druhého rodiče ctít, nezletilé dítě učit tak, aby druhého rodiče uznával, měl k němu založený vztah na úctě a slušném chování a měly by být podporovány co nejčastější styky s tímto rodičem, aby nemohlo dojít ke vzájemnému odcizení a případně vytvoření syndromu zavrženého rodiče." (srov. č. l. 1081 nahoře spisu).

28. Odvolací soud tudíž - jak již bylo řečeno - ignoroval relevantní zákonné kritérium rozhodování o svěření nezletilého do výchovy rodičů. Tím porušil nejen základní právo stěžovatele vychovávat dítě a pečovat o ně dle čl. 32 odst. 4 Listiny, ale i základní právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči dle téhož článku Listiny. Ignorováním zákonného kritéria zatížil odvolací soud své rozhodnutí libovůlí, čímž došlo k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.

31. Řečeno poněkud jinak, aby bylo určité řešení ve všech aspektech v zájmu dítěte, je žádoucí stav téměř ideální. To je však iluzorní. Úkolem rodičů by však mělo být, aby se svým chováním k takovému stavu přibližovali. Tedy, aby rodiče opustili své egoistické, mnohdy dokonce nízké "zájmy" (například v podobě přinášení příjemných vnitřních pocitů trýznění druhého rodiče skrze vlastní dítě). Každý rodič by si měl být vědom toho, že prioritou zájmu dítěte platí mimo

jiné proto, že důsledky ignorování zájmu dítěte se v jeho sféře (v jeho životě, ať již aktuálním či budoucím) projeví intenzivněji negativně než v životě rodiče jako člověka dospělého; dítě totiž není "hotová" silná osobnost, a není schopno se s uvedenou situací vypořádat, takže často nese psychické šrámy při cestě svého dospívání po celý život.

JUDr. Zuzana Stavrovská: Na odmietnutie striedavej osobnej starostlivosti musí byť preukázaný zákonný dôvod

Podľa § 24 ods. 2 zákona č. 217/2010, ktorým sa novelizuje zákon o rodine v znení neskorších predpisov, bude možné aby účinnosťou 1.7.2010, súd rozhodol o striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov. Úskalie tejto právnej úpravy však je v tom, že pokiaľ so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasia obidvaja rodičia a obidvaja sú spôsobilí dieťa vychovávať, súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Čo to v praxi znamená? - Bude súd schopný posúdiť dostatočne kvalifikovane schopnosti obidvoch rodičov vychovávať dieťa? Bude sa súd v prípade, že len jeden z rodičov súhlasí so striedavou osobnou starostlivosťou (ďalej striedavkou) v každom takomto prípade obracať na súdnych znalcov (v oblasti psychológia alebo psychiatria) so žiadosťou o vypracovanie znaleckého posudku, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa? Bude dostatočne rýchle prebiehať súdne konanie o striedavke tak, aby nedošlo k odcudzeniu sa dieťaťa od otca? Bude možné vydať uznesenie o predbežnom opatrení o zverení do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov?

Podľa môjho názoru by súdy by nemali skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa. Súdy by mali rozhodovať o tom, že štandardom pri schopnosti a záujme oboch rodičov o dieťa je „striedavka“, a len vo výnimočných prípadoch nie. A túto výnimočnosť a dôvod „prečo nie striedavka“ by mali súdy skúmať. Dôvody proti striedavke by sa museli preukázať a to aj pri rozhodovaní o návrhu na vydanie predbežného opatrenia o zákaze striedavky.

Podľa môjho názoru, novela Zákona o rodine, ktorá nadobúda účinnosť 1.7.2010 vychádza v novelizovaných dotknutých ustanoveniach (v § 24 ods. 2, § 24 ods. 4, § 24 ods. 5, § 25 ods. 2, § 36 ods. 1 a § 62 ods. 6) z filozofie, že obidvaja rodičia sú spôsobilí vychovávať dieťa aj nie je preukázané opak. Poukazujem opäť na to, že prevažne počas spoločného spolunažívania otca a matky maloletého dieťaťa tento rodič - prevažne otec bol spôsobilý vychovávať dieťa - táto jeho spôsobilosť automaticky zo zákona (zákona o rodine) vznikla narodením dieťaťa. Vtedy nikto neskúmal túto rodičovskú spôsobilosť. Rovnako ako rodič automaticky aj dieťa zastupoval a spravoval jeho záležitosti.

Rodičovská spôsobilosť vznikla zo zákona - narodením dieťaťa, a to bez znaleckých posudkov a bez osobitných posudzovaní vzťahu dieťaťa k obidvom rodičom, citovým väzbám vývinovým potrebám, stabilite výchovného prostredia ...

Existencia rodičovskej spôsobilosti sa začína osobitne posudzovať len v prípade, že rodičia spolu nežijú! Ale pritom keď spolu ako rodičia žijú sa tieto schopnosti starať sa o dieťa považujú za automaticky vhodné a zákonné.

Existujúci ale aj budúci právny status rodičovských práv a povinností (od 1.7.2010) deklaruje, že keď rodičia maloletého dieťaťa spolu nežijú, automaticky sa predpokladá rodičovská neschopnosť druhého rodiča - prevažne otca v starostlivosti o maloleté dieťa. Svedčia o tom rozsudky súdov upravujúce styk otca s maloletým dieťaťom.

V § 28 Zákona o rodine sa vymedzuje, čo je súčasťou rodičovských práv a povinností.

Je to v odseku (1)

- a) sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa,
- b) zastupovanie maloletého dieťaťa,
- c) správa majetku maloletého dieťaťa.

Rodičovské práva a povinnosti majú obidvaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

Rodičovské práva a povinnosti vykonáva jeden z rodičov, ak druhý z rodičov nežije, je neznámy alebo ak nemá spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu.

Platí to aj v prípade, k jeden z rodičov bol pozbavený rodičovských práv a povinností, ak mu bol výkon jeho rodičovských práv a povinností obmedzený alebo pozastavený.

Na základe tejto dikcie zákona, rodičia môžu byť obmedzení rodičovských práva alebo ich pozbavení len na rozsudkom súdu, v ktorom sa presne vymedzí rozsah obmedzenia rodičovských práv alebo sa uvedenie, že sa rodič pozbavuje rodičovských práv.

V tejto súvislosti je potrebné upozorniť na to, že v konaní o rozvod manželstva a úprave rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu alebo v inom konaní o úprave práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu sa vo výroku rozsudku neuvádza, že sa jeden z rodičov pozbavuje alebo obmedzuje rodičovských práv a v akom rozsahu!

V skutočnosti dochádza k obmedzeniu rodičovských práv a povinností obmedzeným stykom, zverením do výchovy a starostlivosti len jednému rodičovi, určením o zastupovaní a spravovaní majetku maloletého dieťaťa len jedným rodičom.

Striedavá starostlivosť chráni záujem zachovať dieťaťu oboch rodičov a umožňuje súdom rozhodnúť v ich záujme - zachovať im aspoň rekonštruovanú rodinu, keď už došlo k rozchodu alebo rozvodu rodičov.

JUDr. Bronislava Pavelková : Striedavá osobná starostlivosť ako súčasť rodinného práva v súdnej praxi na Slovensku

JUDr. Bronislava Pavelková, advokátka, pedagogička, špecialistka na rodinné právo

Párnovíkendovstvo

Myslím si, že pôvodný režim, založený na stretávaní „každý druhý víkend v mesiaci“ je už dávnejšie prekonaný. Najmä od prijatia nového zákona o rodine (čiastočne zrejme aj pod vplyvom českej familiaristiky) bola prelomená takáto úprava stretávania a rodič, ktorý mal záujem o stretávanie so svojim dieťaťom v širšej miere, mohol tento styk dosiahnuť, pokiaľ na tejto úprave dostatočne trval. Základné pravidlo je, že rodič má právo na polovicu voľného času dieťaťa (preto polovica víkendov, polovica prázdnin, polovica sviatkov apod.). Pokiaľ mal rodič záujem a dieťa takýto režim zvládlo, mohol rodič žiadať aj časť pracovného týždňa (napríklad jeden – dva dni s prenocovaním). Podľa mojich skúseností súdy nemali problém takýto režim akceptovať ani v minulosti, pokiaľ bol na prospech dieťaťa.

Zveriť dieťa matke, alebo aj otcovi?

Zverovanie detí do starostlivosti matky bolo pravidlom skôr v minulosti (bývalý režim) a podľa môjho názoru vychádzalo z potrieb spoločnosti, ktorá určitým spôsobom chápala postavenie a úlohu ženy. Jej základnou úlohou bola starostlivosť o rodinu a deti (podľa tohto hodnotil jej životný úspech a neúspech). Vyplývalo to z viacerých ustanovení rodinného práva, ale aj verejného práva (napríklad súčasná rodičovská dovolenka bola dlho „materská dovolenka“ apod.). Dieťa navyše nebolo ani takou drahou záležitosťou ako dnes a rozvodov bolo oveľa menej. Takže pokiaľ došlo k zániku rodiny, tak sa muž pobral preč a zväčša si obstaral iné deti, o ktoré sa staral v novej rodine. Preto napríklad nebolo súčasťou starého zákona o rodine obligatórne upravovanie otázky stretávania dieťaťa s rodičom, ktorému nebolo zverené do osobnej starostlivosti. Nebolo to potrebné, zväčša buď druhý rodič stratil záujem o stretávanie, alebo sa dohodli. Súd o tejto otázke rozhodoval v oveľa menšej miere..

Myslím si, že zmena postoja otcov (ich záujem o osobnú starostlivosť) prišiel až v posledných 10 rokoch, avšak v súčasnosti je pomerne akceptovaný.

Dieťa ako prostriedok pomsty či vydierania

Jednoznačne si myslím si, že súdy majú možnosť zabrániť, aby sa dieťa stalo „nástrojom pomsty“, alebo „majetkom“. Súdy majú prostriedky (zákonné) na to, aby zabránili „zneužívaniu“ výkonu rodičovských práv. Je to však niekedy ťažké aj pre nich, pretože to vyžaduje najprv dôkladnú analýzu skutkového stavu, potom kus osobnej odvahy, kus profesionálnej rozhodnosti a napokon vytrvalosť. Je nevyhnutná súčinnosť psychológa, orgánu sociálno-právnej ochrany, prípadne právnych zástupcov účastníkov. Potom možno využiť a vytvoriť celý rad opatrení, ktorým sa dá takémuto používaniu dieťaťa zabrániť. Je to ale oveľa ťažšie, ak napríklad psychológ vyhotoví posudok, v ktorom napriek zisteniu, že jeden rodič dieťa manipuluje, navrhne zveriť ho práve tomuto rodičovi, pretože „dieťa je na neho silne citovo naviazané“. Prvou základnou chybou je, že psychológ sa nemá poverovať úlohou, aby v posudku vyjadril, ktorému z rodičov má byť dieťa zverené. Vyhodnotiť tento záver má súd, nie psychológ. A prvým kritériom pre rozhodnutie o zverení dieťaťa je osobnosť rodiča. K zdravému vývoju dieťa totiž potrebuje vzor – preto má jeho výchovu viesť mravne, psychicky a hodnotovo zrelší rodič. Úlohou psychológa podľa uznesenia o ustanovení znalca preto má byť len zhodnotenie osobnosti rodičov a dieťaťa. Pokiaľ bude psychológ vyhodnocovať v posudku nad rámec položených otázok (čo sa tiež v praxi často stáva), potom je

potrebné pred rozoslaním posudku účastníkom vrátiť tento na prepracovanie znalcovi s tým, že sa má sústrediť výlučne na položené otázky.

Určovanie času pre styk s maloletými

Minimálny čas stretávania je nerealizovateľný. Stretávanie sa totiž nedá vynucovať na rodičovi, len na dieťati. Minimálne výživné zmysel má, pretože je exekvovateľné. Ale pokiaľ sa rodič so svojim dieťaťom stretávať nechce, nemožno proti nemu viesť výkon rozhodnutia a prinútiť ho, aby si dieťa v určenom (alebo vôbec nejakom) čase zobral. Vychádza sa z toho, že takýto vynútený čas stretávania by nebol v záujme dieťaťa. Lebo je pravdepodobné, že by ho rodič, ktorému bol nanútený aj len formálne realizoval.

Pokiaľ sa týka určenia presnej doby stretávania, toto je praktické vždy, keď sa rodičia nevedia dohodnúť. Ak totiž majú v rozsudku „stretávanie sa ponecháva na dohodu rodičov“ alebo „styk rodiča s maloletým je neobmedzený“, tak pre oprávneného rodiča to znamená riziko, že pokiaľ mu povinný rodič nebude ochotný dieťa dať, nemôže viesť výkon rozhodnutia – lebo niet určeného času ani miesta, kedy (a kam) by mohol súdny vykonávateľ presne prísť a žiadať odovzdanie dieťaťa. A pre povinného rodiča to znamená riziko, že oprávnený rodič hocikedy príde do škôlky (školy, školského klubu, na krúžok apod.) a dieťa si odtiaľ zoberie. Má totiž právo na neobmedzený styk a tak mu v tom nemožno zabrániť. Preto je výborné, ak súd stretávanie upraví presne – tak, aby bol výrok rozsudku vykonateľný. Ak sa potom stretávanie nerealizuje, nasleduje rad opatrení, ktoré môžu vyústiť až do trestnej zodpovednosti povinného rodiča (marenie výkonu súdneho rozhodnutia, resp. do rozhodnutia o zmene zverenia).

Záujem a potreby maloletých

Záujem a potreby závisia od osobnosti dieťaťa. Každé dieťa je iné. Podstatné je, aby sa naplnil cieľ výchovy – aby dieťa vyrástlo na psychosociálne zdravú produktívnu osobnosť s pozitívnou hodnotovou orientáciou. Preto jeho výchovu nemôže viesť prevažne rodič, ktorého osobnosť je patologická. Je vylúčené, aby dieťa správne vychoval, pretože buď nedokáže zhodnotiť, čo je správne a nesprávne, alebo to zhodnotiť dokáže, ale nedokáže ovládnuť svoje správanie a motiváciu. Oboje dieťaťu škodí.

Zmena pomerov

Zmena pomerov je už v judikatúre celkom stabilizovaná. Ak sa zmenia okolnosti, za ktorých súd vyniesol predchádzajúci rozsudok. Je ale podmienkou, aby súd tieto okolnosti v konaní skúmal a stabilizoval. Lebo len v tomto prípade je možné preukázať, že došlo k ich zmene. Preto by sa nemali účastníci (ani súd) uspokojiť so schválením jednoduchého znenia rodičovskej dohody, ale mali by trvať na odôvodnení jej znenia aj do odôvodnenia rozsudku. Malo by tam byť uvedené prečo (za akých podmienok) sa dieťa zveruje do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, prečo bude výška výživného x Eur (v pomere k potrebám dieťaťa, možnostiam, schopnostiam a majetkovým pomerom povinného i oprávneného rodiča apod.), prečo bude stretávanie práve takto. Ak súd takto stabilizuje pomery, za ktorých rozhodol, potom je už ľahko definovať zmenu pomerov (napríklad zmena bydliska jedného z rodičov, zmena zamestnania, nástup na školskú dochádzku atď.).

Opakované a zámerné neumožnenie styku s maloletým

Opakovane sa zvykne v súlade s judikatúrou (síce ide o zodpovednosť za vady) vykladať tak, že to znamená „tri a viac krát“. Zámerne – to súvisí s dôvodmi, pre ktoré sa stretávanie nerealizovalo. Netreba zabúdať, že pokiaľ sa nerealizoval styk rodiča s dieťaťom v stanovenom čase z dôvodov na strane

povinného rodiča alebo dieťaťa, potom má oprávnený rodič právo na náhradný čas. Pokiaľ budú súdy viesť rodičov k takémuto chápaniu, ubudne „zámerných“ bránení v styku. Okrem toho máme judikát, že možno žiadať náhradu škody od druhého rodiča, ak sa stretávanie nerealizuje a on to neoznámil včas a tak vznikla oprávnenému rodičovi škoda. Myslím, že pomôže dôslednosť pri uplatňovaní práv (myslím tým oprávneného rodiča) a dôslednosť pri vedení na plnenie povinností (súd smerom k povinnému rodičovi).

Striedavá osobná starostlivosť

Zriadenie inštitútu striedavej osobnej starostlivosti vnímam pozitívne. Rozhodne sa tým obmedzí obchádzanie zákona, keď všetkým účastníkom vyhovovalo striedanie starostlivosti, ale súd tak objektívne nemohol rozhodnúť, mohol len „upraviť styk pol na pol“. Nechápem ho však ako všeliek na manipuláciu dieťaťa, nesprávne výchovné pôsobenie, obmedzovanie a zabraňovanie styku. Naopak – myslím si, že dieťa má byť radšej zverené psychicky zdravšiemu rodičovi (hoci na neho napríklad nie je tak zvyknuté), než by malo byť v striedavej starostlivosti a presúvať sa v časových intervaloch z a do nepriateľského prostredia. Treba trvale odstrániť nepriateľské prostredie, nie skrátiť dobu jeho pôsobenia. Je predpoklad, že skrátením doby pôsobenia sa totiž zvýši intenzita, čo dieťaťu v konečnom dôsledku ešte viac uškodí.

Prekážky zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti

Určite stav, ak to nebude vyhovovať dieťaťu. Vyžaduje to totiž zvýšenú dávku adaptability, ktorá nemusí byť každému vlastná. Stačí si predstaviť, že by hocikakému dospelému človeku niekto nakázal, meniť každý druhý týždeň bydlisko. Niektorí uprednostňujú zázemie, vlastný byt, vlastný kútik a tieto atribúty sú pre neho sociálnou istotou. Takéto dieťa by striedavou starostlivosťou trpelo. Máme však aj kočovníkov, deti „kolotočiarov“, ktoré striedajú miesta pobytu týždenne – a prežijú to. Preto je veľmi dôležité nepaušalizovať a skúmať v rodinnoprávnych vzťahoch každý prípad osobitne.

Ďalším dôvodom na odmietnutie je odpor jedného z rodičov. Poznáam síce nález ÚS ČR z februára 2010, kde vyslovili opačný názor, avšak myslím si (a vlastne to opätovne opakujem), že pokiaľ si súd stabilizuje, že nesúhlasiaci rodič svoj výkon rodičovských práv zneužíva, dieťa manipuluje, nerešpektuje právo na zachovanie väzieb s druhým rodičom, potom je jednoznačne pre dieťa (z dlhodobého hľadiska) lepšie, keď bude zverené psychicky stabilnejšiemu rodičovi s lepším hodnotovým zázemím, i za cenu, že to chvíľu bude pre všetkých – vrátane dieťaťa – traumatizujúce (napríklad preto, že je citovo naviazané na manipulatívneho rodiča). Nakoniec sa tomu ani nemožno čudovať, ak to napríklad bola skoro jediná osoba, s ktorou sa dieťa stýkalo alebo ktorá sa o neho starala a formovala jeho názory. Pritom k trhaniu týchto väzieb s vysokou pravdepodobnosťou v budúcnosti aj tak dôjde (puberta, vlastná rodina apod.).

Ďalším dôvodom môžu byť nesprávne pohnútky na strane žiadajúceho rodiča. Pohnútky sú v rodinnom práve skoro najdôležitejšie. Navonok sa totiž väčšina účastníkov prezentuje pred súdom, pred znalcom alebo na ÚPSVaR ako najlepší rodič. Otázne je, nakoľko sú ľudia schopní svoje konanie obhájiť. Neexistuje napríklad žiadny logický dôvod, pre ktorý by malo jednému z rodičov vadiť, že sa druhý rodič v škole informoval na študijné výsledky dieťaťa.

Myslím však, že dôvodov je viac a môj výpočet nie je uzavretý.

Styk s maloletými počas súdneho konania

Pri posudzovaní doby styku počas súdneho konania je to veľmi individuálne. Predstavte si, že jeden z rodičov je pre dieťa skutočne rizikový. Súd to nestihne skúmať a škody, ktoré na dieťati napácha možno už nebude možné sanovať nikdy. Myslím si, že je vhodnejšie vytvoriť všetky predpoklady na to, aby konania starostlivosti o maloletých boli vytyčované do 1 mesiaca a skončené maximálne do troch mesiacov od podania návrhu. To však vyžaduje viac poručenských sudcov, osobitne vyškolených

právných zástupcov, menej vyťažené kvalifikované pracovníčky ÚPSVaR, viac súdnych znalcov z oblasti psychológie dospelých a detí, ktorým nebude štát dlžiť za posudky množstvo peňazí apod. Dá sa to zvládnuť, avšak vyžaduje to systémový prístup, nie dielčie riešenia.

Rozhodovanie súdov

Poručenské súdy v zásade využívajú všetky prostriedky v prospech dieťaťa, pokiaľ na to majú dostatok priestoru a realizačných možností. Horšie sú na tom civilní sudcovia (rozvodoví), ktorých agenda je príliš široká. V tejto súvislosti by pomohlo odčlenenie konania o úprave výkonu rodičovských práv na čas po rozvode od samotného konania o rozvod tak, ako to už 12 rokov pozná Česká republika. Súd môže manželstvo rozviesť len vtedy, keď je rozsudkom poručenského súdu upravený výkon rodičovských práv a povinností na čas po rozvode. V C-čkovej agende potom sudca hodnotí len skutočnosť, či je rozvrat manželstva dostatočne kvalifikovaný, ale nerozhoduje o maloletých deťoch, pretože to už urobil poručenský súd.

Vykonateľnosť rozhodnutia

Tak isto, ako pri určení stretávania treba zamerať pozornosť na výrok rozsudku. Musí byť vykonateľný – teda presne určiť deň, hodinu a miesto prevzatia dieťaťa, prípadne vrátane uloženia povinnosti dieťa pripraviť a odovzdať druhému rodičovi.

Komplexnosť legislatívy v oblasti rodinného práva

V prvom rade si treba ujasniť cieľ, ktorý sledujeme. Myslím, že ním sú šťastné deti, z ktorých vyrastú vyrovnaní dospelí. Ak sa na to pozrieme takto komplexne, pochopíme celospoločenský záujem na riešení tejto problematiky. Máme extrémne vysokú rozvodovosť, oslabuje sa postavenie rodiny v hodnotovom rebríčku spoločnosti. Záujem o manželstvo upadá. Súdny rezignovali na svoju výchovnú funkciu. Zákon o rodine má vytvorený dobrý systém prostriedkov na ochranu riadnej výchovy maloletých. Zlyháva realizácia v praxi.

Veľmi mi v našom právnom poriadku chýba implementácia Dohovoru o styku s deťmi, ktorý bol prijatý vo Vilňuse v roku 2002. Hoci je otvorený na podpisovanie už 7 rokov, Slovensko k nemu ani nepristúpilo. Obsahuje množstvo podnetných inštitútov, ktoré môžu zefektívniť ochranu práva dieťaťa na pravidelný kontakt s oboma rodičmi. Napríklad kauciu, ktorú u nás pozná len trestné právo. Šlo by o peňažnú záruku, ktorú by bol podľa rozhodnutia súdu povinný zložiť do úschovy rodič, u ktorého je predpoklad, že bude mariť stretávanie druhého rodiča s dieťaťom. Keby došlo k mareniu, kaucia by prepadla. Podobne by takto mohlo byť zabezpečené, že dieťa bude riadne vrátené druhému rodičovi.

PhDr. Jiří Tyl: Soudní praxe úpravy porozvodové péče o děti

Nejčastější praxí v ČR bylo a zůstává umožnění kontaktu s tím z rodičů, kterému dítě svěřeno není, na dva víkendy měsíčně. Nadto je v praxi toto právo často tím z rodičů, které má dítě v péči, porušováno — přičemž soudy rezignují na vymahatelnost tohoto práva, čímž de facto sankcionují porušování zákona de iure. V mnoha případech je znemožňováno právo na druhého rodiče celá léta. Řada těchto případů je

řešena u Evropského soudu pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku. Rozsudky tohoto soudu pak odsuzují Českou republiku k náhradě škod.

Úmysl zákonodárce ve formulaci zákona o rodině dává soudům zřejmý pokyn, že v rozhodnutí o svěření do péče je přednostní zájem dítěte, nikoli rodičů. Zákon neupřednostňuje rodiče dle pohlaví nebo návrhu na svěření do své péče. Jinak řečeno, před zákonem jsou si rodiče rovni.

Zákon není v praxi soudů naplňován. Je třeba připomenout, že v zákonodárné iniciativě Senátu Parlamentu ČR byla společná popřípadě střídavá péče navržena jako prioritní forma úpravy péče o děti po rozvodu. Tím by byl dán soudům zřetelnější pokyn, jak vůbec první potřebu dítěte v takové situaci, totiž právo na oba rodiče, zabezpečit.

Formulace zákona však výslovně oba rodiče zrovnoprávňuje: podmínkou společné resp. střídavé výchovy je, že jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají o výchovu zájem.

Nelze upřít, že určitý posun v soudní praxi nastal. Proti posledním roku zákona „bez střídavé péče“ bylo v loňském roce svěřeno do výlučné péče matky o 3,3% méně. Extrapolujeme-li tento trend, je zřejmé, že pokud zákonodárce zřetelným způsobem nezmění soudní praxi, dojde tímto tempem k naplnění potřeby dětí mít oba rodiče (a zrovnoprávnění pohlaví) za 151 let.

Úmluva o právech dítěte výslovně konstatuje, že hlavním právem dítěte je právo na oba rodiče. V článku 3 pak stanoví povinnost rodičů chránit zájmy dítěte tak, aby byl za všech okolností zabezpečen tzv. nejlepší zájem dítěte. Z toho plyne, že povinností rodičů vůči dítěti je zabezpečovat jeho právo na druhého rodiče. Garantem práv dětí rodičů, kteří se rozvádějí a chovají se k druhému jako k nepříteli, musí být stát — jeho zákony, jeho soudy, jeho útvary péče o děti. Ty by měly dbát na to, že dítěti nevznikne celoživotní újma ztrátou rodiče jen proto, že se neshodl s druhým rodičem jakožto s manželem.

Dle lékařů a psychologů je třeba, aby rodič (či jiná pověřená osoba) měl účinný vliv na výchovu dítěte, aby s ním trávil minimálně 30% času. Většina rozsudků o svěření dítěte do péče dává dítě tomu z rodičů, který ho nemá ve své péči, na víkendy v měsíci. Oddělení péče o dítě to charakterizují — citace ze soudních jednání — jako "široký styk" a "standard". Rodiče, který chce být se svým dítětem více, potom před soudy znevýhodňuje jakožto "potížisty". Statistika této praxe ukazuje, v jakém zlomku je tímto způsobem soudy zabezpečování právo dítěte na oba rodiče.

Kvantifikace práva dítěte na rodiče — typický případ ze soudní praxe, září 2005:

Znalecký posudek konstatuje, že oba rodiče nezletilého šestiletého dítěte jsou stejně kompetentní. Rozsudek soudu svěruje dítě do péče jednoho z rodičů, umožňuje mu "kontakt" s druhým rodičem každý sudý víkend od pátku 15.00 do neděle 17.00. Tj. prostým součtem 50 hodin, celkem 100 hodin = 13,7 % = 1/7 času za 1 měsíc.

Ve skutečnosti zbývá na "kontakt" mnohem méně: výchova a péče o citový, rozumový a mravní vývoj dle litery zákona se zajisté neodehrává v noci. Potřebná doba spánku dle věku je lékaři a psychology jasně stanovena. Ve věku 6 let je to nejméně 11 hodin denně, tj. ze 24 hodin zbývá dítěti 13 hodin bdělého stavu. Tj. přiděl rodiče dítěti dle předběžného opatření činí celkem 18 hodin bdělého času za víkend, za dva víkendy = 36 hodin. Z měsíční doby připadá na

bdělý stav 6 letého 390 hodin, 36 hodin z 390 je 9,2%. Rozsudek tedy tvrdí, že méně než 1/10 času dítěte je dostatečný kontakt s kompetentním a milujícím rodičem. To je ovšem pravý opak "práva dítěte na oba rodiče". Jestliže dítě potřebuje oba rodiče stejně — tj. alespoň v polovině času, rozsudek mu dává méně než 1/5 péče, kterou potřebuje ke zdravému vývoji osobnosti.

V tomto smyslu je soudní praxe nepřetržitým porušováním Zákona o rodině: zákon hovoří o výchově a péči, rozsudky hovoří o "kontaktu" a "styku". "Kontakt" a "styk" jsou skutečně opakem péče a výchovy. Soudní praxe porušuje zejména § 26, odst. 4, který výslovně stanoví, že "soud sleduje především zájem dítěte", a tím samozřejmě Úmluvu o právech dítěte, kterou tento paragraf v dobré víře měl sanovat.

Častým jevem je bránění styku dítěte s rodičem, kterému toto nebylo svěřeno péče. Je to jednání protizákonné, porušující i konkrétní rozsudky povolující "styk". Jeho se týká většina kauz u Evropského soudního dvora. Jsou rodiče, kteří neviděli svoje dítě od rozvodu do jeho dospělosti ani jednou. Soudy prostě nevymáhají ani to právo, které svými rozsudky garantují.

Zákonodárce této praxi položil meze v odst. 2 §27: "Bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, pokud je opakovaně bezdůvodné, je považováno za změnu poměrů, vyžadující nové rozhodnutí o výchovném prostředí. Statistika je zde jednoduchá: ze soudní praxe není znám ani jeden případ, kdy by soud této nezákonnosti zabránil změnou svěřením do péče.

Důsledky porušování zákona o rodině na vývoj dítěte

Negativní důsledky této praxe byly mnohokrát ověřeny lékařskými a psychologickými výzkumy. Konkrétní ověřené ukazatele např. z rozsáhlé britské studie z roku 2002 *)

Rizika nepříznivého vývoje dítěte:

Děti, žijící bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností:

- žijí v chudobě a deprivaci,
- mají problémy ve škole,
- mají potíže vyjít s druhými,
- mají zdravotní obtíže,
- jsou tělesně, citově či sexuálně zneužívány.

Mládež v období puberty a po ní, žijící bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností:

- zakusí problémy se sexuálním zdravím,
- stává se neplnoletými rodiči,

- dopouští se přestupků, přečinů,
- kouří, konzumuje alkohol, užívá drogy,
- chodí za školu, bývá vyloučena ze školy, skončí školní docházku v šestnácti letech,
- má potíže s přizpůsobením.

Mladí dospělí, kteří vyrostli bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností:

- nezískají zamýšlenou či přiměřenou kvalifikaci,
- budou nezaměstnaní, budou mít nižší příjem, budou závislí na sociální podpoře,
- budou bezdomovci,
- budou přistiženi při trestné činnosti a vězněni,
- budou trpět dlouholetými emočními a psychologickými problémy,
- budou mít zdravotní problémy,
- navážou partnerské vztahy dříve a spíše ve formě spolužití,
- budou rozvedeni nebo ukončí své soužití, budou mít děti mimo manželství nebo mimo jakýkoliv partnerský vztah.

Riziko poškození duševního zdraví rodiče, kterému dítě "nebylo svěřeno do výchovy":

Logickým důsledkem je deprese, onemocnění, které postihne asi 50 % těchto rodičů. Rodič se dostává do chronického stresu, objevuje se u něj zatrpkllost a hlubší nedůvěra vůči lidem a institucím. Dochází i ke zhoršení úrovně mezilidských vztahů, produktivity práce, někdy i společenského postavení a zdravotního stavu. Pravidelně se objevuje pocit ztráty životního smyslu někdy i zvýšená konzumace alkoholických nápojů a farmak a agresivita nepřiměřená dané konkrétní situaci.

Závěr:

Zákonodárce novelou zákona o rodině sledoval napravení pokřivené soudní — a v důsledku toho životní — praxe, která chronicky porušovala Mezinárodní úmluvu o právech dítěte jakožto součásti ústavního pořádku ČR.

5 let existence novely v soudní praxi ukazuje, že soudy vzaly na vědomí zavedení společné či střídavé výchovy ve 2% případů. Tím jakoby říkaly, že 98% dětí nepotřebuje oba rodiče.

Zákon je buď ignorován, nebo překrucován výkladem, který ho nuluje, nebo obcházen nevymáháním vlastních rozsudků soudy.

Tato situace vyzývá k tomu, aby zákonodárce v době co nejkratší upravil formulace Zákona o rodině tak, aby soudy by zákonem výslovně povinny zajistit právo dítěte na oba rodiče.

Zejména:

Je třeba ustanovit společnou resp. střídavou výchovu jako prioritní. A to formulací, že svěřením do výchovy pouze jednoho z rodičů je opatřením výjimečným, aplikovaným pouze za přísně taxativně vymezených podmínek, jako je nekompetence rodiče z důvodů kriminálního recidivismu, chronického alkoholismu, týrání dítěte apod.

Povinnost soudu dbát na základní právo dítěte na oba rodiče přesnou kvantifikací času, po který je dítě s každým z rodičů. Odchytky od rovného rozdělení musí být taxativně dány hrubou nekompetencí rodiče. Omezení času na jednoho z rodičů, jsou-li oba k výchově způsobilí, nesmí být méně než 30% času dítěte.

Formulace zákona je dostatečná, chybí však sankce jeho porušování. Zákonodárce by měl spíše stanovit povinnost soudů vyššího stupně předcházet jeho porušování u soudů první instance.

Bronislava Švehláková: Čo si o striedavej starostlivosti myslí mediátorka ?

(Bronislava Švehláková, mediátorka rozvádzajúcich sa manželstiev)

Ja mám šťastie v tom, že sa síce stretávam s rozvádzajúcimi sa pármí, no sú to väčšinou dvojice, ktoré sa chcú dohodnúť. A hlavným dôvodom sú ich maloleté deti. Súd takúto dohodu manželov o tom, komu bude zverené dieťa do starostlivosti, pravidlá stretávania sa dieťaťa s rodičmi a rovnako aj o výživnom spísanou u mediátora uprednostňuje. Druhým dôvodom je „rýchly“ rozvod. Páry sa takto vyhnú psychicky náročnému a dlhému súdnemu procesu. A stávajú sa aj prípady, že si tí, ktorým sa rozvod javil ako jediné východisko z manželskej krízy, prostredníctvom mediátora dohodnú pravidlá ako spolu ďalej žiť.

Veľmi ma prekvapilo, aký ohlas táto novela vzbudila v praxi. Záujem o ňu majú predovšetkým otcovia, ktorí dúfajú, že nebudú deti vídavať len každý druhý víkend a jeden deň v týždni. Že budú môcť rozhodovať o dôležitých veciach v živote svojich detí.

Neviem v tejto chvíli odhadnúť, ako to bude v praxi, ale obávam sa, že prevláda príliš veľká nádej na strane týchto otcov. Tým, že o striedavú starostlivosť požiadajú totiž ešte neznamená, že súd ju automaticky schváli.

Na druhej strane očakávam väčšiu ochotu zo strán oboch rodičov dohodnúť. Je to najlepší spôsob ako zabezpečiť pre svoje deti tú najvhodnejšiu starostlivosť, pretože o tom rozhodnú sami.

SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA DETÍ A SOCIÁLNA KURATELA

Podľa zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine (§31 a nasled.) je v prípade sporu rodičov dieťa zastúpené zo zákona kolíznym opatrovníkom. Prakticky v 100% prípadov je týmto kolíznym opatrovníkom súdmi ustanovený miestne príslušný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Jeho povinnosti ďalej upravuje niekoľko zákonov, najmä zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov a aj mnohé iné.

Je hádam zbytočné konštatovať, že výkon takejto funkcie si vyžaduje naozaj vysokú pozornosť, veľkú mieru objektivity, zdravého úsudku a rozhodovanie v záujme dieťaťa a nie rodičov. Kolízny opatrovník má hájiť záujmy dieťaťa tam, kde ich nemôžu hájiť rodičia. Keďže ide o spor rodičov dieťaťa, tak je nemysliteľné, aby ktorýkoľvek z nich hájil záujmy dieťaťa. Čo však často rodičom, ale bohužiaľ niekedy aj pracovníkom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uniká je, že oni sú akýmsi advokátom dieťaťa, sú tiež účastníkom konania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku, nie sú tam preto, aby hájili záujmy matky, či otca, ale dieťaťa. V tejto súvislosti však vyvstávajú otázky, či je to naozaj tak; teda či a do akej miery sú postupy a výsledné správy kolíznych opatrovníkov skutočne objektívne, racionálne, zdokumentované, podložené a podobne.

Mnohé naznačuje, že to nie je tak. Nehovoria to len nespokojní rodičia – v prevažnej miere otcovia, ale potvrdzujú nám to aj samotné sociálne pracovníčky svojimi odporúčaniami na súde, kedy prakticky už niekoľko desaťročí bez zmeny súhlasia s návrhom matky na zverenie dieťaťa do jej starostlivosti. Skutočnosť, že v spoločnosti nastali skutočne obrovské a prevratné zmeny nielen ekonomického, ale najmä sociálneho a psychologického charakteru, sa na ich rozhodnutiach nijako neodrazila a neodráža. Globálna zmena pozície muža – otca v rodine a spoločnosti, ako aj vždy nanajvýš konkrétna situácia danej rodiny ostáva pre mnohé pracovníčky orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ÚPSVaR neznámou, nezaujímavou, nepodstatnou, neskúmanou záležitosťou – a naďalej vypracúvajú paušálne posudky, akoby vystrihnuté z nejakého formulára, kde stačí vymeniť údaje a práca je hotová a kde si zgeneralizovali, že o dieťa sa dokáže postarať len matka.

Druhoradou záležitosťou už zostáva to, že tým vlastne nebránia ani záujem detí, ani ich citové, psychologické, či vývinové potreby – aspoň v porovnaní napríklad s určeným počtom vybavených prípadov na deň, týždeň, mesiac alebo s vlastnou pohodlnosťou.

Mgr. Ida Želinská : Dnešný systém robí z detí citových mrzákov

(Mgr. Ida Želinská je riaditeľkou Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava)

"Je jedno či to nazývame striedavá starostlivosť alebo neobmedzený styk, čokoľvek, čo nie je umelé, je pre dieťa dobré a podľa mňa to, čo sa nariaďuje teraz, kontakt raz do týždňa vo štvrtok od druhej do štvrtej, toto je to, čo ničí vzťahy, čo vyrába z detí citových mrzákov."

Ďalej dodáva: "Ja hovorím, že za každou štúdiou niekto stojí, kto ju robí s nejakým úmyslom. Je veľká väčšina štúdií, ktorá hovorí, že striedavá starostlivosť je normálna, neobmedzený styk je normálny, že jednoducho dohoda je normálna. Je to normálne vo Francúzsku, je to normálne v severských krajinách, je to normálne v Spojených štátoch. V každom systéme existujú úskalia. **V súčasnom existujúcom systéme možno tie úskalia nevidíme, lebo sme si na to zvykli. Takže toto je niečo nové, niečo čo začína. Preto možno vidíme oveľa viac rizík. Ale ja osobne vidím oveľa viac rizík v tom, čo je v tejto chvíli.**"

Mal by sa sprehľadniť systém rozhodovania tak, aby sa minimalizovala subjektivita sociálnych pracovníkov, ktorí pripravujú podklady. To znamená, aby pani, ktorá ja neviem, trebárs práve prechádza svojím rozvodom, sa nezrkadlila v klientovi a tým pádom všetky jej rozhodnutia môžu byť veľmi zvláštnym spôsobom ťahané do určitej strany. Čiže musí byť vymyslený aj systém kontroly nad týmito rozhodnutiami.

Štartujeme prvú časť neformálneho vzdelávania pre sociálnych pracovníkov pod názvom **Deti v sieti**. V tomto roku to bude desať neformálnych diskusií v ktorých budeme hovoriť naozaj o tých rozhodovacích procesoch, čiže o tom ako zverovať deti. Prídu aj ľudia z nešťátnych subjektov, prídu sudcovia, právni zástupcovia, sociálni kurátori, psychológovia a podobne."

Striedavá osobná starostlivosť očami kolízneho opatrovníka

(podľa Mgr. Evy Riečicovej)

Striedavá osobná starostlivosť – pojem, ktorý bol v priebehu roku 2010 často skloňovaným pojmom medzi rodičmi i odbornou verejnosťou. Pojem, ktorý sa pre niektorých stal nádejou, pre iných strašiakom. V neposlednom rade to bol pojem, ktorého podstatu mnohí nezvládli. Keď píšem mnohí, tak vôbec nezveličujem, ako by sa spočiatku mohlo zdať.

Problém vnímania tohto pojmu ako strašiaka má tá (pomerne veľká) časť rodičov, najmä matiek, ktoré si uzurpujú prednostné alebo dokonca výlučné právo na to, aby mali „svoje“ dieťa pod svojím vplyvom. Aby rozhodovali o všetkých veciach, súvisiacich s dieťaťom: čo, kedy, ako bude jesť, hovoriť, myslieť, cítiť; kde sa bude vzdelávať, kam pôjde k lekárovi, aké krúžky bude navštevovať, koho si má obľúbiť, s kým má žiť... . Posúdenie tohto prístupu ponechám na kolegoch psychológov, avšak ako laik považujem takéto správanie sa za hrubú manipuláciu s dieťaťom a určite to podáva aspoň signál (ak nie dôkaz) o kvalite daného rodiča ako rodiča i ako človeka.

Doteraz rokmi zažitý (či skôr zakorenený) systém dával a ešte stále dáva ženám prednostné, niekedy až diskriminačné práva, ktorých základ siaha do histórie, do histórie zvyku, či úzusu. Tým vznikol stav, že mnohé matky dieťa nevnímajú ako spoločné, ale ako výlučne svoje a podľa toho sa aj správajú. Dieťa však nie je majetkom, ktorého majiteľom je jeden človek, dokonca jeden jediný človek – dieťa je živou bytosťou, so svojou identitou, názormi, prežívaním.

Striedavá osobná starostlivosť pravdepodobne nie je v záujme úplne každého dieťaťa; pričom dôvody môžu byť na strane rodičov, ale i dieťaťa. Tí rodičia, ktorí majú záujem o dieťa, medzi sebou bojom o zverenie do výchovy iba stupňujú nezmyselný konflikt, kde každý z nich chce byť víťazom. Avšak jediným víťazom tu má byť dieťa - a na to akosi zabúdajú.

Právny rámec zákona o rodine hovorí o rodičovských právach a povinnostiach, chápaných ako starostlivosť o komplexný rozvoj dieťaťa – duševný, telesný, mravný, citový, zdravotný a rozumový, pričom táto starostlivosť má byť sústavná a dôsledná a obaja rodičia sú si v nej rovní. Prax však vyzerá v Slovenskej republike úplne inak. Viac ako 90% detí je po rozvode zverovaných do výchovy a starostlivosti matky, pričom otcovia sú aj v tých lepších prípadoch (ak prejavujú o dieťa záujem, ba požadujú rovnaké právo na starostlivosť oň), postavení do úlohy páro- či nepáro- víkendového rodiča.

Na druhej strane však existuje aj pomerne veľká skupina matiek, ktoré by privítali, keby sa otec dieťaťa (okrem povinnosti raz mesačne zaslať výživné) domáhal aj svojho práva na styk s dieťaťom. Netreba zabúdať aj na tých rodičov, ktorí si neplnia ani súdom určenú vyživovaciu povinnosť. A potom je tu časť rodičov, bohužiaľ musím povedať matiek i otcov, ktorí robia rôzne obštrukcie, či už v čase konania o zverenie maloletého dieťaťa alebo aj v období platnosti rozhodnutia súdu o styku druhého rodiča s dieťaťom. Ide pritom o rôzne formy umelo vytváraných prekážok - od absencií na pojednávaniach, cez rôzne vykonštruované ospravedlnenia sa z pojednávania, manipuláciu dieťaťa, zastrašovanie, úteky, únosy (aj mimo územia SR), choroby dieťaťa práve v čase návštevy druhého rodiča

Bez náležitého dlhodobého výskumu je ťažké posúdiť dopady striedavej osobnej starostlivosti na dieťa v slovenských podmienkach – alebo tvrdiť, že jej vplyv na dieťa je pozitívny alebo negatívny; navyše za situácie, keď je každý prípad jedinečný a nie je možné použiť nejaké šablóny a vzory tak, ako tomu bolo a býva doteraz. V súčasnosti stoja nielen rodičia, ale aj odborníci z oblastí práva, psychológie, sociálnej práce a mnohých ďalších na jednej zo strán barikády a všetci zabúdajú na toľko spomínané slovné spojenie – záujem dieťaťa.

No čo je to vlastne „záujem dieťaťa“? Nikde sa mi presne nepodarilo nájsť vyšpecifikované, čo tým skutočným záujmom dieťaťa je. Myslím si však, že takúto definíciu ani nie je možné vytvoriť, a to z jednoduchého dôvodu - každé dieťa je iné, každá situácia v rodine je iná. To, čo je absolútne vyhovujúce a žiaduce pre jedno dieťa, jednu rodinu, nemusí byť vyhovujúce pre iné dieťa, inú rodinu. Taxatívne alebo absolútne vymedzenie pojmu „záujem dieťaťa“ preto ostáva diskutabilným cieľom, ak, pravda, odhliadneme od všeobecnej axiomy práva dieťaťa na oboch rodičov kvalitatívne a kvantitatívne rovnako.

V praxi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sociálni pracovníci, označovaní pre potreby súdnych konaní aj ako kolízny opatrovník, nemali možnosť sa na danú situáciu (teda na vznik ďalšej formy zverenia dieťaťa do starostlivosti) pripraviť: neprebehla prípravná diskusia, neboli vydané pokyny, smernice, neboli definované prístupy alebo metódy skúmania situácie pred a po rozhodnutí súdu o takejto forme starostlivosti o dieťa.

Ak pracovníci sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately využijú možnosti, ktoré im poskytuje súčasný právny systém a možnosti ich práce, tak by okrem prešetrenia rodinných, bytových a sociálnych pomerov rodičov dieťaťa a záujmu rodičov o dieťa, mali zisťovať aj názor samotného dieťaťa. Kolízny pracovník má disponovať čo najväčším množstvom objektívnych informácií, pričom priestor na vyjadrenie má dať obojstranným. Taktiež podľa veku dieťaťa má kolízny opatrovník poskytnúť dieťaťu potrebnú pomoc na uľahčenie priebehu zisťovania jeho názoru na vec, a to podľa jeho rozumových a vekových možností a schopností. Všetky tieto zistenia by kolízneho opatrovníka detí mali viesť k profesionálnemu odporúčaniu pre súd a nie – ako to najčastejšie býva – k pasívnemu, automatickému, často až bezmyšlienkovitému odsúhlaseniu (podpore) návrhu matky.

Striedavá osobná starostlivosť existuje ako nová možnosť zverenia dieťaťa. S touto možnosťou sa však vôbec nestotožnili mnohí slovenskí sudcovia, ktorí často rozhodujú len na základe tvrdení jednej strany, hoci nie je objektívne dokázané, že sa druhý rodič adekvátne o dieťa nepostaráva. Sudcovia stále rozhodujú podľa stereotypov, ktoré používali pred niekoľkými desaťročiami. Napriek očividnej novinke v zákone títo sudcovia stále v prevažnej väčšine dieťa zverovali a zverujú dieťa matke, prípadne starej matke; vo výrazne menšej miere potom otcovi, prípadne príbuzným z jeho strany. Navyše, styk otca s deťmi v rozsahu štyroch dní mesačne (i to cez víkendy) považujú za široký styk, ktorý im (a najmä deťom) má zaručiť dostatočný kontakt, čo je vyslovene absurdné stanovisko.

Bohužiaľ aj o rýchlosti konaní samotných by sa naozaj dalo diskutovať veľmi dlho. Často nie sú dodržiavané zákonné lehoty. Pravda, sudcovia, vedomí si týchto lehôt, aby demonštrovali svoju „vôľu konať“ – si vyžadujú napr. potvrdenie o návšteve školy, alebo vypočujú jedného z rodičov, prípadne zašlú dožiadanie kolíznemu opatrovníkovi. Formálne bolo litere zákona učinené zadosť – avšak pri rozhodovaní o osude maloletých detí nesmie nikomu ísť iba o formalitu ! Nedávno som zaznamenala dokonca prípad, že sudca sa nedokázal vysporiadať so situáciou, kde sa rodičia nakoniec (napriek počiatočnému nesúhlasu jedného z nich) dohodli na striedavej osobnej starostlivosti, s jasne stanovenými pravidlami a chceli od súdu len to, aby túto dohodu premietol do rozsudku. Zákon o rodine hovorí, že súd uprednostní dohodu rodičov; tu však súd žiadal od rodičov potvrdenie kolízneho opatrovníka, že striedavá osobná starostlivosť je v záujme dieťaťa, ten žiadal vyjadrenie psychológa z referátu poradensko-psychologických služieb a ten neštátneho detského psychológa. Môžem to nazvať len demotiváciou rodičov a spiatočnickým myslením všetkých zúčastnených, okrem rodičov – tí, spolu so svojím dieťaťom, boli najväčším víťazom. Napriek neflexibilnému prístupu súdu totiž už pol roka fungujú bývalí partneri a dieťa spôsobom striedavej osobnej starostlivosti, a to aj bez odobrenia kompetentných orgánov.

Nedá mi však nespomenúť, že sú aj niektorí otcovia, ktorí si predstavujú starostlivosť tak, že ide o prázdniny a dieťa vrátiť „s taškou plnou špinavého šatstva“. Slovo starostlivosť, znamená starostlivosť so

všetkým, čo k tomu patrí – teda je to aj varenie, aj pranie, aj návšteva lekára, jednoducho všetky tie príjemné aj menej príjemné aktivity, ktoré sú pre dieťa a jeho vývoj nevyhnutné. V poslednom období niekoľkých desiatok rokov však pozorujeme, že tieto činnosti sú často vykonávané a plne zvládané aj mužmi – otcami, či už nimi samotnými alebo, ak si vytvorili novú domácnosť, v spolupráci s ich partnerkami. Rovnako je zrejmé, že tí rodičia, ktorí žiadajú o zverenie detí (či už do výlučnej alebo striedavej starostlivosti), v prevažnej väčšine prípadov disponujú týmito schopnosťami starostlivosti či „obslužnými schopnosťami“ a vedia to i zdokladovať (preukázať). Iba v málo prípadoch sa však tieto skutočnosti odrazia v odporúčaní kolíznych opatrovníkov pre súd.

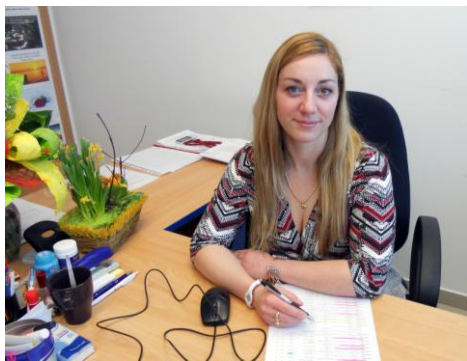
Pozorujeme, že bývalé stereotypy v názoroch na úlohy muža a ženy v rodine sa prudko zmenili a menia v prospech dieťaťa, t.j. rastie počet ľudí schopných sa oň postarať – z 1,0 (výlučne matka) na 1,5 až 2,0 (teda obaja). Sú známe početné a stále početnejšie prípady, že otec sa vedel a dokázal o dieťa postarať dokonca kvalitatívne a kvantitatívne na lepšej úrovni ako matka – a napriek tomu bolo dieťa zverené matke. Z hľadiska sociálneho pracovníka teda za takejto situácie neexistujú objektívne dôvody, prečo by dieťa nemalo byť zverené do striedavej osobnej starostlivosti: rešpektuje sa totiž nie iba právo rodiča (ktorý je schopný a požaduje takúto starostlivosť), ale najmä záujem dieťaťa mať rovnocenný styk s oboma rodičmi (tak, ako tomu bolo v rodine pred rozpadom partnerstva rodičov).

V neposlednom rade však tými, ktorí majú problém s aplikáciou nového zákona sú aj samotné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, kolízni opatrovníci a referát poradensko-psychologických služieb. Mnohí do svojej práce prenášajú už spomínané zaužívané stereotypy, nevyužívajú všetky možnosti na zabezpečenie objektívnych informácií, sú len akýmsi zberateľmi (nimi) vybraných a vyberaných údajov, ktoré nevyhodnocujú bez predsudkov, často len na základe svojich osobných skúseností s rozvodom a právami a povinnosťami rodiča s tým súvisiacimi. Samozrejme, aj tu môžeme nájsť výnimky. Bohužiaľ, aj počet sociálnych pracovníkov spôsobuje, že si svoju prácu uľahčujú napr. ohlásenými návštevami, ktoré nie vždy ukážu skutočný stav danej domácnosti a jej fungovania. Často zabúdajú na zisťovanie názoru dieťaťa primerane jeho veku a až bigotne trvajú na tom, čo uvádza matka dieťaťa – bez toho, aby rovnaký priestor poskytli vyjadreniu otca a jeho zdokumentovaniu. Tým akoby demonštrovali aj akúsi spolupatričnosť ženy k žene. Niekedy si tieto pracovníčky ani neuvedomujú, ako neprezieravo a okato sa stavajú na stranu jedného klienta, pričom v prvom rade sú akýmsi advokátom dieťaťa chrániacim jeho právo, teda aj právo na oboch rodičov a nie záujmy jedného z rodičov.

Domnievam sa, že ak sa všetky zúčastnené strany naučia s touto právnou úpravou fungovať, ak budú reagovať na spoločenský vývoj flexibilne a ak budú hľadať styčné body namiesto rozdielov, nie konflikty, ale riešenia, mohli by sme konečne dať dieťaťu oboch rodičov. Rodičov, ktorí sa síce rozišli a prestali byť manželmi či partnermi, ale nikdy neprestanú byť rodičmi spoločného dieťaťa.

K tejto problematike snád' najodvážnejšie, najmodernejšie a najrevolučnejšie zo všetkých pracovníčok ÚPSVaR-u hovorí jedna z vedúcich pracovníčok ÚPSVaR v Topolčanoch, Mgr. Eva Riečicová, ktorá sa neuspokojila s pohodlnosťou a doterajšími prístupmi a vo vlastnom voľnom čase sa venuje samoštúdiu, kompletizovaniu materiálov, vyrábaniu informačných materiálov, ktoré môžu pomôcť jej klientom. Status kolízneho opatrovníka má záujem vykonávať tak, aby naozaj boli zozbierané čo najobjektívnejšie informácie a hľadá spôsoby ako vykonávať opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v medziach zákona, ale chrániac záujmy dieťaťa a nie rodiča.

Mgr. Eva Riečicová: Kolízny pracovník a jeho práca s rodinou

Môj príspevok nemá byť žiadnym kázaním, ani obhajobou našej práce, pretože nie je možné obhájiť prácu každého sociálneho pracovníka zastupujúceho dieťa. Mojou snahou je priblížiť vám prácu sociálneho pracovníka - kolízneho opatrovníka, myšlienkové pochody, ale často aj osobnostné a profesijné mantinely, na ktoré narážame.

Sociálna práca je profesia založená na hodnotách demokracie a ľudských právach. Našou úlohou je asistovať klientovi pri rozvíjaní jeho schopností, ktoré by mu umožnili vyriešiť jeho individuálne alebo skupinové problémy. Máme podporiť, aby sa s našou pomocou dopracoval pre neho k najlepšiemu riešeniu. A na tejto ceste mu máme byť nápomocní poskytnutím informácií, zabezpečením kontaktov s inštitúciami, či s jeho oboznámením sa s nimi a v neposlednom rade, tak máme urobiť bez ohľadu na pohlavie, vek, rasu. Jednoducho povedané bez akýchkoľvek diskriminačných prvkov, bez akýchkoľvek prejavov spojených s predsudkami, či našimi prežitými osobnými skúsenosťami.

Celá naša práca sa má niesť v duchu rešpektovania nezávislosti klienta, jeho oslobodenia od negatívnych životných podmienok, za použitia protidiskriminačných prístupov, dodržiavania demokracie a ľudských práv. Nezabúdajúc na ochranu identity a integrity klienta, pracujúc za jeho spoluúčasti a priviesť ho k jeho sebaurčeniu. Toto všetko hovorí o osobnej zodpovednosti sociálneho pracovníka.

Pracujem ako sociálna pracovníčka, vedúca oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na odbore sociálnych vecí a rodiny pod Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Topoľčanoch. Som presvedčená, že riadim úžasný tím ľudí, ktorí sa snažia našim klientom pomôcť nad rámec nejakého opisu štátnozamestnaneckého miesta a často nachádzajú aj vďaka u svojich klientov. Samozrejme, že nie u všetkých, a nie vždy. Niekedy za to môže pocit zatrpknutosti, niekedy neporozumenia, či akási fáza, kedy je klient zameraný sám na seba a počúva, ale nepočuje, súhlasí, ale zároveň postupuje úplne proti logike toho, čo sám chcel.

Náplň našej činnosti, kedy máme chrániť psychický, fyzický a sociálny vývin detí je naozaj neúrekom – od nechceného a odloženého dieťaťa v nemocnici, cez zanedbávané dieťa v „rodine“, dieťa bez pomoci v zahraničí, deti vhodné do náhradnej rodinnej starostlivosti, cez deti s problémovým správaním, páchajúcim trestné činy, šikanované deti, či mnohé ďalšie situácie, v ktorých sa deti vyskytnú. Najväčšiu časť našej práce však tvorí oblasť sociálnoprávnej ochrany detí, kedy riešime problém v rodinách, ktoré sa rozpadajú, či už sa rozpadli a jedná sa o zastupovanie dieťaťa pri rozvode rodičov a pri úprave

práv a povinností k maloletému dieťaťu.

Častokrát je situácia v rodina neriešiteľná a rozvod sa javí pre účastníkov konfliktu ako jediné možné východisko. Ak má dieťa žiť v manželstve s dvomi nespokojnými, večne hádajúcimi sa manželmi, tak je niekedy podľa odborníkov lepšie, ak žije s každým spokojnejším extra. Dieťa má stále dvoch rodičov, ale v dvoch rozličných domácnostiach.

Kolízny opatrovník, ktorého navštívite, v ktorejkoľvek fáze vášho rodinného vzťahu (pretože o vašej existencii a existencii vášho dieťaťa / detí sa môže dozvedieť mnohými spôsobmi) tu nie je na podporu Vášho rozhodnutia rozviesť sa, ani preto, aby vám v tom zabránil. Je tu v prvom rade preto, aby vás upozornil na dôsledky vášho rozhodnutia, na dosah vášho rozhodnutia ohľadom ďalšieho života vášho, ale najmä života dieťaťa. Má vám uľahčiť zvládnuť náročné životné situácie v živote vašom, ale aj zvládnuť dôsledky rozvodu na dieťa.

Aj z týchto dôvodov som sa rozhodla zvýšiť osvetu medzi rozvádzajúcimi sa rodičmi, ktorí často vidia len seba a skompletizovala som informačný materiál na tému Po rozvode rodičov alebo dieťa ako rukojemník. Dúfam, že hoci na ňu nemáme finančné prostriedky, aby sme ju vydali, tak pomôže aspoň sčasti ukázať často na seba hľadiacim rodičom ich rozvod či rozchod z pohľadu dieťaťa. Poukáže na potreby dieťaťa a bude úplne jedno, že bude na obyčajnom kancelárskom papieri. Najpodstatnejšie by mali byť slová v nej. Rodičia nesmú zabúdať, že v spojení rodičia a dieťa nie sme advokátom ani jedného z rodičov

ako sme často obviňovaní, ale sme tu preto, aby sme čo najlepšie chránili záujmy dieťaťa. Lenže čo je najlepším záujmom dieťaťa? Podľa mňa poznať oba modely správania – mužský i ženský.

Pre tých, ktorí čelia manželskej kríze a ako „riešenie“ vidia rozvod alebo pre tých, ktorí prekonali rozvod, chceme pomôcť prekonať bolesti súvisiace s rozvodom, porozumieť svojim emóciám, otvoriť optimistickejší pohľad na svet, a umožniť vidieť v celej tej situácii Dieťa, ktoré je tu najohrozenejšie a je nedobrovoľným účastníkom. Nikto sa ho na nič nepýtal, neželá si to. Často tomu, čo sa deje ani nerozumie, ale žiada sa od neho, aby sa prispôbilo novej situácii a žilo zrazu podľa nejakého zákonného rozdelenia medzi mamu a otca.

Psychológovia tvrdia, že rozvod je druhou najtraumatizujúcejšou udalosťou v živote človeka. Nasleduje hneď po smrti rodičov a ťažký pre dospelých, ale najmä pre deti. Dieťa zažíva neistotu, často sa ani nevyzná v tom, čo sa okolo neho deje. Býva vtáňované sporov, ktoré sa ho priamo netýkajú, avšak vyvolávajú v ňom svedomia a zdanie, že je vinné za to, že rodičia sa hádajú. Po rozvode dieťaťa žiada, aby sa prispôbilo novej situácii, aby denne žilo s jedným rodičom a s druhým, aby sa stýkalo podľa nejakých úradne vymedzených pravidiel, ktorých spolutvorcami sú rodičia, kolízni opatrovníci, sudcovia ...

detí. Je strach, do výčitky sa od

Vedieť dohodnúť sa, je jedna z najťažších vecí, ale treba mať na zreteli, že prvoradá by nemal byť záujem dospelých, ale zdravý a pokojný vývoj dieťaťa a eliminovanie bolestného dopadu rozvodu na dieťa. Aj stretávanie sa dieťaťa s druhým rodičom nemá byť pre dieťa traumou, ale nesmie byť vnímané ani rodičmi ako obeť a utrpenie. Dieťa potrebuje oboch rodičov a neprestalo ich ľúbiť len preto, že ich manželstvo skončilo rozvodom.

Najlepšou formou styku po rozvode je voľné pokračovanie rodinného vzťahu. Keď však takáto dohoda nie je možná, alebo konflikt medzi partnermi pretrváva, výhodnou formou styku je dlhší neprerušovaný pobyt dieťaťa u druhého z rodičov. Je dobré, ak sa otec vzdá návštev jedenkrát za dva týždne alebo jedenkrát za mesiac, ale za to má dieťa v opatere dlhšiu dobu vcelku. Striedavá osobná starostlivosť je najlepším riešením, ktoré simuluje stav až do rozpadu rodiny, kedy bolo dieťa pravidelne s obidvomi rodičmi. V striedavej osobnej starostlivosti dieťa zaznamená minimálnu zmenu v stretávaní sa s rodičmi a zachová si rovnaký vzťah s obidvomi rodičmi. Psychologické výhody takeého riešenia sú jasné. Odpadajú časté krátkodobé návštevy otca, ktoré vyvolávali v matke dieťaťa napätie. Pri dlhšom styku sa otec a dieťa lepšie spolu zžijú, stratí sa fenomén „nedel'ných návštev“, spolužitie sa viac priblíži všednému životu. Eliminuje sa možnosť podplácania /štylizované výlety, prechádzky, návštevy kultúrnych podujatí, cukrární/ a budovania „neprirodzene pozitívneho obrazu“ v očiach dieťaťa. Dieťa sa má možnosť oboznámiť aj s problémami a starosťami druhého rodiča, jeho vzťah sa stane objektívnejším. Dieťa bude v striedavej osobnej starostlivosti vychovávané obidvomi rodičmi.

Sociálny pracovník sa o krízovej situácii v rodine dozvie na základe návštevy jedného z rodičov na našom oddelení, z anonymného podania, či z oznámenia konkrétnej inštitúcie – súdu, školy, lekára. Pri každej

návšteve či pri pohovore s rodičom dieťaťa sociálny pracovník spisuje záznam, ktorého kópiu na požiadanie poskytne rodičovi, s ktorým záznam spísal. Okrem spísania záznamu, poskytuje rodičovi poradenstvo, prípadne mu pomôže s riešením konkrétnej situácie napr. spísaním návrhu na určenie či zvýšenie výživného. Sociálny pracovník však nie je advokátom ani jednej zo strán a nespisuje návrhy na rozvod manželstva, ale len návrhy súvisiace s dieťaťom samotným. Úlohou sociálneho pracovníka, ktorý sa dozvie o probléme v rodine na základe oznámenia inej inštitúcie – lekára, školy, súdu (v prípade podaného návrhu na rozvod, či zverenie dieťaťa do starostlivosti niektorého z rodičov, určenie, či zvýšenie výživného), je prešetrenie rodinných, bytových a sociálnych pomerov rodičov dieťaťa a záujem rodičov o dieťa. Kolízny pracovník má disponovať čo najväčším množstvom objektívnych informácií, pričom priestor na vyjadrenie má dať obojom stranám a prešetriť pomery je potrebné na oboch stranách. Taktiež podľa veku dieťaťa má poskytnúť dieťaťu potrebnú pomoc na uľahčenie priebehu zisťovania jeho názoru na vec podľa jeho rozumových a vekových možností a schopností.

Kolízny opatrovník v žiadnom prípade vo svojom vyjadrení nesmie uviesť, že ponecháva rozhodnutie na úvahe súdu, pretože práve on tu zastupuje záujmy dieťaťa, je jeho hovorcom, zástupcom i advokátom a súd je orgánom, ktorý na základe zozbieraných podkladov rozhoduje. Kolízny opatrovník je tým, kto má právo sa odvolať aj proti rozhodnutiu súdu na vyšší orgán – krajský súd.

Kolízny opatrovník nie je v pozícii, aby hodnotil dôvody rozpadu vzťahu, či manželstva, vyjadroval sa k postojom a pohnútkam rodičov ohľadom ich budúceho života, ale má objektívne zvážiť možnosti rodiča a jeho schopnosť postarať sa o dieťa bez rozdielu na pohlavie a historické stereotypy. Tak, ako je možné, že muž môže byť na rodičovskej dovolenke, rovnako reálne je, aby mal zverené dieťa. Úlohou kolízneho opatrovníka je zhodnotiť podmienky na jednej a druhej strane a vyjadriť sa jasne, prečo by jeden z rodičov nemohol mať dieťa zverené do svojej starostlivosti, resp. prečo je vylúčená striedavá osobná starostlivosť, pričom neschopnosť rodičov dohodnúť sa, nemôže byť považovaná prioritne za prekážku.

Bohužiaľ sama som sa vo svojej praxi stretla s tým, že som videla správy kolíznych opatrovníkov, ktorí ponechali rozhodnutie na úvahe súdu s tým, že oni nebudú tými, kto má rozhodnúť o osude dieťaťa. Lenže nech je naša práca akokoľvek psychicky náročná, tak ju máme robiť s tým vedomím, že sa rozhodujeme v danej chvíli, na základe daných informácií, na základe objektívnych zistení, ktorých môžeme uskutočniť počas nášho zisťovania stavu a zabezpečenia informácií niekoľko. Je pravdou, že naše rady boli zdecimované znižovaním stavu v r. 2007, aj to že je na našu prácu pozerané ako na chodenie na výlety, na zabávanie sa na polícii, či súde.

Napriek tomu, by sme nemali zabúdať, že sme tu pre našich najmenších klientov, ktorí sa nedokážu brániť. Nepopieram, že aj naše rozhodnutie, nech je akokoľvek podložené, sa nám v jednej chvíli nemusí zrazu zdať tým najsprávnejším, lebo sa zmenili okolnosti, ale to je tým, že pracujeme s ľuďmi a ich príbehy nie sú len o podaní žiadosti, vypočítaní nároku, ale o ich ľudskom osude. Práve pre chránenie tých najmenších, by sme nemali myslieť len na to, aké rôzne prekážky sú kladené pri tom, že zákon nenadväzuje na mnohé iné zákony – o prídavku na dieťa, o dávke v hmotnej núdzi, o trvalom pobyte, ale aj mnohé iné týkajúce sa školy, zdravotných úkonov... No mali by sme myslieť v prvom rade na to, že nie všetci rodičia si podávajú návrh na zverenie dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti za účelom, aby poškodili druhému rodičovi, ale z dôvodu, že to môže byť výhodnejšie pre ich dieťa.

V okrese Topoľčany bolo doposiaľ spísaných cca 10 návrhov na striedavú starostlivosť, pričom už môžeme skonštatovať, že v tejto chvíli máme k dispozícii aj rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť,

pričom obaja rodičia sa na pojednávaní dohodli na striedavej osobnej starostlivosti týkajúcej sa 14 ročného dieťaťa, hoci pôvodne malo byť zverené do výlučnej starostlivosti matky. Kolízny opatrovník, ktorý mal k pojednávaniu prešetrené pomery na oboch stranách flexibilne zareagoval na zmenu a dohodu rodičov a keďže nevidel dôvody, aby ju neschválil, odporučil zmene situácie vyhovieť. Dokonca za okres Topoľčany môžeme konštatovať, že pracovníčky k svojej práci pristupujú naozaj zodpovedne a fundovane, bez spoločenských a historických predsudkov a máme veľa detí, ktoré sú zverené do výlučnej starostlivosti otca. V horších prípadoch sú deti rozdelené, čo však často súvisí s názorom dieťaťa samotného. Späťne môžeme dokonca za úspech považovať aj systém striedavej osobnej starostlivosti, ktorý sa nám na základe dohody spísanej na oddelení podaril nastaviť ešte v čase (december 2009), keď zákon o striedavej osobnej starostlivosti nebol účinný a to v zmysle, že jeden týždeň – párny je dieťa v starostlivosti jedného rodiča a druhý týždeň – nepárny v starostlivosti druhého rodiča, pričom títo sa ani nestretávajú, lebo si dieťa odovzdávajú v školskom zariadení a eliminujú tak konfliktné situácie.

Na záver prajem všetkým rozvedeným párom, aby si zriadili svoj vlastný život s možnosťou rozvíjať sa, byť šťastní a veriť s nádejou v spokojný život, kde budete mať možnosť sa rozvíjať, byť šťastní sami so sebou, kde budete optimista. Ak budete v pohode a plný nádeje vo veci budúce, deti to priaznivo ovplyvní a lepšie sa so všetkým vyrovnajú. Snažte sa o pozitívny, radostný a optimistický prístup vo výchove a stretnutiach s vašimi deťmi. Váš postoj silne ovplyvní ich stanovisko a prežívanie.

Striedavá osobná starostlivosť - kompetencie a limity kolízneho opatrovníka

Prijatie inštitútu striedavej osobnej starostlivosti bolo niečím, čo vo svete funguje už niekoľko rokov. Spomedzi štátov môžeme spomenúť dlhoročné skúsenosti v USA, Francúzsku, Švédsku, či Nemecku. Dlhšiu dobu sa takejto formy starostlivosti o dieťa dožadovalo niekoľko rodičov, ktorí sa rozvádzali, či rozchádzali, avšak slovenské súdy im túto alternatívu ponúknuť nemohli. Rodičia, ktorí o takomto spôsobe starostlivosti počuli v zahraničí, či dokonca si v zahraničí takýto model vyskúšali, tak týmto spôsobom fungovali mimo akéhokoľvek rozhodnutia súdu, mimo orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, lebo inú možnosť nemali. Ani jedna z inštitúcií o nich často aj niekoľko rokov nepočula. Život detí fungoval podľa dohodnutých pravidiel medzi rodičmi, resp. podľa potrieb dieťaťa. Takýchto párov však bolo skutočne málo a viac bolo rodičov, kde v prevažnej miere súd dieťa zveril do osobnej starostlivosti matky a otec sa stal len platcom výživného a bol odkázaný na páro, či nepárnovíkendovstvo. Milan Rúfus napísal "Zachovaj nám ich obidvoch, veď dve ruky od Teba máme. Dve ruky deťom stvoril Boh: pre ocka jednu, druhú mame."

V Slovenskej republike orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemá štatistický systém, ktorý by vedel vyčíslieť, koľko detí je zverených do osobnej starostlivosti matky a koľko otca, pretože bohužiaľ doposiaľ sa aj zisťované údaje vedú manuálne a výstupy nie je možné vykonať elektronickým spôsobom. Takéto štatistiky sa nevedú, ale výsledky je možné zistiť cestou ministerstva spravodlivosti, avšak predpokladám, že sa nebudú veľmi líšiť od môjho názoru z praxe, že vo viac ako 2/3 prípadov je dieťa zverené do osobnej starostlivosti ženy – matky.

Je to akýsi historicky daný predsudok, že žena zabezpečuje starostlivosť o domácnosť a teplo krbu a muž obživu a finančné zabezpečenie rodiny. Väčšina otcov je v súčasnosti odkázaná v lepšom prípade na páro, či nepáro-víkendovstvo. Prečo v lepšom? No bohužiaľ známych je aj veľa prípadov, kedy jeden z rodičov, prevažne otec nevidel svoje dieťa aj niekoľko rokov a tento systém tomu bohužiaľ napomáha. Ako konštatuje v jednej svojej správe pracovníčka ministerstva spravodlivosti, tak je možné v prípade nerešpektovania rozsudku podať návrh na výkon rozhodnutia súdu. Súd rodiča, ktorý nerešpektuje jeho rozhodnutie upozorní a vyzve k plneniu úradného rozhodnutia. Ak rodič znovu marí úradné rozhodnutie, súd mu môže uložiť pokutu. Lehoty medzi takýmito rozhodnutiami sú však dlhé. Dlhé pre rodiča, ktorý ho nevidí, dlhšie pre dieťa, ktoré je často manipulované a dostáva skreslené jednostranné informácie.

Zákon o rodine v § 25 ods. 4 hovorí, že „Ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený podľa odseku 1 alebo 2, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti“. Súdy túto možnosť podľa Ministerstva spravodlivosti využívajú len ojedinele. V praxi som sa s takým prípadom ešte ani nestretla. Bohužiaľ tento systém tým pádom dáva možnosť na obštrukcie zo strany jedného z rodičov, povedzme si, že prevažne matiek. Hoci má rodič upravené práva a povinnosti k maloletému dieťaťu, tak sa stáva, že rodič, ktorý má dieťa zverené, s dieťaťom manipuluje, rozpráva mu veci nevhodné jeho veku, rieši s ním problémy, ktoré by mali zostať len problémami dospelých.

Často sa dopracujeme až k syndrómu zavrhnutého rodiča, lebo ten, ktorý má súdne určené víkendy o nejednu príde preto, lebo sa nedostane do domu, či bytu kde žije dieťa, lebo jeho rodič nie je doma. Inokedy má dieťa horúčku, často aj len 37,1 °C a tak sa úprava styku nerealizuje, hoci sama sa domnievam, že aj druhý rodič by predsa dieťaťu mal vedieť uvariť čaj, podať lieky, uložiť do postele, čítať rozprávky,

postarať sa o neho. Takýmto spôsobom sa stretnutia dieťa – párnovíkendový rodič oddiaľujú a oddiaľujú a dieťa nemá šancu vedieť, že ten rodič, s ktorým nebýva, na neho myslí, má ho rád, dal by mu čokoľvek na svete, len aby bol s ním. Netuší, že ten rodič stavia vianočný stromček, lebo čaká, že jeho dieťa si pre darčeky raz príde, netuší, že darčeky často neodbalené putujú iným deťom, lebo to, s ktorým chce byť sa k nim nemá ako dostať. Prečo? Neexistuje žiadny náhradný termín, lehoty súdneho konania sú prídlhé, nielen v život odvrhnutého rodiča, ale najmä v živote dieťaťa. Škody, ktoré na ňom napácha majetnícky rodič sú často nenapraviteľné. Deti sa o tom, že nezáujem rodiča bol vlastne často roky trvajúcim bojom o možnosť byť s ním, dozvedia až po svojej plnoletosti, často aj náhodne, niekedy aj nikdy a úplne sa odcudzia. Jediným spojením zostane pravidelný odchod peňazí šekom, či z účtu.

Striedavá osobná starostlivosť nie je len právo jedného z rodičov zväčša otca, ktorý ju požaduje, ale aj povinnosť, lebo už nestačí len poslať peniaze, ale aj sa riadne so všetkými potrebami starať o dieťa. Rodičia, ktorí požiadajú o striedavú osobnú starostlivosť si musia uvedomiť fakt, že tento inštitút nemá slúžiť na to, aby im odbudla vyživovacia povinnosť, ale naopak pribudnú im povinnosti starostlivosti o dieťa od nákupov, varenia, prania, žehlenia, cez prípravu do školy, záujmových krúžkov, návštevu lekára počas obdobia, kedy je dieťa v jeho domácnosti. Netreba zabudnúť, že v súčasnosti má táto právna úprava mnoho nedokonalostí a netreba zabúdať, že rodičia síce prestanú byť partnermi, ale nikdy nie rodičmi. Ich vzájomná komunikácia o dieťati je nevyhnutná. Musia si vymieňať informácie o jeho zdravotnom stave, o jeho školských i mimoškolských výsledkoch, o problémoch s ním, ale aj radoostiach. Obaja by sa mali vedieť dohodnúť na tom, kde bude navštevovať detského lekára, v prípade potreby aj odborného lekára, kde bude jeho trvalý pobyt, škola, kto bude poberať prídavok na dieťa, či daňový bonus, rodičovský príspevok, dávku pomoci v hmotnej núdzi... Veď vecí na komunikáciu okolo dieťaťa je množstvo a dieťa má právo na zachovanie vzťahu k obojom rodičom, na rovnocennú výchovu a starostlivosť od nich tak ako o tom hovorí aj zákon o rodine.

V prípade, kde sa dvaja rozvádajú, či rozchádzajú vstupuje do života ľudí, ktorí majú dieťa - štát zastupujúci dieťa prostredníctvom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dieťa. Tento má konať v záujme dieťaťa, ktorý je upravený v článku 3 Medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa, v zákone č. 36/2005 Z.z. o rodine a zákone č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Záujem dieťaťa je chápaný ako všestranný, plnohodnotný a harmonický vývoj dieťaťa, vo vzťahu k fyzickému, psychickému a sociálnemu vývoju maloletého dieťaťa. Je potrebné posudzovať ho z viacerých hľadísk, brať ohľad na citové väzby, vývinové potreby a stabilitu budúceho výchovného prostredia. Taktiež dbá o to, aby bolo

rešpektované právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obovom rodičom. V súdnom konaní je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ustanovený za kolízneho opatrovníka, a preto by svoju úlohu mal brať nielen zodpovedne, ale nezaujato a nestranne. Treba mať na pamäti, že kolízny opatrovník je akýsi advokát dieťaťa, nie matky, nie otca, nie nedajbože aj starých rodičov, ale len a len dieťaťa a tomu má zodpovedať aj jeho konanie. Práve kolízni opatrovníci sú vystavení kritike ich práce, že je neflexibilná, neodborná, že nevedia čo majú robiť, že sú na strane jedného rodiča.

Nemôžem súdiť, ale ani hájiť prácu mojich kolegov, pretože som sa stretla aj počas mojej práce naozaj s mnohými prístupmi. Výkon nielen povolania sociálneho pracovníka - kolízneho opatrovníka je tvorený človekom a práve od každého človeka závisí ako bude svoju prácu vykonávať. Prístup k práci je vždy závislý od ľudí, ktorí ju vykonávajú. Nedá sa generalizovať, že všetci sociálni pracovníci sú zlí alebo všetci sú dobrí. Tak ako sú medzi sociálnymi pracovníkmi mnohí, ktorí ju robia podľa svojho najlepšieho vedomia i svedomia, tak máme aj my medzi sebou takých, ktorí ju vykonávajú len preto, aby mali prácu alebo ako som si neraz vypočula do výšky svojho platu.

Chcem poukázať na to, že je to práca, ktorá je nesmierne náročná, najmä psychicky, pretože sociálny pracovník prichádza do kontaktu s ľuďmi z rozličnými názormi na život, rôznymi postojmi, vzdelaním, v rozličných prostrediach. Počas výkonu terénnej sociálnej práce sa môže stretnúť až so situáciami ohrozujúcimi jeho zdravie, či život. Je to práca, ktorej poslanie však nie je docenené spoločensky a ani finančne, ale podľa môjho názoru je táto práca skôr poslaním, nielen zamestnaním a pre jej výkon často treba viac ako len zodpovedajúce vzdelanie. Je náročná na odbornosť, ktorú si kvalitný sociálny pracovník, či inak aj kolízny opatrovník musí (či skôr mal by) neustále zvyšovať samovzdelávaním, vyhľadávaním informácií na internete, v odborných publikáciách, supervíziami s kolegami. Podľa zákona pracovníci orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately musia spĺňať náročné kvalifikačné predpoklady ukončeného vysokoškolského vzdelania najmenej 1. stupňa v študijnom odbore sociálna práca, psychológia, právo, verejná správa, alebo v študijných odboroch pedagogického zamerania. Pri svojej práci pracujú s mnohými metodickými usmerneniami a internými normami vydanými nadriadeným orgánom, avšak v oblasti výkonu kolízneho opatrovníctva existuje len jedna interná norma. Pre niekoho postačujúca, pre iného nie. Práca kolízneho opatrovníka je preto jedinečná a nie je len tak jednoducho vykonateľná hocikým, pretože každý prípad treba posudzovať individuálne.

Avšak niektoré pravidlá by mali byť napriek tomu dané, pretože potom sa stáva, že niektorí pracovníci svoju prácu vykonávajú nielen rutinne a nevznášajú do nej nové znalosti, ale niekedy ju až bagatelizujú. Bohužiaľ sama som čítala i počula o prípadoch, kedy kolízny opatrovník videl účastníkov súdneho konania prvýkrát na súdnom pojednávaní, o názore dieťaťa ani len netušil, bytové, rodinné, majetkové pomery nemal prešetrené, správu súdu na pojednávaní nepodával a len akosi zo zvyku vyslovil názor. Musím však skonštatovať, že potom neodborný názor. Niekedy sa dokonca stalo, že svoje stanovisko zakončil tým, že rozhodnutie ponecháva na úvahe súdu, čo je podľa môjho názoru neprípustné, lebo kolízny opatrovník zastupuje záujem dieťaťa, a preto nemôže ponechať rozhodnutie na rozhodovacom orgáne – súde, ale musí mať nejaký návrh, či samostatné stanovisko, s ktorým sa súd môže prípadne stotožniť a podľa neho aj rozhodnúť. Kolízny opatrovník má mať nestranné zozbierané podklady k výkonu svojej práce, aby nestranné hájil záujem dieťaťa voči jeho rodičom.

Sociálny pracovník – kolízny opatrovník si nikdy nemôže povedať, že si prácu neberie domov. V našich myšliach si do svojich domovov nosíme mnohé ľudské osudy a ešte aj vo svojich rodinách niekedy premýšľame, či sme sa rozhodli správne, či sme sa nemali inak, hodnotíme všetky pre a proti, z rôznych uhlov pohľadu, ktorý je v tejto práci veľmi podstatný, nevidieť len krátkodobu, ale aj dlhodobu, nielen detaily, ale komplexne. Netreba zabúdať, že kolízny opatrovník rozhoduje o ľudských osudoch niekoľkých ľudí súčasne, jeho názor a podklad pre rozhodnutie súdu môže hlboko zasiahnuť do životov niekoľkých ľudí. Niekoľko pozitívnejšie, niekoľko negatívnejšie, ale netreba zabúdať stále na to, že dieťa

potrebuje oboch rodičov, lebo majú to byť práve rodičia, ktorí ho majú naučiť stáť na vlastných nohách, vystrojiť ho do života ako plnohodnotného nezakomplexovaného jedinca.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany sa napriek tomu, že každý prípad je jedinečný a individuálny rozhodol zobjektívniť zisťovanie rodinných, majetkových a bytových pomerov oboch rodičov, aby títo nemali pocit, že sociálny pracovník iné podklady potrebuje od jedného, iné od druhého. Obaja vyplnia správu zo zisťovania rodinnej anamnézy, sociálny pracovník vyplní záznam zo sociálneho šetrenia a zisťuje podľa možností a schopností dieťaťa aj názor dieťaťa. V prípade, že niektorá časť tohto materiálu chýba, sociálny

pracovník musí zdôvodniť prečo. Okrem zobjektívnenia informácií očakávame od tejto metódy aj skvalitnenie práce sociálneho pracovníka, ktorý by nemal zabudnúť na žiadnu otázku potrebnú k pojednávaniu. Zavedenie tzv. dotazníkov, však na druhej strane sociálneho pracovníka neobmedzuje v tom, že si môže zaobstaráť medzi svoje podklady ak uzná za vhodné aj iné materiály – správy zo školy, od lekárov ...

SOS – tri písmenká, hovoriace, či skôr prosiace o pomoc, ak ju niekto potrebuje. Možno SOS, či striedavá osobná starostlivosť je prosba dieťaťa, aby sme mu splnili jeho túžbu byť s oboma rodičmi, lebo dieťa by bolo najradšej, ak by ich malo oboch súčasne, ale ak to už nie je možné, tak aspoň nech mu ich zachováme oboch. Hľadanie pravdy býva zložitá vec, treba si vypočúť aj pozitíva a aj negatíva, nielen zostávať stáť na stanoviskách, ktoré nám boli známe doteraz. Netreba vyostrovat' názory, ale hľadať spoločnú cestu. Cestu pre deti. Predpokladom, aby to bolo v záujme dieťaťa, tak by sme mali pomôcť niektorým rodičom prekonať tú nevraživosť, naučiť ich komunikovať a znášať sa už len preto, že rodičmi zostanú po celý život, rozchádzajú sa len ako partneri, či manželia. Pomôžme im zahodiť argumenty, že čo budú hovoriť ľudia, ak si budú striedať dieťa. Dieťa potrebuje oboch rodičov, dieťa potrebuje lásku, podstatné je čo je dobré pre ich dieťa a nie vašich susedov a známych. Skúsiť sa tých rozhádaných rodičov spýtať ako by sa oni cítili ako ich dieťa, čo by oni chceli v jeho situácii.

Na záver by som použila jeden príbeh, príbeh o tom, že môže fungovať aj striedavá osobná starostlivosť, o ktorej súd rozhodol proti názoru matky, kde dieťa veľmi chcelo. Matka nedávno pri pohovore uznala, že jej dieťa prvýkrát po svojom odchode z domu na dlhšiu dobu keď bolo u otca chýbalo, cítila sa sama, ale nakoniec uznala, že sa obávala neoprávnene. Dieťa sa po dvoch týždňoch u otca vrátilo spokojné a dokonca sa k nej správa prítulnejšie. Jeho nasledujúci odchod už neprežívala tak náročne a súhlasí s tým, že dieťa je spokojnejšie. Uznala, že obávala sa najmä toho, čo povie okolie. No povedzme si, je dobrým rodičom ten koho zaujíma okolie alebo ten, koho zaujíma vlastné dieťa. Bohužiaľ mnohí rodičia sa rozhodujú, či skôr nerozhodujú kvôli tlaku verejnosti, doterajšej situácie, že dieťa bolo prevažne zverené matke. Ja verím, že prípadov, kedy bude rešpektovaná rovnoprávnosť oboch rodičov, rešpektované v prvom rade právo dieťaťa na oboch rodičov bude len pribúdať, hoci netreba zabudnúť, že sa môžeme stretnúť aj s takými rodičmi, ktorí to nezvládnu, ale aj to prináša život a netreba sa toho báť.

Mgr. Ida Želinská: Sociálno-právna ochrana nie je terapia, ale úradný výkon

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny je systém, ktorý slúži ľuďom v hraničných situáciách. Mal by nad nimi v „zlých časoch“ vytvárať akýsi „ochranný dáždnik“. Štát prostredníctvom tohto úradu poskytuje sociálno-právnu ochranu ako jednu zo služieb. Nič viac, nič menej. Úrady sú tu na to, aby plnili svoje úlohy a poskytovali kvalitné služby: inak by predsa stratili svoje opodstatnenie. Koniec-koncov, tak je charakterizovaný pracovný pomer ľudí na oddeleniach sociálno-právnej ochrany: „štátna služba“. Takže zverené úlohy musia plniť, je to predmetom ich zamestnania. Myslím si, že väčšina pracovníkov na týchto oddeleniach sú profesionáli. Myslím si, že väčšina ich rozhodnutí je správnych. Čo ale nie je v poriadku: často sa nerobia šetrenia podmienok u oboch rodičov, často rodičia nevedia, kto je „ich sociálny pracovník“ – napríklad aj preto, že na pojednávanie príde vždy niekto iný. V poriadku nie je ani to, že spisy sú plné „úradných záznamov“, o existencii ktorých klienti, napriek tomu, že sa ich priamo týkajú, nemajú ani potuchy. A desiatky ďalších vecí.

Nie je to však nič neodstrániteľné. A kedy ? Hneď - nie, keď budeme chcieť my, úradníci. Vtedy, keď budeme ďalej spolu hovoriť „zvnútra aj zvonku, zhora aj zdola“ o tom, ako robiť veci lepšie.

Je treba stanoviť jasné pravidlá

Už niekoľko rokov vykonávam činnosti, ktoré sú veľmi blízke sociálno-právnej ochrane; no som zároveň z tých, ktorí sa radi (zdanlivo „vyrývačne“) a nahlas pýtajú: Na základe akého podkladu rozhodujete ? alebo: A kedy ste tam boli naposledy? a podobne. Na úrad som však neprišla s krvavými očami, ale so snahou dohodnúť sa – aj so sociálno-právnu ochranou. Ale to, z čoho som ostala zarazená a vystrašená, sú dve veci. Prvá - pracovníci oddelení sociálno-právnej ochrany sa takmer vôbec nevzdelávajú – myslím tým systémovo, nie samoštúdiom; ani nemajú k dispozícii žiadnu supervíziu. Už 15 rokov robím s tými istými klientmi ako ľudia z úradu: rovnako ako oni poznám ich mená a osudy. Neviem a ani si nechcem predstaviť, akú únavu by som za sebou vliekla bez toho, aby som sa nestretávala s inými ľuďmi, než s tými, s ktorými každodenne sedím v kancelárii. Akú záťaž by som pocítovala, keby som si „neočisťovala, neobnovovala dušu“ diskusiou o nových trendoch a sociálnych fenoménoch, ktoré prináša doba. „Naši“ ľudia, pracovníci z nášho konkrétneho úradu tak robia. A druhá vec, ktorá ma zarazila a vystrašila ? Absencia jasných pravidiel pri rozhodovacích procesoch. Ak sa pracovníci, rozhodujúci o štátnych sociálnych dávkach riadia tabuľkami, ak presne vykonávajú zákon, tak rozhodnutia v oblasti sociálno-právnej ochrany ponúkajú naopak veľký priestor pre kreativitu a subjektivitu.

Tak napríklad, často hovoríme o najlepšom „záujme dieťaťa“. Ale popíšme to – čo to je ?! Hovoríme o kontakte po rozvode: ale na základe čoho, akej zákonnej normy, sa pracovníčka prikloní pri určovaní styku k možnosti „každý štvrtok od druhej do štvrtej“ alebo „každý druhý týždeň“ ? Alebo z iného súdka: ako dokáže pracovníčka odhadnúť, či tím detského domova, ktorý navrhuje presun chlapca do polepšovne, už naozaj vyčerpal všetky možnosti, alebo sa len chce zbaviť nepríjemného klienta ?

Čo sa týka podávania písomných návrhov zverenia detí do starostlivosti zo strany sociálnej kurately, tie sa nerobia pod zámienkou „zásady ústnosti“. Tak by to však nemalo byť a v určitej, menšej časti prípadov to ani tak nie je. Nám, na bratislavskom úrade, je ale trňom v oku práve tá druhá, väčšia časť prípadov. Máme plány ako to zmeniť a do niekoľkých mesiacov ich chceme uviesť do praxe a rozhodovacie procesy urobiť jasnými, prehľadnými, transparentnými. Inak to totiž nejde: klienti – dospelí aj deti – majú svoje práva a my sme povinní ich brániť a presadzovať.

Kým neexistuje dotazník na šetrenie pomerov v domácnosti, ktorým ľahko zistíme „vpravo mama – vľavo otec“; čo je rozdielne a čo rovnaké; dotazník, ktorý bude súčasťou každého spisu; kým neexistuje jasný postup pri kladení otázok pri pohovore s deťmi aj dospelými; kým neexistuje vzorec na výpočet návrhu na výšku výživného (ale používajú sa kritériá ako napríklad „slušné“ alebo „priemerné“), netrúfnem si

povedať, že konanie je transparentné. Sociálno-právna ochrana nie je terapia. Je to úradný výkon. Musí mať merateľné kritériá. Ak sa pozrieme na čísla, jasnou rečou podajú svedectvo o stereotypoch rozhodovania súdov, aj keď zákon stanovuje rovnoprávne a rovnocenné postavenie rodičov. Ešte stále je 90% detí zverovaných matke a iba necelých 7 % otcovi. Myslím si, že súčasné nastavenie postupu odborov sociálno-právnej ochrany detí nie je spravodlivé ani zodpovedajúce právu a zákonom tohto štátu. Nie (iba) preto, že stráni iba matkám, ale aj preto, že veľmi často nevychádza z objektívnych, objektivizovaných a objektivizovateľných zistení.

Sociálny pracovník a súd

Sociálny pracovník je pre súd najdôležitejším zdrojom informácií o rodine a pomeroch v nej. Áno, počula som vetu: „... súdy aj tak rozhodnú, ako chcú.“ Iste; no urobí tak na základe našich – úradníckych – podkladov. Vidíte hádam v súdnej sieni ešte niekoho iného okrem rodičov, ich advokátov a sociálnej pracovníčky, prípadne súdnych znalcov? Ja nie. To len v televíznej súdnej sieni defilujú rodičia, milenky, susedia a inštalatéri. A ešte niečo: skúmala som počet odvolaní sa úradu voči rozhodnutiam súdov v otázkach styku rodičov s deťmi za r. 2010 - neodvolali sme sa ani raz. Takže: buď súdy berú sociálnych pracovníkov vážne a ich odporúčania realizujú v plnej miere (takže nie je potrebné sa odvolávať), alebo je sociálnym pracovníkom jedno, ako súdy rozhodujú. Dúfam, že sa nemýlim, že nie som idealistka a že pravdivá je prvá možnosť.

Rovnoprávne postavenie rodičov je nevyhnutné kvôli deťom

Myslím, že každý bude súhlasiť s tým, že spory sú zlé. Rodičia by sa mali dohodnúť nielen o tých „pekných chvíľach“ (napríklad, že sa každú druhú nedeľu pôjde na super výlet a do kina a do zoo), ale aj na tom, ako naučiť deti dôstojne prežiť každodennosť. Akékoľvek ďalšie komentáre sú, myslím, zbytočné. Inštitút striedavej osobnej starostlivosti, ktorá bola prijatá v júni 2010, vnímam jedinou vetou: „Toto je konečne normálne!“ Rodičia by mali byť hneď po rozchode zrovnoprávnení v styku s dieťaťom.

Počula som mnohokrát kritiku smerom k rodičom, ktorí sa nevedia dohodnúť. Ale veď – skoro vždy to tak je! Keby si ľudia neublížili, nerozchádzali by sa. Máme vari očakávať, že rodičia sa bez emócií a v pokoji dohodnú a korektne ukončia také dôležité obdobie vo svojom živote? Česť a úcta tým, ktorí to takto dokážu. Avšak u prevažnej väčšiny to tak nefunguje. S tým, že to bude zlé, je treba jednoducho počítať a našou úlohou v tejto situácii je ... pracovať a pomôcť všetkým dotknutým „prežiť“ toto nepríjemné, záťažové obdobie. Ba čo viac: našou úlohou a povinnosťou je dať jasne najavo obojom rodičom, kde sú hranice toho, čo môžu urobiť - a kde tieto hranice končia.

Celkovo nevidím prístup odborov sociálnoprávnej ochrany tak dramaticky. Viem, že pracovníčky a pracovníci sociálnej kurately robia kroky v prospech toho, aby zrovnoprávnili oboch rodičov. A majú úspechy. Problém je, že mnohokrát vidíme len tie najvyhrotenejšie prípady a sťažnosti a nie to množstvo prípadov, kde to funguje. Pri rozhodovaní o „automatickej striedavke“ hneď po rozchode nie je o čom diskutovať: oblečme si kožu rodiča, ktorý musí dokazovať, že je spôsobilý sa starať o dieťa! Predstavme si jeho strach o to, či si dieťa v lese nezlomí nohu, či neodkuká nejaké to sprosté slovo, či sa nenudí, či má všetky úlohy ... alebo čo ešte býva napísané v tých správach nespokojnej druhej strany ?!

Mimosektorová spolupráca

Dôležitým a možno novým aspektom v práci sociálnej kurately sú mimovládne organizácie. Nie vždy sa kolízni pracovníci a pracovníčky k nim stavajú s dôverou. Preto odkazujem - mimovládne organizácie sú

zdravé. Nevieť to inak nazvať. Vyšla som z nich a nemám dôvod prestať spolupracovať. Koniec koncov, keby ma neoslovila napríklad Liga otcov, tak by som sa možno ani nezačala pýtať napríklad na toto: „A keď je rozvod – robíme ako úrad šetrenie aj u matky aj u otca?“, alebo: „A čo „presne“ sa pýtame detí, keď chceme zistiť, aký majú vzťah k rodičom?“, či: „A čo napíšeme do podkladov ako odporúčanie, keď matka chce styk otca s deťmi raz do týždňa, v piatok od tretej do piatej a otec chce striedavú starostlivosť?“, a ešte aj: „A kde máme zosumarizované, čo povieme ako úrad na súde?“ To všetko sú zdravé otázky. Netreba sa ich báť (a ani iných podobných otázok), len preto, že nám – úradníkom - nastavujú zrkadlá. Je treba s týmito „zrkadlami“ začať spolupracovať a sprehľadňovať naše mechanizmy rozhodovania.

Kroky k zlepšeniu

V súčasnosti pripravujeme s novým vedením odboru sociálnych vecí kroky, ktoré povedú k zvýšeniu transparentnosti našich rozhodovacích procesov. V prvom rade chcem povedať, že zmeny nerobí jeden človek, ale tím. Smerujeme k ozdraveniu prostredia, v ktorom pracujú sociálni pracovníci, smerom k rozmanitosti, k ochrane ich psychiky a pod.. A samozrejme, otvárame sa spolupráci s inými subjektmi. A nakoniec, ako dúfam ... veľmi dúfam, sme tak aspoň o niečo bližšie ku klientom.

Striedavá osobná starostlivosť nariadená súdom aj proti vôli matky – z pohľadu kolízneho opatrovníka / sociálnej pracovníčky

OSOBNÁ ANAMNÉZA DIEŤAŤA:

Základné údaje o dieťati:

Meno a priezvisko: Samuel K.

Dátum a miesto narodenia: 11.12.1998 v Trenčíne

Trvalé bydlisko: Topoľčany, Budovateľská 9

Štátna príslušnosť: SR

Národnosť: slovenská

RODINNÁ ANAMNÉZA:

Základné údaje o rodičoch:

Matka: Filoména O., narodená 07. 10. 1973 v Kladne

trvale bytom Topoľčany, Budovateľská 9

Otec: Milan O., narodený 03. 07. 1970 v Trenčíne

trvale bytom Chrabrany, Nálepková 123

Rodinná anamnéza :

Rodičia dieťaťa uzatvorili manželstvo po viac ako rok a pol trvajúcej známosti, pričom spočiatku bolo harmonické. Manželstvo uzatvorili v kostole 23.7.1998, pretože čakali spolu dieťa, čo urýchlilo ich rozhodnutie vziať sa. Po čase sa odcudzili, zistili, že ich názory na život sú celkom odlišné. Aspoň takto to popisovala matka dieťaťa, ktorá uviedla, že ich manželstvo fungovalo až do r. 2007, neskôr v ňom začali nezhody. Vo svojom návrhu však zabudla spomenúť dosť podstatný fakt a to, že príčinou nezhôd bolo najmä to, že ona sa snažila dobehnúť zameškané. Dieťa odrástlo a tak spolu s kamarátkami mala chuť chodiť po diskotékach, čo neskôr pri súdom pojednávaní ani nepoprela. Roku 2008 podala žiadosť o rozvod a žiadala maloletého Samuela zveriť do svojej starostlivosti a zaviazat súd platením výživného vo výške 140€. Matka ako dôvod rozvodu uvádzala aj údajný alkoholizmus otca, len zabudla dodať to, čo sa neskôr dokázalo na súdnom pojednávaní, že príčinou boli množiace sa anonymy, ktoré hovorili o tom, že má priateľa a aj to bolo dôvodom, prečo otec maloletého túto situáciu občas riešil krátkodobou alkoholom. Matka maloletého sa odsťahovala zo spoločnej domácnosti v obci a prenajala si byt v meste, kde zakrátko začala ešte pred rozvodom manželstva žiť s novým priateľom. Otec dieťaťa mal záujem o poskytovanie poradenstva a záchranu manželstva cestou referátu poradensko-psychologických služieb, avšak matka dieťaťa toto odmietala a tak za tejto situácie sa dohodli, že ich manželstvo, ktoré si neplnilo žiadnu z funkcií nemá význam. Súd ich manželstvo na prvom pojednávaní r. 2009 rozviedol. Dieťa zveril do osobnej starostlivosti matky a otca zaviazal platením výživného vo výške 105€. Styk otca s dieťaťom ponechal súd neobmedzený, pretože matka dieťaťa prisľúbila, že nebude obom brániť v tom, aby sa stretávali, keďže sú na seba obaja naviazaní.

Osobná anamnéza :

Mal. dieťa bolo už v čase rozvodu v r. 2009 veľmi bystré a veľmi dobre komunikovalo so sociálnou pracovníčkou počas pohovoru. V škole, kde navštevoval mal. Samuel 4. ročník ZŠ sa učil veľmi dobre. Porozvodovú situáciu zvládol primerane, matka odmietla, pomoc referátu poradensko-psychologických služieb na to, aby sa dieťaťu poskytla pomoc na zvládnutie novej situácie po rozvode rodičov. Mal. Samuel je dieťa s mierne nadpriemerným intelektom.

Sociálna diagnóza :

Matka dieťaťa svoje sľuby nesplnila a po rozvode sa udialo to, čo sa bežne stáva v mnohých rodinách, či skôr rozvedených manželstvách, kde je uzatvorená dohoda, ale dohoda len naoko za účelom dosiahnuť narychlo dohody, ktorú chce jedna strana zámerne porušovať. Aj v tomto prípade to bolo tak. Otec maloletého súhlasil s dá sa povedať rýchlym a bezproblémovým rozvodom., pretože jeho prioritou bol syn, pretože sám videl, že nefunkčné manželstvo sa nedá zachrániť. Pod podmienkou neobmedzeného kontaktu so synom súhlasil aj s výškou výživného veľmi podobnou tej, ktorú požadovala matka dieťaťa vo svojom návrhu, ale aj so zverením syna matke, od ktorej ho nechcel trvať a nemal záujem ho vystavovať negatívnym skúsenostiam spojenými so znaleckým dokazovaním. Matka však svoju časť dohody nedodržiavala, otec sa stal rukojemníkom, ktorý dlho syna nevidel a nemal možnosť ani zavolať na pomoc políciu pre marenie výkonu súdneho rozhodnutia, pretože v ňom nebolo presne napísané, kedy má a nemá na dieťa nárok a podľa matky dieťaťu tomu vždy bránila nejaká prekážka. Raz bol syn údajne chorý, raz nebol doma, inokedy mala iný program. Situácia dospela až do bodu, kedy si otec bol nútený podať návrh na úpravu styku s maloletým dieťaťom. Po asi 4 mesiacoch, ďalších mesiacoch, počas ktorých svoje dieťa nevidel súd rozhodol o tzv. párnovíkendovstve, čiže o tom, že Samuel mohol s otcom tráviť každý párný týždeň od piatku 16,00 hod. do nedele do 16,00 hod.. Matka sa spočiatku snažila mariť aj toto súdne rozhodnutie, ale neskôr ustúpila. Po nadobudnutí účinnosti zákona o striedavej osobnej starostlivosti si otec maloletého podal na súd návrh na jeho zverenie do striedavej osobnej starostlivosti. Na pojednávaní vzal svoj návrh späť, lebo matka dieťaťa s ním nesúhlasila a sama navrhla, že otec môže bývať so Samuelom teda častejšie ako je určené súdom, ale nechce, aby býval u otca natrvalo. Situácia sa natoľko vyhrotila, že to bol práve Samuel, kto otca znovu na jeseň 2010 dotlačil k tomu, aby si znovu podal návrh na zverenie syna do striedavej osobnej starostlivosti. Dôvodom bolo najmä to, že matka nerešpektovala svoj sľub, Samuel si nerozumel s jej partnerom a s otcom chcel byť častejšie. Dieťa neváhalo prísť k sociálnej pracovníčke a vypovedať.

Analýza sociálnych údajov :

Sociálna terapia :

Vzhľadom k tomu, že striedavá osobná starostlivosť plní svoj účel, má na maloletého dobrý vplyv, otec i matka majú vytvorené všetky podmienky pre jeho ďalší zdravý vývin, vhodnú výchovu i starostlivosť a vhodné modely správania v ženskej i mužskej roly, tak veríme, že bude pre dieťa len obohacujúcim prínosom, pretože má síce rozvedených rodičov, ale má oboch rodičov, kde cíti, že obaja ho majú radi a chcú pre neho to najlepšie.

Prognóza :

Striedavá osobná starostlivosť v rodine rozhodnutá proti vôli matky trvá len krátko, ale zatiaľ dieťa vyjadruje plnú spokojnosť s tým, ako situácia dopadla. Samuel je šťastný, že môže viac času tráviť s otcom, vlastne rovnaký čas, keďže o striedavej osobnej starostlivosti bolo rozhodnuté v pomere dva týždne a dva týždne. Sama matka pri návšteve na odd. SPODaSK uviedla, že keď maloletý odišiel prvýkrát z domu, tak situáciu znášala veľmi zle, nevedela sa s ňou vyrovnáť, pretože je chýbal. To nebolo tak, že odišiel na víkend, lebo vždy to bola ona, kto ho vystrájal do školy. Postupom času to bolo už lepšie. Sama dokonca priznala, že dieťa sa na ňu tešilo a bolo počas toho času, čo bolo u nej aj prítulnejšie. Uznala, že

bolo chybou to, že kvôli predsudkom, čo si bude myslieť jej okolie nemyslela na to, čo chce jej dieťa, lebo si sama nevedela predstaviť, že by niečo takéto mohlo aj fungovať.

Záver :

Striedavá osobná starostlivosť – vo svete bežný pojem, forma starostlivosti o dieťa, ktorá funguje v USA, Švédsku, Rakúsku, ale aj mnohých iných krajinách EÚ je u nás v plienkach. Tak ako pri väčšine vecí našla pri svojom zavedení mnoho obdivovateľov, ktorí v nej hľadajú nádej i odporcov, ktorým sprehádza hodnoty, zaužívaný spôsob práce a prinúti ich preladiť na iný spôsob myslenia. Odporcov u majetníckych a nezrelých rodičov, ktorí si dieťa privlastňujú ako svoj majetok, či spôsob získavania peňazí. Tak ako väčšina vecí, väčšina fungujúcich zákonov, aj tento má veľa svojich výhod a nevýhod.

Dá sa prežiť rozvod bez úrazu?

Keď ste sa brali, stáli ste vedľa seba a hľadeli do očí kňazovi či poslancovi s reťazou na hrudi. Dívali ste sa jedným smerom a zdalo sa vám, že spolu všetko zvládnete. Obaja ste zanechali svoje matky i otcov a sami ste mali v pláne stať sa matkou a otcom.

Teraz stojíte oproti sebe. Kňaz chýba a povedľa vás čosi vraví akýsi človek v talári. Možno ešte máte šancu, ale zväčša to vyzerá na koniec (viac ako 93% podaných návrhov končí rozvodom manželstva). Kdesi sa stala chyba.

Psychológovia i sociológovia často skúmajú príčiny rozvodov, analyzujú vzdelanie či ekonomické podmienky rozvrátených rodín, veľa odborných prác sa venuje najmä vplyvu rozchodu rodičov na deti. Pomerne málo sa však vie o tom, čo všetko sa deje v mysli rozvádzajúcich sa až do okamihu, kým sudca nevyriekne rozsudok. Bez ohľadu na to, čo viedlo k rozvodu a kto podal návrh na súd, väčšina partnerov ešte stále bojuje s osamostatňovaním sa od druhého manžela a „likvidáciou“ silných citových väzieb, ktoré vo vzťahu vznikli. A tak rozvod môže prebiehať ako posedenie priateľov pri kávičke alebo naopak, premení sa na arénu plnú zápasníkov, ktorým nikto netlieska.

Výskumy psychológov hľadajú odpoveď na otázku, ako sa bude rozvádzajúci pár správať v situácii, ktorá je silne stresujúca. Jedna z teórií hovorí, že spôsob, ako sa jedinec správa v čase rozvodu, závisí najmä od jeho detstva. Skúma sa najmä to, či v jeho okolí existovali v ranom detstve opatrovníci (rodičia, pestúni či iné blízke osoby), ku ktorým nadviazal citový vzťah. Na základe spôsobu pripútania sa ľudia delia do troch skupín:

Milovaní (bezpečný štýl pripútania sa) – detstvo týchto osôb bolo naplnené láskou a pocitom bezpečia, opatrovníci naplňali ich citové potreby a tak začali seba samých vnímať ako hodnotných a príjemných ľudí. V dospelosti dôverujú iným, nevyžadujú veľa dôkazov lásky, sú empatickí a dokážu vyjadriť svoje pocity. Konflikty riešia konštruktívne, regulujú negatívne emócie a dokážu sa prispôbiť situácii aj v čase krízy. Vedia sa primerane rýchlo odpútať nielen od rodičov, ale i od partnera či svojich vlastných dospelých detí.

Rozpoltení (úzkostný štýl pripútania sa) – sú obeťou striedavého a nevypočítateľného správania sa ich opatrovníkov. Niekedy sú zahrnutí neúmerne vyjadrovanou až zveličovanou láskou a inokedy trpia ignoranciou a zanedbávaním výchovy. Dieťa si nikdy nie je isté, ako zareaguje najbližší človek a tak aj v dospelosti trpí strachom z opustenia a malou sebadôverou. Prejavuje sa to často náročnosťou na partnera, žiarlivosťou a závislosťou od prítomnosti iného človeka, napríklad i od vlastných detí.

Chladní (únikový štýl pripútania sa) – „výsledok“ odmietania zo strany opatrovníkov, resp. neexistencie citového vzťahu a naplnenia citových potrieb dieťaťa. Vďaka tomu sa takýto človek bojí nadväzovať trvalejšie partnerstvo, znižuje hodnotu blízkych vzťahov a chýba mu empatia. Chladnosť a odmietanie intimity vedú paradoxne k tomu, že tieto osoby často striedajú partnerov, prezentujú sa ako sebaistí jedinci, no v prípade odmietnutia reagujú veľmi citlivo až zlostne.

Z týchto troch typov osôb môže vzniknúť šesť typov párov s rôznou kombináciou pripútania sa. Keďže človek je tvor rozmanitý, je veľmi zriedkavé, aby presne a do detailu spĺňal kritériá zadelenia do tej-ktorej kategórie, ide skôr o orientáciu a prevažujúci štýl správania sa počas rozvodového konania.

MILOVANÝ verzus MILOVANÝ

V prvom rade treba povedať, že takéto manželstvo vykazuje pomerne vysokú stabilitu a jeho rozvod zriedkavý. Keď sa však stane, že spolužitie takéhoto páru nie je uspokojujúce, rozvod prebieha pokojne a s malými konfliktami. Bolesť z odlúčenia obaja dokážu spracovať najmä preto, že vidia svoju budúcnosť bez pocitov ohrozenia. Vedia racionálne komunikovať a v prvom rade riešia starostlivosť o deti – ich partnerstvo sa mení z manželského na rodičovské. Takéto páry nemajú problém vyhľadať profesionálnu psychoterapeutickú pomoc, ale zväčša si dokážu s rozvodovým stresom poradiť i sami.

MILOVANÝ verzus ROZPOLTENÝ

Sú to vzťahy, v ktorých jeden (milovaný) poskytuje starostlivosť a druhý (rozpoltený) starostlivosť vyhľadáva a je závislý na partnerovi. Tento tlak môže časom vyvolať u bezpečného partnera pocit obmedzovania a neslobody a bude chcieť zo vzťahu uniknúť. Neistý člen páru je tak ohrozený, cíti nepokoj, žiada dôkazy a žiarli, čím vyprovokuje ďalšie konflikty. Tento začarovaný kruh sa veľmi ťažko pretína, každý z nich totiž očakáva niečo iné aj v prípade, že vyhľadá odbornú pomoc. Kým jeden považuje terapeuta za spôsob ako získať partnera späť, druhý potrebuje pomoc pri vysvetľovaní, že manželstvo je na konci svojej existencie.

Oveľa horšie je, ak sa do konfliktov zapoja deti. Kým bezpečný partner dokáže bez emócií pokračovať vo výchove detí i samostatne, rozpoltený ich používa ako spojivo s exmanželom. Často dieťaťu vysvetľuje, že jeho otec či matka ho opustil a nemá ho rád, čím v ňom vyvoláva úzkosť. Zároveň vydiera bývalého partnera, ukazuje mu, čo spôsobil svojím odchodom.

MILOVANÝ verzus ÚNIKOVÝ

Ide o páry, ktoré po určitom čase emocionálne vyprahnú a prestávajú komunikovať. Kým milovaný očakáva od manželstva pocit blízkosti a vzájomného porozumenia, chladný mu tento pocit nedokáže poskytnúť. V snahe zabrániť tomu, aby bol pre nespokojnosť partnera odmietnutý, radšej unikne z vlastnej iniciatívy zo vzťahu skôr, ako sa prudko zvýši riziko rozchodu. Vyhrotené konflikty sú zriedkavé, pretože bezpečný partner pomerne rýchlo akceptuje rozvod a upriami sa na prebudovanie svojho života a únikový partner zväčša tvrdí, že manželstvo vôbec nepotrebuje, tají svoju bolesť a prestáva komunikovať s bývalým manželom.

Výchova spoločných detí je tak trochu izolovaná. Prestávajú existovať spoločné dohody, dokonca sa únikový rodič často snaží vyhýbať rodičovským povinnostiam, vyhovára sa na zaneprázdnenosť. Ak predsa len prejaví záujem o spoločnú chvíľu s dieťaťom, jeho komunikácia je strohá a bez skutočného záujmu, pretože sa bojí citového naviazania s kýmkoľvek. Je dosť nepravdepodobné, že takýto pár vyhľadá terapiu.

ROZPOLTENÝ verzus ÚNIKOVÝ

Zvláštne spojenie, akoby sa navzájom priťahovali absolútne protiklady. Rozpoltená osoba môže nevedomky vyhľadávať únikového partnera, aby si potvrdila, že jej strach s opustením má svoj reálny dôvod. Vo zväzku potom cíti oprávnené sklamanie z necitlivosti a nezaujatosti a tak sa potom rozvod premení na boj, v ktorom sa každý z bojujúcich snaží získať prevahu a neprejsť slabosť.

Rozpoltený partner je zväčša tým, ktorý útočí, hľadá nové stratégie a plány zničenia protivníka. Únikový partner zaujíma zvyčajne obrannú pozíciu, spolupracuje povrchno alebo utečie. Časté sú osobné útoky, do ktorých sa zapájajú bohužiaľ aj deti, napríklad matka pre ne zorganizuje iný program v čase plánovanej návštevy otca a potom sa sťažuje, že o ne nejaví záujem. Únikový partner sa môže cítiť odmietnutý a prestane deti navštevovať úplne.

Pomoc psychológa vyhľadáva zväčša jedinec rozpoltený, spolupráca únikového partnera je povrchná, napriek tomu je možná dohoda aspoň v otázke postoja partnerov ku deťom.

ROZPOLTENÝ verzus ROZPOLTENÝ

Manželstvá dvoch úzkostných jedincov sú podľa výskumov zriedkavé. Ak sa napriek tomu objavia, dôvodom ich spojenia je hľadania spriaznenej duše, takej, ktorá túži po maximálnej blízkosti a láske. Ani jeden z nich však nemá určené hranice svojej osobnosti a tak sa stane, že akoby splynú do celku a zamotajú sa v životných problémoch. Očakávajú od toho druhého oporu, ale nenachádzajú nič iné, len ďalšieho neistého človeka. Rozvod spúšťa zväčša jeden z nich, ak si našiel iného partnera, ktorý spĺňa jeho predstavy o blízkosti. Opustený sa bojí, že zostane naveky sám, že stratí časť seba samého, svoju identitu a tak sa snaží priviesť zblúdilca späť do manželstva.

Takýto partneri často tvrdia, že nemôžu žiť ani spolu, ani bez seba. Striedavo sa vyhrážajú rozvodom a zároveň ho sabotujú, ich komunikácia je plná obvinení a odmietaním zodpovednosti za rozpad. Tieto páry „obťažujú“ súdy odvolávaním sa na vyššie inštancie, ak nie sú spokojní s rozsudkom, riešia každú maličkosť, na čo využívajú i deti, ktoré sa snažia citovo pripútať k sebe. Záujmy dieťaťa akoby ani nevnímali, robia všetko preto, aby trpel ten, ktorý si dovolil odísť, čím ho chcú paradoxne vrátiť späť. Obaja radi hľadajú spojencov, napríklad psychológa, od ktorého očakávajú potvrdenie svojej pravdy. Ak sa tak nestane, veľmi rýchlo ho vymenia za iného.

ÚNIKOVÝ verzus ÚNIKOVÝ

Vyberajú si jeden druhého najmä preto, aby uspokojili svoju odmeranosť. Sú to sobáše z rozumu a manželský život je v takomto páre podriadený budovaniu kariéry alebo výchove spoločných detí bez citového zaangažovania sa. Spolu vydržia až do okamihu, kým sa nestane niečo, čo vyvolá pocit krivdy u jedného z manželov. Vtedy začne boj bez čo i len snahy o obnovenie spolužitia. Veľmi často skĺzne i do násilia a agresivity, odplata je jediným spôsobom ako upokojiť svoje ego a pocit odmietnutia.

Rozbíjanie spoločne nadobudnutých vecí je ešte pomerne neškodná záležitosť, oveľa horší dopad má boj o deti, ktoré sú zámienkou v bitke o to, kto ich NEBUDE mať. Únos detí či obvinenie zo sexuálneho zneužívania nie je ničím výnimočným. V tomto prípade treba konať najmä v ich záujme, bohužiaľ nie vždy je pomoc zvonku poskytnutá včas a tak sa v psychoterapeutických poradniach ocitajú práve ony.

Rozvod je jednou z najstresujúcejších situácií v živote človeka, jeho účinok na ľudskú psychiku je porovnateľný so smrťou milovaného partnera. Niektorí ľudia ho s odstupom času považujú za udalosť, ktorá ich posunula ďalej, iní sa motajú v ďalších komplikovaných či nerovných vzťahoch a ďalší sa snažia novému partnerstvu vyhnúť do konca života. Veľa zo svojho vnútorného naladenia ovplyvniť nemôžeme, ale poznanie seba samého nám dáva možnosť reagovať v opakujúcej sa situácii inak a možno lepšie.

No a na záver malý citát pre manželských pesimistov:

Rozvod nehrozí tomu, kto má rád len sám seba.

Dieťa a rozvod rodičov

Krízové situácie

Konflikty medzi rodičmi, odchod jedného rodiča zo spoločnej domácnosti, rozvod, spor o dieťa - sú najviac ohrozujúce situácie pre život dieťaťa

Ak rodičia a všetci zainteresovaní (širšia rodina, štátne inštitúcie, rôzni odborníci...) nešetrne zaobchádzajú s dieťaťom, stávajú sa spoluautormi prehlbovania prežívanej záťaže ale i následkov do budúcnosti

Vek nerozhoduje - ...hrubá nepravda, že sú obdobia vo vývoji dieťaťa, v ktorých nemá rozvod rodičov vplyv na dieťa... (Z.Matejček)

Nerozhoduje ani sociálny status rodiny

Rozpad rodiny z pohľadu dieťaťa – je časovo dlhý, zaťažujúci, bez porozumenia, bolí, ubližuje, poškodzuje

Proces rozpadu rodiny má tri obdobia

Obdobie pred rozvodom

Obdobie rozvodu

Obdobie porozvodové

Obdobie pred rozvodom

- vznik neštandardných situácií (milujúci rodičia sa zrazu hádajú, bijú, odstrkujú ho,...) dieťa im nerozumie, rodičia nereagujú na dotazy detí
- sebaobviňovanie, strach zo straty jedného z rodičov
- narušená základná psychická potreba dieťaťa – pocit istoty, bezpečia, byť milovaný

Priame následky takéhoto prežívania sú závislé na vývinovom štádiu dieťaťa

- u menších detí regres, neurotické príznaky, enurézy, tiky, stereotypné pohyby, porucha spánku, cmúľanie palca, častý plač,...
- u starších detí zlyhávanie v škole, izolácia, únik od kamarátov alebo opak únik do partie, depresie, suicidálne tendencie, poruchy príjmu potravy, hanba, únik do choroby, poruchy spánku...

Dieťa je už unavené, vyčerpané a často s neadekvátnym správaním sa presúva do fázy rozvodu.

Obdobie rozvodu

- pocity neistoty sa prehľbujú, stupňuje sa napätie, (tvorivosť rodičov je bezhraničná)
- nejasná budúcnosť, strach – komu bude zverené ako sa bude stretávať s druhým rodičom
- dieťa je zneužívané na účely jedného alebo oboch rodičov, „dieťa ako nástroj“

Výrazne sa profiluje pocit moci, ide o zneužitie moci nad dieťaťom, ktoré sa nevie brániť „dieťa ako obeť“, (aj neuvedomovane) Jeden z rodičov alebo obaja využívajú fenomén „kto z koho“, dieťa ako nástroj vydierania, pomsty, častým javom je manipulácia dieťaťa – ja ti to kúpim, ja ti to nemôžem kúpiť, je svedkom fyzického násillia, psychického ponižovania jedného z rodičov ale i seba, osočovania rodinných príslušníkov - čo dieťa ešte viac zneisťuje, dieťa je nútené ku klamstvu, pretvárke, k odmietaniu druhého partnera, sýtené nežiaducimi informáciami, vtlačané do roly ochrancu a k preberaniu zodpovednosti za otca/matku,...

Obdobie po rozvode

Prekážky pri naplňaní súdneho rozhodnutia, súd rozhodol, ale...

- dám ti dieťa, ak..., nedám lebo...zatajovanie sa, nútený únik do choroby nútenie dieťaťa ku klamstvu, pretvárke (dieťa opäť nástroj pomsty, vydierania),
- neadekvátne získavanie si priazne dieťaťa (drahé darčeky, dovolenky, vybavovanie...)
- strach z únosu (dieťa žije v napätí)
- vzdialenosť bydliska, pracovná zaneprázdnenosť (sklamanie, nedôvera, pocit neľúbeného, odmietaného dieťaťa, postupné odcudzovanie,...)
- odvolanie sa proti rozhodnutiu súdu (čas plynie, dieťa v neistote, kontakt s druhým rodičom zablokovaný...)

Psychologická rovina

- rodičia sú zaujatí vlastnými problémami, málo vnímaví k potrebám dieťaťa, odsúvajú dieťa, iný variant prehnaná starostlivosť,
- dieťa ako objekt nadmernej lásky, neprirodzené správanie- pretváрка, nikoho nezranit', nepohnevať si, opak. nenávisť, zanevrie, odmieta, vnútorný konflikt, ambivalencia,....

Dôsledky – dopad na dieťa a jeho dospelosť

Zážitky sú prevažne nespracované a ich následky sa stávajú negatívnou súčasťou vývinu dieťaťa

- osobnostné problémy,
- psychická instabilita,
- somatizácia,
- vzdelávacie problémy,
- ohrozená profesionálna kariéra,
- narušené vnímanie hodnoty rodiny,
- nedôvera v dospelých,
- únik do neadekvátnej spoločnosti, únik do závislosti,
- nie vždy pozitívne obranné mechanizmy,...

Neošetrené zážitky prechádzajú do dospelosti – a skoro vždy sú trvalou témou ich vnútorného prežívania, prekážkou k vytvoreniu si uspokojujúceho partnerského vzťahu, často somatizujú, majú strach naplno prejsť lásku, sú podnetom pre narušené vzťahy v rodine, v dospelosti končia u psychoterapeutov alebo psychiatrov,...

Z uvedeného sa prirodzene odvíja aj negatívny dopad na spoločnosť – sociálny efekt, ekonomická náročnosť,...

Čo je v neprospech dieťaťa a čo môže dieťaťu pomôcť ?

- ✓ Interdisciplinárna spolupráca – rodičia, sociálny odbor, súdny úradník, mediátor, psychológ a sociálny pracovník, súdny znalec, iný podľa situácie
- ✓ Dať dieťaťu šancu sa vyjadriť (u psychológa, súdny úradník – mediátor, sudca)
- ✓ Urýchlenie súdnych konaní - skrátiť časový interval procesnej stránky
- ✓ Dohľad nad napĺňaním súdneho rozhodnutia (odbor sociálno-právnej ochrany)
- ✓ Spolupráca s poradcom psychológom, súdnym mediátorom

Často tým najťažším pre dieťa nie je samotný rozvod, ale smutná skutočnosť po ňom, kedy jeden z rodičov – najčastejšie otec – musel odísť.

V našich podmienkach – v povedomí sudcov aj ľudí stále pretrváva názor, že dieťa patrí mame a otec je vo výchove akýsi druhoradý a ak sa rozvedie s matkou svojich detí, má právo ich navštevovať v presne vymedzenom čase a povinnosť prispievať na ich výživu. Dovtedy plnohodnotný vzťah (ak nehovoríme o prípadoch rodičovskej neschopnosti) sa mení a deformuje na príležitostný výlet dieťaťa k druhému rodičovi. Za morom vznikol priliehavý názov – Disneyland Daddy. Mama má na pleciach celú starostlivosť o deti vrátane celodenného servisu o domácnosť, otec naopak slúži na občasnú zábavu, aj to často, len ak to mama dovolí. Bohužiaľ, zatrpknuté mamy sa často priklonia k svojskému trestaniu svojho ex-partnera (napríklad za neveru) tým, že mu dieťa jednoducho „nepožičajú“. Záujem a túžba dieťaťa nie je podstatná. Aby mama svoj zámer dieťaťu vysvetlila, často možno nechcene sklzáne do jeho očierňovania a vysvetľovania, že to otec je na vine a nemal od nich odísť. Alebo naopak, otec sa svojej roly dobrovoľne vzdá, buď preto, že sám v svojej rodičovskej pozícii zneistie, prestane si veriť alebo zistí, že o nič a nikoho sa nestarať, je vlastne preňho pohodlné, zariadi si tak vlastný život bez detí.

Takýto definitívny a nezvratný rozpad rodiny má však nielen za následok deformáciu vzťahu dieťaťa s otcom, ale aj jeho psychického vývinu. „Pri neexistujúcom styku dieťaťa s druhým rodičom dochádza k rizikám pre vývoj dieťaťa“, hovorí Bakalář (2006). Bakalář definoval termín syndróm zavrhnutého rodiča, kedy vzťah otec-dieťa prestane existovať alebo sa posunie do neprirodzenej polohy. Čo je alarmujúce, autor odhaduje, že týmto syndrómom trpí asi 25% detí zverených do výchovy jedného rodiča, čo je v Česku asi 7600 detí ročne. Čiastočnými prejavmi syndrómu podľa neho trpia aj ostatné deti, bezproblémové vzťahy s otcom po rozvode sú výnimočné – asi 15% detí.

Riziká pôsobenia tohto syndrómu vidí Bakalář v strate všetkého, čo s druhým rodičom súvisí – nielen hmotných statkov, ale aj praktickej každodennej pomoci, výchovného a vzdelávacieho pôsobenia. Navyše upozorňuje na zabrzdenie a deformáciu emocionálneho vývinu, kedy vplyvom tzv. programovania matkou potláča pôvodnú pozitívnu emóciu voči druhému rodičovi. Dieťaťu sa navyše naruší sebadôvera, keďže uverí, že otec, človek, z ktorého pochádza, bol nejakým spôsobom zlý, „nevhodný“. Ďalšiu oblasť problémov vidí Bakalář v nemožnosti zdravého psychosociálneho vývinu. Keďže chýba nielen výchovný, ale aj model k prevzatíu sexuálnej roly a identity. Podľa neho však tieto riziká je možné zmierniť významnou mierou, ak dieťa udržiava s druhým rodičom „láskyplný, zmysluplný a pravidelne kultivovaný vzťah“ (2006).

Tradičné zverovanie dieťaťa do výchovy len jedného rodiča však spravidla takýto vzťah neumožňuje. Riešením je striedavá výchova, kedy dieťa pobudne vždy nejaký čas u jedného a potom u druhého rodiča – spravidla v týždennom intervale. Otec aj mama mu zariadia izbu alebo aspoň kútik s vlastnou posteľou, stolom na písanie, hračkami a oblečením a pokiaľ ide o školáka, prenášať si bude len učebnice. Striedavá starostlivosť má tri základné podmienky, bez ktorých nemôže fungovať – dostatočná blízkosť oboch bydlísk dieťaťa (ex-partnerov), aby nemuselo meniť zakaždým školu, priateľov; kvalitný citový vzťah a ochotu starať sa o dieťa, a hlavne schopnosť spolupracovať a kultivovane komunikovať.

Napriek tomu, že k takémuto riešeniu by sa priklonilo mnoho odborníkov z radov psychológov či sociálnych pedagógov, slovenská legislatíva pojem striedavá výchova nepozná. Zákon o rodine síce uvádza, že súd má dbať na to, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na zachovanie vzťahu k obom

rodičom. Výkon rodičovských práv však upravuje súd, kedy dieťa zverí do starostlivosti jedného z rodičov, ktorý ho má právne zastupovať a spravovať jeho majetok. Druhému rodičovi uloží povinnosť prispievať na jeho výživu s možnosťou stretávať sa s ním a pravidelne sa o ňom informovať. To však na budovanie kvalitného a prirodzeného vzťahu rodiča a dieťa nie vždy stačí.

Možnosťou je dohoda rodičov. V nej uvádzajú, ako si predstavujú porozvodové usporiadanie, vrátane starostlivosti o dieťa, jeho majetok, výživné. Táto dohoda, ku ktorej dospejú rodičia samy alebo pomocou mediátora, môže nahradiť rozhodnutie súdu, ten ju však musí schváliť. Vo svojom výroku sa však opiera o vyjadrenie súdneho znalca – psychológa alebo kolízneho opatrovníka. Takže to, či môžu rodičia vychovávať dieťa striedavo, aj tak rozhodne s konečnou platnosťou súd.

Rodičia majú ešte jednu možnosť a spísať dohodu o styku s dieťaťom, ktorá je súčasťou spisu, ale súd ju neschvaľuje. Rodičia si v nej určia podrobnejšie podmienky porozvodovej starostlivosti, takže môžu de facto striedavú výchovu praktizovať, ale de jure je dieťa vo výhradnej starostlivosti len jedného z rodičov, ktorý má takto stále „navrch.“

Výhody striedavej výchovy sú hlavne v skutočnosti, že rozvedú sa len rodičia, nie dieťa. Rodič ostáva pre dieťa modelom a vzorom správania sa naďalej, puto sa nepretrhne, vzťah sa naďalej buduje a rozvíja, len v inej forme a podobe. Dieťa má väčší pocit istoty, bezpečia, zázemia, jeho pocity viny, že zrádza jedného z rodičov sú eliminované, rovnako pocity smútku a hanby, že sa ho vzdal rodič. Striedavá výhoda je výhoda aj pre rodičov, kde ani jeden o dieťa nepríde a ani jeden z nich nie je vystavený extrémnej záťaži chodu domácnosti a výchovy detí. Takýto model je

navyše výborným vzorom pre riešenie problémov pre dieťa do budúcnosti. Je to ukážka, ako sa aj ten najťažší problém dokáže vyriešiť.

Napriek nesporným výhodám, striedavej výchove neprajú všetci. Najmä súdna prax a skúsenosti advokátskych kancelárií ukazujú, že rodičia sú často preplnení negatívnymi emóciami, takže nie sú schopní dôstojnej a prajnej komunikácie. V takomto prípade môže striedavá výchova znamenať široké pole pôsobenia aj negatívnych vplyvov na dieťa, najmä v podobe manipulácie s dieťaťom, posielanie neprajných odkazov jeho prostredníctvom, očierňovanie ex-partnera, nehovoriac o komplikovanejších situáciách ako doplnenie rodiny novým partnerom či „novými“ deťmi.

Z tohto titulu zdôrazňujeme nutnosť odbúrania pocitov zlosti a závesti medzi partnermi a upriamenie pozornosti výlučne na dieťa a jeho záujmy. Vhodnou alternatívou, ako dosiahnuť úroveň aspoň zdvorilostnej a férovej komunikácie a spolupráce, ak to exmanželia nedokážu sami, je návšteva mediátorskej kancelárie. Úlohou mediátora je upokojiť atmosféru a zmierniť napätie a zamerať ex-partnerov na riešenie podstatných záležitostí súvisiacich s rozvodom so zreteľom na dodržanie práv všetkých zúčastnených strán, najmä detí.

Použitá literatúra:

Bakalář, E. a kol. 2006. Rozvodová tematika a moderní psychologie. 1. vyd. Praha : Karolinum. 124 s. ISBN 80-246-1089-2

Zákon o rodine 36/ 2005.

PhDr. Štefan Matula: Zachovanie dvoch rodičov je pre dieťa prospešnejšie

Každý rozvod manželstva je z psychologického hľadiska špecifický a neopakovateľný. Dieťa má právo na oboch rodičov aj keď prestanú byť manželmi a rodičia majú povinnosť zúčastňovať sa na výchove dieťaťa aj keď s ním nežijú v spoločnej domácnosti – tak znie právne vymedzenie rodičovskej roly.

Problém je v tom, že psychológia partnerského vzťahu nebýva vždy v potrebnej zhode s jeho legislatívnym vymedzením. Jeden alebo druhý rodič – a v horšom prípade obaja – síce racionálne chápu, že do svojho rodičovského správania by nemali púšťať svoje zranené emócie. Človek je však od pradávna kombináciou racionality a emocionality a to môže robiť problémy najmä vo fáze psychologickej adaptácie na zlyhanie partnerského vzťahu.

Doteraz bolo desaťročia zaužívanou formou styku tzv. „párnovíkendovstvo“. Pokiaľ fungovalo, malo svoj zmysel a pomáhalo udržať v aktívnej rodičovskej pozícii, aj keď len na relatívne obmedzený čas, aj „párnovíkendového“ rodiča. Táto doterajšia prax mala a má svoje historické, legislatívne a nepochybne aj psychologické korene.

Určite by v súčasnosti bolo spravodlivejšie eliminovať často nevedomý negatívny vplyv jedného, alebo i oboch rodičov na dieťa po prepuknutí rozvodu a zrovnocenniť čas, ktorý môžu a majú venovať svojim deťom obaja rodičia.

Všetko čo ľudstvo doposiaľ vynášlo sa dá tak využiť ako i zneužiť. Dynamit je toho dobrým príkladom. Striedavú starostlivosť neodporúčam vo všetkých prípadoch, v ktorých nebudú naplnené minimálne ekonomické, sociálne, pedagogické a najmä psychologické kritériá. Takéto konkrétne kritériá by mala navrhnúť medzirezortná komisia odborníkov.

Zákon hovorí o zaistení "vhodných podmienok a prospechu pre dieťa". Nedokážem konkrétne odpovedať na otázku - čo znamená v zákone vymedzené "záujem dieťaťa", či "potreby dieťaťa". Výhody a nevýhody ukáže život, pretože čo môže byť pre niekoho výhodou, môže niekto vnímať ako nevýhodu a naopak. To, že zachovanie dvoch rodičov hneď po rozchode partnerov je pre dieťa prospešnejšie je pravda stará skoro tak ako ľudstvo samo. Deti by sa mali o týchto veciach, predovšetkým o význame rodičov pre zdravý psychický vývin dieťaťa, učiť v škole.

Zachovať dieťaťu dvoch rodičov je nielen v záujme detí, ale aj oboch rodičov a i širšej rodiny z oboch strán. Každé narušenie manželských, resp. partnerských vzťahov negatívne zasahuje do psychologickej atmosféry širšej rodiny. Akákoľvek dohoda medzi expartnermi je pozitívnym signálom toho, že s pravdepodobnosťou rovnajúcou sa istote nespálili medzi sebou ešte všetky mosty ... ale ak je zdrojom napätia zo strany aspoň jedného z expartnerov niečo, čo je ukryté v jeho „podvedomí“, potom nepomôže „striedavka“, aj keby bol interval dvadsaťštyri hodinový.

Striedavú osobnú starostlivosť podporujem a som za jej praktické zavedenie na Slovensku v porozvodovej praxi starostlivosti o dieťa. Problémom ktorý vidím však môže byť voľné interpretovanie kritérií na jej zavedenie ako rodičmi, súdmi, zmluvcami, aj samotnými deťmi.

Mgr. Lýdia Adamcová, detská psychologička, súdna znalkyňa o striedavej starostlivosti

1. Čo hovoria vaše skúsenosti súdnej znalkyne o situácii detí počas rozvodových konaniach, vtedy, keď sa na súde rozhoduje o úprave styku maloletých detí s rodičmi po ich rozchode? Ako sa správajú matky a ako otcovia? Majú otcovia v SR záujem majú o porozvodovú starostlivosť o dieťa?

Situácia detí počas rozvodových konaní býva v mnohých prípadoch dramatická, ale aj nekomplikovanejšie prípady prežívajú deti stresujúco. Správanie rodičov, niekedy predovšetkým matiek, býva účelovo motivované s tendenciou eliminovať druhého rodiča z výchovnej starostlivosti a minimalizovať jeho kontakt s dieťaťom. Aktuálne možno pozorovať nárast záujmu otcov o porozvodovú starostlivosť o svoje deti, možno práve ako dôsledkoch doterajšej praxe jednostranne preferovať starostlivosť matky, bez ohľadu na vek a pohlavie dieťaťa. Pozície rodičov vo vývine dieťaťa sa cyklicky striedajú, v určitom období je dôležitá osoba matky a potom je to osoba otca. Práve v neskoršom veku potrebujú deti cítiť silu, odvahu mužskej autority akou je otec a iba otec, môže napríklad z chlapca vychovať muža, nikdy to nemôže urobiť matka a ani nevlastný otec.

2. Aká bola prax našich súdov pri rozhodovaní o tom, komu zveria dieťa po rozvode manželov?

Doterajšie prax súdov, ale aj niektorých znalcov je ovplyvnená "novodobou" tradíciou zverovať deti do výchovnej starostlivosti matky a to bez rešpektovania ich veku a pohlavia. Zverenie detí do starostlivosti otca, bolo vnímané ako komplikovanejšie riešenie problému, ktoré si často vyžadovali niekoľko kontrolných znaleckých posudkov, zo strany matiek nasledovali obviňovanie a sťažnosti na znalca, návrhy na trestné stíhanie znalca, čo hraničilo až zo zastrášaním znalca. Snažím sa vždy matkám zdôrazňovať, aby deti uvoľnili a umožnili im žiť aj s otcom a aby to nebrali ako osobnú prehru.

3. Doteraz mohli rodičia realizovať určitú formu striedavej starostlivosti o dieťa iba vtedy, ak medzi sebou uzatvorili dohodu a súd ju schválil. Po novom má byť striedavá starostlivosť umožnená aj vtedy, ak jeden z rodičov uzatvorenie takejto dohody blokuje. Je toto riešenie správne a čo môže priniesť najmä deťom?

Ja toto rozhodnutie vnímam ako výhru pre deti. Deti nebudú tlačené do rozhodnutia zvoliť si jedného rodiča, čo v jeho vnútornom citovom prežívaní vedie vždy k pocitom viny voči rodičovi, ktorého priamo alebo nepriamo odmietli. Identita a jedinečnosť dieťaťa je daná jeho matkou a otcom a dieťa ich potrebuje vnímať a cítiť, aby určitým spôsobom zrkadlilo pozitívne ale aj negatívne vlastnosti rodičov. V tomto procese sa dieťa učí prežívať svoju hodnotu, svoje sebadomie, formujú sa jeho rôzne životné postoje a týmto sa formuje jeho vyvíjajúca sa osobnosť. Akékoľvek dehonestovanie a kriminalizovanie jedného z rodičov je základom nízkej sebadôvery dieťaťa, dieťa má problémy so sebarealizáciou, čo postupne vedie k poruchám správania, depresiam a to sú predispozície k drogovým závislostiam, asociálnemu správaniu ale aj iným psychickým a zdravotným problémom a to aj v ich dospelosti.

4. Napriek istým stereotypným názorom v spoločnosti na výchovu detí po rozvode, ktoré dosiaľ odobrovali súdy, existuje šanca, že takýto typ starostlivosti bude na Slovensku vnímaný už pozitívne? Je striedavá starostlivosť riešením pre všetkých rodičov a ich detí?

Striedavá výchova zrovnoprávňuje pozície oboch rodičov a zrovnoprávňuje aj ich zodpovednosť za výchovné problémy detí, rodičia budú musieť viac komunikovať o problémoch svojich detí a nebudú ich

tajiť zo strachu, že zlyhali. Zníži sa možnosť detí manipulovať s rodičmi a zneužívať ich strach, že o dieťa prídu. Problémy detí sú nepriamou výzvou pre oboch rodičov aby začali spolu komunikovať, čo striedavá výchova jednoznačne umožní. Dieťa potrebuje oboch rodičov, ale to najdôležitejšie čo potrebuje, je cítiť ich vzťah, ak už tam nie je láska, z ktorej sa ich dieťa narodilo a ktorú silne cítilo, nech je tam ich vzájomná úcta a rešpektovanie.

Striedavá výchova je riešením v prospech dieťaťa, dieťa bude mať voľbu slobodne naplniť svoje citové potreby k obojmu rodičovi, nebude musieť svoje city k rodičovi kontrolovať a potláčať. Apelujem na všetkých, ktorí vstupujú do riešenia takýchto konfliktov, aby túto možnosť využívali a ak budú určité problémy, nech si predstavia a precítia situáciu, že majú dve deti a majú sa rozhodnúť iba pre jedno dieťa, čo budú v tejto situácii prežívať vo svojom vnútri, ako budú trpieť pri pomyslení na druhé dieťa a potom nech rozhodujú, čo je v záujme každého dieťa.

Aj keď bude realizovanie striedavej výchovy v praxi náročnejšie a bude mať svoje úskalia, pre celkový psychosomatický vývin detí až do bodu, kedy sa deti stanú rodičmi, má striedavá výchova nedocenený význam. Verím, že postupne takýto typ starostlivosti bude vnímaný pozitívne hlavne preto, že je citlivý k duši dieťaťa.

Doc. PhDr. Vladimír Täubner, CSc.: Otec ako možný model partnera svojej dcéry

Každá dívka občas sní o svém budoucím partnerovi a manželovi. Obvykle ani netuší, že ve svých volbách a snech bývá předem ovlivněna stejně nic netušícím otcem. Otec ve svých funkcích vstupuje do celé řady vztahů uvnitř rodiny. Jsou to vztahy k dětem, které mohou mít charakter vychovatelský, přátelský, ochranný atd. Samozřejmě i vztahy otce k manželce a další vztahy jsou širokým spektrem různých dyád v jedné rodině. Vztah otec a dcera má ještě celou řadu dimenzí, z nichž modelová funkce otce je jednou z možností.

Sexuálnímu chování se učíme od dětství?

V sexuálním chování člověka hraje zvláštní roli tzv. „impregnační fáze“. Malé dítě „impregnuje“ — vtiskuje do svého mozku podvědomě prvky budoucího chování tak, jak je vnímá u lidí, na něž je v útlém věku bytostně a emocionálně odkázáno. Dětský mozek jako „pečetní vosk“ pevně modeluje své dětské zážitky a podvědomě ukládá do archivu zkušenosti. Tyto zkušenosti začnou ovlivňovat chování člověka až za mnoho let. Tak např. podle našeho autora Drvoty vtiskáváme i schéma druhého pohlaví v době od 5. do 12. měsíce života. Schéma pohlaví není dáno schématem pohlavních orgánů, ale tím, co dítě nejdříve a delší čas vnímá. Proto schéma muže, jak jej prezentuje otec, je dáno širšími rameny I (než má matka), hrubším hlasem, vousy i jiným způsobem mazlení s dítětem atd. V mozku malé dcery vzniká „vtisk“ a představa muže a mužského chování. To je spojeno i s otcovským chováním.

Dítě zpočátku vůbec nerozlišuje mužské a otcovské, obojí „uloží“ do své zkušenosti pod jedním kódem. Dítě, které nepoznalo v raném dětství něhu a lásku i od rodiče druhého pohlaví, má prokazatelně obtíže v kontaktu se svým partnerem a často selhává v intimním a citovém životě.

Otec od nejútlejšího věku dívky modeluje její představu o mužném a partnerském chování. Otec je a musí být blízkým spolupracovníkem matky při péči o dítě již od narození. Nejde pouze o pomoc matce, ale také o včasné vytváření modelových představ dítěte pro jeho budoucnost.

Důstojnost otcovské role je důstojností muže

Otec se chová k dceři jiným způsobem než matka. Volí i jiné chování k synovi. Vědomě i nevědomě diferencuje. To je velmi důležité pro rozvoj ženských rysů chování u dcery a mužských u syna.

Otec musí být schopen řešit problémy, pomáhat dítěti při přípravě na školu, rozvíjet volný čas dítěte, musí mít orientaci v současném kulturním, společenském i politickém dění a pomáhat v orientaci všem členům rodiny atd. Patří sem i úcta, kterou členové rodiny, ale i přátelé vůči otci chovají. To vše a ještě spousta dalších skutečností naplňuje podstatu ochranné funkce otce a také i jeho mužství. Modelové chování otce akceptuje dcera jako všeobecně mužské chování a je tímto chováním značně ovlivněna i při pozdějším výběru svého partnera. Zde jsou obsaženy i některé principy výchovy k manželství a rodičovství.

Významnou podmínkou pro přijímání otce a jeho chování jsou emoce, které ve svém dítěti (a v našem případě v dceři) budí. Dcera musí mít svého otce nejen ráda, ale musí být na něj hrdá. Musí se s ním ráda ukazovat na veřejnosti, stejně jako on s ní. O otci se v této souvislosti říká, že je pro dceru „bránou do světa“, dodejme, zvláště do mužského světa.

Starý model patriarchální rodiny nám představil otce jako „hlavu“ rodiny. To mu usnadňovalo jeho ochrannou funkci, protože souvisela s funkcí živitelskou. Současný otec sám obtížně užívá rodinu, tím logicky ztratil výsadní postavení jako hlava rodiny (nazíráno ekonomicky).

Není však ani nutné, aby si otec toto výsadní postavení pevně udržoval, důležité však je, aby jeho role v rodině byla důstojná a vážená. Dcera pozoruje chování matky vůči otci. Přebírá její postoje i způsoby jednání. Ztotožňuje se s ní nejen v její ženské a mateřské roli, ale i chování vůči otci — muži.

V harmonické rodině, kde vládne vzájemná úcta a náklonnost, je i podřízený muž chápán jako muž. A když si později dcera zvolí partnera podobného jejímu otci, zvolí si muže, kterého bude vnímat jako důstojného. Harmonie zůstane zachována, i když hlavou rodiny bude žena.

Nedůstojné postavení otce v rodině, který je manželkou neustále kritizován, právem i neprávem, může v podvědomí dcery vytvářet obecný model nedůstojného muže. To se samozřejmě týká i otců rozvedených. Tyto otce manželky kritizují obzvláště intenzívně. Dcera v atmosféře protimužské a protiotcovské kritiky ztrácí do jisté míry schopnost pozitivního hodnocení a také schopnost nacházení dobrých vlastností na mužských párech.

Může je dokonce chápat jako potencionální protivníky, na které je nutně si dávat pozor, umět je řídit a využívat: To je závažná deformace ve vývoji postojů dívky. Dokonce, a to zní neuvěřitelně, zvyšuje se naděje, že tato dívka si zvolí znovu nedůstojného partnera, kterého bude kritizovat tak, jak se tomu naučila doma. Může se ovšem stát, že dívka provede racionální a uvážlivou volbu ve prospěch důstojného partnera i přes negativní vzor vlastního otce. Očekává ji však znovu nesnadná úloha. Doma se totiž nenaučila vhodnému chování vůči správnému muži a otci. Proto, pokusí-li se podvědomě napodobit chování své matky, zvýší naději na konflikty a disharmonii.

Praxe někdy ukazuje, že nevěrná manželka, která měla špatného otce, volí pro mimomanželský vztah partnera, který je kvalitami podstatně horší než manžel. Dokonce sama není schopna rozumově tuto tendenci vysvětlit, jedno z možných zdůvodnění nacházíme právě v podvědomém návratu k typu jejího otce.

Víme, že dívky neprovádějí volby partnerů ke své spokojenosti, ve výzkumu Vítka v roce 1985 se ukázalo, že pouze 28% manželek po několika letech manželství bylo jedno značně spokojeno se svou partnerskou volbou. Vážné výhrady mělo 57 % manželek a zcela nespokojeno jich bylo 15%. Bylo by zajímavé zjistit, jak později zvolily dcery těchto nespokojených manželek.

Moudrý a výchovně zralý otec nejenže vytváří svým dětem model muže, ale je pro dceru i přirozeným korektivem předčasně sexuálního života. Dcera srovnává své nápady s otcem, a pakliže otec ze srovnání vychází vítězně, brzdí tím částečně i tendenci dívky k bližšímu kontaktu s adolescentním nápadníkem. To souvisí i s důvěrou, kterou otec vyvolal u své dcery. Čím vyšší stupeň důvěry má dcera k otci, tím má nižší potřebu investovat svoji důvěru nezralému chlapci. Pochopitelně, že i zde neplatí schéma beze zbytku. Jde spíše o zvýšenou možnost a tendenci.

Výzkumy, které jsme v uvedené oblasti prováděli, však ukazují na vysokou pravděpodobnost uvedeného vztahu. Otec klade přirozené překážky předčasnému adolescentnímu sexu své dcery. Nezralá dívka a nezralý chlapec nezajistí kvalitní výchovu svého předčasně narozeného dítěte. Příroda nekvalitní jedince

nekompromisně odstraňuje, člověk ve svém pečovatelském optimismu nekvalitní jedince léčí, vychovává a převychovává. Jeho úsilí však nebývá vždycky korunováno úspěchem. Zvláště v oblasti výchovy si stále uvědomujeme, že výchova není tak všemocná, jak bychom si přáli. Je moudré, že se bráníme možnosti vývoje nekvalitního jedince nebo poruše

kvality hned zpočátku. Proto je např. jednoznačnou povinností otce chránit dceru před uzavřením svazku například s adolescentním alkoholikem.

Přirozenost otcovského chování

Otec, stejně jako matka, musí velmi pozorně sledovat vývoj a změny v chování dítěte. Změny jsou důsledkem kontaktu se sociálním prostředím, zráním dětského organismu, zdravotního stavu a dalších okolností.

V poslední době jsme však svědky výrazné akcelerace — zrychlení biologického zrání před zráním sociálním a psychickým. Dospívající dívky významně „předbíhají“ chlapce stejného věku. Kulturní média vytvářejí představy o ženské kráse a jejím významu. Dívky chtějí být štíhlé s krásnými ňadry. Obnažená ňadra se stala dokonce výhodným obchodním reklamním artiklem. Dívka začne chápat svoji postavu i tvář jako jeden z hlavních zdrojů sebevědomí. Dříve si dívky vycpávaly podprsenku, jen aby dosáhly kýženého výsledku. Dnes tento problém vyřešily tím, že si ji vůbec nevezmou, a naopak obléknou si takovou halenku, aby tento fakt zájemcům neušel. To je přirozené chování, které má prastaré zdroje v naší dávné minulosti. Lákat muže, aby se lidský rod přirozeně obnovoval. Na tom není nic špatného, problém je pouze v tom, že pro obnovu lidského rodu na úrovni naší kultury je optimální pouze určitý věk ženy i muže.

Přirozenost otcova chování je pouze v tom, že sociálně předčasnou provokaci o sexuální výzvu reguluje do mírnějších forem. Dívka tak získává i možnost ověřit si reakci muže na své chování. Nemístná nadměrná tolerance a demokracie může mít i důsledek v tom, že si dcera začne vytvářet nesprávné představy o mužské toleranci a demokracii. Módní prvky, které dívka ani nemusí cítit jako vyzývavost, bude její manžel později chápat poněkud jinak. Přiměřená otcova reakce ji uvede i do této oblasti mužského světa. Přirozený korektiv otce je v tom, že se od nejútlejšího věku dívky chová zcela přirozeně. Od malička může s dcerou navštěvovat saunu, neskrývá se před ní, když ho náhodně uvidí v koupelně atd.

Otec by i měl být prvním mužem, kterého dcera uvidí nahého. To totiž vytváří přirozenou ochranu před předčasným zájmem dívky o druhé pohlaví a zároveň i ochranu před provokacemi chlapců. Lidské tělo chápe jako normální jev a také je tak dlouho přijímá, aniž by tyto situace nepřiměřeně hodnotila jako vzrušivé a lákavé. Vše se samozřejmě musí odehrávat v naprosté přátelské důvěře, a jak jsme již řekli, od nejútlejšího věku s mírou a v přirozených situacích.

Přirozenost otcovského chování se však nejvíce týká mravní a charakterové oblasti. Jde především o chování otce vůči manželce a ostatním členům rodiny. Není dokonce ani nutné, aby byl otec bezkonfliktní, to by bylo i nepřirozené. Mužské jednání je typické překonáváním překážek. Dcera však musí vnímat otcovu upřímnost v touze po úspěchu, ve který věří, ale i v tom, že umí přiznat svoji chybu a porážku. Dívka chce vnímat otcovu hrdost na své otcovství, protože každé dítě tuto hrdost cítí jako hrdost na sebe.

V tomto článku jsme nevyčerpali všechny funkce a role dobrého otce. Sledovali jsme jen tu, která významně ovlivňuje vývoj dcery a její možnou volbu partnera. K dobrému otci, mimo jiné, ještě patří pracovitost, která je silným tmelem každé rodiny a manželství, schopnost a dovednost vést děti k ušlechtilé náplni volného času, to je zase zárukou harmonického rozvoje i správného sociálního jednání, vztah k manželce a matce dětí atd. Tím vším se stává otec modelem, který se „vrývá“ do budoucího života dcery i syna.

PhDr. Eduard Bakalář, CSc. : Důvody pro smysluplný a láskyplný vztah rozvedeného rodiče s dítětem

Neexistuje-li takový smysluplný a láskyplný vztah, dochází k rizikům pro vývoj dítěte. K výkladu nyní použijeme běžnou hovorovou řeč, ne abstraktní právní pojmy, často toporné, s nimiž se tak často setkáváme v úředních textech.

A. Riziko dramatického vývoje, případně „pohromy“ pro domácnost osamocené matky a dítětem

- Matka může buď ztratit zaměstnání, nebo přejít na jiné – hůře placené – místo a dostat se do finanční tísně.
- Domácnost matka – dítě může přijít o podstatnou část majetku, úspor (krádež, loupež, vytunelování banky atd.).
- Domácnost matka – dítě může postihnout živelní pohroma (povodeň, požár atd.).
- Matka může „sklouznout“ na dráhu trestné činnosti a v důsledku toho je uvězněna.
- Matka se může stát závislou na návykových látkách (alkohol, drogy...).
- Matka může vážně onemocnět, utrpět úraz nebo dokonce zemřít.

Riziko negativních dopadů nepřítomnosti biologického otce v prostředí, v němž dítě vyrůstá, se sníží, udržuje-li dítě k otci láskyplný, smysluplný a samozřejmě pravidelně kultivovaný vztah.

B. Riziko vzniku syndromu zavržení rodiče (SZR)

Rozvinutý SZR, který odhadujeme přibližně na 25 % u dětí svěřených do výchovy jednomu z rodičů, má samozřejmě i průvodní důsledky tohoto jevu. Každoročně jde o zhruba o 7600 dětí. Ale i u ostatních dětí se objevují dílčí či mírnější projevy tohoto syndromu. Zcela bezproblémové vztahy k druhému rodiči jsou u nás po rozvodu spíše výjimkou, týkají se zhruba 15 % uvedené dětské populace. Ale vraťme se k důsledkům SZR.

1. Dítě ztratí téměř vše, co s druhým rodičem souvisí

Ztráty se týkají hmotných statků, výchovného a vzdělávacího působení, praktické pomoci v různých životních fázích či situacích apod. Zavržený rodič by mnohdy takovou pomoc svému dítěti rád poskytl. Je k tomu motivován nejen různými společenskými tlaky, ale zejména obecně známými genetickými mechanismy. Jeden z jejich projevů v našem vědomí je i silný emocionální zájem o úspěch vlastního potomka, „své krve“. Tento zájem se projevuje obdobně u matek i otců a samozřejmě i u jejich pokrevních příbuzných, byť již v menší míře.

2. Dítěti se zabrzdí a zdeformuje emocionální vývoj

Dítě je programováno, aby potlačilo původní pozitivní emoce k nyní zavrhanému rodiči. Navíc potlačení či vytěsnění emocí pravidelně vede ke vzniku celé škály trýznivých psychopatologických symptomů, které odčerpávají značný díl psychické energie.

Dítě je programováno, aby dávalo volný průběh emocím nenávisti, podloženým jen slabými, neopodstatněnými či absurdními argumenty a za úplné absence pocitů viny. Takové programování rovněž zamezí možné korekci, sebereflexi apod. (Takto asi vzniká živná půda pro fanatismus.)

Dítěti se podstatným způsobem naruší jeho sebedůvěra; vstoupí se mu totiž do citového života přesvědčení, že jeho druhý rodič je špatný, závadný. Později se dítě v hodinách biologie ve škole dozví o dědičnosti, chromozomech, genech a tedy také o tom, že přesná polovina jeho genetické výbavy, „jeho krve“, je ze závadného, veskrze ničemného člověka. Sebedůvěra a sebehodnocení dítěte tak utrpí citelnou a trvalou ránu.

3. Dítěti se zabrzdí a zdeformuje psychosociální vývoj

Dítěti je totiž odebrán vhodný, tolik potřebný model k převzetí sexuální identity a role. Programuje-li matka (zdaleka nejčastější případ), pak chlapci jsou – mnohdy nevratně – poškozováni v identifikaci s přirozeným mužským vzorem, tedy s otcem, a dívkám je ztěžována volba erotického partnera v budoucnosti, který je rovněž vybírán podle otcovské předlohy. Programuje-li otec, pak se popsáný obraz pouze zrcadlově mění.

Dítěti je narušen vztah k autoritám, snížena schopnost sociální diferenciaci. Je špatné, když dítě začne bez vážné příčiny nenávidět nějakou osobu v relativně neutrálním postavení, např. učitelku hudby, a když to rodiče tak ponechají. Je však mnohem horší, když se tak děje vůči osobě, kterou dítě miluje a je pro něj současně jednou ze dvou nejdůležitějších osob na světě. V tom spatřujeme tragický prvek SZR, naznačující, že programující rodič „jde přes mrtvoly“. Zavržený rodič má vůči dítěti i postavení legitimní autority; později tak u dítěte dochází k narušení vztahu k autoritám vůbec, neboť tento základní modelový vztah je hluboce zpochybněn. Navíc SZR operuje tak, že se nepřátelství a nenávist rozšíří na všechny příbuzné zavrženého rodiče. Vliv tohoto „tréninku“ působí ještě dál, dítě získá pohotovost se obdobným způsobem chovat i ke všem dalším „nepohodlným osobám“.

Dítěti je znemožněno, aby zažilo tolik potřebný model slušné, civilizované domluvy i za ztížených podmínek mezi dvěma různými stranami. Dítě, které takový model má, je mnohem lépe vybaveno pro svůj budoucí život.

Dítě ztratí významnou část dat k vytváření své identity, řečeno jinými slovy, ze strany zavrženého rodiče ztratí polovinu informací typu odkud pochází, jaké má předky, co dělali, čím vynikli apod. Tyto genealogické informace jsou dítěti upřeny, v nejlepším případě (začne-li se s programováním, až když je dítě starší) zůstávají v jakémsi zakázaném území, v němž se pátrání nedovoluje.

Dítě, které původně milovalo oba rodiče, projde zkušeností „brainwashingu“, která je hluboce ovlivní. Vytváří se tak u něj „falešné já“, nepravé a zdeformované jádro vlastní osobnosti, což je celoživotně poznamenává. Bližší v odborné literatuře (např. Bakalář, 2002; 2006).

Riziko vzniku syndromu zavržení rodiče se sníží, udržuje-li dítě k druhému rodiči láskyplný, smysluplný a samozřejmě pravidelně kultivovaný vztah.

C. Riziko nepříznivého vývoje dítěte – s konkrétními, ověřitelnými ukazateli

U syndromu zavržení rodiče jsme uváděli postižení dítěte ve třech rovinách, a to na obecnější úrovni. V tomto třetím okruhu uvedeme výsledky širšího výzkumného šetření britské badatelky Rebeccy O'Neillové a jejího týmu (2002), zaměřeného na nepřítomnost otců. Uvedená vyšší pravděpodobnost je na hladině statistické významnosti, běžně užívané ve vědeckých pracích.

1. **Děti**, žijící bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností žijí v chudobě a deprivaci, mají problémy ve škole, mají potíže vyjít s druhými, mají zdravotní obtíže, jsou tělesně, citově či sexuálně zneužívány.

2. **Mládež v období puberty a po ní**, žijící bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností zakusí problémy se sexuálním zdravím, stává se neplnoletými rodiči, dopouští se přestupků, přečinů, kouří, konzumuje alkohol, užívá drogy, chodí za školu, bývá vyloučena ze školy, skončí školní docházku v šestnácti letech, má potíže s přizpůsobením.

3. **Mladí dospělí**, kteří vyrostli bez svého biologického otce, s vyšší pravděpodobností nezískají zamýšlenou či přiměřenou kvalifikaci, budou nezaměstnaní, budou mít nižší příjem, budou závislí na sociální podpoře, budou bezdomovci, budou přistiženi při trestné činnosti a věznění, budou trpět dlouholetými emočními a psychologickými problémy, budou mít zdravotní problémy, navážou partnerské vztahy dříve a spíše ve formě spolužití, budou rozvedeni nebo ukončí své soužití, budou mít děti mimo manželství nebo mimo jakýkoliv partnerský vztah.

Riziko negativních dopadů nepřítomnosti biologického otce – ale samozřejmě i matky – v prostředí, v němž dítě vyrůstá, se sníží, udržuje-li dítě k oběma rodičům láskyplný, smysluplný a samozřejmě pravidelně kultivovaný vztah. Opět doporučujeme podrobnější studii původního pramene (O'Neill, R., 2002), jejíž závěry zde uvádíme v nejkratší možné podobě.

D. Další rizika

Existují i další rizika, tentokrát různorodá, takže je nelze jednoduše zařadit pod jedno záhlaví. U prvních dvou – týkajících se spíše jedinců – budeme velice struční. Třetí riziko se týká poměrů ve společnosti, čtvrté riziko se týká zavrženého rodiče a přes něj vlastně celé společnosti. Třetí a čtvrté riziko blíže rozvedeme.

1. Triangulace

Různé studie z vývojové psychologie i psychoanalyticky orientované poukazují na důležitý proces tzv. triangulace v rodině. Vztah matka – dítě je zprvu dyádou. Aby dítě nastoupilo cestu k samostatnosti a k dospělosti, je žádoucí přítomnost třetí blízké osoby, nejlépe biologického otce (blíže o tom např. Matějček, 1994).

Riziko: není-li biologický otec nablízku, proces triangulace vážne nebo se neuskuteční vůbec a dítě se ze symbiózy s matkou neosvobodí. Ve společnosti se bohužel často setkáváme s jedinci sice věkově dospělými, ale z hlediska citové zralosti stále ještě dětmi.

2. Pokrevní příbuzenství

Dospělí lidé jsou ke prospěchu svého pokrevního příbuzného (zejména jeho reprodukčního úspěchu) motivováni složitým předivem genetických a sociálních tlaků. Záleží ovšem také na stupni příbuznosti: jeden ze dvou nejvyšších je rodič – dítě (mají 50 % genů společných). Tak např. analýza posledních vůlí ukázala, že jejich pisatelé odkazují pravidelně svým pokrevním příbuzným (dětům častěji či více než

sourozencům) více majetku než jiným osobám. Existují určité výjimky, ale zmíněným principem vysvětlitelné (Buss, 1999, str. 233–236).

Rodič se pravidelně příliš nerozpakuje stát se dárce i části svého těla, zachrání-li se tím život jeho dítěte. Tak např. onemocní-li dítě ledvinovou chorobou a bude-li potřebovat alespoň jednu ledvinu zdravou, pak nejochotnějšími potenciálními dárci budou jeho rodiče, případně sourozenci, ostatní lidé svolí k takové transplantaci spíše výjimečně.

Riziko: Kde nikdo není (je neznámo kde, silně znepřátelen apod.), není ani co brát.

3. Korupce

Korupce je všudypřítomná a má mnoho tváří. Kvete nejen na vyšších a vysokých úřadech, kde jde o značné finanční částky, ale i v záležitostech nejmladších, sotva narozených občánků – v případech, kdy se rozhoduje, zda dítě přijde do osvojení, do pěstounské péče nebo zda zůstane u svých (byť „nedostatečných“) rodičů.

Samozřejmě, že i v dobře fungujících rodinách jednomu rodiči zalichotí, když dítě postavené před dvě či tři alternativy dá přednost právě jeho návrhu na budoucí činnost před návrhem druhého rodiče nebo tchyně. Horší situace je při rozchodu rodičů a zvláště špatná je tehdy, když soudem není vymezen rozsah styku rodiče s dítětem a když maření styku není stíháno. V průběhu dlouhých období rodičovského dohadování o tom, zda se styk s dítětem má nebo nemá uskutečňovat (a jak vlastně dlouhý), se do citového života dítěte vstřípí mechanismy korupce. Dítě si uvědomí, že je výhodné, když rodiči manipuluje a nechává se korumpovat – tu dražším dárkem, tu prominutím nepříjemné povinnosti, jindy tolerováním nezodpovědnosti, lajdáctví či výzvou ke lživým výmluvám apod.

Nejen od naší současné vlády, ale i od předchozích byly průběžně slyšet výzvy k boji proti korupci, která je u nás údajně vysoká (asi na úrovni zemí bývalého Sovětského svazu). Domníváme se, že v zemích, kde je korupce nízká, lidé lépe žijí. Máme své pochybnosti o tom, že vládní výzvy a agenti provokatéři něco podstatného změní. Prevence je lepší než stálý (a nejspíše marný) boj, ale zdá se, že dobrá vůle k prevenci chybí.

4. Zavržený rodič, jeho situace, jeho vnitřní stav, dopad na společnost

Zmíníme se o jednom dalším reálném negativu, operujícím proti zájmům dětí, byť zprostředkovaně a s určitou latencí, a také proti zájmům společnosti. Rodič, který má rád své děti, chce jim pomáhat, vychovávat je a vzdělávat, zjistí, že po rozchodu s druhým rodičem vše vázne, případně vůbec nejde. Snaží se, radí se, obrací se na nižší i vyšší úřady, avšak s nicotným výsledkem. Často se dozvídá, že sám musí být závadný, že má poruchy, že by dítě bylo stresováno, že by trpělo, že by bylo lepší, kdyby úplně zmizel ze scény. Takový rodič je připraven o všechny radosti, které by prožíval, když by viděl, že dítě prospívá, že mu může pomoci v těžkostech, že je dítě nadané určitým směrem, že má dobrý prospěch ve škole, že mu předá dárek k maturitě, že se zúčastní promoce, svatby, křtin, popřípadě že má komu odkázat svůj majetek, že mu děti při případných starostech ve stáří pomohou. O to vše je rodič připraven a ještě s nádavkem, že dítě (děti) jej nejen ignorují, nýbrž mu připisují chyby, které nikdy neměl, a vlastně jej nenávidí. Rodič se v podobné situaci dostává do stresu, objevuje se u něj zatrpkllost a hlubší nedůvěra vůči lidem a institucím. Dochází i ke zhoršení úrovně mezilidských vztahů, produktivity práce, někdy i společenského postavení a zdravotního stavu. Pravidelně se objevuje pocit ztráty životního smyslu, depresivita, někdy i zvýšená konzumace alkoholických nápojů a farmak a agresivita nepřiměřená dané konkrétní situaci. Odhadujeme, že se to stává třem čtvrtinám rozvedených rodičů, otcům i matkám. Každým rokem přibývá v naší společnosti asi 15 000 takto postižených rodičů. Mnozí z nich působí ve svém občanském povolání na děti přímo – např. učitelé, zdravotníci, poradci, sportovní trenéři, vedoucí organizací pro děti či mládež. Na ty ovšem působí i další lidé, např. příbuzní či sousedé.

Jiní pak působí na atmosféru společnosti zprostředkovaně, např. jako úředníci rozhodující o žádostech a povolující je, poslanci, politici apod. Obecně platí, že trvale ponížení lidé s pocitem neúspěchu v osobním životě – zejména s pocitem okradenosti – se nemohou těšit ze štěstí jiných (to by museli být andělé) a přispívají tak k nedobré atmosféře ve společnosti. Většina z nás tuto atmosféru zakusila, víme o ní své.

Zdá se tedy, že důvody pro láskyplný, smysluplný a pravidelně kultivovaný vztah k druhému rodiči existují. Autor tohoto textu o tom nepochybuje. Ty byly nejspíše záměrem odborníků, kteří k formulaci zákona o rodině podávali svá dobrozdání, a poslanců, kteří jej schválili. I ti, kteří přišli později s uzákoněním možnosti střídavé nebo společné výchovy, měli na mysli redukci těchto negativ. Avšak smutnou skutečností je, že mnohý rodič, jemuž dítě nebylo svěřeno do výchovy, jen obtížně vymáhá kontakt s vlastním dítětem nejen na prvním rodiči, nýbrž i na institucích (správní orgány péče o rodinu, soudy apod.). Mnozí jsou i přes značné úsilí v tomto směru naprosto neúspěšní, třebaže z odborného pohledu jde o kvalitní osobnosti.

Literatura

Bakalář, E.: *Průvodce otcovstvím*. Praha, Vyšehrad 2002.

Bakalář, E.: *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha, Karolinum 2006.

Projekt byl financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

A: Otcovství jako životní projekt:

- Každodenní péče o nezletilé děti
- Role otců v domácnosti
- Postoje a priority ve vztahu ke každodenní péči o své děti.

Výzkumné metody (1.)

AB

- Výzkumná část AB – otcové a potenciální otcové:
- Výzkum byl doplněno o 192 respondentů z regionu Praha
- Kvalitativní část - individuální rozhovory 11 rozhovorů
- Kvantitativní část F2F dotazování
- Otcové – 25-54 let – 1147 respondentů
- Potenciální otcové 20-39 let – 353 respondentů
- Terénní šetření tři vlny - 4. 12. do 18. 12. 2009, druhá vlna sběru od 15. 1. do 18. 1. 2010 a třetí vlna - tzv. „pražský“ dosběr v době od 17. 1. do 22. 2. 2010.

Každodenní péče o děti je ovlivněna řadou faktorů....

- Vnější podmínky + názory a postoje + podmínky ze strany zaměstnavatelů
- Další faktory: věkem, prostředím, ve kterém vyrůstali, forma partnerského soužití, zda žijí s dětmi ve společné domácnosti, vzděláním, nároky kladenými ze strany partnerky

Aktivní otcové
>30% zapojení
Mladší generace,
VŠ homogenní páry
liberální
Praha...

Průměrně aktivní otcové
20-30%
Mladší generace
SŠ homogenní páry

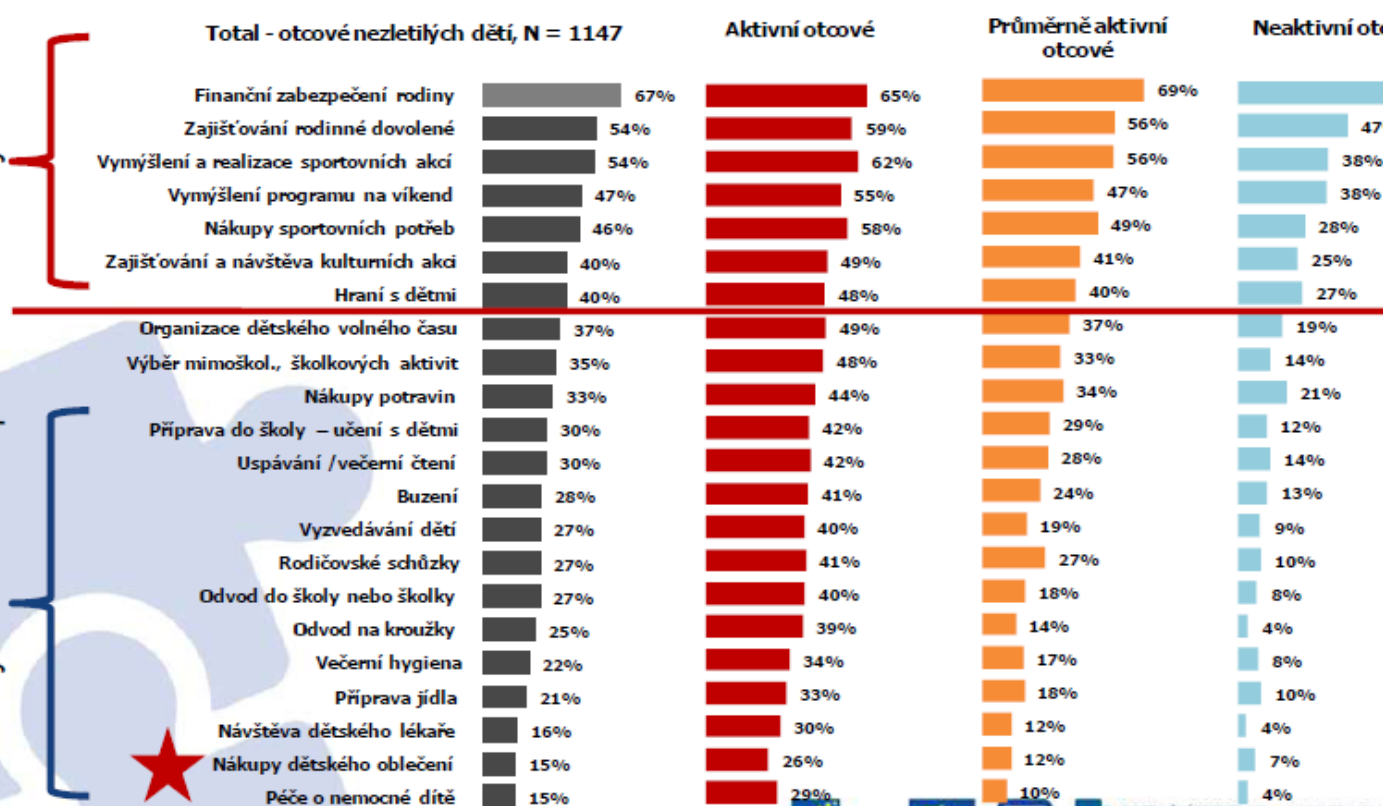
Neaktivní otcové
< 20% zapojení
Starší generace
Nižší vzdělání
tradiční

Míra zapojení do běžných aktivit nepřesahuje ve většině činností 40%....

Podíl otců na péči o domácnost a děti (% z celku)

Aktivity volného času

Aktivity každodenní péče

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST
PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCÍ
www.esfcr.cz

...míra zapojení do péče o malé děti je nižší

Podíl otců na péči o domácnost (% z celku)

hlavní žvitelé rodin

Total - otcové nezletilých dětí, N = 1147

Aktivní otcové

Průměrně aktivní otcové

Neaktivní otcové

Větší finanční rozhodování 57%

58%

57%

54%

Běžné nákupy 32%

44%

32%

21%

Každodenní péče o děti 27%

40%

26%

15%

Domácí práce 25%

34%

24%

17%

Podíl otců na péči o děti (% z celku)

Total - otcové nezletilých dětí, N = 1147

Aktivní otcové

Průměrně aktivní otcové

Neaktivní otcové

Hraní 38%

47%

38%

28%

Mazlení 37%

46%

37%

30%

Procházky s kočárkem
a/nebo na hřiště 29%

38%

28%

20%

Uspávání 27%

39%

27%

13%

Koupání 22%

35%

21%

10%

Noční vstávání k dětem 17%

29%

16%

7%

Krmení 17%

28%

15%

8%

Přebalování 17%

27%

16%

8%

Návštěvy u lékaře 15%

27%

13%

5%

Moderátorka: Takže byste se zvládl postarat o úplně malé miminko?

30, SŠ, žen, 2d-8,1: Stoprocentně. Teď už jo. Teď už vím, že to je jako, teď už bych to zvládl v pohodě. Př do toho člověk jakoby vhozený, tak je takový vyjukaný. Ale dá se to zvládnout, není to nic těžkého.

...vnější podmínky nahrávají spíše nízkému zapojení českých otců...

- **Nízká zaměstnanost českých žen (15-65 let)**
- ČR 57%
- Švédsko 72%
- **Nízká zaměstnanost žen –matek**
- ČR (25-49) 56%
- Polsko 68%
- Finsko 75%
- **Nízká nabídka částečných úvazků (15-65)**
- ČR 8,5%
- Švédsko 41,4%
- **CO JE OPTIMÁLNÍ ZAPOJENÍ ???? 50:50??? Zdá se, že nefunguje nikde**
- Odhad zapojení českých mužů na práci v domácnosti 21%
- Švédsko 36%
- Španělsko 16%

(zdroj: Eurostat ,2005,2008)

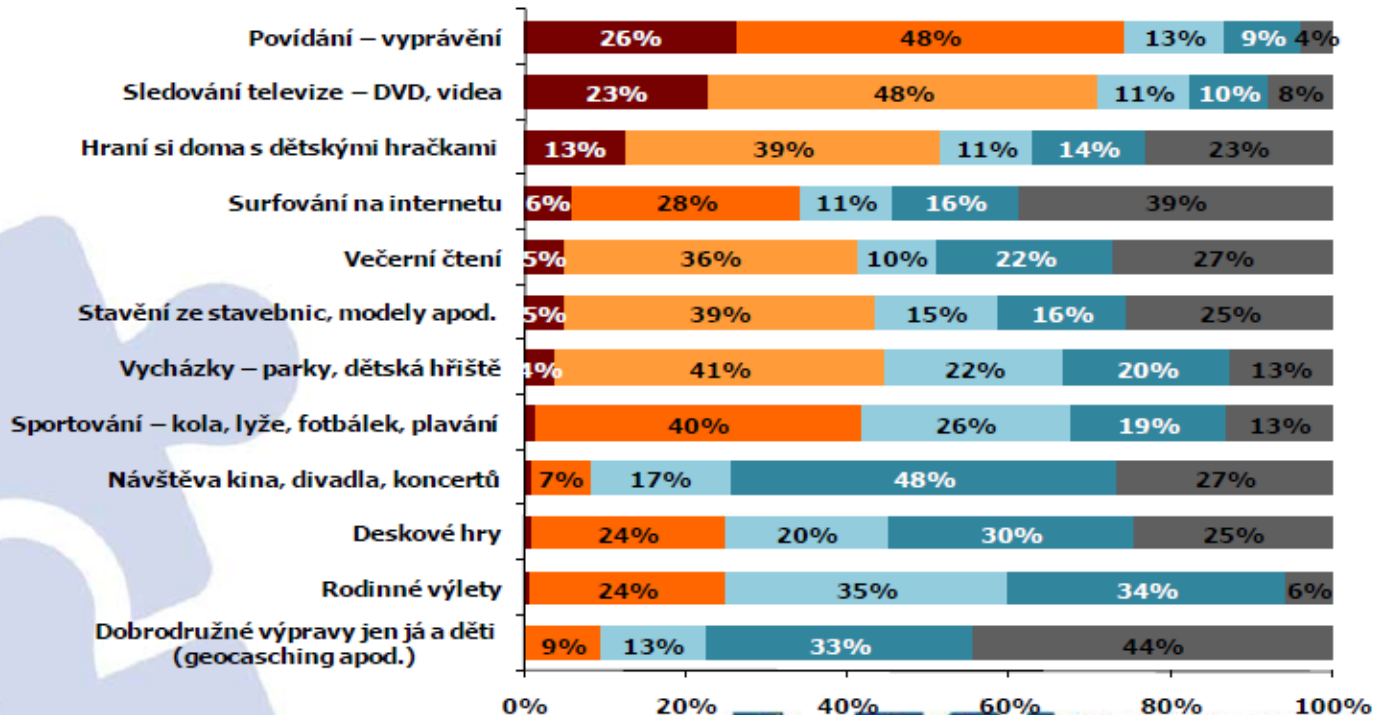
OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Nejčastěji si otcové s dětmi ve volném čase povídají a sledují televizi (DVD)...

Jak často děláte dohromady se svým dítětem (dětmi) následující činnosti ve svém volném čase?

Otcové nezletilých dětí, N = 1147

■ Denně ■ Týdenně ■ Měsíčně ■ Méně často ■ Nikdy

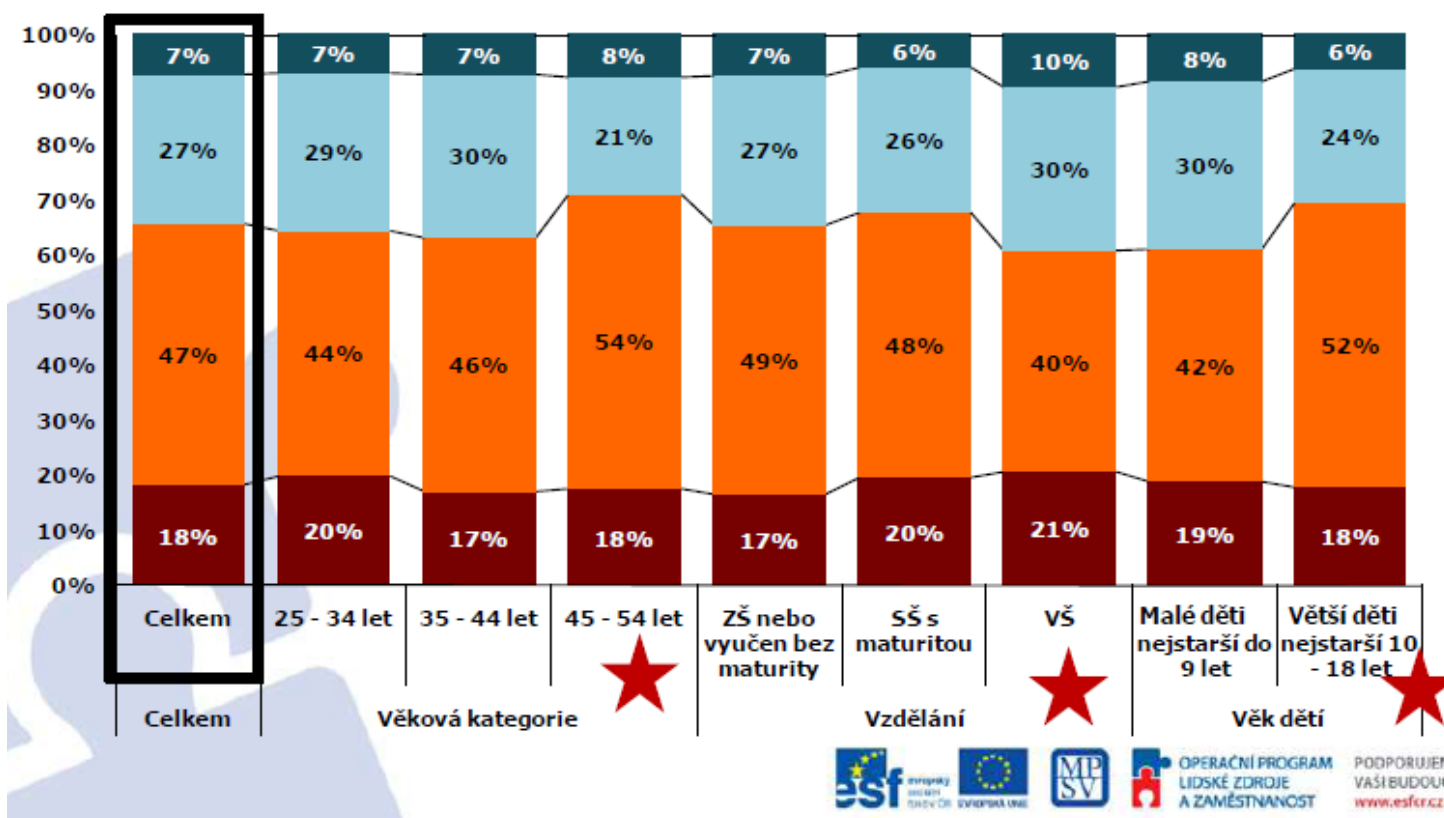
esf evropský sociální fond OP Lidské zdroje a zaměstnanost PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST www.esfcr.cz

dětem spokojena...

Jste spokojen s tím, kolik času trávíte se svými dětmi?

Otcové nezletilých dětí, N = 1147

■ Určitě ano ■ Spíše ano ■ Spíše ne ■ Určitě ne

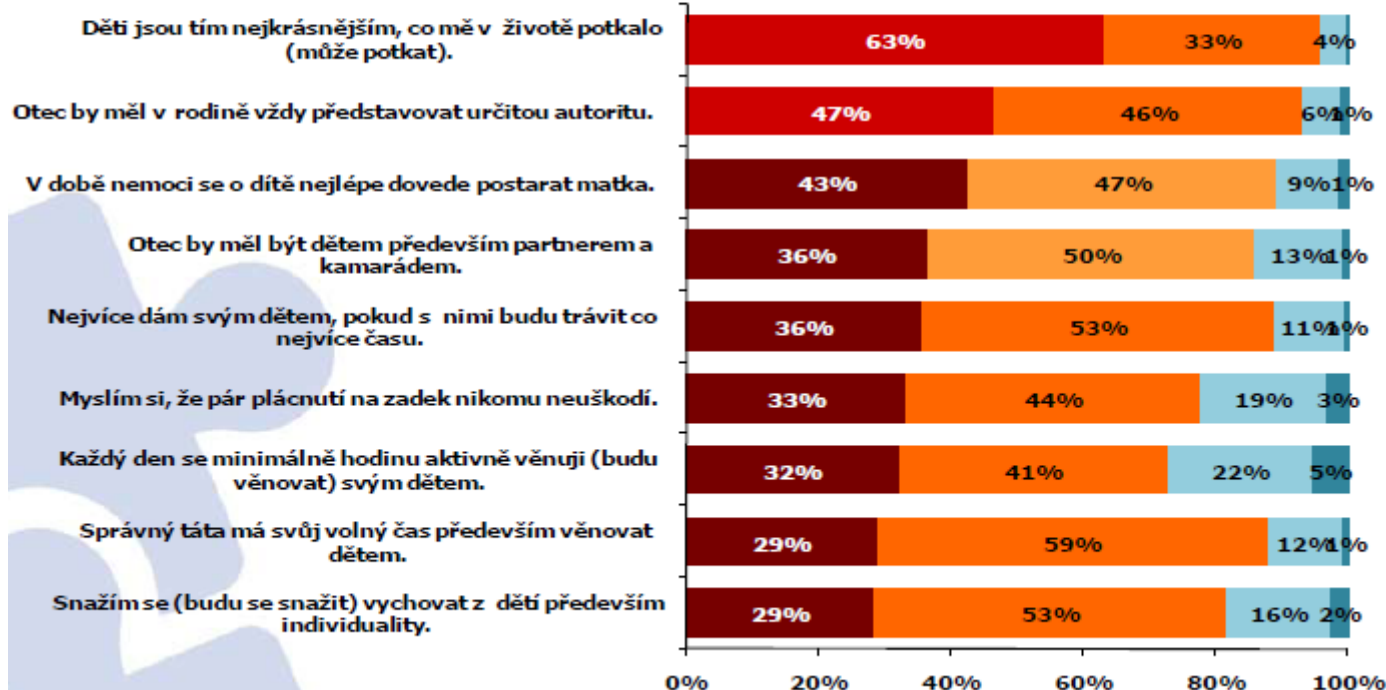

Období přechodu od „tradičního“ k „modernímu“ pojetí otcovství...názorová diskrepance

Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Otcové nezletilých dětí, N = 1147

■ Určitě ano ■ Spíše ano ■ Spíše ne ■ Určitě ne

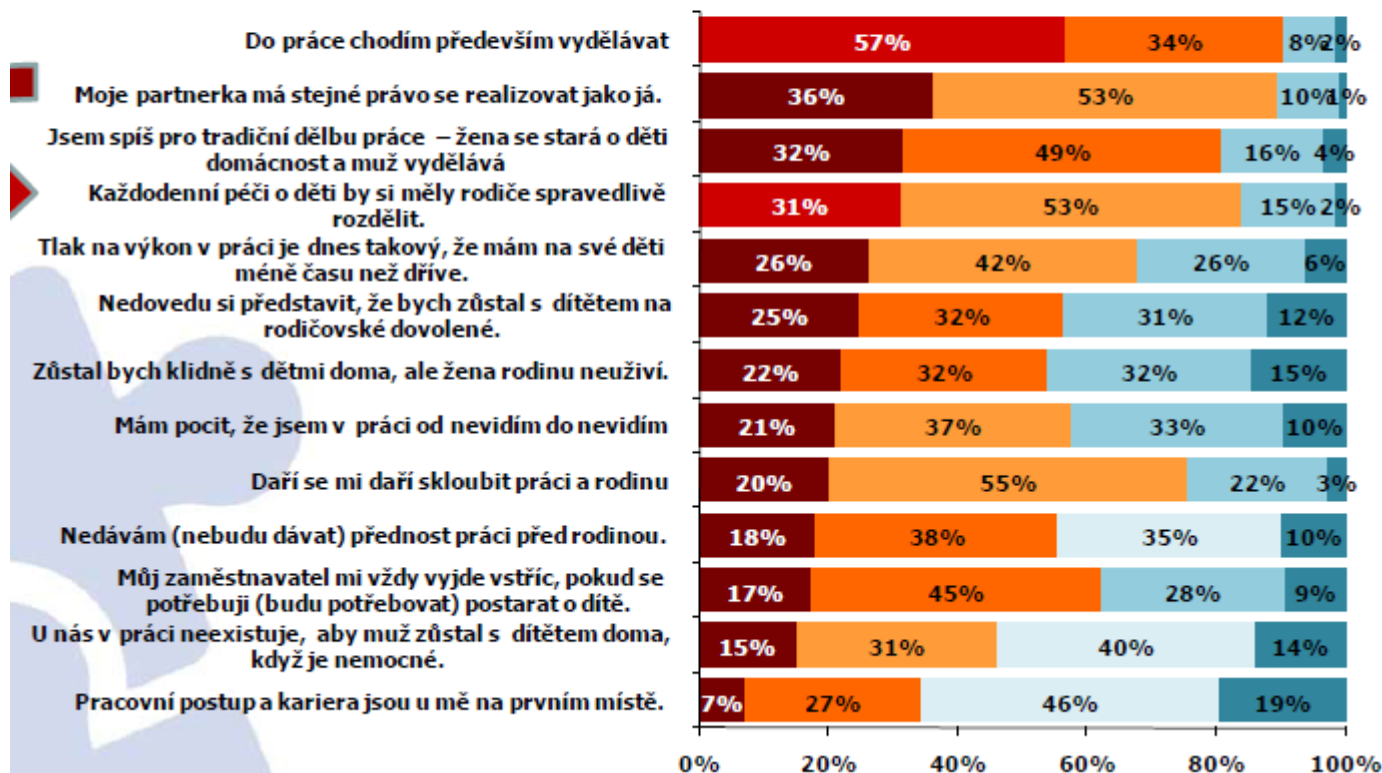

Jak otcové vidí spravedlivé dělení péče?

Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Otcové nezletilých dětí, N = 1147

■ Určitě ano ■ Spíše ano ■ Spíše ne ■ Určitě ne

Moderní x tradiční táta

Faktorová analýza + korelace mezi odpověďmi na 5 analyzovaných výroků = dvě skupiny:

Moderní táta

„Otec by měl být dětem především partnerem a kamarádem.“

„Moje partnerka má stejné právo se realizovat jako já.“

61%

Nesouhlas s výrokem: „Nedovedu si představit, že bych zůstal s dítětem na rodičovské dovolené.“

Převažují aktivní

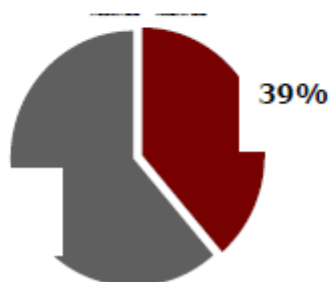
Mladší generace

Účast u porodu

Vyšší stupeň vzdělání

Liberální styl výchovy

Větší města - PRAHA

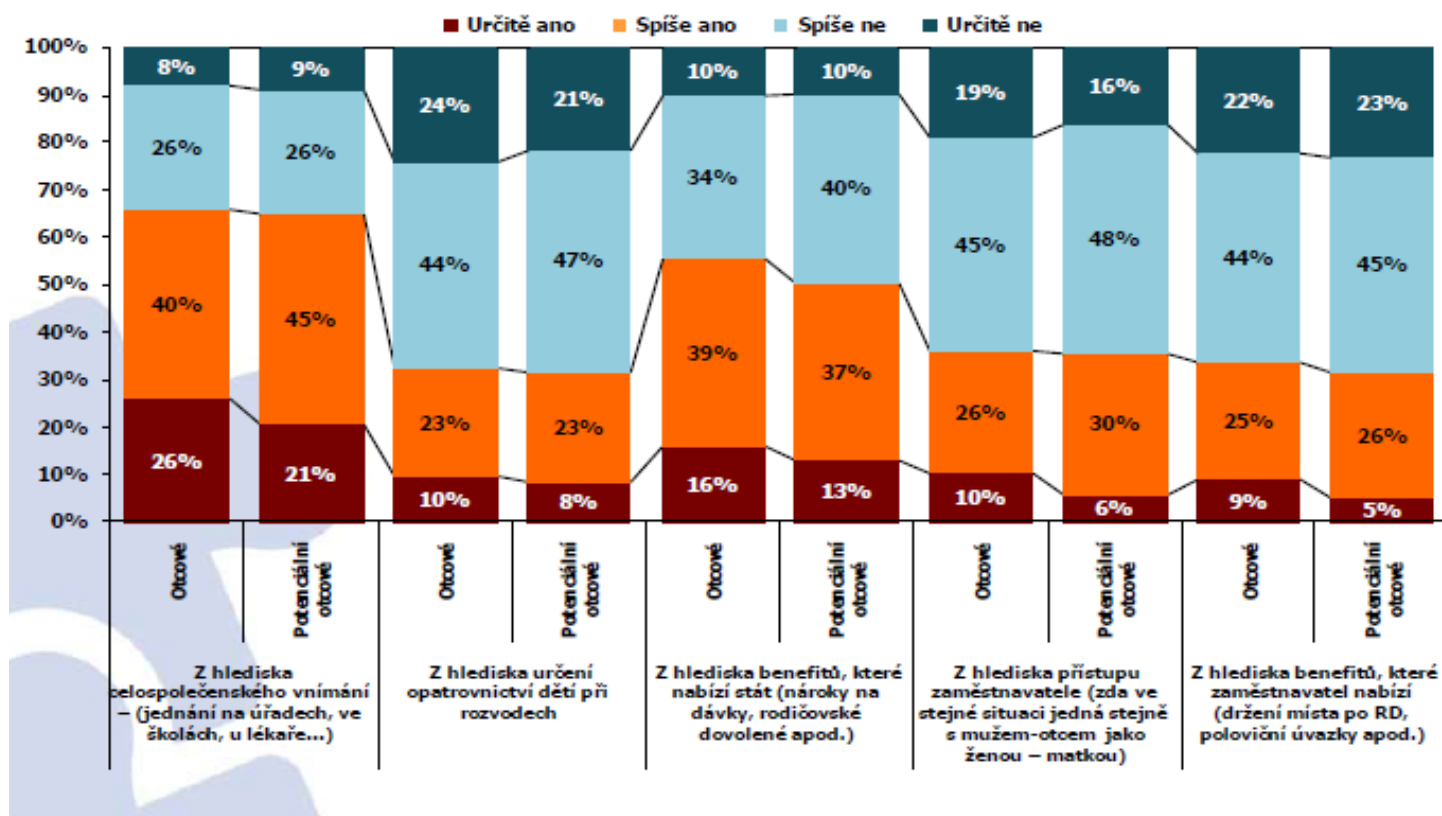
Tradiční táta –

- Myslím, že dnešní děti potřebují především pevnou ruku“, „Nedovedu si představit, že bych zůstal s dítětem na rodičovské dovolené“
- „Jsem spíš pro tradiční dělbu práce – žena se stará o děti domácnost a muž vydělává“.
- Méně aktivní otcové
- Starší věková kategorie
- Nižší vzdělání
- Nižší účast u porodu
- Přísnější výchova
- Menší města a vesnice

I čeští otcové se cítí diskriminováni...

Myslíte si, že muži otcové mají z hlediska každodenní péče o děti rovnocenné postavení jako ženy - matky?

Otcové nezletilých dětí, N = 1147
Potenciální otcové, N = 363

PhDr. Jan Früwirth, PhD. - Prehľad výskumov o striedavke

Abstrakt:

V České republice neexistuje žádný srovnávací výzkum dětí v různých formách svěření do péče rodičů po rozvodu. Znalec provedl rešerši abstrakt vědeckých časopisů Národní lékařské knihovny USA (Medline www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez). Nejvíce výzkumů bylo provedeno v USA; ve Spojených státech byla střídavá péče uvedena do soudní praxe v roce 1973, čili mají čtvrtstoletí náskok. První výzkum těchto rodin proběhl v roce 1979. V současné době je dětí svěřených do střídavé péče cca 20 %, výzkumů cca 400.

Prakticky všechny studie zjistily významně lepší socializační podmínky i výsledky dětí, které se nacházejí ve společné/střídavé péči ve srovnání se situací, kdy se děti nacházejí v péči pouze jednoho rodiče (zpravidla matky).

Shrnutí hlavních poznatků reprezentativních srovnatelných studií vytěžila metaanalýza Adaptace dětí ve společné péči versus v péči jednoho rodiče (publikovaná 2002 v Journal of Family Psychology, Mar;16(1):91-102: Child adjustment in joint-custody versus sole-custody arrangements: a meta-analytic review. Bauserman R., Department of Health and Mental Hygiene, Maryland).

Metaanalýza 33 reprezentativních studií (Bauserman 2002)

Sumarizace 33 výzkumů, zahrnujících celkem 1 846 dětí v péči jednoho rodiče (matky nebo otce) a 814 ve společné péči, včetně srovnání s dětmi v úplných rodinách. Ve vzorku jsou děti ve věku od 6 měsíců v době rozvodu, sledovaná doba od rozvodu byla 2-5 let.

4/5 výzkumů byly vedeny ženami

Děti byly zkoumány 40 psychologickými a lékařskými metodami, včetně hodnocení rodičů a učitelů. Srovnání zjistilo celkem 140 ukazatelů tělesného a duševního zdraví, rodinných vztahů, adaptovaného chování, emoční adaptace, školních známek, sebeúcty a traumatizace rozvodem, v nichž se děti významně lišily dle druhu péče.

Metaanalýza 33 studií – závěry (Bauserman 2002)

- ✓ Děti ve společné/střídavé péči obou rodičů jsou významně lépe adaptovány ve všech ukazatelích: tělesné a duševní zdraví, rodinné vztahy, behaviorální a emoční adaptace, sebeúcta - než děti v péči jednoho rodiče.
- ✓ Adaptace dětí ve společné/střídavé péči obou rodičů se neliší od dětí v úplných rodinách.
- ✓ Společná/střídavá péče usnadňuje trvalé pozitivní spojení s oběma rodiči.
- ✓ Pohlaví rodiče nemělo na hodnocení typu péče vliv (!) Naopak skupina matek, které při rozvodu žádaly děti do své péče, významně podpořila prosperitu dětí při střídavé péči (!)

- ✓ Rodiny, kde je dítě po rozvodu v péči jednoho rodiče, jsou mnohem většími spotřebiteli sociálních dávek: 46% matek, kterým bylo dítě svěřeno do péče, dostává pomoc z veřejných zdrojů (z otců s dětmi v péči jen 21%)
- ✓ Děti v péči jednoho rodiče - významně větší podíl sebevražd, nedokončeného studia, psychiatrické populace, kriminální populace atd.
- ✓ Řada výzkumů dospělých, jejichž rodiče se rozvedli v jejich dětství, jednoznačně preferovala střídavou péči.

Přínosy střídavé péče pro rodiče

- ❖ Otcí s dítětem ve střídavé výchově zůstávají výrazně častěji zapojení do výchovy v roli otce i v budoucnosti (Greif 1979).
- ❖ Matky, praktikující střídavou péči, pociťují péči o děti méně jako zátěž a jsou spokojenější s vlivem, který mají na děti (Luepnitz 1982)
- ❖ Děti žijící ve střídavé výchově lépe vyjadřují své pocity (jak kladné tak i záporné) a méně se zaměstnávají fantaziemi o znovusjednocení rodiny. (Schiller 1986)
- ❖ Výrazně lepší „platební morálka“ otců se střídavou výchovou. Statistické analýzy (vícerozměrná regrese) přitom určily kauzalitu vztahu: otcové neplatí, protože jim matky brání ve styku. Neplatí tedy stereotyp "nedávám mu dítě, protože neplatí", ale zcela naopak - faktická ztráta dítěte vede ke ztrátě motivace se o něj starat! (Canadian Journal of Community Mental Health 2002 podle Tyl 2002).
- ❖ Větší časová disponibilita rodičů – více času pro sebe i pro děti (Neyrand 2001)
- ❖ Častější nařizování střídavé výchovy jako prevence rozvodovosti (Warschak 1996)

Reprezentativní přehled Role otce (Pediatrics) prezentuje mj. výsledky 10 leté longitudinální studie rodin, kde se role hlavního pečovatele, hospodyně, kuchaře a uklízečky ujal otec, průměrně po šestinedělí až ve 3 měsících věku novorozence (obvykle proto, že matka preferovala zaměstnání před domácí rolí). Děti byly poprvé vyšetřeny ve věku 2 – 22 měsíců, poté opakovaně po 2 letech.

Výsledky překvapivě, zcela proti-intuitivně, přinášely zrychlený vývoj dětí proti vrstevníkům: jinak řečeno, **mateřský otec ve své dvojroli přináší dětem více, než jen mateřská (a ve 1/3 případů ani to ne) matka.**

Dalším pozoruhodným nálezem již při vyšetření v 6 a 8 letech bylo **zaujetí všech dětí generativitou.** Všechny děti se věnovaly nějaké péči o růst a plození – pěstovaly rostliny a zvířata. Zvířata byla krmena, vyváděna na procházky, čištěna, rozmnožována. **Děti bez ohledu na pohlaví rády pečovaly o mladší sourozence (což je u chlapců neobvyklé). Byly hrdé na etiku práce.**

Klinicky nejrobustnějším nálezem v zatím poslední fázi (10 let) byly vztahy s vrstevníky. Děti tohoto věku obvykle kamarádí se svým pohlavím, opačné pohlaví v nich probouzí úzkost a konflikt. **Děti**

vychované primárním pečovatelem otcem se jednomyslně přátelí bez ohledu na pohlaví – pohlavní polarizace je okrajová.

V žádném případě nelze tvrdit – nelze z žádných dosavadních výzkumů usoudit – že by střídavá péče byla pro děti zátěží, a to bez ohledu na eventuální těžkosti "technickoorganizačního" charakteru: jiné trvalé bydliště rodičů, změna prostředí, dojíždění. Toto jsou pro děti pouze vnější okolnosti, při nichž hlavní záležitost – vztah s rodičem – zůstává zachován a nezměněn. Zátěží by bylo, kdyby tento druh péče ztratily. Škola nemůže pro dítě rodiče převážít!

Střídavá péče je pokračováním rodiny – tedy těch socializačních podmínek, které utvářely jejich současný pocit bezpečí a jistoty – i přes rozvod rodičů.

Nařízení střídavé péče proti vůli některého z rodičů

I když je střídavá výchova rodičům vnucena proti jejich vůli, nebude ani častěji a v nejhorším případě ani vážněji na škodu než jako je výlučná péče; v některých případech přinese rodičům dokonce nečekaně pozitivní zkušenosti s péčí o dítě. (Illfeld 1982)

Ačkoliv je široce znám fenomén, kdy matka brání otci ve styku s dětmi a tyto situace jsou opakovaně soudy řešeny, není znalci znám z české reality ANI JEDEN případ, kdy by otec bránil ve styku s dětmi matce. Popis takových případů nebyl znalci ani dostupný v pramenech, z nichž čerpal výše uvedené informace. Zdá se, že otcové automaticky respektují biologické postavení ženy jako matky, ačkoliv naopak tento respekt v žádném případě není prokazován matkami recipročně.

Z dosavadní praxe je znalci známo, že jestliže je dítě svěřeno po formální stránce do péče otci, pak v postupu času si v podstatě vydobude takovou míru péče obou rodičů, která jemu po psychické stránce vyhovuje a která takřka pravidelně nabývá formy péče střídavé nebo společné.

S jistou dávkou nadsázky by se mohlo hovořit o "svěření rodičů do péče dítěte" (JUDr. Klára Veselá-Samková), které je schopno korigovat jednání rodičů způsobem, kterého oni pro svoji rozvodovou tenzi schopni nejsou.

Negativní dopady svěření do výlučné péče matky

To je opakem zákonem zaručeného práva dítěte na oba rodiče, a znalci se jeví opakem péče. Jaké to má praktické následky?

Dle statistik* jsou děti vyrůstající v rodině bez otce významně ohroženy těmito riziky:

- 5 x větší pravděpodobnost, že spáchají sebevraždu
- 32 x větší pravděpodobnost, že utečou z domova
- 20 x větší pravděpodobnost, že budou trpět poruchami chování
- 14 x větší pravděpodobnost, že se dopustí znásilnění
- 9 x větší pravděpodobnost, že nedokončí školu
- 10 x větší pravděpodobnost, že upadnou do závislosti na drogách
- 9 x větší pravděpodobnost, že skončí v převýchovném domově

20 x větší pravděpodobnost, že skončí ve vězení

Ve studii zjišťující, proč matky dětí svěřených do výlučné péče uvádějí soudu jinou frekvenci návštěv než otcové, 40 % matek svěřilo, že zrušilo návštěvu, aby potrestalo svého exmanžela (American Journal of Orthopsychiatry 1979). Nabízí se otázka, jestli matky znají rizika, kterým své děti vystavují – jistě v dobré víře! – dokud jsou malé, nevinné, a dle nich "patří ještě k mámě".

Fakt, že většina rozvedených matek uzavře druhé manželství a dítě tedy bude mít doma "mužskou autoritu", který byl v českých médiích uveden jako útěšný, **je útěchou vedoucí do pekla**: v citované americké statistice (studie 17 100 dětí) různých typů rodin **děti žijící s matkou a otčímem dopadly ve většině ukazatelů vůbec nejhůře**. (Trestný čin pohlavní zneužívání nezletilých je páchán rodinnými příslušníky až v 90 % případů – nejčastěji nevlastními otci.)

Publikováno: PRÁVO A RODINA č. 11/2006

Použitá literatura:

Abarbanel, A. "Shared parenting after separation and divorce: A study of joint custody." *American Journal of Orthopsychiatry* 1979, 49, 320-329.

Bauserman R., Child adjustment in joint-custody versus sole-custody arrangements: a meta-analytic review. Department of Health and Mental Hygiene in Journal of Family Psychology, Mar;16(1):91-102: Maryland 2002

Bakalář, E.: Průvodce rozvodem, Praha 1996.

Buchanan, C.M., MacCoby, E.E., & Dornbusch, S.M. (1996). *Adolescents after divorce*, Harvard University Press, 1996-10-01, ISBN-13: 9780674005174, ISBN: 0674005171

Greif, J.B. "Fathers, children, and joint custody." *American Journal of Orthopsychiatry* 1979, 49, 311-319.

Holmes W.C. (2007) *Men's childhood sexual abuse histories by one-parent versus two-parent status of childhood home*, University of Pennsylvania School of Medicine, Journal of Epidemiology and Community Health, March 2007

Ilfeld, F.W., Ilfeld, H.Z., & Alexander, J.R.: Does joint custody work? A first look at outcome data of relitigation. *American Journal of Psychiatry* 139: 62-66, 1982.

Luepnitz, D.A. (1982) *Child custody: A study of families after divorce*, Lexington, M.A.: Lexington Books.

de Man, Jan Piet: „ZÁJEM DÍTĚTE V ROZVODOVÉ PRAXI“ (*INSTITUT EUROPÉEN POUR L'INTÉRÊT DE L'ENFANT* (Evropský ústav pro zájmy dítěte) 2009

Matějček, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*. Praha, Portál 1994

Nehls, N.M. & Morgenbesser, M. "Joint custody: An exploration of the issues." *Family Process* 1980, 19, 117-125.

Neyrand, G. 2001, L'enfant face à la séparation des parents. Une solution, la résidence alternée. Paris, Syros.

Pojman, E. (1982) *Emotional adjustment of boys in sole custody and joint custody compared with adjustment of boys in happy and unhappy marriages*. Los Angeles: California Graduate Institute, Doctoral dissertation.

Proksch, Roland.: Begleitforschung zur Umsetzung der Neuregelungen zur Reform des Kindschaftsrechts (Schlussbericht), Bundesministerium der Justiz, Bonn 2002. Shiller, V.M.: Joint versus maternal physical custody for families with latency age boys: Parent characteristics and child adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 56, (1986), 486-489.

Shiller, V. (1986 a) *Loyalty conflicts and family relationships in latency age boys: A comparison of joint and maternal custody*, Journal of Divorce 9:17-38.

Shiller, V. (1986 b) *Joint versus maternal custody for families with latency age boys: Parent characteristics and child adjustment*, American Journal of Orthopsychiatry 56:486-489.

Tyl, Jiří.: Výzkumy a statistiky porozvodové péče (in PRÁVO A RODINA, č. 11/2006)

Warshak, R.A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha, Portál 1996

Watson, M.A. "Custody alternatives: Defining the best interests of the children." *Family Relations* 1981, 30, 474-479.

Dr. Linda Nielsenová : objektivní vyhodnocení dopadů střídavé výchovy na psychiku dětí

(Dr. Nielsenová je profesorka Ženských štúdií na univerzite Wake Forest, USA)

Vědecká expertíza hovoří jednoznačně pro střídavku :

Děti ve střídavé péči oproti péči výlučné:

- mají 2,5 nižší riziko sexuálního, fyzického nebo jiného zneužívání (Holmes, 2007)
- mají lepší výsledky ve 140 ukazatelích tělesného a duševního zdraví, rodinných vztahů, behaviorální a emoční adaptace, sebeúcty (Bauserman, American Psychological Association, 2002)
- jsou lépe adaptované, méně depresivní, dosahují lepších studijních výsledků (Buchanan, MacCoby, Dornbusch, 1996)
- chlapci mají menší emoční problémy (Pojman 1982; Shiller 1986)
- navazují a udržují lepší sociální kontakty jak v rodině tak mimo ni; jsou spokojenější; mají zdravou sebedůvěru (Peter Tromp, 2009)

„Z objektivního, vědeckého hlediska nemůže být situace jasnější.“ (Peter Tromp PhD, Evropský ústav pro výzkum zájmu dítěte, Belgie)

„Silně rozšířené, často vyjadřované obavy z negativních vlivů střídavého bydlení na psychiku dětí jsou ničím nepodložené domněnky.“ (Jan Piet de Man, sociolog, Nizozemí)

Z historie i současnosti známe situace, kdy se nedá objektivně zjistit, jestli je nějaká nová myšlenka pravdivá. Na příklad teorii o tom, že země není plochá, ale kulatá, zastánci konzervativního názoru mohli desítky roků odmítat s „logickým“ argumentem: „*To bychom přece spadli!*“. A to dělali úspěšně až do té doby (a ještě i pár let po té), kdy lodě Portugalce Magellana zeměkouli obepluly a pravdu prokázaly.

Je třeba konstatovat, že ohledně střídavé výchovy v takovéto nejisté situaci **nejíme!** Tento model úpravy výchovy dětí po rozchodu rodičů je praktikován masově v mnoha větších, bohatějších a opatrovnickým změnám otevřenějších zemích, především v USA, ale i Francii, Austrálii ... (Ohledně střídavé výchovy jsme tak říkajíc již **po** Magellanově plavbě a ne **před** ní!)

A protože i Češi jsou homo sapiens a patří ke stejnému kulturnímu prostředí, není absolutně žádný důvod, ignorovat stovky strukturovaných vědeckých studií a prokazatelných zjištění a nahrazovat je různými dojmy, neprokazatelnými tvrzeními a líčeními jednotlivých případů vytržených z kontextu.

Objektivní zjištění rozsáhlého amerického a evropského výzkumu shrnula do osmi přehledných bodů:

Mýtus č. 1: Většina dětí je spokojená s množstvím času, které tráví (trávila) s rodičem, u kterého nejsou v péči.

Skutečnost: Naprostá většina dětí říká, že chtějí (či chtěla) více času s tímto rodičem. **Děti požadují více střídavé výchovy.** ¹⁻¹⁶

Mýtus č. 2: Pokud má matka dost peněz, netrpí dítě tím, že má velmi málo či žádný kontakt s otcem.

Skutečnost: Děti, které neměly otcovskou výchovu, vykazují během svého života mnohem více problémů než děti, u kterých zůstal otec aktivně zapojen do výchovy i po rozvodu. ¹⁻¹⁷

Mýtus č. 3: Většina rodičů, kteří se rozvádějí nebo rozcházejí, jsou vůči sobě tak nepřátelští, že nemohou praktikovat střídavou výchovu.

Skutečnost: Ve své většině kooperují rodiče mnohem lépe, když se zapojí do střídavé výchovy. Pouze 10 až 15% vykazuje vysokou konfliktnost. ¹⁸⁻²²

Mýtus č. 4: Střídavá výchova je špatná u nejmenších dětí, protože ta by neměla být separována pře noc od matky.

Skutečnost: Velice malé děti by neměly být oddělovány ani od jednoho z rodičů na dobu delší než několik dnů. Současně jsou schopné trávit noci u obou rodičů. ²³⁻²⁶

Mýtus č. 5: Děti ve střídavé péči jsou na tom hůře finančně, protože otcové platí nižší výživné.

Skutečnost: Otcové se střídavou péčí jsou nejlepší plátcí alimentů, utrácejí za dítě přídatně velké sumy a ochotně financují vzdělání svých dětí. ^{27, 28, 33, 9}

Mýtus č. 6: Střídavá výchova je mnohem méně významná než výchova matkou, protože otcové toho vědí o výchově dětí mnohem méně.

Skutečnost: Otcové přispívají k blahu dítěte naprosto stejně jako matky, i když mají jiný přístup k rodičovství. ^{12, 17, 29-31}

Mýtus č. 7: Většina otců nejeví po rozchodu zájem o střídavou výchovu.

Skutečnost: Drtivá většina otců si přeje více kontaktu se svými dětmi a více střídavé výchovy. ³²⁻³⁹

Mýtus č. 8: Dětem neprospívá, když musejí měnit bydliště, stěhovat se sem a tam.

Skutečnost: Děti střídající po rozchodu rodičů své místo pobytu to považují za lepší řešení, než zůstat jen u jednoho z rodičů. ^{2, 10, 40, 41}

Literatura:

- 1 Ahrons, C. *We're Still Family: What grownup children say about divorce*, 2004.
- 2 Fabricus W. Listening to children of divorce. *Family Relations*, 2003.
- 3 Emery, R. *The truth about children & divorce*. 2004.
- 4 Finley & Schwartz Father involvement & young adult outcomes. *Family Court Review*, 2007
- 5 Harvey & Fine *Children of Divorce: Stories of Loss and Growth*. 2004.
- 6 Kelly, J. Children's living arrangements following divorce. *Family Process*, 2006.
- 7 Marquard. *Between two worlds: Children of divorce*. 2005.
- 8 Sobolewski. Nonresident Fathers' Ties to Children. *Marriage & Family*, 2005.
- 9 Wallerstein & Blakeslee *What about the kids?* 2004.
- 10 Warshak, R. Listening to children. *Family Relations* 2003.
- 11 Scott, Booth & King Post divorce father-adolescent closeness. *Journal of Marriage and Family*, 2007.
- 12 Nielsen, L. Fathers & daughters In *Teaching about Families*, 2005.
- 13 Nielsen, L. *The Father Daughter Puzzle: Research & Advice for Fathers & Adult Daughters*, Fall, 2008.
- 14 Smith, A. Children's involvement in decision making. *Family Law*, 2003.
- 15 Hetherington, M. & Kelly, J. *For better or worse: Divorce reconsidered*. 2002
- 16 Bauserman, R. Child adjustment in joint vs. sole custody. *Family Psychology*, 2002.
- 17 Lamb, M. *The Fathers Role in Child Development*, 2004
- 18 Blaisure & Geasler Educational interventions for divorcing parents In Fine & Harvey's *Handbook of Divorce*, 2006.
- 19 Braver. Prevention programs for divorced fathers. *Family Court Review*, 2008
- 20 Pruett et al. Collaborative divorce project. *Family Court Review*, 2005.
- 21 Brandon, D. Can four hours make a difference? *Divorce & Remarriage*, 2006
- 22 Stone, G. Education programs for divorced parents. *Divorce & Remarriage*, 2006
- 23 Assoc. of Family & Conciliation Courts, *Planning for shared parenting*, 2006.
- 24 Kelly & Ward. Social science research and ALI's approximation rule. *Family Court Review*, 2002
- 25 Pruett, M. Parenting plans for young children. *Family Court Review*, 2004.
- 26 Warshak, R. Overnight contact between parents & young children. *Family Court Review*, 2000.
- 27 Fabricus & Braver. Divorced parents financial support of college expenses, *Family Court Review*, 2003
- 28 *Custodial mothers, fathers & child support: 2005*. Population Characteristics. Department of Commerce. Census Bureau
- 29 Flouri, E. *Fathering & Child Outcomes* 2005
- 30 Farrell, W. *Father- Child Reunion*, 2004
- 31 Tarnis & Cabrera. *Handbook of Father Involvement*, 2002
- 32 Nielsen, L. Demeaning, demoralizing & disenfranchising divorced dads. *Journal of Divorce & Remarriage*, 1999.
- 33 Braver, S. *Divorced Dads: Shattering the Myths*, 1998
- 34 Bokker, Farley & Denny. Well being among recently divorced fathers. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2005
- 35 Fagan & Hawkins. *Educational Interventions with Fathers*, 2003.
- 36 Hallman & Deinhart. Fathers' experiences after divorce. *Fathering*, 2007.
- 37 Stone, G. Divorced fathers well being. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2007.
- 38 Frieman, R. Understanding noncustodial parents. *Divorce & Remarriage*, 2007.
- 39 Warshak, R. *Divorce Poison*, 2002.
- 40 Buchanan & Maccoby. *Adolescents after divorce*. 1996.
- 41 Laumann & Emery. Adults from divorced families *Family Psychology*, 2000.
- 42 *Children's Living Arrangements: 2003*. Census Bureau.
- 43 Kelly, J. Ethical problems with custody. *Family Court Review*, 2005.
- 44 Stamps, L. Judges maternal preferences in custody *Family Court Review*, 2002
- 45 Williams, G. Judicial response to custody. Law & Society Conference, 2007
- 46 Kruk, E. Shared parental responsibility law reform. *Divorce & Remarriage*, 2005.
- 47 Dotterweich & McKinney Gender bias in custody cases *Family Court Review*, 2000.

Ing. Aleš Hodina: Předsudky proti střídavce

Střídavá výchova se ve světě obecně osvědčuje - jako nejméně špatné řešení pro děti, jejichž rodiče se rozešli. Zachovává dětem to nejdůležitější, oba rodiče. Takzvaná střídavka je proto ze své podstaty v zájmu dětí.

Problém je v tom, že za zájem dětí jsou někdy vydávány záležitosti zcela podružné. Pravidelné docházení do modelářského kroužku má být důležitější než zachování péče obou rodičů. Na základě takových důvodů pak bývá u nás střídavá péče zamítaná.

Bylo by dobré se nejprve zamyslet proč. Proč se někdo snaží přetrhat vazby dětí k jednomu z rodičů? Komu vadí střídavka? Analýzou zjišťujeme 3 takové hlavní skupiny:

1. Rozvodový průmysl

První z nich je rozvodový průmysl. Jsou to ti, kdo žijí z rozporů mezi rozvádějícími se rodiči, z jejich protahování, stavění táty a mámy proti sobě a hledání lepšího z nich, namísto jednoduchého přiznání podílu na výchově oběma rodičům. Nutí tak rodiče soupeřit o děti místo spolupráce. Tím by přece přišli o práci a o moc.

Patří sem mnohé opatrovnické soudkyně, sociální pracovnice z OSPOD, znalci posuzující rodiče (kteří předtím roky vychovávali své děti bez jakýchkoliv posudků), patří sem rozvodové právničky.

Na "hledání lepšího rodiče" je postavený celý rozvodový průmysl. Soudkyně, pracovnice sociálních odborů (OSPOD), znalci a další lidé okolo žijí z toho, že rodiče u soudu bojují o děti. Žijí tak vlastně z lidského neštěstí a mají důvod ho podporovat. Většinou to maskují hledáním "zájmu dítěte" a vymyšlením nedostatků střídavé péče.

Kdyby jednoduše ponechali dětem oba rodiče, což je nejdůležitějším zájmem dítěte, co by pak dělali? Krásně to vyjádřila jedna opatrovnická soudkyně: "To bychom ty soudy nakonec ani nepotřebovali a může se o dětech rozhodovat někde na národním výboru," zlobí se soudkyně Okresního soudu Prahy 3 Marie Kříhová (Hospodářské noviny, 5.8.2010).

No bodejť. Tudy vede cesta! To by si měli uvědomit i politici a rychle zjednat nápravu. Protože děti potřebují oba rodiče.

2. Feministky

Střídavá péče vadí i některým feministkám. Tam, kde jsou zvýhodněny ženy, rovnoprávnost neprosazují. Naopak, feminismus dnes někdy nabývá podobu takzvaného feminacismu, který bojuje o moc a vzbuzuje nenávist - ne mezi rasami, ale mezi pohlavími...

Současným hitem feministických organizací, jako je Rosa nebo proFem, je takzvané domácí násilí. Podle jedné z nich je formou domácího násilí dokonce i tzv. „kontrolní“ návštěva doma či telefonát. Nelze se pak divit, že počet obvinění narůstá a zneužívají se i v boji o děti. Vždyť přece tatínka, který si dovoluje chtít své děti vychovávat, je tak snadné ocejchovat jako násilníka.

3. Nezralé matky

Třetí skupinou, které vadí střídavka, jsou nezralé matky. Tak nazýval nedávno zesnulý doktor Bakalář ty, které chtějí vytěsnit otce ze života dětí a být – jak říkal – „výlučným architektem duše dítěte“. Používají k tomu omezování otcovy výchovy, jeho očerňování, ale i rozmazlování dětí. Tyto ženy rády slyší na feministické „osvobození od útlaku manželství“, což je jen eufemismus pro rozbití rodiny. Pro tyto ženy je dítě vždy „mé“, nikdy „naše“, táta nemá co o dítěti rozhodovat a vychovávat ho, ale nanejvýš se s ním „stýkat“...

Symbióza těchto tří skupin představuje značnou sílu, která působí proti zachování péče obou rodičů o děti... Děti a ani jejich rodiče nemají takový vliv a lobbying jako rozvodový průmysl, který je na současné rozvodové patologii přímo závislý.

Proto jedině zákon může upravit situaci tak, aby rozvodový průmysl přestal vykládat zájem dítěte jako výchovu jen jedním rodičem. A zaštiťoval se při tom různými předsudky a problémy, které jsou většinou způsobeny rozchodem, ne střídavou výchovou.

A) Stěhování

Prvním předsudkem, který je asi nejčastější, je, že dítě při střídavé výchově trpí stěhováními mezi dvěma domovy. Pro mnohé děti je přitom takové střídání dvou známých prostředí naopak vítané, obohacuje je novými podněty, širším okruhem příbuzných a kamarádů a podobně. Připusťme ale, že některým dětem mohou takové změny činit určité problémy. Ano, dítě se stěhuje mezi tátou a mámou – ale to přece dělá i při výlučné péči jednoho rodiče. Pouze s tím rozdílem, že u něj pobývá delší dobu a u druhého kratší, například víkend. Než se stačí zadaptovat, musí zase pryč. Střídavá výchova s vhodně zvolenými intervaly tyto problémy naopak zmenšuje.

Problém stěhování tedy není problémem způsobeným střídavou péčí, ale rozchodem rodičů. Dá se vyřešit pouze tak, že rodiče znovu začnou žít spolu, nebo naopak radikálním omezením styku dítěte s jedním

rodičem, s pravděpodobným vznikem syndromu zavrženého rodiče a s psychickými následky pro dítě do dalšího života.

B) Dvě školy (školky)

S tímto souvisí i další námitka, která se týká střídání dvou škol, případně školek. Pokud jde o školky, ty na rozdíl od škol nemají osnovy a učební plány, takže jejich střídání dětem obvykle nedělá žádné problémy. Mohu to potvrdit i z vlastní zkušenosti mého syna, který - ač nemá ani střídavou péči - dvě školky bez problémů navštěvuje.

Naopak střídání základních škol je skutečně oříšek. Nicméně i zde existuje dvojí řešení - v obou případech pochází ze Spojených států, které mají se střídavkou už čtyřicetiletou zkušenost.

Za prvé, střídavou péči lze praktikovat i ve výrazně delších intervalech, půlročních nebo ročních. Přechody mezi školami tak děti zatěžují výrazně méně, případné rozdíly mezi školami se dítě doučí vždy jednorázově. Při těchto dlouhých intervalech je samozřejmě nutné, aby dítě neztratilo vztah s druhým rodičem a často jej alespoň o víkendech navštěvovalo.

Druhé řešení je typické například pro Kalifornii a snaží se přimět rodiče, aby se v zájmu dítěte neodstěhovali z dosahu dosavadního společného bydliště. Rodič, který se odstěhuje, prostě ztrácí výchovu dítěte. U nás ale zcela protismyslně dostává dítě do péče často ten, kdo má právo dětí na oba rodiče, třeba tím, že se odstěhuje.

C) Konflikty rodičů

Třetím velkým předsudkem proti střídavé výchově je, že nefunguje při konfliktech rodičů. Znáám řadu rodičů a dětí, kteří svým praktickým fungováním potvrzují opak. Rodiče na sebe podávají i trestní oznámení, ale pokud své spory neřeší před dítětem, to je jich ušetřeno a ve střídavé péči prosperuje lépe než ve výlučné (zde mohu srovnávat, protože tyto děti si obvykle prošly oběma modely). Tyto rozpory jsou tedy většinou spojeny s rozchodem rodičů, nikoliv se střídavou péčí.

Ta je naopak při konfliktech rodičů nejlepší prevencí vzniku syndromu zavrženého rodiče. I kdyby jeden z rodičů měl tendenci dítě proti druhému popouzet, nemá k tomu takový prostor jako při výlučné péči, aby se syndrom zavrženého rodiče snadno rozvinul.

Jak vidíme, střídavá péče oproti výlučné nijak nezhoršuje situaci dětí způsobenou rozchodem rodičů, a to ani v případě problematických vztahů mezi rodiči nebo dalších komplikací. Naopak, v mnoha ohledech situaci dětí zlepšuje a napomáhá jim se s touto nelehkou pozicí lépe vyrovnat.

MUDr. Jiří Švarc : Syndrom zavrženého rodiče

MUDr. J. Švarc působí v Psychiatrickom centre Praha

V současné době mají ještě sociální pracovníci, terapeuti, znalci i soudy tendenci smířit se s rozšířenou sociální patologií zavrhování jednoho z rodičů "aby byl klid." Ignorují tak i známá fakta, že dítě, kterému se v dětství nedostává lásky od rodiče druhého pohlaví, mívá prokazatelně větší obtíže v kontaktu se svým životním partnerem a často selhává i v intimním a citovém životě, protože otec od nejútlejšího věku dívky modeluje její představu o mužském a partnerském chování a je pro dceru "bránou do mužského světa". Proti tradici neřešit tuto problematiku a smířit se se stavem věcí již v současné době vystupuje odborná psychiatrie a psychologie např. zaváděním dětské diagnózy syndrom zavrženého rodiče. Tato diagnóza bude pravděpodobně zařazena do Diagnostického statistického manuálu při jeho plánované inovaci a zatím není všeobecně známa. Tento syndrom znalci v případě nezletilé T. popsali, i když nepojmenovali.

Syndrom zavrženého rodiče vznikne, když se "programující rodič" o "zavrhovaném rodiči" vyjadřuje dlouhodobě tak, že všechno s ním související je špatné, škodlivé, nebezpečné (může se tak vyjadřovat přímo k dítěti nebo i k dalším osobám tak, aby to dítě slyšelo, ale s citovým doprovodem takového hodnocení). Dítě je tím citově vydíráno, neboť programující rodič reguluje svůj přísun lásky podle toho, jak dítě indoktrinaci přijímá. Motivací programujícího rodiče bývá motiv moci, pomsty, trestání, nenávist, potřeba vnějšího nepřítele (na kterého je možné svěst všechny těžkosti a vlastní selhání), egoistická snaha po výhradním vlivu na utváření psychiky dítěte a na jeho další život (v rámci toho nejsou pak legitimní nároky a přání druhého rodiče (a i dítěte) respektovány, nýbrž jsou ignorovány nebo vysmívány).

Možné důsledky: Dítě ztratí téměř vše, co s druhým rodičem souvisí; u dítěte se zabrzdí a zdeformuje emocionální vývoj; dítě je programováno k potlačení původních pozitivních emocí k nyní zavrhovanému rodiči, což vede ke vzniku celé škály trýznivých psychopatologických symptomů; dítě je programováno dávat volný průběh emocím nenávisti, p odloženým jen slabými, neopodstatněnými či absurdními argumenty, za úplné absence pocitů viny; dítěti se podstatným způsobem naruší jeho sebedůvěra, vstoupí se mu totiž do citového života přesvědčení, že jeho druhý rodič je špatný, závadný; u dítěte se zabrzdí a zdeformuje psychosociální vývoj; dítěti je totiž odebrán vhodný, tolik potřebný model k převzetí sexuální identity a role. Dítěti je narušen vztah k autoritám, snížena schopnost sociální diferenciaci; dítě, které původně milovalo oba rodiče, projde zkušeností "brainwashingu", která je hluboce ovlivní. Vytváří se tak u něj "falešné já", nepravé a zdeformované jádro vlastní osobnosti, což je celoživotně poznamenává. Gardner identifikoval 12 klíčových diagnostických kritérií SZR a většinu z nich nacházím u nezl. T. (nebo předpokládám, že odborník zaměřený na tuto problematiku by je našel) :

Kampaň za degradaci rodiče spočívá v tom, že dítě typicky projevuje silnou nenávist k takovému rodiči a na dotaz psychologa spustí výčet záporných charakteristik, zlých činů, špatného chování. O podobném chování Terezy se dočítáme ve znaleckém posudku.

Slabé, neodůvodněné či absurdní zdůvodňování: Taková jsou zdůvodnění nechuti či odporu k setkání se zavrženým rodičem, případně nenávisti k němu. Na otázku proč vlastně nechce jít k tatínkovi uvedla, že její maminka nemá ráda...

Nepřítomnost ambivalence: Normální dítě na dotaz uvede kladné povahové vlastnosti otce i matky a také nějaké méně příznivé charakteristiky, např. že rodič trvá na pořádku až moc přísně. Děti postižené SZR vypěstovaly černobílé hodnocení rodičů

Fenomén nezávislého názoru: Děti postižené SZR často uvádějí, že nechutí stýkat se s druhým rodičem je jejich vlastní, že takové pocity po nich nikdo nevyžadoval. Programující rodič to rád zdůrazňuje před jinými dospělými, zejména těmi, kteří SZR mají posoudit. Matka Terezy opakovaně argumentuje "nechutí Terezky" stýkat se s otcem.

Reflexivní podpora programujícího rodiče v rodičovském konfliktu: Při diagnostických či terapeutických sezeních za účasti obou rodičů a dětí, dítě postižené SZR souhlasí reflexivně, automaticky a bez zaváhání se vším, co programující rodič tvrdí. Nečeká na protiargument rodiče zavrženého, nebo jej zcela ignoruje, tedy nevidí, neslyší. Dětská argumentace vůči zavrženému rodiči resp. jeho kritika bývá - ve srovnání s programujícím rodičem - dokonce silnější a emotivnější. Takové chování je popsáno ve znaleckém posudku při konfrontaci nezletilé Terezy s oběma rodiči.

Nepřítomnost pocitu viny: Děti postižené SZR nezakoušejí žádný pocit viny, že zavržený rodič je postižen, že trpí.

Vypůjčené scénáře: Přítomnost vypůjčených scénářů signalizuje vysokou pravděpodobnost, že dítě je postiženo SZR. Z kontextu dětských obviňování zavrženého rodiče a z jejich obsahu je patrné, že byly sdělovány programujícím rodičem, dítětem vyslechnuty a reprodukovány. Dětská výpověď pak obsahuje výrazy a obraty, které děti daného věku ještě nepoužívají. Mnohá dětská obvinění jsou identická s obviňováním programujícího rodiče. Ve znaleckém posudku je uvedeno, že Tereza udává, že jí otec neublížil, ale "ublížil mamince - shodil ji na zem - to říkala maminka".

Rozšíření nepřátelství na členy původní rodiny zavrženého rodiče je popsáno i v tomto případě (např. pan Choc uvedl, že před jeho rodiči si na soudu zakrývala obličej).

Těžkosti v době styku jsou dokumentovány dostatečně.

Antagonistické chování během styku vůči vlastnímu rodiči je typickým projevem naprogramovaného dítěte.

Citová vazba k programujícímu rodiči: pravidlem je, že čím patologičtější fixace na matku, tím závažnější je syndrom zavrženého otce. Fixace na matku popisuje znalecký posudek.

Citová vazba k zavrženému rodiči před jeho zavržením se v tomto případě nemohla rozvinout, neboť ke kontaktům Terezy s otcem nikdy nedocházelo (rozvod před jejím narozením, spor o otcovství...)

Diferenciální diagnóza tří typů syndromu zavrženého rodiče			
symptomatické projevy	mírný	střední	těžký
1. Kampaň za degradaci rodiče	minimální	mírná až zřetelná	velmi intenzivní, velké šíře
2. Slabé, neodůvodněné či absurdní zdůvodňování	minimální	přítomné	četné absurdní racionalizace
3. Nepřítomnost ambivalence	normální ambivalence	žádná ambivalence	žádná ambivalence
4. Fenomén nezávislého názoru	pravidelně nepřítomný	přítomný	přítomný
5. Reflexivní podpora programujícího rodiče v rodičovském konfliktu	minimální	přítomná	přítomná
6. Nepřítomnost pocitu viny	normální pocit viny	žádný nebo minimální pocit viny	žádný pocit viny
7. Vypůjčené scénáře	minimální	přítomné	přítomné
8. Rozšíření nepřátelství na členy původní rodiny zavrženého rodiče	minimální	přítomné	širokých rozměrů, často fanatické
Přechodné těžkosti v době styku	pravidelně nepřítomné	střední	velmi velké, případně styk není vůbec možný
Chování během styku	dobré	periodicky antagonistické a provokativní	žádný styk, nebo destruktivní a trvale provokativní chování během návštěvy
Citová vazba k programujícímu rodiči	intenzivní, zdravá	intenzivní, mírně až středně patologická	intenzivní, těžce patologická, často paranoidní vazba
Citová vazba k zavrženému rodiči před jeho zavržením	intenzivní, zdravá či minimálně patologická	intenzivní, zdravá či minimálně patologická	intenzivní, zdravá či minimálně patologická

LITERATURA:

- Gardner, R.A.: The Parental Alienation Syndrome. A Guide for Mental Health and Legal Professionals. Second Edition. Cresskill, New Jersey, Creative Therapeutics, Inc. 1998
- Gardner, R. A.: Syndrom zavrženého rodiče. MPSV ČR, Praha 1996
- Bakalář, E.: Průvodce otčovstvím. Praha, Vyšehrad 2002
- Bakalář, E., Nováková, M., Novák, D.: Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné. Lidové noviny, Praha 1996
- Bakalář, E.: Syndrom zavrženého rodiče. Psychologie Dnes, 9/2002
- Bakalář, E.: Hledání cesty zavrženého rodiče k dítěti. Psychologie Dnes, 1/2003
- Kozáková, P.: Syndrom zavrženého rodiče. Evangelická akademie, Praha 1998
- Levy, D.L.: The Best Parent Is Both Parents. Norfolk, VA, Hampton Roads Publishing Co., 1993
- Warshak, R.A.: Revoluce v porozvodové péči o děti. Praha, Portál 1996
- Matějček, Z.: Dítě a rodina v psychologickém poradenství. SPN, Praha 1992
- Matějček, Z.: Co děti nejvíc potřebují. Praha, Portál 1994
- Trnka, V.: Děti a rozvody. Avicenum, Praha 1974

PhDr. Eduard Bakalář, CSc. : Jak nezralé matky vytěsňují otce ze života dětí

Vystudoval psychologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, působil na dětské a dospělé psychiatrii, ve výzkumu lidského faktoru v personalistice a nyní v Poradně pro rozvodové a porozvodové problémy s dětmi v Praze 7. Průběžně je také činný jako soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví klinická psychologie. Jako externista přednáší na katedře psychologie FFUK rozvodovou tematiku. Publikuje v oblasti společenských her, rozvodové, otcovské a opatrovnické tematiky a také překládá odbornou literaturu.

Článek se zaměřuje se na tabuizovaný, ale v rodinách reálně existující problém, kdy se matky s nízkou mírou emocionální zralosti snaží vytěsnit otce ze života dítěte. Popisuje možné vlivy i motivy působící na takové matky a také uvádí součásti vytěšňovacího systému. Zmiňuje se i o dvou „sesterských“ strategiích, a to o hyper-protektivě a narcistickém zneužití. Cílem všech tří je výlučné a trvalé vlastnictví dítěte.

Problém vytěšňování otců z citového života dětí skutečně existuje. Potvrdí to většina manželských či rodinných poradců, sociálních pracovníků nebo opatrovnických soudců. Hlavními postavami, resp. aktéry naší studie jsou matky, jejichž podstatnou charakteristikou je osobnostní a emocionální nezralost, tedy matky z hlediska dosaženého stupně osobnostního a citového vývoje podprůměrné.

Avšak je lhotečné, do které kategorie vytěšňovaný otec patří; většinou si nebývá vědom, co se vlastně děje. Podstatné souvislosti si uvědomuje až dosti pozdě, někdy vůbec ne. Pokusíme se zodpovědět otázku, proč to nezralé matky dělají, a také podáme přehled postupů, kterými se v rodinném životě snaží tohoto cíle dosáhnout.

Nejdříve několik vět o zdravém základu mateřské funkce. Snad všechny matky, které existovaly či existují, se nejdříve snažily vytvořit si s dítětem základní pozitivní citový vztah. Matka se dítěti věnuje, krmí ho, odstraňuje nepohodlí, „fouká na bebíčku“, hraje si s ním, zprostředkovává příjemné věci. Naslouchá dětskému žvatlání nebo povídání a také vypráví o svém dětství: „To když já jsem byla malá jako ty, tak jsem ...“. Také poučuje, varuje, poroučí: „Na tu kopřivu nesahej, spálíš se!“ Potud je vše v pořádku.

Avšak u emocionálně nezralých matek nastupují infantilní postoje, vedoucí k odklonu od optima a jeho pozitivu k patologii. Pravidelným záměrem těchto matek je eliminovat otce ze života dítěte a dítě si přivlastnit. Používají k tomu již vyzkoušený systém s různými situačními variantami. K převzetí bohatě stačí i podprůměrný intelekt, avšak nezbytnou podmínkou je archaická, primitivní, infantilní struktura emocí a citů. Jejím opakem je civilizovaná, rozvinutá, dospělá, diferencovaná, adekvátně reagující struktura, která však bohužel těmto matkám chybí.

Výsledkem takové aktivity nezralé matky je, že se

dítě ve všem obrací pouze na ni, otec jako kdyby doma ani nebyl; matčiny odpovědi na otcovy otázky jsou velmi stručné, signalizují, aby se otec dál na nic už neptal. Později dochází k projevům devalvace otce, nepřátelství, k urážkám, někdy i k fyzickému napadení otce matkou. Za této situace často dochází k postižení dítěte nazvanému syndrom zavržení rodiče (v anglosaské literatuře PAS1). Jde o závažné poruchy ve vývoji dítěte, proto nezbyvá než se ptát po jejich původu.

I. Proč se nezralé matky takto chovají?

Co je k tomu vlastně vede? Máme zde několik možných vlivů a motivů, vzájemně se posilujících, avšak zatím nevíme, v jakém jsou vzájemném poměru. Jinými slovy, zatím nedovedeme vědeckou metodou změřit, jaký vliv / motiv je rozhodující a jaký případně jen doplňkový. (Je možné, že bychom to dovedli, ale akademickým pracovištěm se do takového úkolu nechce. Jak jsme uvedli na začátku textu, jde vlastně o tabuizovanou tematiku.) Začneme tím nejstarším vlivem.

Je-li matka nezralá, pak má jen omezené spektrum ke klasifikaci okolních lidí a pouze omezený repertoár emocionálních reakcí. Ty mají spíše archaický charakter, např. vlastnit vše, rozhodovat o všem, zvítězit na celé čáře. V záležitosti dětí to pak znamená „mít děti ve výlučném vlastnictví“.

Máme tím na mysli, že takový rodič utvářel a utváří psychiku dítěte tak, že není schopné si vytvořit hlubší vztah k jiné osobě (v optimálním případě k přiměřenému protějšku opačného pohlaví). Průběžně rozhoduje o důležitých záležitostech dítěte, i když už je věkem dospělé, nepřeje snahám dítěte navázat smysluplný vztah k jiným osobám a pokud se to dítěti (dospělému) podaří, pak mu je takový rodič narušuje, případně na nich parazituje. Druhotně sem patří i potřeba našeho nezralého rodiče „být výlučným architektem duše svého dítěte“, vytěsnit druhého rodiče (který má jako jediná další osoba na světě rozhodovací pravomoci ve věci výchovy dítěte) na periferii vlivu. Prioritu má úzký, sobecký zájem typu „po nás potopa“.

Je-li matka naopak osobnostně a emocionálně zralá, pak dovede okolní lidi jemně diferencovat, užívá široký repertoár emočních, citových a postojových reakcí (včetně kompromisních) a do svých úvah a rozhodnutí začleňuje celou řadu informací o případných pozitivěch a negativěch, ale zejména o pozitivěch pro své děti. Přeje jim dobrý vztah k otci, s nímž je schopná spolupracovat a oceňovat jeho podíl v rodině.

Shrnujeme: čím nezralejší matka, tím spíše uplatňuje archaické mechanismy a reakce, nikoliv jemnou diferenciaci.

II. Systém vytěsňování

Dosud jsme se zabývali vlivy na matku a jejími dispozicemi, které v souhrnu vedou k jejímu jednání, vytěsňujícímu otce ze života dětí. Nyní se zaměříme na různé aktivity, kterými taková matka žádaného stavu dociluje - byť často bez vědomého záměru.

Tyto aktivity jsou pozoruhodným způsobem maskovány. Jsou prezentovány jako přirozené, potřebné, oprávněné nebo jen „náhodné“, případně tolerovatelné v rámci širší normy výkyvů nálad u stresovaného rodiče apod. Nepoučený vnější pozorovatel - i dosti bystrý - nepostřehne, že mají společný cíl. Teprve při bližší analýze většího množství popisů takových rodinných situací si tyto souvislosti uvědomíme a můžeme matčiny aktivity správně označit jako vytěsňovací systém.

Do vytěsňovacího systému matky patří:

- Málo kontaktů dítěte s otcem.
- Průběžný tok informací od matky k dítěti včetně hodnocení (kladné či devalvující) dalších osob a jejich kategorizace.
- Vytváření postojů dítěte, jeho emočních reakcí, přátelství či spojení s dalšími osobami.
- Korupce dítěte.
- Odhalování viníka.

1. Málo kontaktů dítěte s otcem

Rozsah rodinných činností je koncipován tak, aby dítě mělo jen málo kontaktů s otcem, a to proto, aby dítě nemohlo z vlastní zkušenosti korigovat nepravdivé informace. Vzpomeňme na totalitní praktiky zákona styku s cizinou a omezení informací odtud. I když matky mají na děti v průměru více času než otcové (od těch se očekává nějaký výdělek navíc), mnohé nezralé matky jsou s dětmi - v rámci vytěšňovacího programu - až do svého vyčerpání,

jen aby zabránily jejich širšímu kontaktu s otcem. Dítě je tak kráceno o prožitek triangulární rodinné mikro-society, místo něj žije převážně ve zdeformovaném duálním vztahu s matkou. Mužský svět se stává cizím a v podání matky často nepřátelským prostorem.

2. Průběžný tok informací včetně hodnocení osob a jejich kategorizace

Postava otce je komentována v negativním světle. Dítěti jsou opakována skutečná nebo i fiktivní pochybení otce, jeho nedostatky jsou zveličovány stejně jako nedostatky jeho rodičů. Má také pochybné přátele, zaměstnání, kolegy. O zajímavých aspektech otcova zaměstnání či koníčků nepadne zmínka stejně jako o jeho úspěších. Cokoli, co s otcem nějak souvisí, je v lepším případě průběžně ignorováno, v horším devalvováno.

3. Vytváření postojů dítěte, jeho emočních reakcí, jeho přátelství a spojenectví

Tato část systému musí vycházet ze zmíněných informací, které jsou opakovány, provázeny emočními projevy, hodnoceními, kategorizacemi.

„Měl něco přinést, ale nepřinesl to, měl něco zařídit, sice mu to vyšlo, ale měl jen víc štěstí než rozumu.“ V psychice dětí je upevňována role otce jako zaopatřovatele (celkem nevalného) a často i dehumanizovaného robota. Dochází k úplné absenci pozitivního hodnocení lidských stránek otce, jako by např. mohlo být: „Tatínek se kvůli tvé nemoci hodně trápil, sháněl ty nejlepší pány doktory.“ „Tatínek byl z té stavby domu hodně unavený, ale říkal, že má velkou radost z toho, že to může udělat pro své děti.“ Později může přijít těžší kalibr. Dítě slyší: „Trpěla jsem, tvůj otec mě ponižoval, ubližoval mi, bil mě. Nedával nám peníze, nemohla jsem ti koupit věci, které tak potřebuješ. Dává ty peníze jiným, které má radši než nás“ atd. „Ty budeš určitě lepší než on.“

Tím vzniká dětem veliká újma; nevidí láskyplné chování a nemají-li takový model, nemohou se tak ani chovat v dospělosti ke svým partnerům, manželům. Jejich vztahy pak podle toho vypadají.

Tyto informace jsou mimořádně závažné, neboť přímo útočí na jádro dětských emocí a formují jejich budoucí zaměření, a zrádné, neboť dítě si tyto informace v pozdějším věku nemůže nijak prověřit. To pro případ, že by již dospělý jedinec chtěl mít realistický obraz své primární rodiny.

4. Korupce dítěte

Rodiče by měli dítě vést k jeho zdravému vývoji tělesnému, citovému, rozumovému a morálnímu. Tak praví zákon o rodině. Avšak chce-li rodič získat dítě na svoji stranu, pak mu plně toleruje prohřešky, dítě není potrestáno za provinění, nevyžaduje plnit povinnosti, ukazuje, že je ten hodnější rodič než druhý, a to samozřejmě i za cenu, že bude mít dítě rozmazlené, opožděné ve vývoji, méně kompetentní ve svém

prostředí (např. školním). Jejím projevem může být přeceňování dítěte („Ty jsi můj malý rytíř“) a poskytování takových satisfakcí, které mohou nabýt charakteru emočního svádění dítěte.

5. Odhalování viníka

Do systému vytěsnění patří i příprava dětí na to, kdo selhává, později pak na to, kdo je viníkem všeho nedobrého, nepříjemného, špatného. Je to subsystém hodnocení - kdo se snažil, kdo měl dobré úmysly, kdo se naopak chtěl vychloubat, kdo riskoval, nedbal na city druhých, kdo je poškodil apod. Linie uvažování se dítěti prefabrikuje, provinění se odkrývají postupně, aby pak v závěru mohl být otec demaskován jako viník a odhalen s definitivní platností.

Sesterské strategie: Hyper-protektivita a narcistické zneužití

Vytěsňování otce nezralými matkami, tak jak jsme jej popsali, má dvě „sesterské“ strategie, jejichž cíl se v podstatných věcech překrývá a často vyústí v ještě propracovanější strategii vedoucí k vypěstování syndromu zavržení rodiče, podrobněji popsanému na jiném místě.

1. Hyper-protektivita

Jev mateřské hyper-protektce (také nezdravě nadměrné péče) je v odborné literatuře zmiňován jen velmi zřídka. Spíše se s ním setkáváme v hovorové řeči, např. „maminčin mazánek“, „opičí láska matky k dětem“, „neudělá bez maminky ani krok“ apod. Skrytým cílem těchto matek je - tak jako i v předchozích ukázkách - vlastnit „své“ děti, byť věkem již dávno dospělé.

Její projevy jsou: nadměrný kontakt mezi matkou a dítětem stálé provázení dítěte nadměrné laskání, infantilizace dítěte při oblékání, krmení odrazování od nezávislého chování mařením vývoje dítěte ke spoléhání na sebe sama oslabování sebedůvěry. Doplnujeme: vyptávání se na vše, zejména na citové záležitosti, stálá příprava jídel, zneklidnění matky, jeli dítě (resp. již dospělý člověk) nepřítomné a nemá-li matka průběžné informace; hyper-protektivní rodič předává dítěti v podstatě toto poselství: „Svět je nebezpečným místem a pohromy v něm přicházejí nenadále. Drž se mě a já tě před nimi ochráním. Odtrhni se a můžeš brzy zemřít, aniž si vůbec uvědomíš, co se ti stalo.“

U hyper-protektivních matek autoři zjistili vysokou míru úzkosti, nutkavé myšlenky a zvýšenou potřebu ovládat. „Mateřská hyper-protektce vedla paradoxně k nízké míře skutečné mateřské péče.“

Tyto obavy matky mají úzký vztah k jejím zlobným myšlenkám a citům. Matka může třeba odmítat roli a povinnosti, které kvůli dítěti musí zastávat. Objeví se u ní primitivní impulzy a přání, aby se něco stalo (nemusí to být nic hrozného). Má z toho pocit viny, neboť ví, že dobré matky se ze svého mateřství plně těší. Pocitů viny se zbaví tak, že zlobu potlačí a nakonec vyjádří v podobě pro matku přijatelnější - v hyper-protektivě. Ta může být - a často bývá - jakýmsi tréninkem, předstupněm pro vypěstování Syndromu Zavrženého Rodiče.

Trnka studoval soubor 200 dětí (150 hospitalizovaných a 50 ambulantních) z rozvedených rodin s poruchami adaptovanosti. Z tabulky je patrný výrazně škodlivý vliv nezdravě nadměrné péče!

- správný, normální citový vztah matky k dítěti (11,9 %)
- matka svěřila dítě příbuzným, otci nebo i cizím lidem (25 %)
- chladný vztah matky k dítěti (25 %)
- citové projevy matky k dítěti velmi nevyrovnané, střídavé (28 %)
- nezdravě nadměrná péče matky o dítě (45,4 %)

2. Narcistické zneužití dítěte

Narcistické zneužití dítěte rodičem je popsáno ve stejnojmenné subkapitole studie W. Andritzského, citujeme: „Jak jsem se již zmínil, pocit „vnitřního prázdna“ je typický pro hraniční osobnosti. Tyto pocity jsou kompenzovány stále přítomným puzením po uznání a po narcistické „výživě“ či uspokojování. To je důvod, proč takový rodič lpí na dítěti silou osoby, která se topí.

Heyne popsal vzorce chování a sebeprožívání takto: „Narcistické vztahy jsou charakterizovány svou symbiotickou povahou a exploatativností. Dítě je, obrazně řečeno, „věcí“ vytvořenou matkou, jejím prodloužením sebe sama, dítě je něčím, čím může vládnout. Není schopna vnímat dítě jako samostatnou osobu, uznávat jeho individualitu. Místo toho připisuje dítěti narcistické významy, které se vztahují k ní. Dítě si idealizuje a projikuje do něj charakteristiky a manýry vycházející pouze z jejího očekávání, které by dítě mělo naplnit.

V takovém vztahu je „povinností“ dítěte vyspravit matkou prožívaný nedostatek v její osobnosti a perfektně naplnit toto matčino prázdno. Dítě zakouší pozornost matky jen tehdy, naplňuje-li takové její očekávání. Dítě je odrazováno od snah dosáhnout větší autonomie, je také trestáno a zatěžováno pocity viny, které mu matka předává. Dítě může mít povoleno činit určité kroky, ovšem jen do té míry, dokud je lze využít způsobem uspokojujícím matčiny narcistické potřeby. Jakýkoli odklon od matčiných očekávání je matkou vnímán jako zraňující či agresivní počín, projev zrady.

Interní, stejně jako i externí separaci dítěte od takové matky je nutno odvrátit, nechť je cena jakákoliv. Takový je matčin postoj. Rozvíjí se tedy bitva o kontrolu - nejen dětského chování, ale také o cítění a myšlení dítěte. Matka je přesvědčena, že ona zná dítě lépe, než dítě zná sebe. Myslí si, že ví mnohem lépe než dítě, co si vlastně dítě ve skutečnosti myslí, co cítí, co chce a co dělá.

Doplňek překladatele: Dítě je tak „svedeno“ do pozice matčina spojence, přejímá matčina očekávání, a tak narůstá dětská grandiozita, která je později v dospělosti vážnou překážkou v partnerských vztazích.

Závěr - širší pohled do budoucna

Popsali jsme **tři jevy škodlivé pro normální, zdravý vývoj dítěte** k emocionální a osobnostní dospělosti, a to:

- ❖ Postupné vytěsňování otce ze života dětí matkou - může jít o předrozvodové aktivity nebo o začátek vytváření syndromu zavržení rodiče nebo jen projevy excesivního sobectví;
- ❖ Aktivity hyper-protektivní matky
- ❖ Narcistické zneužití dítěte.

K vytěsňování otce ze života dětí dochází ve všech třech „výchovných“ strategiích.

Další společní jmenovatelé jsou

- ✚ úzký patologický vztah k dítěti spojený s postojem jeho průběžného „vlastnictví“;
- ✚ nepovolení dítěti, aby citově a osobnostně dospělo;
- ✚ dítě se stává hlavní životní náplní pro matku bez ohledu na jeho dávnou fyzickou dospělost;
- ✚ nekritičnost matky k doporučení odborných míst, jejich ignorování.

Dětem vyrostlým v prostředí, které zůstane po vytěsněném otci, něco podstatného chybí. Odborně můžeme říci, že takové děti budou pozadu ve svém citovém, osobnostním i morálním vývoji. Budou tím výrazněji poznamenané, jejich budoucí život je více komplikován, souhrnně lze říci, že nedozrávají v dospělé osobnosti. Připomeneme zde v největší možné stručnosti, proč považujeme rozlišení dospělé a nezralé osobnosti za velmi důležité:

„Je přece rozdíl, máme-li před sebou člověka zralého, uvážlivého, s respektem k právům druhých, kooperujícího, hledajícího, jak nejlépe problém vyřešit - nebo člověka zatíženého traumaty z dětství, která ještě neodreagoval, z nichž ještě nevyrostl. Jednání takového člověka vůči nám bude nejspíše nepřiměřené, např. podezřivé nebo poznamenané těžkou nejistotou ve všech základních věcech. Při pozornějším pohledu vidíme, že nezralí lidé mají dost výrazné tendence k egoismu, k pocitům křivdy, závidění, nedostatku sebekritičnosti atd.“

Rodina je základní buňkou společnosti. Z takové buňky může být jeden její důležitý formativní a ochraňující člen vytěšňován a nakonec vytěsněn. Z rodinného prostoru triangulárního se stává podstatně chudší vztah jen dvou osob, matky a dítěte. Aktér vytěšňování projevuje vysokou míru sobectví a pravidelně se neobejde bez lží, manipulací, citového vydírání, korupce. To vše za podpory mnohých opatrovnických soudů a spolupracujících odborů sociálně-právní ochrany mládeže, většiny médií, mnohých politiků a za lhostejnosti (či pštroší politiky) akademických míst.

Jak budou tyto děti připraveny na případné vlastní manželství a na výchovu svých dětí?

Na závěr ještě dva postřehy:

Negativní dopady popsaných jevů postihují nejdříve otce, dojde však i na zmanipulované děti, které na emocionálně nezralou matku doplácí jiným způsobem (podstatným ochuzením v mnoha životních sférách, tedy výrazným snížením kvality života). Ještě jinými způsoby může na své jednání doplatit taková matka; děti jí to v dospělosti mohou „vrátit“ (výčitky, odcizení), nebo také jejich život bude spíše neúspěšný.

Pamela Stuart-Mills Hoch, Robert Hoch : Úspěšná reintegrace vztahů u těžce odcizených dětí a jejich rodičů

Přednáška přednesená Pamelou Stuart-Mills Hochovou a Robertem Hochem na mezinárodní konferenci The Parental Alienation Syndrome, Frankfurt / Main 18. - 19. 10. 2002

(http://cspas.ca/speaker_profiles.shtml)

Rachel, nadace pro rodinnou reintegraci¹ poskytuje reintegrační programy a služby pro děti a rodiny, jejichž vzájemné vztahy byly zpřetrhány nebo poškozeny únosem nebo odcizením, resp. zavržením. Nadace vypracovala a s úspěchem zavedla čtyřstupňový reintegrační program nazvaný Mosty. Spoluzakladatelé nadace manželé Hochovi ukazují, že i těžký stupeň syndromu zavrženého rodiče lze zvládnout a že láskyplné vztahy mezi rodičem a dítětem lze obnovit.

Robert Hoch, ředitel:

Nadaci Rachel Foundation jsme s manželkou založili v srpnu 2000 jako odpověď na naléhavou potřebu strukturovaných programů, které by navraceným, dříve uneseným a odcizeným dětem a jejich opuštěným a zavrženým rodičům pomohly znovu vybudovat láskyplné vztahy, které byly buď těžce poznamenány, nebo zcela zpřetrhány.

Program je praktický, jednoduchý, orientovaný na cíl a strukturovaný. To nejdůležitější na něm je, že jsme prokázali, že funguje. Ukázali jsme, že je možné znovu obnovit vazby mezi dítětem a rodičem, které byly poškozeny nebo zpřetrhány buď únosem, odcizením nebo obojím. Doložili jsme, že tento proces má určité obecné požadavky: vyžaduje týmovou práci, která zahrnuje soudy, sociální péči, odborníky z oblasti duševního zdraví a státní zastupitelství. Identifikovali jsme dovednosti potřebné k výcviku specializovaných reintegračních pracovníků a těšíme se na vypracování tréninkových programů.

Pamela Stuart-Mills Hochová, ředitelka programu

Podívejme se na okolnosti, které vedly k tomu, že jsem zde. V r. 1989 mi můj bývalý manžel v rámci našeho rozvodu silně odcizil moje čtyři děti. Měla jsem to štěstí, že jsem se setkala s psychologem, který mě seznámil s knihou dr. Gardnera. Pravda byla zcela zřejmá: syndrom zavrženého rodiče (dále jen SZR, pozn. překl.) skutečně existoval. Prožívala jsem ho naplno. Mohla jsem vidět jeho hrůzu v tvářích mých dětí, připomínajících tváře robotů, a v jejich prázdných očích. Mátlo mě, že někdo jiný mohl říkat něco jiného, neboť mé děti byly živým modelem toho, co dr. Gardner popsal jako těžce odcizené děti.

Thomas Merton napsal: „O odcizení v psychologickém smyslu se jedná, když centrum identity je zakoušeno nikoli v sobě, ale v někom jiném.“ Z prací Bruna Bettelheima, Franze Redla, Davida Winemana a Augusta Aichhorna jsem získala cennou lekci, že „Jen láska nestačí“ a že budu potřebovat mnohem více vnitřních i vnějších zdrojů, než jsem kdy považovala za možné, abych získala lásku svých dětí zpět.

Hans Christian Andersen píše: „Kdysi dávno d'ábel vymyslel a vyrobil magické zrcadlo, které mělo zvláštní moc. Dovedlo přeměnit vše, co bylo dobré a krásné, tak, že to vypadalo ošklivě, a současně vše, co bylo zlé a ošklivé, na žádoucí a atraktivní. Když se lidem dostal do srdce i malý střípek tohoto zrcadla, pak to bylo vskutku hrozné, neboť jejich srdce byla jako kousky ledu.“ Kayovo odcizení je vykresleno s takovou přesností, že to až mrazí. Andersen však překrásně popisuje vykupující sílu lásky. Po neustávajícím hledání je to nakonec Gerdino milující srdce, její recitace veršů z jejich raného dětství a jsou to nakonec její slzy, které roztaví led Kayova srdce a umožní mu vykoupení a cestu k autentické svobodě.

Guroyan píše: „Děti se rodí se silně působící potřebou rozlišovat správné od chybného, pravdu od lži. Je to vlastně milost, dar, se kterým se rodí. Děti velmi profitují z příkladu dospělých, kteří mluví pravdu a jejichž jednání je řízeno silou morálky.“

Pro naši společnost je stále obtížnější vyhovět dětským morálním potřebám. Chceme totiž vychovat tolerantní děti. Černé a bílé názory jsou považovány za fanatické. Avšak při hledání rovnováhy riskujeme, že se vzdáme naší rodičovské autority. Když své děti přestaneme vést, mentorovat a láskyplně ukáznovat, pak – podle slov C. S. Lewise – „necháváme dětskou morální představitelství hladovět a nahrazujeme ji utilitární racionalitou“.

Když ale dovolíme, aby se vyvinul těžký stupeň SZR, produkujeme malé myslitele v černobílých kategoriích stejně jistě jako i teroristy, které vidíme denně na našich obrazovkách. Právo a odpovědnost každého rodiče vést, milovat a mentorovat své děti jsou podkopány nebo dokonce úplně zlikvidovány nikoli teroristy zvnějšku, ale mnohem zrádnějším terorismem soudního a právního ochromení a – psychologickým a terapeutickým double-speakem. První věc, kterou můžete říct a říkat ji pokaždé je:

„Miluji vás navěky, miluji vás navždy, pokud budu žít, budu vás milovat.“

Vrátím se ke svému příběhu: Budu referovat pouze o těžkých případech SZR, jež provází nějaká forma psychopatie u programujícího rodiče a kde je současně zavržený rodič dobrým a milujícím rodičem, který neudělal prakticky nic, čím by si zasloužil nenávist a odmítání od svých dětí. Soud nakonec vyhověl mé žádosti a v roce 1991 nařídil, aby se ke mně dvě mladší děti vrátily. Dvě starší děti byly zpracovány a odcizeny tak, že jim již nebylo pomoci a byly ponechány jejich otci. Když jsem dvě mladší děti „převzala“, jejich chování bylo téměř nezvladatelné. Ztratila jsem poslední stopy rodičovské autority. Výchovné metody a dovednosti, které jsem svého času užívala jako normální milující matka, byly nyní k ničemu.

Jedním z klíčových poznatků, který zde chci zdůraznit, je, že terapie v tradičním smyslu pro děti těžce postižené SZR prostě nefunguje. Byl to můj rodičovský instinkt, mé učitelské vzdělání a trénink, pomoc dvou velmi praktických sociálních pracovníků a neúnavný advokát, co přispělo k tomu, že jsme do procesu reintegrace vykročili správným směrem.

Chtěla bych upozornit na to, že během soudního sporu soud vyzkoušel všechna tradiční řešení – individuální terapii, skupinovou rodinnou terapii, psychiatrickou péči, umístění v dětských domovech, oddělení sourozenců. Vše z uvedených postupů se minulo účinkem. Nakonec soud použil zákonná opatření nutná ke změně a vyňal děti z vlivu programujícího rodiče, v tomto případě otce, úplně.

Jaké řešení má k dispozici Nadace Rachel?

Přiznám se, že to není nic převratného: jde o úklid, nákup potravin, hraní her, návštěvu kina, hry v parku, čtení příběhů, pečení bábovek, kombinování náplně pro pizzu, malování a sochání, pozorování rybek v akváriu, koupi kotěte, dlouhé procházky v přírodě se psem. To jsou jednoduché každodenní činnosti, jejichž prostřednictvím se mi podařilo obnovit v mých dětech lásku. Tyto praktické činnosti se ukázaly být správným lékem, proti vše zachvacujícímu viru, zvanému SZR. Od začátku až do konce procesu jsme

nikdy nebyli v terapeutově ordinaci, ale měli jsme odtud možnost pomoci. Vždy jsem pevně věřila v sílu informací a v dětskou žízeň po praktických informacích a náš důraz nebyl a není na „Jak se dnes cítíš?“, ale na „Co dnes budeme (ještě) dělat?“

Praktické příklady

Na začátku pobytu děti vůbec nechtěly jíst. Když děti protestovaly, pokrčila jsem rameny a řekla: „No tak dobrá, hlad teď nemáte, takže košík s pečivem bude na této polici a mléko v lednici. Můžete si vzít později, až ti ostatní své jídlo dokončí!“ Samozřejmě, že se děti přikradly, když si myslely, že se nikdo nedívá, a jídlo si vzaly. Ano, několik dní se živily jen pečivem a mlékem – ale docela dobře to přežily!

Musela jsem redefinovat mnohé z mých instinktivních rodičovských / mateřských reakcí. Když u dětí rodičovskou autoritu ztratíte, zápisník pravidel vyletí oknem ven. Velmi důležité, snad nejpodstatnější je porozumět, pochopit, že nemůžete čekat, aby se tyto děti chovaly normálně jako ostatní děti. Ztratily totiž všechen normální smysl pro disciplínu a autoritu, přinejmenším pokud se to týká nenáviděného rodiče a všeho, co s tím souvisí.

Katarze

Asi týden od zahájení reintegračního procesu jsem šla poprvé nahoru do ložnice, kterou jsem měla sdílet se svými dětmi. Když jsem vstoupila, obě děti mě začaly bít, a to ze všech sil. Zdálo se mi to nekonečné, ale vydržela jsem to. Následky nebyly tak hrozné – pár modřin v příštích dnech. Postupně jsem cítila, jak se unavují, frekvence úderů se zpomalila. Takže děti se nakonec vyčerpaly a zalezly do svých postelí. Ještě pokračovaly s různými nadávkami, občas si odplivly a pak ztichly. Prostě usnuly.

A to byl první průlom. Od této noci se dynamika začala měnit. Tehdy jsem si ještě neuvědomila, jak to bylo důležité. Viděla jsem později mnoho takových katarzí a začala jsem chápat jejich význam. Také to, jak je důležité ponechat těmto momentům volný průběh, i když nám intuice říká opak.

Příští večer se můj syn šel koupat. Chtěl mít velkou vanu plnou vody. Samozřejmě, že potom nechtěl, abych v koupelně zůstala. Najednou „nutně“ potřeboval nové mýdlo, takže jsem mu jedno přinesla. Pak prohlásil: „Já jsem hroch“ a potopil se. Zpod vodní hladiny začaly vycházet podivné zvuky a bubliny a pak jsem si uvědomila, že pod vodou něco říká. Když se vynořil, zeptala jsem se: „Co jsi říkal?“ Nedostala jsem žádnou odpověď. Pak jsem se zeptala: „A co říkal ten hroch?“ A syn odpověděl: „Hroch má rád maminku.“ Pak se opět ponořil a několikrát opakoval: „Hroch má rád maminku.“ Během dalších večerů se to stalo hrou. Byl právě nosorožcem, když po prvé řekl: „Nosorožec tě má rád.“ Musel uplynout ještě nějaký čas, než dokázal říct „Já tě mám rád.“

Mám zde jiný názorný příklad z rodiny, kterou jsme měli v našem programu nedávno. Matka neviděla své dva unesené chlapce šest let. Chlapci měli na podlaze rozloženou hru Monopoly a hráli s jedním naším dobrovolníkem. Matka začala plakat. Malý chlapec Brian stále nebyl schopen se se svou matkou bavit přímo, proto se zeptal mě: „Pamelo, proč maminka pláče?“

Nic jsem nevysvětlovala. To nebyla má práce. Vzala jsem chlapce za ruku, dovedla jsem ho k matce a řekla: „A teď, Briane, se zeptej maminky, proč pláče.“ Ve skutečnosti ji zatím nenazýval maminkou. Procházeli jsme různými fázemi názvů od „kurvy“ přes „krysu“ a „ta“ (tedy žádné jméno) až k „mamince“. Postupná změna jmen zavrženého rodiče je pravidelnou součástí reintegračního procesu, vlastně klasikou. Brian se tedy zeptal své maminky „Proč pláčeš?“ Odpověděla mu: „Pláču, protože jsem čekala šest let, abych ti mohla poskládat prádlo.“

Brian tím byl zaražen, takže se vrátil ke hře s Monopoly. Bylo však na něm vidět, že je jako duchem nepřítomný, že se k setkání stále vrací. Za chvíli přišel znovu ke mně: „Pamelo, když vona pláče proto, že nemohla to prádlo pro mě skládat, znamená to, že mě má ráda?“

To je příklad, jak působivé jsou jednoduché, přirozené každodenní činnosti, které jsou náplní našeho programu v Nadaci Rachel.

Co bylo s mými staršími dětmi, které nebyly vráceny do mé výchovy?

V roce 1999 se má starší dcera ke mně vrátila o vlastní vůli – bylo jí tehdy 21 let. Když jsem ji objímala naposled, bylo jí jedenáct a nyní ke mně přišla zpět jako krásná dospělá cizinka. Dokončovala bakalářská studia angličtiny. Znovuvybudování našeho vztahu bylo velkou báječnou záležitostí, naplňující a dávající silný pocit požehnání, ale také vyčerpávající a vyvolávající úzkost.

Můj nejstarší syn, kterému je 26 let, je mi stále odcizen, žije se svým otcem a já jsem ho nemohla pohladit od doby, kdy mu bylo 13 let. Nikdy se nevzdám naděje, že se jednoho dne vrátí.

Nyní některé zkušenosti z praxe

Chci se s vámi v krátkém vymezeném čase podělit o poznatky, které jsem nabyla za více let své práce. Považuji je za zvláště důležité.

1) Mladší děti plnily funkci určitého mostu k dětem starším.

2) děti, které trpí odcizením těžkého stupně, se mohou emočně uzavřít, uzamknout, když budou vědět, že nakonec se stejně vrátí k programujícímu rodiči. Pokud dětem nebude řečeno, rozhodně, jasně a jednoznačně a zvláště osobou v autoritativním postavení, že se vracet nebudou, že zahájený proces je nezvratný a že tedy budou muset mít vztah s „nenáviděným“ rodičem, pak se děti prostě „uzavřou“ a budou pokračovat v dosavadních postojích. Jestliže tedy soud nařídí, že děti stráví letní měsíce se zavrženým rodičem, a řekne přitom, že v září se děti vrátí k programujícímu rodiči, může pak proběhnout celé léto a z reintegrace nebude vůbec nic. Je-li však dětem řečeno, že jde o nový začátek, že proces záleží na jejich chování a spoluúčasti na vybudování jejich vztahu se zavrženým rodičem, pak je zde značná šance na úspěch.

3) vyjádřím se nyní k „dopisu na rozloučenou“: Má starší dcera mi řekla: „Mami, kdybys mně napsala takový dopis, nikdy bych nesebrala odvahu zvednout telefon a zavolat ti. Tvé stálé a neměnné poselství bylo, že mě máš ráda bez dalších podmínek. Vždy jsem v hloubi svého srdce věděla, že mne vezmeš zpět, ať dělám, co dělám. Bez ohledu na to, co bys vlastně v takovém dopise řekla, pocítovala bych, že se ke mně navždy obracíš zády.“

Koncepce „dopisu na rozloučenou“ je totiž vynález nás dospělých pro naše pohodlí, pro ty, kteří preferujeme urovnaná zakončení. Avšak bez ohledu na to, co si my dospělí můžeme myslet o svých slovech v dopisu na rozloučenou, bez ohledu na to, kolik námitek do něj vložíme, dítě nahlíží na dopis jako na další důkaz, že jsme je opustili, tedy právě to, co mu je stále tvrdí programující rodič. Dítěti tak zavíráme dveře k sobě, bez ohledu na to, jak se snažíme přesvědčit sami sebe o opaku. Naléhavě vás žádám, abyste znovu zvážili tuto drastickou volbu, která je z hlediska dítěte dlouhodobá. Nedělejte to!

To však neznamená, že je zavržený rodič ochráněn před truchlením z bolestné ztráty, které čelí. Výsledkem mého truchlení bylo, že když se ke mně dcera vrátila, má psychika se už rozloučila s

jedenáctiletou dívkou, kterou jsem znala dříve. Vůbec jsem se proto neobávala naprosté cizinky, kterou se stala, a byla jsem připravena začít znovu, bez roztrpčení ze ztráty minulosti, která pro nás byla nenávratně promarněná. Stačilo mi těšit se z toho, čím a kým se stala, i z toho, co nás jako matku a dceru čeká do budoucna.

4) Ještě jedna zkušenost: nesetkala jsem se s žádným důkazem, že silně programující rodič se někdy změní. Muži a ženy v této profilové kategorii se zásadně nemění. Nenávist k druhému rodiči zůstává neoslabena o 12, 15 i 20 let později, někdy se ještě více upevní. Očekávat, že se tito lidé změní, je vysoce nerealistické. Změna bývá opravdu vzácná.

5) Moje mladší děti neměly žádný styk s jejich programujícím otcem po dobu deseti let. Přesto neexistuje důvod říci: „Aha, děti byly prostě odcizeny na opačnou stranu.“ Není tomu tak. Vždy jsem zahrnovala jeho osobu a tradice jeho rodiny do našich životů. Řekla jsem jim všechny příběhy, které jsem si pamatovala o poměrech, z nich vzešel jejich otec a jeho rodina. Když se k nám vrátila starší dcera, mladší dcery toho o otci alespoň v některých důležitých směrech věděly dokonce víc, než ona, která přišla od něj! Učila jsem děti o otcově náboženství a zahrnula jsem sváteční dny jeho náboženství do našeho domácího kalendáře.

Takže i když děti svého otce neviděly téměř deset let, nelze říci, že vše, co s ním souviselo, bylo „odříznuto“ drastickým způsobem, o němž se zmiňují někteří odborníci. Moje dvě mladší děti, jimž je nyní 19 a 20 let, samy od sebe otce vyhledaly a znovu si s ním vybudovaly vztahy podle svých představ.

I přes všechny své zážitky nemám nejmenší pochybnost, že děti potřebují oba rodiče a chtějí je milovat. Jen ve velmi řídkých případech – těch nejzhoršujících – toho nelze dosáhnout ani při dlouhodobé snaze. Klíčovou podmínkou úspěchu je, že dítě musí být vnitřně dosti silné, s integrovanou osobností, která by překonala negativismus rodiče programátora a mířila dále či výš.

Na závěr

Thomas Merton měl pravdu, když definoval, že odcizení je, když „těžiště identity je prožíváno ne uvnitř sebe sama, nýbrž v někom jiném“. Děti se SZR jsou nuceny podřídit se cizí autoritě a obětovat svou integritu myšlení ve věku, kdy ještě nejsou úplně nezpůsobivé vyvinout a udržet smysl pro objektivní pravdu a oddělené, separované já.

Pokud překonáváme SZR a vyvíjíme u našich dětí autentickou identitu, pak to znamená, že žijeme pro pravdu a plníme naše povinnosti jako lidské bytosti. Láska, tolerance, ochota odpustit a ochota přijmout (tedy neodmítat) jsou dary, který každý z nás může dát dětem, které milujeme. Když nás život zaplete do sítě psychologických a sociálních problémů spojených se SZR, nezapomeňme nikdy na podstatné priority, proč tu vlastně jsme: máme posilovat a chránit morální přediva našich dětí a naší společnosti ve velkém. Naše role dobrých a milujících rodičů není ve vypěstování psychologické hradby nenávisti a odmítání kolem našich dětí, ale měli bychom se stát větrem pod jejich křídly. „Cti otce svého a matku svou, aby se ti dobře vedlo na tomto světě.“

Bob Hoch pokračuje:

Odpovíme teď na vaši otázku, kdo se vlastně může účastnit našeho programu. Protože nedostáváme žádné dotace, účastníci musí platit všechny výlohy, pokud ovšem nejsou hrazeny ústředními úřady státu, např. při naplňování Haagské konvence v případech únosu.

Často zjišťujeme, že nějaká forma společné či střídavé výchovy, určená soudem, již existuje. Někdy se stává, že soud nařídí, aby dítě dostalo příležitost obnovit své vztahy se zavrženým rodičem. Taková soudní rozhodnutí jsou pro zahájení naší činnosti dostatečná.

Vypracovali jsme čtyřstupňový program a průběžně jsme jej ještě vylepšovali. Máme s ním povzbudivé úspěchy. Budujeme nyní tým našich trvalých spolupracovníků jak v USA, tak mezinárodně. Budeme trvale pracovat na způsobech řešení SZR, tohoto zhoubného společenského jevu.

Literatura

Gardner, R. A. (1987): The Parental Alienation Syndrome and the Differentiation Between False and Genuine Sex Abuse. Cresskill, NJ; Creative Therapeutics Inc.

Merton, Th. (1965): Contemplation in a World of Action. Garden City NY, Image Books, Doubleday & Company Inc.

Sargent, W. (1957): Battle for the Mind, London, Pan Books Ltd.

Sargent, W. (1973): The Mind Possessed: From Ecstasy to Exorcism. London England, Pan Books Ltd.

Bettelheim, B. (1950): Love is not Enough, New York, NY, The Free Press

Redl, F. Wineman. D. (1951): Children Who Hate: The Disorganization and Breakdown of Behavior Controls. New York, NY. The Free Press.

Aichhorn, A. (1935): Wayward Youth, New York, NY, The Viking Press Inc.

Kennely, B. (1991): Medea (Euripides, 480–408 B.C.). The edition referenced is Medea, Newcastle upon Tyre, UK, Bloodaxe Books Ltd.

Kingsland, H. W. (1984): The Snow Queen, Hans Andersen's Fairy Tales: A Selection. New York NY, Oxford University Press, p. 229.

Guroian, V. (1998): Tending the Heart of Virtue: How Classic Stories Awaken a Child's Moral Imagination. New York, NY, Oxford University Press.

Lewis, C. S. (1947): The Abolition of Man, New York, NY, Collier Books.

Munsch, R. (1985): I Love You Forever. Montreal, Paperback (Reference unavailable).

Clawar, S. S. Rivlin, B. V. (1991): Children Held Hostage: Dealing with Programmed & Brainwashed Children, Chicago IL, American Bar Association.

Gardner, R. A. (2001): Differential Diagnosis of the Three Types of Parental Alienation Syndrome (PAS), Therapeutic Interventions with Children with Parental Alienation Syndrome, Cresskill, NJ. Creative Therapeutics, Inc. See Conference Handbook Table One.

Wakenshaw, M. (2001): This Child of Mine: A Therapist's Journey, Richmond, VA, Harbinger Press.

Campbell, T. W. (1994): Beware the Talking Cure: Psychotherapy may be hazardous for your health. Boca Raton, FL, Upton Books, Social Issues Resources Series Inc.

Hare, R. D. (1993): Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us. New York, NY, Guilford Press.

Jan Piet de Man: Zájem dítěte v rozvodové praxi

Jan Piet de Man (Evropský ústav pro zájmy dítěte, diplomovaný dětský a rodinný psycholog, akreditovaný rozvodový a rodinný mediátor)

Zájem dítěte

Společné opatrovnictví, střídavá výchova: ano nebo ne? Správnou odpověď na tuto otázku je třeba hledat v kritériu ZÁJMU DÍTĚTE. 1/ Toto kritérium je skutečně a po právu ve všech mezinárodních a „západních“ zákonech základním kritériem pro každé soudní rozhodnutí - a v mnoha zákonících také pro rozhodnutí rodičovská.

Co skutečně prospívá a je tedy v zájmu dětí z rozvedených rodin? Jaké jsou objektivní faktory při odluce rodičů, které jsou pro dítě prospěšné? A naopak, jaké jsou pro něj škodlivé?

Jaké jsou výsledky empirických vědeckých studií? Jaké poznatky nám tyto studie přinesly, když se zabývají zájmy a blahem dětí?

Obvyklá, výlučná péče

Poznatek, který převládá většina studií stále znovu a znovu potvrzuje jako nejdůležitější faktor pozitivního vývoje dítěte, je „*nízká úroveň rodičovských konfliktů před rozchodem a po něm*“ ²¹ nebo-li „*konfliktnost rodičovských vztahů po rozchodu je jednoznačný rizikový faktor pro psychický vývoj dětí.*“

Jaké závěry bychom měli tedy udělat z této vždy znovu potvrzované zkušenosti?

Rodiče je třeba motivovat k tomu, aby svou rodičovskou funkci vykonávali pokud možno nekonfliktně, aby se mezi sebou dohodli, nakolik je to jen možné.

Zákonodárce by měl podle svých možností zabraňovat vzniku sporů mezi rodiči, minimálně je však nepodněcovat. Základním principem by mělo být: lidé se nepřou o to, na čem se společně dohodli. To znamená, že by se mělo zásadně akceptovat „společné opatrovnictví“, tedy v právním smyslu společná rodičovská zodpovědnost. Tak jak je i v novém belgickém zákonu o výkonu společné rodičovské zodpovědnosti ustanoveno, obecným základním pravidlem před rozchodem i po něm sezdáných i nesezdáných párů je společné rozhodovací právo.

Pro praxi to znamená **snahu o minimalizaci rodičovských sporů**. Všechny orgány státního dohledu by měly rodičům ve všech směrech pomáhat v tom, aby se vyhnuli sporům (např. pomocí katarzní ventilace negativních pocitů, např. mluvení k symbolické židli, údery do polštáře, roztržení telefonního seznamu...) a raději se dohodli.

Velice dobrou metodou je na tomto místě **rozvodová mediace**. Když toho sami nejsou schopní, měli by poradci a sociální pracovníci zprostředkovat kontakt ke kompetentním terapeutům nebo mediátorům.

Jiné – nouzové řešení

Co se ale má stát, když akceptujeme platnost společného rodičovského práva na rozhodování ohledně dětí a když se rodiče o nějakém aspektu nestačí nebo nedokážou dohodnout?

Belgický občanský zákoník, a podobně všechny zákoníky evropských zemí, předepisují v tomto případě, že se rodiče mají obrátit na soud.

Všeobecně : rovnováha v rozhodovacím právu otce a matky

Když je dítě svěřeno do výlučné péče jednoho rodiče, dostává tento rodič celé rozhodovací právo, které tedy může lehce zneužívat; např. aby poškodil druhého rodiče (odepřít mu nebo mu znemožnit kontakt s dítětem), nebo ho dostal pod tlak (např. (ne)platit výživné). Aby se zamezilo zneužívání této absolutní moci, které je škodlivé pro vztahy mezi rodiči a dětmi a je tedy i zhoubné pro děti, mohou se různé prvky rodičovské zodpovědnosti rozložit rovnoměrně mezi oba rodiče. Dosáhnout této rovnováhy je nejsnazší, když mají rodiče děti dvě: v tomto případě, jestliže se rodiče v něčem neshodnou, má u syna rozhodující slovo otec, u dcery matka.

Přichází v úvahu i např. následující řešení: nedojdou-li rodiče ke společnému řešení, mohla by mít matka rozhodující slovo do devátého roku věku dítěte, otec pak návazně od devátého roku; matka by mohla mít rozhodovací právo ohledně osoby dítěte, otec ohledně správy věcných hodnot a prosazování práv dítěte.

Shrňme si na tomto místě první závěry, týkající se společné péče:

ANO společné rodičovské zodpovědnosti ve věcech výchovy (jako automatický - tj. bez žádosti - všeobecně platný princip jak pro sezdané, tak nesezdané, jak společně, tak odděleně žijící rodiče; tak jak to definuje nový belgický zákon o rodině) .

ALE s „jiným - nouzovým řešením“, které je v zákoně od samého počátku stanovené (nebo ho stanoví soudce, rodiče při mediaci, notář) .

Tak by vypadalo nejlepší uspořádání prvního opatrovnického hlediska - rodičovské zodpovědnosti. Toto hledisko je důležité především pro vztah rodičů mezi sebou. Přímo pro děti je ale mnohem důležitější druhé opatrovnické hledisko: kdy jsou u své milované maminky a kdy u svého - neméně milovaného! - tatínka.

Pobyt dítěte

„Když se opatrovnický spor systémem případ-od-případu (case-by-case) ještě vyhrotí, netrpí dítě jen konfliktem obou rodičů, ale riskujeme i to, že bude vtaženo přímo do konfliktu před soudem. Jeho role v procesu může mít pro dítě těžké následky a může také poškodit jeho vztahy k jednomu nebo k oběma rodičům. (...)“

Jak nesnadné je najít nejlepší řešení v zájmu a pro blaho dítěte, popisuje vrchní soudce Hood (...): *„Tento princip [v zájmu a pro blaho dítěte] je snadné nadefinovat, ale jeho použití v jednotlivých případech staví soudce před největší obtíže. (...) Sám si dokáže představit, že dva stejně schopní a pečliví soudci mohou dojít na základě shodných skutečností ke zcela rozdílným rozhodnutím. (...) Je to nenormální a stresující doba pro rodiče i děti a chování dětí a rodičů k sobě navzájem může mít jen malou podobnost s tím, jaké bylo v minulosti a jaké bude v budoucnosti.“* 7 / 8

Spor o dítě

Co se v praxi stane, když oba rodiče požádají o svěření dítěte do své péče? Často je potom přizván znalec, který má určit, který rodič je „schopnější“. Co nám říkají v tomto ohledu praktické zkušenosti?

„Nenašli jsme žádný důkaz pro existenci ‚psychologického rodiče‘, se kterým by dítě mělo silnější vazbu než se zbytkem rodinného okolí. Vztahy s matkou a otcem, prarodiči a ostatními příslušníky rodiny tvoří citový vesmír, který vytváří obzvláště v raných letech vzor pro pozdější vztahy dítěte. (...) Uvedené vědecké studie dokládají, jak škodlivé je pro dítě odloučení od jeho psychologických rodičů. Dítě potřebuje oba rodiče“ 1/

„Když se rodiče nedokážou shodnout na úpravě pobytu (...), měla by se upřednostnit rovnoměrná střídavá výchova. (...) Navrhované upřednostnění střídavé výchovy se dá obejít tím, že bude jasně a jednoznačně prokázáno, že pro dítě by byl lepší jiný model úpravy pobytu.“ 2/

1.1.3. Střídavá výchova nebo výchova výlučně jedním rodičem?

Co nás učí zkušenosti v případech, kdy jeden z rodičů navrhuje výchovu střídavou, druhý z rodičů ale požaduje dítě svěřit do své výlučné péče? Jakému způsobu úpravy pobytu dítěte dát pak přednost? Je střídavý pobyt a střídavá péče skutečně lepší pro dítě než tradiční systém, kdy má dítě v péči jeden z rodičů a druhý rodič má právo na kontakt?

Odpovědi na tyto otázky opět nalezneme v hodnocení zkušeností odborníky v rámci vědeckých výzkumů:

1.2. Pravidelné kontakty dítěte k rodiči, který ho nemá v péči

„Pravidelné kontakty dítěte k rodiči, který ho nemá v péči.“ 111 „Jednoznačným rizikovým faktorem pro psychický vývoj dětí je konfliktnost vztahů mezi rodiči po jejich rozchodu.

1.2.1. Jak prožívá dítě tento vztah, tyto návštěvy u rodiče (většinou otce), který ho nemá v péči v obvyklém případě, kdy dítě bydlí výlučně u druhého rodiče (většinou u matky)?

„Během našich prvních rozhovorů vyjadřovaly děti s překvapivou a dojemnou intenzitou své přání mít více kontaktů se svým otcem. (...) Na nedostatečné návštěvy si stěžovaly nejen děti, které svého nepřítomného rodiče viděly málokdy, ale také ty, které měly návštěv relativně mnoho. Vedle přání, aby se rodiče dali zase dohromady, byla nejintenzivnější otázka, se kterou děti přicházely do poradny, otázka

^{1/} Committee on the Family of the Group for the Advancement of Psychiatry: *New Trends in Child Custody Determinations*. Group for the Advancement of Psychiatry; v. 10, no. 106. Harcourt Brace Jovanovich, USA, 1980; p. 80.

/ Robert F. Cochran: "Reconciling the Primary Caretaker Preference, the Joint Custody Preference, and the Case-by-Case Rule." in: Jay Folberg (ed.): *Joint Custody & Shared Parenting*. New York & London, The Guilford Press, 1991, p. 229 & 232, note 82.

^{11/} Kurdek, L.A.: "An Integrative Perspective on Children's Divorce Adjustment." *American Psychologist* 36 (1981), 856-866.

- citace z: W.E. Fthenakis e.a.: *Ehescheidung; Konsequenzen für Eltern und Kinder*. München-Wien-Baltimore: Urban & Schwarzenberg, 1982, p. 161

- na základě:

- Hess & Camara: "Post-Divorce Family Relationships as Mediating Factors in the Consequences of Divorce for Children." *Journal of Social Issues* 35 (1979), 79-96;

- Hetherington, Cox & Cox: "Divorced Fathers." *Family Coordinator* 25 (1976), 417-428;

- Hetherington, Cox & Cox: *The Aftermath of Divorce*.

In: Stevens, J., Jr., & Mathews, M. (Eds.): *Mother-Child, Father-Child Relationships*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children 1978, 149-176.

- Jacobsen: "The Impact of Marital Separation/Divorce on Children: I. Parent-Child Separation and Child Adjustment." *Journal of Divorce* 2 (1978), 341-360;

- Rosen: "Some Crucial Issues Concerning Children of Divorce." *Journal of Divorce* 3 (1979), 19-25;

- Wallerstein & Kelly: *Surviving the Breakup: How Children and Parents Cope with Divorce*. New York: Basic Books 1980;

- Wallerstein & Kelly: "Effects of Divorce on the Visiting Father-Child Relationship." *American Journal of Orthopsychiatry* 137 (1980), 1534-1539

^{12/} Napp-Peters, A. (1988). *Scheidungsfamilie - Interaktionsmuster und kindliche Entwicklung*. Schriftenreihe des Deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge, Frankfurt

častějších návštěv. (...) Tato intenzivní touha po větším kontaktu zůstávala v dětech v nezmenšené intenzitě po dobu mnoha let a ještě dlouho poté, kdy už akceptovaly rozchod rodičů jako nezměnitelnou životní skutečnost." 14/

1.2.2. „Doba, kterou stráví děti s rodiči, které je nemají v péči, v přímém a nerušeném kontaktu, má značný vliv na to, jak se děti přizpůsobí na skutečnost rozchodu." 15/ „Kvalita vztahu s otcem je důležitá, je ale více dána délkou návštěv a méně jejich četností." 161

Mnohé studie prováděné u dětí, které byly nuceny žít v tradičním uspořádání s výlučnou péčí a s návštěvami u druhého rodiče tedy potvrzují, že dlouhotrvající a pravidelné kontakty s „nepřítomným" rodičem dělají dětem dobře. Podmínka dlouhotrvajících kontaktů je jistě úplně splněná u rovnoměrného rozdělení času mezi otce a matku, jak ho navrhuje prof. Cochran (viz závěr § 1.1.2.).

Rovnoměrně se střídající ubytování

Během rozhovorů s mládeží na závěr Freiburské evropské konference „ Dítě má právo na oba rodiče " vyjadřovaly se tyto „děti", když se objevilo téma „společné péče", spontánně nejen ke společnému rozhodovacímu právu obou rodičů, ale také k rovnoměrnému střídání každodenní péče a zaopatřování, kdy dítě tráví u každého z rodičů přibližně stejně dlouhý čas. V Evropě je nejběžnější taková úprava střídavé výchovy, kdy dítě netráví každých 14 dnů u druhého rodiče jeden víkend, ale je týden u své matky a týden u svého otce.

KONTROVERZE

„Jak je známo, je otázka rovnoměrné střídavé výchovy velmi sporná, a to vedlo k velmi rozdílnému chování a způsobu jednání. (...) Při zaujímání postoje vůči tomuto problému musíme reflektovat stále stoupající počet vědeckých studií, které se tímto tématem zabývají.

Vědci dlouho věřili, že stabilita vztahu mezi dítětem a jedním rodičem - všeobecně matkou - je dostačující k tomu, aby vývoj dítěte probíhal normálně. Tento názor byl v posledních letech vyvrácen výzkumy v oboru dětské psychologie. Tyto výzkumy skutečně prokázaly, že mezi dítětem a jeho oběma rodiči se vyvíjejí různé a kvalitativně odlišné vztahy, takže potřebuje jak svou matku, tak svého otce, aby se mohlo plně rozvinout." 17/

OBJEKTIVNÍ FAKTA

Převážná většina výzkumů u dětí, žijících tradičně, tedy výlučně u jednoho rodiče, dochází k závěru, že „Rozvodové děti mají skutečně významné adaptační problémy. (...) Naproti tomu několik studií (v roce 1988) o společné výchově rodiči zjišťuje problémy jen minimální. Steinman 188 zjistil to, že děti v těchto situacích netrpí konflikty věrnosti, které očekávali Goldstein, Freud a Solnit 199; ale že u malého počtu těchto dětí se vyvinula silná potřeba být vůči rodičům fér a dbát na to rozdělovat svůj čas rovnoměrně mezi oba rodiče. Snad ještě důležitější je to, že ačkoli tyto děti také považovaly odloučení svých rodičů za nežádoucí, (...) nezažily nikdy depresivní pocit zavržení, který je důsledkem obvyklé úpravy pobytu výhradně s matkou a s chybějícím otcem.

V několika výzkumech, ve kterých byly shromážděny údaje o těchto dětech, se objevují **konstantně dvě skutečnosti**:

- u menšiny dětí se projevuje určitá míra obtíží, přizpůsobit se požadavkům střídavé výchovy
- procento takových dětí a závažnost jejich problémů nebyly nikdy horší, ale mnohdy dokonce lepší než u dětí, o které se stará pouze jeden z rodičů.

Několik autorů konstatuje například „dobré“ přizpůsobení se při střídání bydliště společně s vysokou spokojeností u dítěte a s jen „malými“ počátečními obtížemi. 208 Ve většině případů se jednoduše nenaplnily předpokládané obavy z problémů, vznikajících ze střídání mezi domácnostmi a různými životními styly obou rodičů." 218

Neblahé následky, kterých se obávají odpůrci střídavé výchovy, jsou více než vyvážené jejími přednostmi, např. následujícími skutečnostmi:

- ✓ **děti neztratí ani jednoho ze svých rodičů, kteří jsou pro ně hlavními zdroji lásky a uznání,**
- ✓ **děti se nemusejí postavit na stranu jen jednoho z rodičů,**
- ✓ **oba rodiče jsou méně frustrováni, atd.**

Všechna tato zjištění vedou k závěru, že všeobecně viděno rovnoměrná střídavá výchova odpovídá zájmům dítěte, což o tradiční úpravě pobytu pouze u jednoho z rodičů tvrdit nelze.

Všeobecné srovnávací výzkumy

Budou přímá srovnání střídavé a výlučné výchovy potvrzovat závěry, ke kterým dospěly studie prováděné odděleně pro střídavou a výlučnou výchovu?

„Studie prokázala, že u chlapců v latentním věku, kteří žijí ve střídavé výchově, je chování lépe přizpůsobené a jsou při rozvodu a konfliktech rodičů méně otřesení než u chlapců, kteří žili ve výchově výlučné.“

„Na základě výsledků existujících výzkumů je hlavní předností střídavé výchovy, že riziko neúspěchu je nižší a tím se zaručuje více dětem pozitivní zkušenost po rozvodu. " 24

Kromě toho Schiller zjistil, že matky, praktikující střídavou výchovu, mají se svým bývalým manželem zkušenost, že je chápavý a pomáhá jim; respektují proto více jeho otcovské schopnosti. (...)

Otcové, praktikující střídavou výchovu, se cítí po rozvodu více zapojení do své otcovské role; 251 jejich začlenění do výchovy je významně vyšší (65 %) než u otců, kteří mohou děti jen navštěvovat (23 %) 268; ukazuje se také, že je pravidlem, že zůstanou zapojení do výchovy v roli otce i v budoucnosti. 3.

Dále zjistili jak Luepnitz, tak Irving a Benjamin, že matky, praktikující střídavou péči, pociťují péči o děti méně jako zátěž a jsou spokojenější s vlivem, který mají na děti 288.

Shiller konečně také zjistil (1986), že děti žijící ve střídavé výchově lépe vyjadřují své pocity (jak kladné tak i záporné) a méně se zaměstnávají fantaziemi o znovusjednocení rodiny.

(...) Kvůli síle konfliktů, které jsou typické pro rodiče s výlučnou výchovou, 298 zasluhuje povšimnutí to, že rodiče praktikující střídavou výchovu řidčeji vidí v projednání úpravy pobytu dítěte „ vážný problém " (...).4

Rozsáhle prozkoumáno bylo téma spokojenosti rodičů a dětí, praktikujících střídavou výchovu. Shodně bylo zjištěno, že spokojenost vyjadřuje „vysoký" stupeň (vyjádřeno v

^{3/} Greif, J.B. "Fathers, children, and joint custody." *American Journal of Orthopsychiatry* 1979, 49, 311-319.

^{4/} - Irving, H.H. & Benjamin, M. "Shared parenting in Canada: Questions, answers, and implications." *Canadian Family Law Quarterly* 1986, 1, 79-103.

- Irving, H.H. & Benjamin, M. "Shared parenting project: Overview and implications." In: J. Folberg (ed.) *Joint Custody and Shared Parenting*.

2nd Ed. Washington, D.C.: Bureau of National Affairs and Association of Family & Conciliation Courts, 1989.

procentech 67 % až 84 %) pečujících rodičů i jejich dětí. (...). Spokojenost dětí souvisí ve velké míře se spokojeností rodičů. Přitom měli rodiče a děti ke spokojenosti rozdílné důvody: rodiče, že se děti pozitivně přizpůsobily stavu po rozvodu, děti, že se napětí mezi rodiči snížilo, takže už neměly pocit, že jsou hracím míčem ve sporu rodičů a že si mohou ponechat své přátele. V jednom bodě jsou ale rodiče a děti zajedno: pokračující rodičovství. Pro otce to znamenalo pokračování jejich spoluúčasti na výchově a jejich rodičovské interakce s dítětem. Pro děti to znamenalo, že měly i nadále pocit, že jsou žádané a mají oba rodiče. (...) Rodiče (především otcové), praktikující střídavou výchovu, byli významně spokojenější než rodiče, praktikující výchovu výlučnou. 338

Zatímco Irving a Benjamin nenašli žádný rozdíl ve všeobecné spokojenosti (obou skupin rodič ů), uváděli rodiče se střídavou výchovou mnohem menší počet a méně závažných problémů. Otcové se střídavou výchovou byli významně spokojenější než otcové v modelu výchovy výlučné (87 % proti 64 %) (...)

Proto byla střídavá výchova doporučována většinou rodičů a dětí. 58 i) U žen, které mají děti ve výlučné péči, je častým problémem nepravdělné placení nebo zadržování výživného 358, které často přispívá k chudobě mnoha těchto žen a dětí. 366 (...) Naproti tomu prokazuje většina studií u rodičů se střídavou výchovou, že otcové svůj příspěvek platí pravidelně 378, ačkoli to někdy bylo zdrojem konfliktů. 388 Irving a Benjamin uvádějí, že rodiče se střídavou výchovou udávají častěji, že jsou platby pravidelné, než rodiče s výlučnou péčí (otcové: 88 % proti 61 %; matky: 83 % proti 61 %) . " 6/ j) „Jen polovina matek, majících děti ve výlučné péči, uvádí v této studii, že dostává od svého muže výživné na děti pravidelně. Druhá polovina ho dostává jen částečně, nepravdělně nebo vůbec ne. To potvrzují i další studie. (...) Otcové se střídavou výchovou vyživovali podle této studie naproti tomu své děti spolehlivě. Žádná z matek, praktikujících střídavou výchovu, se nemusela opětovně obracet na soud, aby dostala výživné na dítě, ačkoli by ho byla někdy ráda zvýšila. Je možné, že otcové se střídavou výchovou platí lépe z toho důvodu, že se cítí být plně zapojení do výchovy a naopak nemají pocit, že ztratili své děti ve prospěch své bývalé ženy.

(...)

Tato studie ale také ukázala, že střídavě pečující rodiče mají se svým bývalým partnerem méně konfliktů. Obraceli se řidčeji na soud. (Ve skutečnosti se na soud neobraceli vůbec žádní rodiče, praktikující střídavou výchovu, zatímco 56 % rodičů s výlučnou výchovou se aspoň jednou obrátilo na soud, kdy vedli spor o peníze nebo o právo na styk. Tyto skutečnosti jsou potvrzeny v další vědecké práci. 401 (...) Ta dokládá, že se rodiče se střídavou výchovouobracejí na soud jen z poloviny tak často jako rodiče s péčí výlučnou. Ke stejnému zjištění došli Illfeld et al.: z rodičů se střídavou výchovou začal během sledovaného období dvou let nový soudní spor poloviční počet (16 %) než u rodičů s výlučnou péčí (32 %) 7/." 8/ -], ... kromě toho měli podle vyplňovaného dotazníku méně konfliktů. To neznámá, že střídavě pečující rodiče nemají žádné odlišné názory, (...) byli ale schopní svá různá mínění zvládnout civilnějším způsobem než rodiče s výlučnou péčí. (...) " k) „ Více než třetina domácností se střídavou výchovou uvedla, že se na druhého rodiče téměř výlučně obracejí, aby se někdy večer nebo přes den o děti postaral. Rodiče, mající dítě ve výlučné péči, přiznávali, že jedním z jejich největších problémů je se o děti postarat během dne. Obzvláště matky s dětmi byly kvůli svému nízkému příjmu často nuceny obracet se na svou rodinu, aby se o děti postarala, zatímco samy byly v práci; to vedlo často k přetížení prarodičů. (...) Naproti tomu

/ - Rothberg, B. "Joint custody: Parental problems and satisfaction." *Family Process* 1983, 22, 43-52. *Canadian Family Law Quarterly* 1986, 1, 79-103.

- Irving, H.H. & Benjamin, M. "Shared parenting in Canada: Questions answers, and implications."

^{6/} Benjamin, Michael & Howard H. Irving: Shared parenting: Critical review of the research literature. *Family and conciliation courts review* / volume 27, number 2 / December 1989, 21-35, p. 24-26.

/ Luepnitz, D.A. *Child Custody: A Study of Families After Divorce*. Lexington, MA: Lexington, 1982.

^{8/} Benjamin, Michael & Howard H. Irving: Shared parenting: Critical review of the research literature. *Family and conciliation courts review* / volume 27, number 2 / December 1989, 21-35, p. 24.

bylo pro rodiče se střídavou výchovou velké ulehčení, když věděli, že zatímco pracují nebo se baví ve svém volném čase, mají děti své místo, které jim vyhovuje a je bezplatně k dispozici. (...)

Všichni rodiče s dítětem ve výlučné péči uváděli, že mají často pod tlakem výlučné péče pocit přetížení, že nemají někoho, koho by mohli požádat o radu, a že nemají volný čas. U rodičů se střídavou výchovou je volný čas součástí úpravy pobytu dítěte. Bez toho, aby se museli někoho ptát nebo vypracovávat nějaké speciální plány, mají k volné dispozici určitou část týdne (dne nebo roku) bez rodičovských povinností. (...) Logickým závěrem je, že optimální rovnoměrná střídavá péče je lepším řešením než optimální výlučná péče." 9/

Můžeme si položit otázku, co je příčina a co následek? Mají rodiče, kteří praktikují střídavou výchovu, méně konfliktů a méně traumatizované děti právě díky této úpravě, nebo to jsou bezkonfliktní rodiče, kteří se častěji rozhodují pro střídavou výchovu?

„Nedá se vyloučit, že rodiny se střídavou výchovou (v této studii) jsou výběrem rodin, které jsou schopnější se rozumně dohodnout." 441 Existují výzkumy, které se pokoušejí tento problémový bod obejít tím, že zkoumají takové rodiče, u kterých byly na počátku rozchodu nesnáze srovnatelně velké. Také tyto výzkumy ukazují, že další vývoj byl u střídavé výchovy úspěšnější. To je důkazem toho, že úprava pobytu je sama o sobě tím rozdílem. Tento důkaz by byl ještě průkaznější, kdyby se nejednalo o rodiče, kteří si tuto úpravu sami zvolili, ale kdyby byla nařízena soudem v těch případech, kde panují velké spory. V USA to možné je; v některých státech předepisuje zákon, že soudce má dát střídavé péči přednost.

Srovnávací studie o nařízené střídavé výchově

Co se stane v případě, kdy okolnosti nejsou optimální, tj. když se rodiče nedokážou dohodnout o střídavé nebo výlučné péči, když jim nedokážou pomoci dokonce ani profesionální rodinní mediátoři a soudce musí učinit rozhodnutí a uložit jeho vykonání? Je nařízení střídavé výchovy i v tomto případě v zájmu dětí? Výzkum, o kterém nyní budu hovořit, se prováděl u 100 dětí, které byly na začátku konfliktů svých rodičů ve stáří od jednoho do 12 let. „Celkem čtyři opatrovnické soudy v San Francisku poslaly tyto rodiny pro radu nebo k mediaci do tří mediátorských poraden. Mnozí z těchto rodičů se přeli o úpravu péče i styku, jejich právníci nebyli při jednáních schopni odstranit vzájemné rozpory. Dokonce i krátké mediace, které jsou u kalifornských soudů povinné, nepřinesly žádnou dohodu. V jiných případech měly rodiny přes dosažení dohod pomocí mediace ještě další obtíže a potřebovaly dodatečnou poradu. Rodiče dodržovali, částečně nedobrovolně, úpravy pro pobyt dětí, které navrhli soudní mediátoři nebo znalci, nebo které nařídil soud. Jsou to proto rodiny, které vykazovaly nejkomplikovanější a nejdéle přetrvávající rozvodové konflikty. Při následném výzkumu, v průměru o 29 měsíců později, bylo dětem 4 až 15 let a rodiče v průměru rozvedení již 4 roky a 5 měsíců. (...) V době následného výzkumu žilo 28 dětí (80 %), které byly ve střídavé výchově, v rytmu půltýdenním, týdenním nebo pracovní den + víkend." 458

Jak je patrné z výzkumu, jsou americké intervaly u střídavé péče v průměru kratší než v Belgii, kde jsou většinou týdenní. „(...) Děti se střídavou výchovou viděly toho rodiče, se kterým trávily méně času, v průměru 12,11 dnů v měsíci, zatímco děti, které žily pouze u jednoho z rodičů, viděly svého druhého rodiče jen 4,05 dny v měsíci. Děti se střídavou výchovou přecházely od jednoho rodiče k druhému v průměru 1,97-krát za týden, u dětí ve výlučné péči to bylo jen 1,17-krát." 10 Z toho lze vyvodit, že „se nenašel žádný důkaz pro to, že by se mezi dětmi se střídavou výchovou vyskytovaly častěji děti „klinicky

^{9/} Deborah Anna Luepnitz: "A Comparison of Maternal, Paternal, and Joint Custody: Understanding the Varieties of Post-Divorce Family Life." *Journal of Divorce*, 9:3, Spring 1986; reprinted in: Jay Folberg (ed.): "Joint Custody & Shared Parenting.", New York & London, The Guilford Press, 1991, p.109-110 & 113.

^{10/} Johnston, Janet R., Marsha Kline, Jeanne M. Tshann: "Ongoing Postdivorce Conflict: Effects on Children of Joint Custody and Frequent Access.", *Amer. J. Orthopsychiatry*. 59(4), October 1989, p. 582.

narušené" nebo takové, které ztratily zcela kontakt s jedním z rodičů. 11 Negativní důsledky častého přechodu mezi rodiči jsou tedy zjevně vykompenzovány pozitivními důsledky střídavého ubytování. V Belgii nejobvyklejší střídavá výchova s periodou jeden týden během školního roku - s pouze jedním přechodem mezi rodiči za týden - nevede k žádným poruchám u dětí, jak vyplývá z posledním dvou sloupců tabulky.

„Kontaktů s dítětem se vzdal pouze jeden rodič (3 %) se střídavou výchovou proti 12 rodičům (18 %) u modelu výlučné péče " 488 (...) Ačkoli rodiče uváděli zprvu u všech rozdílných způsobů úpravy pobytu dětí srovnatelné slovní konflikty, při dodatečném výzkumu (průměrně o 29 měsíců později) bylo zjištěno, že rodiče se střídavou výchovou argumentují výrazně rozumněji." 49/ „Dokonce i když byla střídavá výchova nařízena soudem bez souhlasu rodičů, neobraceli se tito rodiče později na soud častěji (33 %) než rodiče, kde bylo dítě svěřeno do výlučné péče. 500 Irving a Benjamin shodně uvádějí 51/, že rodiče se střídavou výchovou dosáhli úpravy ohledně pobytu dětí častěji dohodou a byli později spíše schopni tuto úpravu změnit neformálně, bez soudního projednávání." 52/

Všeobecné závěry

„Dnešní vědecké výzkumy jednoznačně prokazují, že většina rodičů a dětí se dobře přizpůsobuje schématu střídavé výchovy. Soudí se méně často o nezaplacené výživné, což znamená i úsporu pro stát. Studie prokazují, že střídavá výchova je nejméně tak dobrá - a často lepší - než výlučná péče. Přes všechny tyto poznatky, píše Coller, 128 většina soudců dává přednost svěřením dětí do výlučné péče. 13

Opatření, které by bylo odpovědí na tento stav a které navrhuje Coller¹⁴⁸ - a my se s ním ztotožňujeme - je: omezit rozhodovací svobodu soudu tím způsobem, že střídavá výchova bude ze zákona přednostní uspořádání (...) bez toho, že by pro střídavou nebo výlučnou péči byla podmínkou dobrá spolupráce rodičů.

Často se diskutuje o tom, zda je střídavá výchova ve srovnání s výlučnou péčí praktikovatelná a účinná. Prezentovaná fakta dokládají, že střídavá výchova je ve srovnání s výlučnou péčí jak lépe praktikovatelná, tak i účinnější. (...) To znamená, že v první řadě by měl soud rozhodovat pro střídavou výchovu a společné rozhodovací právo rodičů, na druhém místě pro společné rozhodovací právo a až na posledním místě pro výlučnou péči (s právem na návštěvy nebo bez nich).

K tomu patří otázky, např.:

- ▶ zda nařídit střídavou výchovu pouze u rodičů, kde si to oba přejí nebo také v případech, kdy dává jeden z nich nebo oba přednost svěřením dítěte do výlučné péče,
- ▶ jak zacházet s případy nevhodného chování jednoho nebo obou rodičů při nařízené střídavé výchově?

Co se první otázky týká, ukazují výsledky aktuálních výzkumů, že vliv střídavé výchovy je stejně dobrý nebo lepší než u výhradní péče. Připomeňme si zjištění Illfelda et al.: rodiče, kterým byla střídavá výchova

^{11/} Johnston, Janet R., Marsha Kline, Jeanne M. Tshann: "Ongoing Postdivorce Conflict: Effects on Children of Joint Custody and Frequent Access.", *Amer. J. Orthopsychiatry*. 59(4), October 1989, p. 583.

^{12/} Coller, David: "Joint Custody: Research, Theory, and Policy." *Fam. Proc.* 27: 459-469, 1988.

^{13/} Kelly, J.B.: Examining resistance to joint custody. In: J. Folberg (ed.): *Joint Custody and shared parenting*. Washington, D.C.: Bureau of National Affairs & Association of Family & Conciliation Courts, 1984.

^{14/} - Everett, W.J. "Shared parenthood in divorce: The parental covenant and custody law." *Journal of Law & Religion* 1984, 2, 85-99.

- Schwartz, S.F.G. "Towards a presumption of joint custody." *Family Law Quarterly* 1984, 18, 225.

nařízena bez jejich svolení, eskalovali spory stejně často jako rodiče s výlučnou péčí (33 % a 32 %). **I když je střídavá výchova rodičům vnucena proti jejich vůli, nebude ani častěji a v nejhorším případě ani vážněji na škodu než jako je výlučná péče; v některých případech přinese rodičům dokonce nečekaně pozitivní zkušenosti s péčí o dítě. (...)**

Až poté, kdyby model střídavé výchovy selhal, mělo by se začít uvažovat o výhradní péči jako o vhodné možnosti úpravy pobytu. (...)

Zopakujme si, že zákonná přednost pro rovnoměrnou střídavou výchovu nastupuje přirozeně pouze v těch případech, kdy se rodiče nedohodli na žádné jiné úpravě pobytu dítěte, tzn., když střídavou výchovu požaduje pouze jeden z rodičů nebo oba rodiče vyžadují svěřeni dítěte do výlučné péče pro sebe.

Když se rodiče dohodnou, který z nich bude mít dítě převážně v péči, pak se má tato úprava samozřejmě potvrdit. Dobré vztahy mezi rodiči jsou však nejlepší zárukou pro dobro dítěte: když se rodiče dohodnou na nějaké úpravě pobytu, je tato úprava lepší, než kdyby byla nařízena střídavá výchova.

Bezpochyby se i nadále většina rodičů shodne na tom, že dítě zůstane u matky, se společným, výlučným nebo rovnoměrně rozděleným rodičovským rozhodovacím právem. Následující tabulka pochází z průřezové studie, která obsahovala analýzu opatrovnických spisů a různých interview s rodiči a dětmi ve věku 10 až 18 let v Kalifornii. 58/

Rodičovská zodpovědnost / Výchova (N = 933)			
Rodičovská zodpovědnost:	Výlučně matka 18,6 %	Společná 75,6 %	Výlučně otec 1,8 %
Výchova:			
Výlučná - matka: 67,2 %	18,6 %	48,6 %	
Společná / střídavá: 20,2 %		20,2 %	
Výlučná - otec: 8,6 %		6,8 %	1,8 %
Ostatní úpravy: 4,0 %	4,0 %		

Tabulka ukazuje, že ačkoliv se stala společná rodičovská zodpovědnost obecným pravidlem (75,6 % případů), střídavá výchova představuje stále ještě menšinu případů (20,2 % až 24,2 %).

DŮSLEDKY PRO PRAXI

Rovnoměrná střídavá výchova

Jaká úprava je tedy tou, která je z hlediska zájmů dítěte nejméně omezující, pokud se rodiče nejsou schopni dohodnout, a to ani s pomocí mediátorů?

Jestliže se nedokážou sjednotit na úpravě pobytu, potom je nejlepší uspořádání střídavá výchova obou rodičů.

Jestliže se nejsou schopní včas dohodnout na nějakém rozhodnutí, které je třeba udělat (např. na jaký nástroj se má učit v hudební škole), pak je pro takové případy nejlepší rovnoměrné rozdělení rodičovské zodpovědnosti mezi otce a matku tak, aby ani jeden z rodičů neměl výrazně větší pravomoci a zabránilo

se pokušení této moci zneužívat. V zásadě by se měla rodičovská zodpovědnost i nadále vykonávat společně, stejně jako před rozchodem: vztah „manželství-partner“ a dva vztahy „rodič-dítě“ jsou dvě rozdílné věci, které by měly zůstat pokud možno zcela oddělené: kdo nechá působit negativa z partnerského soužití i na vztah dítěte s jeho druhým rodičem, vytváří tím jen problémy pro dítě !

Bezpečnostní opatření

U těžkých konfliktů mezi rodiči musí zákonodárce nebo soudce učinit v zájmu dítěte bezpečnostní opatření. Je dobré navrhnout tato bezpečnostní opatření všem rodičům (mimo jiné i v rámci mediace).

Vyvarovat se kontaktů mezi rodiči

Je tedy důležité, aby se rodiče, kteří se dostanou snadno do sporu, nestýkali v přítomnosti dětí. Ve školním věku toho jde dosáhnout lehce: „Někteří otcové uváděli, že mají ke své bývalé partnerce špatné a nepřátelské vztahy. Z toho důvodu vodili mnozí rodiče své děti raději do školy než k bytu druhého rodiče, takže uběhlo i mnoho měsíců, kdy se rodiče neviděli a nemuseli spolu hovořit. Tímto způsobem se zamezilo tomu, aby byly děti vystaveny případným scénám mezi rodiči.“ 15/

Rozvodová a rodinná mediace

Jiným způsobem vyvarování se konfliktů, je povzbuzovat rodiče, aby vypracovali tolik dohod, kolik je jen možné. Bylo by v zájmu dětí, kdyby byl přijat obligátní zákon, který by nařizoval soudci odkázat rodiče na rodinnou mediaci nebo jiný způsob pomoci či vzdělávání pro odděleně žijící rodiče.

Rozvodová mediace se samozřejmě snaží vylepšit komunikaci a aktivizovat vzájemnou podporu mezi rodiči a odstranit jejich stres.

DÍTĚ MÁ PRÁVO NA OBA RODIČE

Rozcházející se rodiče by měli být vedeni k tomu, aby se vyhýbali sporům. Pokud oba rodiče (a jejich děti) nedohodnou nic jiného, je třeba rovnoměrné rozdělení na oba rodiče:

🚦 rodičovských rozhodovacích pravomocí (např. otec u syna, matka u dcery),

🚦 výchovy (např. vždy po týdnu - Dítě má právo na oba rodiče)

Soudy, advokáti, OSPOD a jiní sociální pracovníci, sociální pedagogové, **psychologové a další poradci** by měli rodičům na základě zkušeností z jiných rodin ozřejmit, že jejich děti budou nešťastnější s rodiči, kteří se o ně nehádají, jako by byly jejich vlastnictví nebo „talisman „ (bez kterého nemohou existovat),

^{15/} Johnston, Janet R., Marsha Kline, Jeanne M.Tshann:

„Ongoing Postdivorce Conflict: Effects on Children of Joint Custody and Frequent Access.“, *Amer. J. Orthopsychiatry*. 59(4), October 1989, p. 583, & 584, Table 2, & 587 & 588.

ale naopak respektují oba „kořeny“ svých dětí (jsou to zdroje pozornosti, laskavosti, které potřebujeme všichni), velmi pravděpodobně s rovnoměrnou střídavou výchovou své matky a svého otce.

Mediátoři musejí dát celé rozpadající se rodině možnost promyslet si možnost střídavé výchovy.

Také **dětem** se musí v rámci jejich výpovědi před soudem, u OSPOD nebo znalce či mediátorů dát k úvaze možnost střídavé výchovy.

Není v zájmu dítěte, když se znalci pokoušejí nalézt toho „lepšího“ z rodičů. Vhodnější je se pokusit řešit případné konflikty - např. pomocí mediace - a předcházet budoucím konfliktům. Také advokáti by měli sledovat ten stejný cíl.

Soudci dostojí své povinnosti rozhodovat v zájmu dítěte nejlépe tím způsobem, že:

- se vyptají na existující nesporné body a ty právoplatně potvrdí,
- u sporných bodů pošlou rodiče do mediace a zapracují dobu potřebnou pro mediaci do časového plánu celé soudní procedury
- dají rodičům informační materiál o zájmu dětí v rozvedených rodinách, pedagogických poradnách a skupinách rozvedených rodičů...

Zákonodárce může tyto základní principy konkretizovat formulací zákonů, kde se stanoví:

- společnou rodičovskou zodpovědnost jako všeobecně platný princip (t.j. stejně pro odděleně jako i pro společně žijící rodiče -sezdané i nesezdané) s výjimkou:
- rodiče se dohodnou na jiném uspořádání,
- ohledně úpravy pobytu: odděleně žijící (sezdaní, nesezdaní či rozvedení) rodiče, kteří se nedohodli na jiném uspořádání, praktikují rovnoměrnou střídavou výchovu.

Prof. Dr. jur. Roland Proksch: Průvodní průzkum k realizaci nových úprav k reformě dětského práva

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

Prof. Proksch o výzkumu referoval i na semináři Justiční akademie Ministerstva spravedlnosti ČR,

konaném v Praze 29. listopadu 2006

Celorepublikovou anketou u všech rodičů, jejichž manželství bylo v Německu právoplatně rozvedeno v 1. čtvrtletí 1999, jakožto i u jejich dětí v letech 1999/2000 a 2001/2002, anketou u všech (opatrovnických) soudkyň/soudců ze všech úředních soudů (rodinných soudů) a vrchních zemských soudů, vybraných advokátů s těžištěm práce v opatrovnictví a u všech Úřadů pro mládež (OSPOD pozn. překl.) v roce 2001 byl získán v NSR dosud nejrozsáhlejší datový materiál k situaci rodičů během rozvodu a po rozvodu a k odpovídajícím novým úpravám zákona o dítěti. Byly vyhodnoceny odpovědi od 7.008 rodičů (1. anketa 1999/2000) resp. 4.373 rodičů (2. anketa 2001/2002), od 809 soudců/soudkyň, 904 advokátů a 301 OSPOD. Tento datový materiál umožňuje výmluvný, srovnávací náhled na rodiče se společnou péčí (SP) a s výlučnou péčí (VP) a na jejich děti jakož i na výsledky působení nových úprav Zákona o dítěti.

Předmětem výzkumu byly následující oblasti:

- ❖ životní situace postižených dětí a jejich rodičů, především jejich psychologická a ekonomická situace po odluce a rozvodu;
- ❖ důvody a praktické (dlouhodobé) důsledky zachování společné rodičovské péče, resp. přenesení výlučné péče na matku nebo otce (obzvláště na osobní styky s dítětem, na plnění vyživovací povinnosti, na vztahy rodičů mezi sebou a k dítěti);
- ❖ porozvodové vztahy rodičů k sobě a k jejich dětem jako i opačně jejich dětí k nim a k ostatním osobám s právem na kontakt (především k jejich prarodičům), také v porovnání různých pečovatelských skupin;
- ❖ účast dětí a rodičů během rozvodového procesu;
- ❖ význam poradenství;
- ❖ rozhodující procesní právo
- ❖ zkušenosti z praxe (soudců/soudkyň, advokátů/advokátek a OSPOD) s novými úpravami Zákona o dítěti, především v rámci odluky a rozvodu

Odluka a rozvod jsou krizové události pro rodiče a jejich děti. Znamenají vysoké zatížení emocionální, sociální a také ekonomické. Vystavují jak rodiče, tak děti požadavkům, pro které oni nemají zpravidla

žádný nacvičený způsob chování a řešení. Další doutnající párové konflikty, deficitní komunikace a kooperace, obtížné finanční podmínky jakož i ovlivnění okolním prostředím ztěžují jako stresující faktory uspokojivé překonání rozvodové krize pro rodiče i děti.

Musí být zpracovány pocity zraněnosti, opuštěnosti, vzteku, zklamání a nouze. Dřívější partneři v manželství musí k sobě navzájem dospět k citovému odstupu. Jako rodiče musí vybudovat (nový), resp. zachovat uspokojující, kooperativní komunikační vztah mezi sebou a ke svým dětem. „Boj o dítě“ nesmí nastoupit na místo párových konfliktů, anebo jako jejich doplněk.

Rozhodující pro ulehčení nebo ztížení situace dětí při odluce nebo rozvodu jejich rodičů je především způsob vztahu rodičů k sobě navzájem, jejich schopnost a jejich vůle ke komunikaci, kooperaci a k vzájemnému akceptování porozvodové rodičovské odpovědnosti. Jejich děti musí zažít u obou rodičů (smět zažít), že kontakt s nimi je pro oba rodiče žádoucí a podle toho ho také podporují. Rodiče musí zůstat citliví pro potřeby, zájmy, problémy, obavy, potěšení svých dětí.

Důležitými faktory pro příznivý vztah rodičů k dětem je dětsky správné utváření rodičovské péče, zacházení a alimentace. Tomu ale musí předcházet, že oba rodiče navzájem akceptují nutnost pevného, pravidelného a důvěrného vztahu jak matky, tak otce k dítěti. Pro toto je nutné, aby se matka a otec v jejich rodičovských rolích a rodičovské zodpovědnosti navzájem akceptovali a respektovali a dopřáli, a skutečně i dovolili, vždy tomu druhému dostatek času pro jeho vztah rodič-dítě.

SP si žádá a podporuje jak komunikaci, tak i spolupráci rodičů. Pomáhá vyvarovat se jednak „zatvrzelosti“ z pozice „mám na to právo“, a jednak nového zraňování.

Odstranění povinnosti svěření do výlučné péče se osvědčilo, celkem viděno, „výborně/chvalitebně“. Přispívá to k odlehčení celého rozvodového procesu, vede k otupení konfliktů mezi rodiči v rámci rozvodu a vede (viděno v celku) „mírně/vůbec ne“ ke zvýšení konfliktů o kontakt u rodičů se SP.

Společná péče dosáhla v roce 2000 ve spolkovém průměru 69,35%. Zohledníme-li také řízení, kdy byla rodičovská péče přenesena "společně na otce a matku" (rubrika 269 oficiální sčítací statistiky), dostáváme se v roce 2000 k podílu společné rodičovské péče 75,54%. To znamená navýšení o 442% oproti 17,07% z června 1995. Vysoký podíl 75,54% se společnou péčí rodičů po rozvodu dokumentuje, že společná péče se stala mezi obyvatelstvem po nabytí platnosti Zákona o dítěti při rozvodu (převážně) „obvyklým " modelem péče. V případě pochyb se rodiče zjevně rozhodují pro zachování SP i v těch případech, kdy to nepovažují (pro sebe) za "optimální" uspořádání rodičovské odpovědnosti po rozvodu. Vidí ve SP lepší variantu, jak dosáhnout jako rodiče společných uspokojivých dohod ohledně dětí.

Výsledky ankety potvrzují dřívější výsledky výzkumů (např. Napp-Peters), že právě u dětí těch rodičů, kteří "vysoudili" VP je značné riziko přerušení kontaktu s tím rodičem, který má právo na kontakt. Nezřídka se snaží o vyhranění vůči rodiči s právem kontaktu a narušují tím (také) právo na styk dětí. 34,0% rodičů s právem kontaktu s VP/BP nemají v roce 2001 ke svým dětem „vůbec žádný kontakt“ (16,8% „jen zřídka“), oproti 5,0% (9,0%) rodičů se SP a 9,2% (12,7%) těch rodičů, kteří mají SP proto, že jejich soudní návrh na svěření do VP byl zamítnut.

Jako odůvodnění uvádějí především rodiče s VP/BP, že druhý rodič kontaktům zabránil. Vychovávající rodiče s VP přitom přiznávají, že oni sami kontakt „již nechťejí“. Soudních sankcí se obávat nemusejí. Zákonné možnosti jsou sice „teoretické opce“, v praxi jsou ale jen zřídka úspěšné. K tomu přistupuje, že délka trvání takovýchto procesů vychází vstříc úmyslům bojkotujícího rodiče. Dle výsledků ankety hovoří

mnoho pro to, že řešení kontaktů u rodičů s VP/BP skrývá mnohem více konfliktního potenciálu než řešení společných dětských záležitostí u rodičů se SP.

Rodiče se SP spolupracují a komunikují mezi sebou více a lépe než rodiče s VP/BP a to k dobru svých dětí. Jejich vztahy jsou konstruktivnější a uspokojivější než vztahy mezi matkami a otci s VP. Spoléhají hlavně na konsensuální úpravy. To s sebou přináší otupení a odlehčení konfliktů. Proto si mohou vytvořit k sobě navzájem výrazně lepší vztah a etablovat kvantitativně a kvalitativně lepší kontakty mezi sebou a svými dětmi. To všechno přispívá k otupení

ostří porozvodových konfliktů a k úlevě u rodičů.

V důsledku toho se jim daří řešit uspokojivěji finanční alimentaci než u rodičů s VP/BP. Také to slouží k dalšímu uvolnění křečovitého stavu v jejich vztahu a je to pro dobro jejich i jejich dětí. Tak říká 76,6% matek se SP, ale pouze 58,1% matek s VP, že „výživné je v současnosti placeno pravidelně“. „Velmi spokojené/spokojené“ se současnou úpravou dětského výživného je 41,9% matek se SP, ale pouze 28,5% matek s VP. „Nespokojených/velmi nespokojených“ se současnou úpravou dětského výživného je 29,3% matek se SP, ale 46,1% matek s VP.

Rodiče s VP/BP mají proto tendenci ke vzájemnému vytěsňování. Soudí se ve značném rozsahu o kontakt s dítětem a o výživné. Pro urovnání konfliktů se dovolávají výrazně častěji soudní pomoci. To všechno vede ke stále "novému živení" pokračujícího vyostření jejich konfliktního vztahu a ke stále novým soudním sporům mezi nimi, se od sebe již zcela neodvrátili. Mezi rodiči se VP, kteří žijí se svými a těmi, kteří žijí bez svých dětí, je patrný značně napjatý vztah, který nenacházíme u rodičů se SP. Vypadá to tak, že výlučná péče podporuje mezi rodiči a to "majitelem péče" na straně jedné a "ne-majitelem péče" na straně druhé, ve značné míře konkurenční situaci, která se opakuje a vyostřuje jejich konflikt z doby manželství a rozvodu. A to k nevýhodě jak dětí tak rodičů samých.

pokud
dětmi

Enormní napětí ve vztahu mezi rodiči s VP je zřetelné z hodnocení jejich spokojenosti s rodičovskou péčí. 87,6% starajících se matek s VP je „velmi spokojeno/spokojeno“ s rodičovskou péčí, ale pouze 27,9% odpovídajících otců s právem kontaktu. 3,5% starajících se matek s VP je „nespokojeno/velmi nespokojeno“, ale 48,5% odpovídajících otců s právem kontaktu.

U rodičů se SP je 48,6% starajících se matek „velmi spokojeno/spokojeno“ s rodičovskou péčí a 61,7% odpovídajících otců s právem kontaktu. 26,5% starajících se matek se SP je „nespokojeno/velmi nespokojeno“ s rodičovskou péčí a 15,2% odpovídajících otců s právem kontaktu.

Tento obraz se opakuje u výsledků k výživnému. „Situace chudoby“ rodičů se SP a s VP je v zásadě srovnatelná. Čistý příjem do maximálně 3.500 DEM měli v roce 1999 (2001) 74,7 % (71,2%) rodičů se SP a 79,6% (78,5%) rodičů s VP.

Přesto dostali příjemci výživného se SP u matek (86,7%) a otců (40,5%) výrazně častěji dětské výživné než příjemci s VP - u matek (67,1%) a otců (29,7%). Srovnatelná je situace u výživného manželů. V roce 1999 (2001) obdržel výživné rozvedené manželky s 21,0% (16,9%) téměř dvojnásobek matek se SP než matek s VP - 12,4% (9,5%). Dvojnásobný počet matek se SP než matek s VP uvádí, že výživné pro rozvedenou manželku je placeno pravidelně.

Závěr:

Ustanovení Zákona o dítěti k rodičovské péči podporují udržení SP i přes odloučení a rozvod. SP má zásadní trvání. Celkově viděno, je SP vhodnější než VP, protože dokáže ve většině případů:

- ✓ pozitivně ovlivnit komunikaci, kooperaci a vzájemnou výměnu informací rodičů o jejich dětech,
- ✓ udržet a podporovat kontakt dětí k oběma rodičům a k dalším osobám s právem kontaktu, obzvláště prarodičům, a tím přispívat k zájmům dítěte,
- ✓ omezovat úroveň sporu mezi rodiči a zamezovat soudním přím,
- ✓ omezit újmu u dětí při odluce a rozvodu,
- ✓ zlepšit motivaci rodičů k samostatnému uspořádání sporů,
- ✓ dosáhnou a dodržovat finančně uspokojující řešení výživného.

Ustanovení Zákona o dítěti k právu dítěte na styk změnilo povědomí rodičů s právem kontaktu, avšak už ne v téže míře rodičů, starajících se převážně o dítě.

Starající se rodič nesplní často nároky na kontakt nárokujícího rodiče. To vede ke konfliktům, především u rodičů s VP. Současná soudní praxe, především také exekuce, při tom podporuje ani ne tak práva dítěte jako mnohem spíše zájmy odporujícího rodiče. Matky a otcové se chovají při konfliktech v rámci rodičovské péče, kontaktů a výživného ve stejné životní situaci (má/nemá VP, převážně se starající rodič, rodič s právem na kontakt) srovnatelně.

VP vede ve vysoké míře k vytěsnění rodiče s právem styku. Především rodiče s VP/BP zažívají mezi sebou značně napjatý vztah. Proti velmi vysoké spokojenosti výlučně se starajícího rodiče s VP jako i (deficitní) úpravou styku, stojí velmi vysoká nespokojenost rodiče bez péče a právem kontaktu. Přerušování kontaktu dětí k rodiči s právem kontaktu je u rodičů s VP značné.

Toto všechno zjevně konflikty vyhrocuje. Potřeba poradenství rodičů s VP/BP je v důsledku toho profesemi shodně odhadována, ve srovnání s rodiči se SP, jako značná. U rodičů se SP se tento napjatý vztah nevyskytuje. Jejich spokojenost/nespokojenost je zřetelně vyrovnanější než u rodičů s VP. Rodiče se SP utvářejí a praktikují kontakty s jejich dětmi v protikladu k rodičům s VP/BP kvantitativně a kvalitativně „velkoryse“. Vytvářejí a praktikují úpravy výživného zásadně uspokojivěji a spolehlivěji než rodiče s VP.

Rodiče se SP spolu spolupracují a komunikují převážně uspokojivě. Dohod dosahují přednostně samostatně a ve vzájemné shodě. Soudí se proto zřetelně méně než rodiče s VP.

RIEŠENIA LIGY OTCOV

Zo samotného textu zákona o rodine i z názorov sudkýň, resp. advokátok, znalých slovenského súdnictva a tzv. „zaužívanej súdnej praxe“ je zrejmé, že ani novela zákona o rodine z roku 2010 nemá uspokojivé, dostatočne jasné a „nepriestrelené“ znenie. Napriek tomu, že znenie je prakticky v porovnaní napríklad so znením českého zákona o polovicu spravodlivejšie (oproti českému „musia súhlasiť obaja rodičia“ stojí slovenské „stačí, ak súhlasí jeden z rodičov“, obe verzie však súčasne „ak je takéto riešenie v záujme dieťaťa“), v praxi nepriniesla novelizácia práve pre vágnosť znenia nijaké výraznejšie praktické zmeny.

Koreňom sporu je tu totiž jedno slovíčko, jediné slovko: slovo „môže“. Áno, súd môže rozhodnúť o striedavej starostlivosti. Nemusí, nie je povinný, nemá tak urobiť na základe povinnosti – môže. A znova, podľa desiatky rokov vžitého modelu, sudkyne a sudcovia naďalej zverujú deti do výhradnej starostlivosti iba jednému z rodičov. Je to pohodlnejšie, ako skúmať objektívne príčiny, dôvody, podmienky. Je to jednoduchšie, nezaberie to toľko času. Nie je potrebné sa zamýšľať a zamyslieť nad osudom detí, rodiča, ktorému deti nebudú zverené.

Účel a zmysel zákona bol týmto jediným slovíčkom zmarený a znegovaný.

Príklady zo života takúto neúčinnosť smutne potvrdzujú a dokladujú: je evidovaných iba niekoľko málo rozsudkov o striedavej starostlivosti za skoro celý rok účinnosti novely zákona – i to v prevažnej väčšine išlo o dohodu rodičov, nie o súdne rozhodnutie na základe skúmania. Na druhej miske váh sú stovky, ba hádam tisíce detí, znova zverených výlučne jednému rodičovi. Návrhy na predebežné opatrenia pre zmenu pomerov sú bez skúmania zo strany súdu naďalej automaticky zamietané ako neopodstatnené (hoci zmena pomerov je úplne jasná a dokázaná); vymožiteľnosť a vykonateľnosť rozsudkov a rozhodnutí súdu je nízka až nulová; súdy neudeľujú žiadne pokuty, žiadne sankcie za porušovanie vlastných nariadení.

Na ilustráciu odpoveď Ministerstva spravodlivosti na dožiadanie istého otca z 8.2.2011:

Dobrý deň,

Styk rodiča s maloletým dieťaťom upravuje zákon o rodine zák.č. 36/2005 Z.z.

Podľa § 36 ods. 1, rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú,

môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a

povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich

rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí

maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ustanovenia § 24, § 25 a 26

sa použijú primerane.

Podľa § 25 ods. 2, ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým

dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom

v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú

neupraviť.

Podľa § 25 ods. 4, ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený podľa odseku 1 alebo 2, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti.

Doporučujem Vám pokúsiť sa dohodnúť s matkou dieťaťa. V prípade, že sa Vám to nepodarí, zostáva Vám možnosť obrátiť sa na súd s návrhom na úpravu styku rodiča s dieťaťom podľa § 36 ods. 1 Zákona o rodine. Ak súd v rozhodnutí Váš styk s dieťaťom umožní, matka bude povinná tento rozsudok rešpektovať. V prípade, že ho rešpektovať nebude, je však veľmi malá šanca, že sa Vám podarí ju k tomu donútiť. Súd splnenie takéhoto rozsudku vynucuje pokutami, ale k násilnému odobratiu dieťaťa matke pristupuje veľmi nerád a zriedkavo. Preto odporúčam uprednostniť riešenie dohodou s matkou dieťaťa.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Župné námestie 13

813 11 Bratislava

Preto sa Liga otcov, v spolupráci vedenia, mnohých členov a sympatizantov a na základe podrobnej analýzy zákonov v iných štátoch, konkrétnej kazuistiky slovenských súdnych konaní a skúseností s činnosťou všetkých zainteresovaných strán, rozhodla navrhnúť niekoľko legislatívnych zmien, ktorými, ak by boli prijaté v navrhovanom rozsahu a zmysle, by výrazne prispeli k pozitívnej, účinnej a skutočne „nepriestrelnej“ zmene nielen zákonov, ale aj praxe.

Naše návrhy sú zhrnuté v Deklarácii rovnoprávneho rodičovstva, ktorú uvádzame v plnom znení.

2011

Deklarácia rovnoprávneho rodičovstva

Návrh legislatívnych zmien v oblasti
porozchodovej starostlivosti o deti

| Liga Otcov

*Čo je dobré pre oboch rodičov, je dobré aj pre dieťa. Čo je dobré pre dieťa sú obaja rodičia.
(škandinávsky model opatrovnictva)*

Preambula

Keďže,

- I. medzinárodné dohovory, ústava i zákony SR zaručujú **deťom** právo na rodičovskú zodpovednosť, ktorá je rovnaká pre obidvoch rodičov
- II. medzinárodné dohovory, ústava i zákony SR zaručujú **rodičom rovnaké** práva aj povinnosti
- III. jedným zo **základných práv každého dieťaťa** je právo na časovo i kvalitatívne rovnomernú **starostlivosť oboch rodičov**
- IV. dieťa má právo poznať **oboch** rodičov a rozvíjať s nimi **plnohodnotný vzťah**
- V. **rodičovstvo** musí byť založené **na vzťahu dieťa - rodič**, nie na vzťahu medzi rodičmi
- V. ak sa rodičia nevedia dohodnúť, dieťa má právo na to, aby sa **obidvaja rodičia rovnako** spolupodieľali na jeho výchove
- VI. v SR je dieťa zverované do osobnej starostlivosti takmer vždy matke, a **práva detí na dvoch rovnocenných rodičov sú porušované**
- VII. v dôsledku takejto straty jedného rodiča, ktorý sa nemôže rovnoprávne podieľať na výchove dieťaťa, **nesmierne trpí ako dieťa, tak i rodič**, ktorému sú jeho práva upierané
- IX. **štát nesmie** právo detí na rovnomernú starostlivosť obidvoch rodičov bezdôvodne **obmedzovať**
- X. matky aj **otcovia** sú **rovnoprávnymi rodičmi**, v prípade, že majú po rozchode obaja záujem o osobnú starostlivosť, dieťa má byť zverené do **striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov**

preto navrhujeme:

Zmeny v zákone o rodine

- ✓ Zaviesť ako striedavú osobnú starostlivosť ako základný štandard pri určení rodičovských práv a povinností, a to okamžite pri zmene pomerov v rodine, napr. pri zmene bydliska jedného z rodičov.
- ✓ V prípade, ak striedavá osobná starostlivosť nie je možná, obmedziť zasahovanie rodiča, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti do rodičovských práv druhého rodiča
- ✓ Neodôvodnený súhlas rodiča so striedavou osobnou starostlivosťou alebo čo najširšie upraveným stykom označiť ako konanie v rozpore so záujmom dieťaťa
- ✓ Zadefinovať všeobecne pojem „záujem dieťaťa“
- ✓ Upraviť explicitne výkon rodičovských práv v prípade striedavej osobnej starostlivosti (t.j. styk s dieťaťom, rozhodovanie v bežných a v dôležitých veciach + definovať bežné a dôležité veci, definovať zákonného zástupcu dieťaťa apod.)
- ✓ Eliminovať bránenie styku s dieťaťom druhému rodičovi, ktorý nemá dieťa v osobnej starostlivosti v prípade inak upraveného styku
- ✓ Ustanoviť povinný písomný súhlas vopred, vrátane sankcií za porušenie vo forme obmedzenia styku s porušujúcim rodičom až odobratiť dieťaťu porušujúcemu rodičovi a jeho zverenie druhému rodičovi v prípade, že sa jeden z rodičov chce presťahovať a de facto tým obmedziť styk druhého rodiča s dieťaťom. V prípade nesúhlasu rodiča, dieťa ponechať v pôvodnom prostredí zmenou zverenia
- ✓ Nezáujem dieťaťa o rodiča vo veku do 12 rokov riešiť ako Syndróm zavrhnutého rodiča (PSA) s povinnosťou súdu prehodnotiť osobu, ktorej má dieťa byť zverené v prospech nemanipulúceho rodiča
- ✓ Vytvoriť metodický postup pre riešenie prípadov detí ktoré sú postihnuté Syndrómom zavrhnutého rodiča, vrátane programu alebo systému psychologickej a inej potrebnej pomoci na normalizáciu vzťahu dieťaťa k rodičovi na náklady manipulúceho rodiča
- ✓ Zaviesť povinnú mediáciu v prípade, ak sa rodičia nedohodnú na výkone rodičovských práv a povinnosti, neúčast' na mediácii hodnotiť ako konanie proti záujmom dieťaťa
- ✓ Upraviť zákonom podmienky výpočtu výživného podľa pomeru počtu dní ktoré je dieťa v starostlivosti u druhého rodiča a zrušiť neplnenie zákonnej povinnosti vyživovať alebo zaopatrovat' iného ako trestný čin
- ✓ Upraviť výkon rodičovských práv pre rodiča, ktorému dieťa nebolo zverené, tak aby mal ich mohol vykonávať rovnoprávne s rodičom, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti, ak o takýto výkon má záujem
- ✓ Vydanie cestovného pasu dieťaťu podmieniť výslovným písomným súhlasom oboch rodičov s vydaním pasu. V prípade vycestovania podmieniť vycestovanie písomným výslovným súhlasom oboch rodičov s vycestovaním, vrátane vyhlásenia, že náklady na vrátenie dieťaťa do krajiny pôvodu bude znášať rodič – únosca alebo iná osoba – únosca dieťaťa. V pase rodičov musia byť zapísané všetky maloleté deti, nezávisle od toho, či majú alebo nemajú vlastný cestovný pas.

Zmeny v Občianskom súdnom poriadku

- ✓ Doplniť povinnosť nariadenia predbežného opatrenia o zverení maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti počas konania o určení práv a povinností
- ✓ Skrátiť dĺžku konania vo veciach maloletých
- ✓ Zmeniť podmienky výkonu súdneho rozhodnutia, tak aby rodičia nemohli brániť v styku s druhým rodičom a ustanoviť max. 3 pokuty vo výške napr. 200, 500 a 1000 Eur za každé

dokázané nepodložené bránenie v styku. V prípade opakovaného bránenia rodiča v styku dieťaťa s druhým rodičom (viac ako 3-krát) súd urýchlene rozhodne o zverení dieťaťa neporušujúcemu rodičovi.

- ✓ Ustanoviť povinnosť odôvodnenia predbežného opatrenia aj v prípade, že mu súd návrhu na jeho nariadenie vyhovie
- ✓ Paušálna odmena pre advokáta v prípade určitých konaní vo veciach maloletých
- ✓ Zmeniť faktické postavenie účastníkov v konaniach s maloletými v súdnej sieni, aby kolízny opatrovník sedel pri sudcovi

Zmeny súvisiacich zákonov

- ✓ V súvislosti so zavedením striedavej osobnej starostlivosti ako štandardu navrhujeme novelizovať i súvisiace zákony - spresniť pravidlá vyplácania príspevku pri narodení, prídavku na deti, uplatňovania si daňového bonusu a iné
- ✓ Zaviesť povinnú návštevu kolízneho opatrovníka ešte pred prvým pojednávaním - a povinnosť vypracovať návrh na súd písomne, nie zneužívať „zásadu ústnosti“ ako v súčasnosti

Odôvodnenie navrhovaných zmien

1.1 Striedavá osobná starostlivosť ako štandard

Striedavá starostlivosť by nemala byť doplnkovým spôsobom starostlivosti o dieťa tam kde je u rodičov vôľa dohodnúť sa na takejto forme starostlivosti, ale primárnym predpokladom starostlivosti v prípade, že rodičia spolu nežijú. Štát by mal v prvom rade podporovať zachovanie plnohodnotného vzťahu dieťaťa k obojmu rodičovi. Nie je možné podmieňovať získanie striedavej starostlivosti dokazovaním, ale naopak, zúženie styku, zákaz styku, či iné obmedzenie rodičovských práv treba patrične odôvodniť a preskúmať.

Článok 18 Dohovoru o právach dieťaťa dáva povinnosť štátu vnútornými právnymi normami zabezpečiť zásadu, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a starostlivosť o dieťa. Ak majú mať obaja rodičia zodpovednosť, musia mať aj obaja rodičia mandát túto zodpovednosť naplňovať. Zodpovednosť za výchovu nemožno žiadať od rodiča, ktorý nemá reálny mandát výchovne na dieťa pôsobiť. Párnikovendové stretnutia rodiča s dieťaťom nie sú o starostlivosti a ani o výchove – za niekoľko málo hodín víkendu jednoducho nie je možné realizovať žiadnu relevantnú výchovu, resp. riadnu (každodennú) starostlivosť.

Ak zákon jasne definuje rovnosť rodičov v právach a povinnostiach, tak súd pri záujme oboch rodičov o starostlivosť o dieťa a vytvorených podmienok na oboch stranách by mal mať v takomto prípade postačujúce podmienky na rozhodnutie o striedavej starostlivosti.

1.2 Obmedzenie možnosti zásahov rodiča do výkonu rodičovských práv druhého rodiča

V prípade rozhodnutia jedného z rodičov, že o striedavú starostlivosť nemá záujem, prípadne má záujem dokonca obmedziť styk s dieťaťom, štát ho k takémuto styku nemôže nútiť, pokiaľ si plní vyživovaciu povinnosť. Vždy sa tak však má diať na základe rozhodnutia rodiča, ktorý sám zváži svoje schopnosti a možnosti. Rodičovi, ktorému nie je dieťa zverené do osobnej starostlivosti by mal byť styk upravený podľa jeho prejavenej záujmu a sám by si mal zvoliť o koľko dní mesačne sa chce pripraviť o rodičovskú starostlivosť a zodpovednosť, nie na základe návrhu druhého rodiča. Rodič, ktorému bolo dieťa zverené

do osobnej starostlivosti nemá právo zasahovať do rodičovských práv druhého rodiča a obmedzovať jeho práva.

Na obmedzenie práv dieťaťa na oboch rodičov musia byť explicitne definované zákonné dôvody. Buď je to vlastný nezáujem, alebo vlastná vôľa a žiadosť rodiča (nie druhého rodiča) zúžiť styk s dieťaťom, vážne psycho-patologické správanie potvrdené súdnym znalcom, alkoholizmus, narkománia, absencia vhodného vlastného bývania.

1.3 Rozpor so záujmom dieťaťa

Na nesúhlas je možné prihliadať len prípade, že striedavá starostlivosť by ohrozila záujem a potreby dieťaťa. Neodôvodnený nesúhlas jedného z rodičov o striedavú starostlivosť je nutné postaviť do antidiskriminačnej roviny a snahu o vytlačanie druhého rodiča z výchovného procesu. V takom prípade by sa obmedzenie styku by sa malo riadiť takými pravidlami ako pri odobratí dieťaťa do náhradnej starostlivosti (najmä podmienky, za ktorých sa tak môže stať).

1.4

Pojem záujem dieťaťa

Je potrebné zadefinovať pojem záujem dieťaťa na ktorý sa odvoláva každý rozsudok, týkajúci sa úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu. Zatiaľ nie je definované, čo vlastne záujem a potreby dieťaťa sú, pričom jedným zo základných záujmov podľa Medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa je právo na pravidelný a neobmedzený styk s oboma rodičmi. Dohovor o právach dieťaťa, článok 18: „Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a starostlivosť o dieťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujem dieťaťa." V praxi je záujem dieťaťa vždy posudzovaný individuálne, je však potrebné aby legislatíva reflektovala tento stav a aspoň orientačne expressis verbis ustanovila kritéria, podľa ktorých sa záujem dieťaťa stanovuje.

1.5

Explicitná úprava výkonu rodičovských práv v prípade striedavej osobnej starostlivosti

Od zavedenia striedavej osobnej starostlivosti prax ukázala, že je potrebné explicitne upraviť niektoré otázky výkonu rodičovských práv, ako napríklad otázku bydliska, lekára, školy a iné. V záujme predchádzania problémov pri vytváraní stabilného rodinného prostredia, ak je dieťa do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, navrhujeme upraviť ich práva na trvalé bydlisko tak, že obaja musia bývať a mať trvalé bydlisko v okruhu 40 km do 16 roku života dieťaťa. Na škole, lekárovi a iných podstatných veciach sú povinní dohodnúť sa obaja rodičia a informovať o tom súd a príslušné úrady; v prípade, že sa nedohodnú, rozhodne súd.

1.6

Eliminácia bránenia v styku s druhým rodičom

a) Veľmi často sa stretávame s prípadmi, že rodič disponuje rozsudkom s upraveným stykom, avšak druhý rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti mu v tom bráni. Rodič, ktorý postupuje týmto spôsobom nielenže bráni druhému rodičovi v styku s dieťaťom, ale čo je najdôležitejšie, bráni

vlastnému dieťaťu stretávať sa a rozvíjať vzťahy aj s druhým rodičom a teda mu upiera jedno z jeho základných práv.

V prípade, upraveného styku s maloletým dieťaťom preto navrhujeme podmieniť vyplácanie výživného bezproblémovou realizáciou styku. To znamená, ak matka dieťaťa nedá dieťa otcovi celý mesiac, nedostane za ten mesiac žiadne výživné. Ak ho dá len raz, v prípade klasickej úpravy styku raz za 2 týždne, nedostane polovicu výživného. Návrh na výkon súdneho rozhodnutia navrhujeme podať po zámernom zmarení styku v dĺžke jedného mesiaca, t.j. 2 zmarených stretnutí. Ak by musel otec podať takýto návrh 3x v priebehu 6 mesiacov, nasledovala by automaticky zmena zverenia v rámci zásady 3x a dosť, pretože by sa jednalo o zjavnú recidívu.

b) Uzákoniť povinnosť náhradných termínov, pre ktoré by bolo tiež možné žiadať súdny výkon rozhodnutia v prípade nedobrovoľného plnenia, ak ako pri „bežných“ termínoch. Opäť môžeme predpokladať, že ak druhý rodič bude musieť odoprené stretnutia nahradiť, radšej nebude brániť styku druhého rodiča s dieťaťom v určenom čase. Toto by platilo aj prípade, ak rodič odmietol vydať dieťa z dôvodu, že je choré – ak dieťa je schopné pohybu (t.j. nie je veľmi ťažko choré), aj druhý rodič mu dokáže rovnako dobre podať lieky a postarať sa o neho, preto ani bežná choroba dieťaťa nie je dôvod k odmietnutiu styku.

c) Definovať neumožňovanie styku druhému rodičovi s dieťaťom, ktorého následkom je syndróm zavrhnutého rodiča ako trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby (zmena Trestného zákona) a zaviesť trestnosť tohto bránenia v styku aj ako trestný čin zneužívania dieťaťa, s cieľom získať neoprávnené výhody pri rozvode a rozhodovaní o zverovaní detí do výchovy. Rovnako definovať bránenie v styku s dieťaťom ako trestný čin týrania (blízkej osoby), smerované proti druhému rodičovi. Zaviesť trestnosť účelového a nepodloženého (vyšetrovaním riadne nedokázaného) krivého obvinenia z domáceho násillia, prípadne zo zneužívania, s dôsledkom zmeny zverenia dieťaťa.

1.7 Sťahovanie rodičov

V súčasnej dobe je bežné, že sa rodič, ktorý má dieťa v osobnej starostlivosti preťahuje do iného, často vzdialeného mesta a tým prakticky znemožní dieťaťu stýkať sa s druhým rodičom, alebo je styk možný vo veľmi obmedzenej miere, čím dieťa tohto rodiča stráca. Navrhujeme preto, aby rodič v prípade, že má dieťa v osobnej starostlivosti s upraveným stykom s druhým rodičom, alebo v striedavej osobnej starostlivosti nemohol bez súhlasu druhého rodiča presťahovať do iného mesta nad okruh 30 km, od mesta, v ktorom bývajú. V prípade, ak by o tomto preťahovaní rozhodoval v prípade nesúhlasu jedného rodiča súd, do doby rozhodnutia súdu by presťahovanie taktiež nebolo možné. V tomto prípade sú základné ľudské práva slobody pohybu a práva na prácu obmedzené právami dieťaťa - je to zodpovednosť, ktorá prichádza s voľbou stať sa rodičom. Nikoho nemožno nútiť, aby zotrval alebo pracoval na určenom mieste, avšak dôsledkom takéhoto konania by bol dobrovoľne obmedzený styk s dieťaťom.

Navrhujeme zaviesť trestnosť rodičovského únosu, či už v rámci Slovenska alebo v medzinárodnom meradle: za únos musí byť považované premiestnenie dieťaťa z miesta spoločného bydliska rodičov dieťaťa na iné miesto rodičom alebo inou osobou bez písomného výslovného súhlasu druhého rodiča a zotrvávanie na takom mieste po dobu dlhšiu ako dva za sebou nasledujúce dni. Dôsledkom takéhoto únosu musí byť okamžité trestné (medzinárodné) stíhanie osoby únoscu (a spolupáchateľov), okamžitý návrat dieťaťa do miesta spoločného bydliska rodičov a zverenie dieťaťa do starostlivosti toho rodiča, ktorý dieťa neuniesol, ako aj obmedzenie rodičovských práv osobe únoscu.

1.8 Syndróm zavrhnutého rodiča

Syndróm zavrhnutého rodiča (the Parental Alienation Syndrome, PAS) popísal v 80. rokoch minulého storočia ako prvý R. Gardner, ktorý pod tento pojem zahrňuje popudzovanie dieťaťa jedným rodičom proti druhému.

O syndróme zavrhnutého rodiča hovoríme vtedy ak dôjde k vypestovaniu nekompromisne kladného vzťahu dieťaťa k jednému - tomu dobrému, milovanému rodičovi a súčasne k nekompromisnému zavrhnutiu druhého rodiča, toho zlého, nenávideného. Vyvolanie tohto syndrómu je jednoznačne vážnym ohrozením správnej výchovy dieťaťa.

Skúsenosť hovorí, že ak sa jeden rodič (alebo iná osoba) rozhodne dieťa pripraviť o druhého, nič mu v tom nezabráni. Gardner používa priamo pojem programovanie dieťaťa, čím rozumie „proces kedy je dieťaťu voči rodičovi vštepovaný odpor a kritika, ktoré sú neoprávnené alebo prehnané“. Programujúci rodič (alebo iná programujúca osoba) prispieva k odcudzeniu dieťaťa nielen vedome, ale i podvedome. Navyše sa na rozvoji syndrómu podieľa i samo dieťa, nezávisle na rodičoch. Významnú úlohu tu hrá i prostredie a rodina, v ktorej dieťa žije. Podľa Bakaláre sú programujúcimi rodičmi vo väčšine ženy (iba 6% otcov dostane po rozvoze deti do opaterý), ktoré otca v očiach dieťaťa ohovárajú a osočujú. Programujúci rodič (alebo iná programujúca osoba) sa o zavrňovanom rodičovi vyjadruje tak, že všetko čo s ním súvisí je zlé, škodlivé až nebezpečné. Záber je široký - nielen prítomnosť, ale vlastne všetko v minulosti bolo zlé a v budúcnosti by bolo lepšie, keby zavrňovaný rodič úplne zmizol zo scény.

Navrhujeme prijať také legislatívne zmeny, ktorí by napomáhali predchádzaniu Syndrómu zavrhnutého rodiča v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa - v takýchto prípadoch nariadiť psychologické vyšetrenie, uložiť výchovné opatrenia, expressis verbis zakotviť, že nezáujem dieťaťa nie je dôvod na obmedzenie styku.

1.9 Mediácia

Dohoda rodičov by mala byť vždy prvoradá a intervencia štátu ultima ratio. Z tohto dôvodu navrhujeme, aby v prípade v konaniach o úprave styku s maloletým dieťaťom súd nariadil vždy mediáciu, s určitou lehotou. Mediátor by mal byť vybraný elektronickou formou zo zoznamu mediátorov, ktorí sa zaoberajú riešením sporov v tejto oblasti. Zoznam takýchto mediátorov by mal mať súd povinne k dispozícii a dať ich k dispozícii na vyžiadanie ktorémukoľvek účastníkovi konania. Zároveň by mal súd povinnosť informovať rodičov o možnosti využitia poradenstva na referáte poradensko - psychologických služieb na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v obvode ich bydliska.

V prípade, že by sa do tejto lehoty rodičia nedokázali prostredníctvom mediátora dohodnúť, až potom by nasledovalo rozhodnutie súdu. Dohodu, ku ktorej by rodičia prostredníctvom mediátora dospeli, by súd schválil tak ako súčasnú klasickú dohodu. V úlohe mediátora by mohli vystupovať aj právni zástupcovia rodičov, alebo aspoň jeden z nich.

1.10

Výživné

Pokladáme za potrebné ustanoviť v zákone, že v prípade striedavej osobnej starostlivosti, kde obidvaja rodičia sa rovnomerne osobne starajú o dieťa sa výživné neurčuje (v súčasnosti má súd takúto možnosť, my však navrhujeme aby to v takom prípade bola povinnosť súdu). Ďalej považujem za potrebné spresniť pojem odôvodnené potreby dieťaťa, ktorými sa určuje výška výživného - hoci je rozhodovanie o vyživovacej povinnosti bežnou agendou na súdoch, vodiace kritéria pri určovaní odôvodnených potrieb dieťaťa v zákone chýbajú.

Zrušenie klasifikácie neplnenia vyživovacej povinnosti ako trestného činu odôvodňujeme tým, že výkon rozhodnutia v exekučnom konaní je postačujúci (zmena Trestného zákona).

1.11

Výkon rodičovských práv a povinností

Hoci teraz je právna úprava ustanovená tak, že ak sa rodičia nedohodnú o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, najmä o vystahovaní maloletého dieťaťa do cudziny, o správe majetku maloletého dieťaťa, o štátnom občianstve maloletého dieťaťa, o udelení súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a o príprave na budúce povolanie, rozhodne na návrh niektorého z rodičov súd, často rodič, ktorému bolo dieťa nebolo zverené do starostlivosti nie je žiadaný o súhlas pri výbere školy, zmene školy, trvalého pobytu, nemá právo na návštevu prípadne informácie od obvodného lekára, či možnosť navštíviť alebo informovať sa o dieťati v školskom či predškolskom zariadení. Navrhujeme, aby bola povinnosť žiadať súhlas druhého rodiča daná zákonom a nastaviť podmienky tak, aby ten rodič, ktorý má záujem rovnoprávne sa podieľať na výchove dieťaťa takúto možnosť skutočne mal.

1.12

Cestovný doklad dieťaťa

Ak je upravený styk s dieťaťom, tak súhlas na vydanie pasu, resp. zapísanie dieťaťa do pasu druhého rodiča (najčastejšie toho, ktorému bolo dieťa zverené do starostlivosti) často znemožní druhému rodičovi vycestovať s dieťaťom na dovolenku , alebo čo i len krátky výlet do okolitých štátov. Rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti nemá právo zasahovať do rodičovských práv druhého rodiča a obmedzovať jeho práva. Rodičovské práva obidvoch rodičov sú podľa ústavy rovnaké, preto vyžadovanie súhlasu je protiústavné.

V zmysle vyššie uvedeného požadujeme novelizovať príslušné ustanovenia zákona o cestovných dokladoch.

2.1

Predbežné opatrenie o striedavej osobnej starostlivosti

V záujme zachovania vzťahu k oboj rodičom je nutné po odlúčení poskytnúť okamžitú ochranu na zachovanie vzťahu rodič - dieťa. Inštitút predbežného opatrenia o rovnocennom styku (striedavá osobná starostlivosť) by mal v takomto prípade byť automatickým nástrojom už v priebehu konania v prípade,

že sa rodičia nedohodnú. aby bol zachovaný rovnocenný a vynútitel'ný prístup oboch rodičov k dieťaťu už počas konania. V prípade podania návrhu na nariadenie predbežného opatrenia na zverenie do osobnej starostlivosti by mal súd vždy povinne vypočuť aj druhého rodiča a v prípade, že majú o osobnú starostlivosť obidvaja záujem, nariadiť predbežným opatrením striedavú osobnú starostlivosť. Lehota na nariadenie takéhoto predbežného opatrenia by mala byť najviac 7 dní.

2.2

Dĺžka konania vo veci maloletých

V prípadoch ak sa rozhoduje o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, o úprave styku rodiča s dieťaťom, v súčasnosti sú niekedy príliš pomalé, čo pôsobí deštruktívne na dieťa i na vzťahy medzi ním a druhým rodičom; alternatívne je možné zaviesť prioritu konaní v ktorých sa rozhoduje o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, o úprave styku rodiča s dieťaťom. Navrhujeme lehotu na rozhodovanie vo veci zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti stanoviť na najviac 3 mesiace od podania návrhu s možnosťou predĺženia v prípade náročného dokazovania.

2.3

Výkon súdneho rozhodnutia

Veľmi často sa stretávame s prípadmi, že rodič disponuje rozsudkom s určeným stykom v dohovorený čas príde na určené miesto, spravidla bydlisko matky a dieťaťa, avšak matka s dieťaťom nie je doma, nezdvíha telefóny a neodpovedá na sms správy. Rodič, ktorý postupuje týmto spôsobom nielenže bráni druhému rodičovi v styku s dieťaťom, ale čo je najdôležitejšie, bráni vlastnému dieťaťu stretávať sa a rozvíjať vzťahy aj s druhým rodičom a teda mu upiera jedno z jeho základných práv.

V prípade bezdôvodného odmietnutia styku navrhujeme pokutu 200 EUR, druhý krát pokuta 400 EUR a tretí krát 600 EUR uloženú priamo príslušníkom PZ v blokovanom konaní. Štvrté odmietnutie by už naplnilo skutkovú podstatu trestného činu marenia výkonu rozhodnutia. V prípade, upraveného styku s maloletým dieťaťom ďalej navrhujeme podmieniť vyplácanie výživného bezproblémovou realizáciou styku. To znamená, ak matka dieťaťa nedá dieťa otcovia celý mesiac, nedostane za ten mesiac žiadne výživné. Ak ho dá len raz, v prípade klasickej úpravy styku raz za 2 týždne, nedostane polovicu výživného (potrebné novelizovať príslušné ustanovenia zákona o rodine). Návrh na výkon súdneho rozhodnutia navrhujeme podať po zámernom zmarení styku v dĺžke jedného mesiaca, t.j. 2 zmarených stretnutí. Ak by musel otec podať takýto návrh 3x v priebehu 6 mesiacov, nasledovala by automaticky zmena zverenia v rámci zásady 3x a dosť, pretože by sa jednalo o zjavnú recidívu.

Rodič, ktorý má dieťa v starostlivosti, je povinný v prípade dôvodného odmietnutia styku s druhým rodičom poskytnúť mu náhradný termín na styk s dieťaťom v najbližšom voľnom termíne. Voľným termínom sa rozumie termín, keď dieťa nie je vážne choré, alebo nie je odcestované mimo svojho trvalého bydliska minimálne na 7 kalendárnych dní.

2.4

Odôvodnenosť predbežného rozhodnutia

Odôvodnenosť rozhodnutia súdu je jednou z jeho podstatných náležitostí a navrhujeme preto, aby ani predbežné opatrenie v ktorom sa súd stotožnil s dôvodmi uvedenými navrhovateľom nebolo výnimkou z tohto princípu. Súd musí minimálne odôvodniť, prečo sa s uvedenými dôvodmi stotožnil.

2.5

Paušálna odmena pre advokáta

Navrhujeme určiť povinnosť paušálnej odmeny vo veciach UPP (vrátane rozvodu, ak ide o rozvod s maloletými deťmi), zmena zverenia do osobnej starostlivosti, a určiť výšku tejto paušálnej odmeny, tak aby odmena nebola pre advokáta motiváciu zbytočne predlžovať spor. V tejto súvislosti navrhujeme novelizovať príslušné ustanovenia vyhlášky Ministerstva spravodlivosti o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

2.6

Postavenie kolízneho opatrovníka v súdnej sieni

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy a krajské súdy ustanovuje, že ak sa na súdnom pojednávaní v občianskoprávných, obchodnoprávných a správnych veciach zúčastňuje prokurátor alebo zástupca orgánu povereného starostlivosťou o mládež, sedia za súdnym stolom na opačnej strane ako asistent. Ak také umiestnenie prokurátora alebo orgánu starostlivosti o mládež nie je možné, pripraví sa pre tieto osoby samostatný stôl vedľa stola navrhovateľa s potrebným počtom stoličiek. Prax ukazuje, že kolízny opatrovník sedí takmer vždy pri navrhovateľovi, čo nie v súlade s procesnou zásadou rovnosti strán, preto by mal kolízny opatrovník sedieť za stolom so sudcom, prípadne mať stôl oproti nemu.

3.1

Zmena súvisiacich predpisov

V súvislosti so zavedením striedavej osobnej starostlivosti (ako štandardu) je potrebné novelizovať príslušné ustanovenia súvisiacich predpisov, najmä v oblasti sociálneho zabezpečenia.

3.2

Kolízny opatrovník ako účastník konania

Prax ukazuje, že je potrebné komplexne novelizovať zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele tak, aby reflektoval súčasnú právnu úpravu a aby činnosť kolíznych opatrovníkov zodpovedala skutočne tomu, k čomu sa Slovenská republika zaviazala pristúpením k Medzinárodnému dohovoru o právach dieťaťa a tomu, čo ustanovuje zákon o rodine (dieťa má právo na rovnocenný vzťah s obidvomi rodičmi). Keďže takáto komplexná zmena vyžaduje dôkladnú prípravu, navrhujeme aby sa dovedy, čo najskôr zákonom ustanovila povinnosť pre kolízneho pracovníka podávať návrhy na základe ich

zistiťovania na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností písomne, tak aby sa tieto správy a návrhy stali súčasťou súdneho spisu, a bolo tak zachované základné práva dieťaťa i rodičov.

Ďalej navrhujeme zmeny v inštitúciách:

Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne, lekári – pediatri

- prepojenie na sieť týchto poisťovní v EÚ
- povinnosť oznámiť adresu zamestnávateľa únoscu (= vodičko k miestu pobytu)

Polícia, Interpol

- jasný a nekompromisný postup pri hľadaní a nachádzaní unesených detí (na základe jasného zákona o rodičovskom únose atď.), s využitím spolupráce s uvedenými inštitúciami
- nutnosť ukončiť pátranie v rámci EÚ do max. 6 mesiacov (buď sú deti na území EÚ, alebo nie sú)

Materské, základné a stredné školy

- povinnosť komunikovať s oboma rodičmi (najmä, ak je zrejmé, že nežijú spolu)
- povinnosť oznamovať druhému rodičovi dôležité okolnosti o dieťati aj bez vyzvania
- absolútny zákaz vydávania akýchkoľvek rozhodnutí o dieťati bez účasti a súhlasu druhého rodiča (napr. rozhodnutie o zmene školy, o štúdiu v zahraničí apod.)
- pokuty a osobné postihy + postihy pre školu v prípade porušenia týchto povinností
- povinné nahlasovanie nových žiakov na sociálnu poisťovňu a zdravotné poisťovne = vid' príslušný bod

Doprava (letecká, železničná, cestná)

- kontroly pri letenkách s deťmi: písomný súhlas druhého rodiča, inak letenku nevydať; pri porušení pokuta leteckej spoločnosti vo výške 1 000 000 Eur
- nutný pas detí bez rozdielu veku, s povinným vyznačením súhlasu oboch rodičov pri vycestovaní
- podpis vyhlásenia rodiča, ktorý „vyváža“ deti do zahr., že nejde o únos, ani rodičovský únos, že súhlasí s pokutou 100 000 Eur v prípade uvedenia nepravdivých skutočností a v prípade nájdania odovzdá deti druhému rodičovi
- nutné uvedenie adresy pobytu v zahraničí, kontakt atď.
- železničné a cestné hraničné kontroly : kontrolujúci policajt/sprievodca majú pri sebe formulár vyhlásenia, detto ako pri leteckej preprave; v prípade, že šlo o únos, prvý v poradí, kto dal podpísať vyhlásenie, dostane odmenu napr. 2,5% zo sumy pokuty (t.j. 2,5% zo 100 000 Eur = 2 500 Eur) od štátu, ktorý pokutu bude vymáhať od únoscu dieťaťa. Policajti a sprievodcovia budú tak zainteresovaní na vykonávaní kontroly a identifikácii únosov detí.

Predmanželské zmluvy

- povinné predmanželské zmluvy v časti starostlivosť o deti v prípade rozchodu, opustenia spoločnej domácnosti = automatické zavedenie striedavej formy starostlivosti, ak tomu nebránia objektívne dôvody (= patologické javy u jedného/oboch rodičov)
- ostatné záležitosti (majetok, iné) fakultatívne – dobrovoľné, ale odporúča sa zakotviť ich do takejto zmluvy

Pravda – a to nezastierame – sú okolnosti, ktoré striedavú osobnú starostlivosť po legislatívno-právno-praktickej stránke sťažujú. Jednako však vidíme pôvod týchto komplikácií najmä v negatívnom, až sabotujúcom postoji jedného rodiča k rodičovstvu druhého rodiča (a tým v konaní proti záujmom spoločného dieťaťa) tým, že si napríklad zvolí bydlisko neúmerne vzdialené bydlisku druhého rodiča.

Takto argumentuje napríklad ministerstvo školstva:

Dieťa nemôže súbežne navštevovať dve školy

Podľa platnej legislatívy nie je možné, aby dieťa navštevovalo súbežne dve základné školy. Podľa zákona o štátnej správe v školstve a o školskej samospráve žiak plní školskú dochádzku v mieste trvalého bydliska.

Jedna kmeňová škola

Ak rodičia žijú oddelene v dvoch štátoch, napríklad v Česku a na Slovensku rodič môže požiadať riaditeľa školy v susednom štáte o povolenie plnenia povinnej školskej dochádzky mimo územia. Na Slovensku sa ale rodič musí dohodnúť s riaditeľom základnej školy v mieste bydliska a oznámi to škole v Českej republike a tá vydá potrebné povolenie. Dieťa, ktoré počas školského roku na striedačku navštevuje obe školy v dvoch štátoch, by ale pravdepodobne malo robiť skúšky v svojej kmeňovej škole. Poradca ministra školstva Zdenko Krajčír, ktorý je aj špeciálnym pedagógom takúto dochádzku vidí ako veľmi problematickú a neodporúča ju.

Príspevok štátu iba pre jednu školu

Príspevok štátu na dieťa môže tiež dostávať iba jedna škola a to tá, do ktorej dieťa nastúpi k 15. septembru toho školského roku.

Týka sa to aj detí v materských školách. O prerozdelení financií by sa museli medzi sebou dohodnúť obce alebo mestá, kde dieťa materskú školu navštevuje.

Argumenty sú podložené, no riešenie je jasné a jednoduché: dbať, aby bol rešpektovaný a na prvé miesto – i pred záujmy rodičov – kladený vždy záujem dieťaťa; vrátane istého prípadného obmedzenia ich práv na úkor povinnosti chrániť práva dieťaťa (vid' nálezy ÚS ČR vyššie).

Jürgen Rudolph: Cochemský model - šanca pre naše deti

(prednáška cochemského sudcu Jurgena Rudolpha)

Ja som nikdy nechcel byť opatrovnícky sudca, ale musel som, pretože som sa po mnohých iných zastávkach dostal na súd, u ktorého som chcel zostať. Po reforme zákona o dieťati ale nikto nechcel robiť rodinné právo a tak som to dostal ako najmladší sudca z moci prezídijného rozhodnutia starších sudcov. Dnes som šťastný, že som túto činnosť mohol robiť.

Je veľmi dôležité upozorniť na to, že ma nezaujímal ani tak rodičia, mňa zaujímali deti. A ja som považoval z pohľadu dieťaťa stratu jedného rodiča - a je jedno či otca alebo matky - za zlú. To, čo ste zažili ako otcovia, existuje úplne rovnako v tých 10 alebo 15 percentách prípadov, keď majú deti v starostlivosti otcovia. Vie rovnako tak dobre mariť, alebo niekedy ešte lepšie ako matky. To je ten boj rodičov ako páru. Skúšal som to pochopiť z pohľadu detí. Je to pre nich obrovská strata, je to pre deti trauma, keď idú rodičia od seba. Deti si často dávajú vinu sami sebe. Hovorila: Keď ma má otec rád, prečo ide potom preč? Tento zorný uhol ma fascinoval, a bolo mi úplne jasné, že sa musí podniknúť všetko možné, aby zostala spoločná starostlivosť a spoločná zodpovednosť. Nemám moc rád tento pojem "opatrovníctvo", hoci sa mi zdá lepší ako "rodičovská kontrola". Je ale dôležité, aby zostala táto spoločná zodpovednosť, ktorá podľa môjho názoru ani nemôže byť zákonom upravená. To je pre mňa fakt a žiadny právny problém ... ale išlo o to, to opäť navodiť.

Do roku 1992 sme potom dosiahli 20%-ný podiel rozhodnutí o spoločnú starostlivosť. To bolo v roku 1992 vysoké číslo. Keď sme sa potom prvýkrát stretli v pracovnom kruhu - to bolo práve v tom roku - zistili sme, že máme spoločné záujmy. Všetci boli na tom zainteresovaní, všetky profesie: advokáti, spolupracovníčky a spolupracovníci OSPOD, poradne, súdni znalci, aby bola zachovaná spoločná starostlivosť a tak sme mali spoločný projekt a síce na báze konsenzu, dohody.

A ako sme hovorili o rodičovskej zodpovednosti: patrí k rodičovskej zodpovednosti, k povinnostiam, to nie je žiadne právo, dosiahnuť zhodu kvôli deťom. To je povinnosť, to nie je žiadne právo. To sa nemôže dávať do rúk súdov. Rodičom som veľakrát vravel: "Čo to vlastne robíte? Vy mi dávate svoje dieťa na sudcovský stôl, a vôbec sa nehanbíte? To je vaša zodpovednosť, vy o tom máte rozhodnúť. "Rodičia sú niekedy bezmocní, to si musí človek pripustiť. Často to nie je zo zlej vôle, tak ako je to vnímané v subjektívnej nezhode, roztržke, ale pri rozvoze zohráva veľkú rolu ublíženie. V tej bezmocnosti sú potom deti manipulované, často vo forme, ktorá je pre okolostojace mnohokrát neznesiteľná.

Raz sme sa stretli, na základe rôznej kritiky s ostatnými profesiami. Mňa osobne vždy hnevalo, keď sa na súde objavili rodičia a povedali: "Nás poslať OSPOD, máme tu dosiahnuť nejaké úpravy." Postupne ma to hnevalo dokonca veľmi. Raz sme si sadli dohromady a vyčítali si navzájom naše frustrácie. Najviac museli

vydržať advokáti, ktorí počuli od všetkých účastníkov, že oni robia iba konfliktné stratégie. Tak potom advokáti hlavne počas prvých schôdzok v roku 1992/93 intenzívne diskutovali, či sa majú zastávať záujmov detí, alebo či majú presadzovať záujmy dospelých, ktorých záujmy môžu byť so záujmami detí v rozpore. Ale oni majú mandát od rodičov, majú zastupovať záujmy tohto rodiča, ktoré sa možno úplne priečia záujmom detí. Bola veľmi atraktívna diskusia, ktorá pokračovala počas niekoľkých stretnutí a - ako myslím - bola vedená na veľmi vysokej úrovni. Advokáti došli k tomu, že žiadny neopustil svoju pozíciu. Časť z nich hovorila, že zloží svoju plnú moc - a oni sa tak naozaj zachovali - keď uvidia, že záujmy dieťaťa idú takpovediac k spánku. Tí druhí hovorili, nie, my zostaneme pri tom, že máme mandát od rodičov a nie od detí. Ale, čo bolo dôležité, na základe takto vedenej odbornej diskusie boli tolerované vzájomné stanoviská. A my sa dohodli, že nebudeme už sledovať žiadne konfliktné stratégie.

Ďalej sme sa dohodli, že vo veciach detí v opatrovníckych veciach budeme nariadovať pojednávania v krátkom čase, vo všetkých prípadoch bude súdne pojednávanie najneskôr do 14 dní. Keď ale teraz počujete, že musíte zato v iných procesoch čakať dvojnásobne dlho, možno budete hneď zase písať. Ale tak to je. Sme veľmi vyťažení, a my sme len posunuli priority. A tu my vidíme prioritu preto, že v žiadnej inej situácii nehrá status quo tak rozhodujúcu úlohu ako u detí. Tu môže - podľa veku - obdobie niekoľkých málo mesiacov hrať už úplne rozhodujúcu úlohu, a rokov ani nehovoriac.

Toto bol desaťročný proces s frustráciou. Ale koleso nemusíme vždy objavovať znova. Z toho dôvodu vám skúšame veľa vecí odovzdať a povedať: ľudia, začnite niekde tam, kde my už dnes tiež sme a my vám k tomu môžeme dať aj príslušné informácie.

Advokáti sa rýchlo naučili, že v týchto procesoch pre nich - a predovšetkým pre ich mandanta - vznikajú iba výhody. Termíny sa dostavia počas 14 dní, advokáti nemusia písať žiadne pojednávania, stačí dať jeden návrh. Musím ešte pripomenúť: Do roku 1996 - teda ešte 2 roky pred nadobudnutím platnosti reformy zákona o dieťati - sme mali podiel spoločnej starostlivosti 60%. Rodičom to pripadalo veľmi atraktívne a podľa neskorších spätných ohlasov, ktoré sme vo forme verejných podojatí získali, bol medzi zúčastnenými rodičmi aj cez počiatočný odpor pozorovať veľmi veľký súhlas. Advokáti vedia, a to bez akejkoľvek prípravy, že počas pojednávania sa začína takpovediac od nuly, že sa nemôžu uplatňovať žiadne práva, dodatočné reči a čo tak všetko existuje. Väčšina písomností, ktoré dajú rodičia vo svojej pri napísať, nemá s deťmi vôbec čo do činenia. Tu bude iba pokračovať boj rodičov, a to raz pochopíte, to chápe každá sudkyňa a každý sudca. OSPOD bolo oslobodené od záväzku vypracovávať písomné správy ... pod jednou podmienkou: Spolupracovníčka a spolupracovníci musia byť osobne prítomní. To malo tiež iba prednosti: pojednávanie v krátkom čase, oni boli tu, skúsenosti spolupracovníčok a spolupracovníkov boli aktuálne, oni boli vysoko aktuálni. A v tejto situácii sme teda začali s termínmi.

A ďalej sme ešte niečo dohodli. Keď sme sa v roku 1992 dali dohromady, neprizvali sme len advokátov. Ale pozvali sme samozrejme tiež poradne, ktoré podľa nášho názoru pracovali úplne nesystematicky, a povedali sme im, že to zvládneme len vtedy, ak budú mať záujem spolupracovať s nami na tomto koncepte, na tomto ciele, ak budú spolupracovať v tom zmysle, že dajú rodičom termín počas dvoch týždňov. Na tom sme sa zhodli, a predovšetkým sme sa dohodli na tom, že pri tom nechceme dosiahnuť žiadnu veľkú harmóniu a blaženosť - jedná sa často o silno konfliktné situácie, okolo traumatických skúseností rodičov v súvislosti s rozvodom a odlúčením - ale povedali sme si - dáme si

žrdku úplne nízko: My by sme chceli dosiahnuť, aby sa rodičia dali kvôli deťom znovu do diskusie, nič viac. My nechceme, aby teraz zavládla pre dieťa nejaká blaženosť, tak vysoko si žrdku nedávame, ale rodičia majú kvôli deťom spolu začať diskutovať na úrovni ako rodičia, a nie ako pár.

Potom sme prešli k tomu, že sme v prípadoch, ktoré sa súdne prejednávajú, skúšali nájsť zodpovedajúcu úpravu počas pojednávania, v rámci rozhovoru. To sa darilo na základe súčinnosti advokátov stále lepšie a dnes sa to darí veľmi dobre. Prečo? Pretože obhajcovia majú menej práce a majú spokojnejších mandantov. Mandanti sú toho názoru, že to bol výkon ich advokátov, odporúčajú svojho obhajcu ďalším - a tým to bolo, keď spolupracovali. My im každopádne vraveli, odvolávajú sa na to a odovzdávajú to ďalej.

A má to ešte ďalšiu úplne rozhodujúcu prednosť: Advokáti sa dohodli, že budú všetci spolupracovať. Je to tiež veľmi zaujímavé z hľadiska odmeny právneho zástupcovi. Je iba jeden termín. Advokát vybaví stránky takpovediac počas pojednávania. A na začiatku týždňa im už nestojí zasa pred dvermi a nekričí: ona mi tie deti zasa nedala a on mi tie deti zasa odovzdal špinavé a s oneskorením.

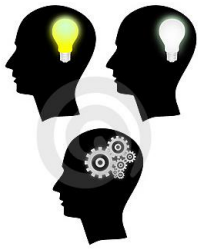
Dohodli sme sa, že sa s touto skúsenosťou obrátíme na verejnosť, čo bolo napokon miestnou tlačou veľmi dobre doprevádzané a pripravené. Medzitým sme od advokátov dostali informáciu, že sa to medzi všetkými ľuďmi rozkríкло, že nemá vôbec žiadny zmysel hľadať iného právnik, keď toho prvého chceme poveriť návrhom na výhradnú starostlivosť a on povie, že to nejde, že to na súde neprejde. Ten druhý povie to isté. A takto si to počas doby obyvateľstvo uvedomuje. To bolo pre mňa veľmi zaujímavé, keď som to od advokátov zistil.

Tieto návrhy u nás nemáme, nemáme ani jeden návrh. Žiadny advokát takýto návrh nepodá, pretože vie, že takáto úprava je zastaralá a nemá na súde vôbec žiadnu šancu. Napokon medzitým sú všetci advokáti o spoločnej starostlivosti presvedčení. Advokátom by tiež už chýbal tento spôsob úpravy.

Ak sa nám nepodarí počas ústneho konania vo veľmi spornej situácii dôjsť k úprave, potom odporúčam rodičom ísť do poradne. To všetko je plán, ktorý je dohodnutý so všetkými spolupracovníčkami a spolupracovníkmi poradne, ktorí spolupracujú aktívne v našom koncepte, ktorému hovoríme pracovný kruh. No dobre, musím ešte niečo poznamenať - to oni nechcú, tí rodičia. Hovoria: predsa nie som hlúpy a nepotrebujem žiadnu terapiu ani žiadne vyšetrenie a teraz príde nátlak súdu, spolupracovníčky a spolupracovníci OSPOD tiež naliehajú počas pojednávania, v rozhovoroch, a teraz aj advokáti začínajú naliehať. A to je úplne rozhodujúce. Teraz povedia advokáti svojim stranám, odporúčame vám to tiež. Povedia to úplne nahlas, to je správne, poradňa je veľmi kvalifikovaná. Máme vysoko kvalifikovanú ponuku a navyše ešte aj bezplatne. Len si to predstavte. Dostanete vysoko kvalifikovanú ponuku od skvelo vzdelaných ľudí a bezplatne.

V tejto situácii, ktorá môže v priebehu rokovania trvať desať minút alebo ešte dlhšie, začne jeden rodič skúšať získať zdanlivú procesnú výhodu a povie: "OK, ja súhlasím, ja tam idem." Ale vnútorne o tom nie je vôbec presvedčený. A teraz je druhý rodič úplne sám a myslí si, teraz je všetko stratené a vraví: "No dobre, ja tiež súhlasím, urobím to tiež."

A teraz ide spolupracovníčka alebo spolupracovník OSPOD s oboma rodičmi, vezme ich ako deti, ako svoje malé deti za ruku a ide s nimi do poradne, a tam dostanú termín - to je pevná súčasť nášho pracovného projektu - kratšia 14 dní. Súdne konanie sa neukončuje, ale iba odročuje. Tak to chcú tí z poradne. Tí proti tomu zo začiatku bojovali a hovorili, že sa učili, že nemôže byť žiadne poradenstvo, ktoré je nariadené. To je už storočná skúsenosť pri vyučovaní psychológie: Neexistuje žiadna vynútená spolupráca.

Tieto diskusie trvali dlho. Stručne povedané, existuje, síce nie nariadená, ale pod týmto typom nátlaku. Najskôr by neexistovala ako nariadená, nefungovala by ako rozhodnutie, ako rozhodnutie, kde jeden by odchádzal ako porazený a druhý ako víťaz, ale existuje pod týmto nátlakom, v rámci týchto mechanizmov s ktorými pracujeme a necháme pôsobiť na účastníkov. Existuje. Robíme to už veľa veľa rokov. Je to poradňami čisto vyhodnocované, a ako nám bolo oznámené, v 96% prípadov sa spolupráca zo začiatku nedobrovoľná stala dobrovoľnou. A rodičia potom raz zistia,

že je to tak dobre. A napokon nikto nemá dosť sily vydržať tento boj po celý život. A spoznajú, že ono to funguje.

Ešte neukončené súdne konanie sa vznáša nad tým ako Damoklov meč. V súčasnosti hovoria poradcovia, že je naozaj dobré takto pracovať, ešte oveľa lepšie ako bez súdneho procesu, ktorý nad všetkým visí. Problém mlčanlivosti poradne, ktorá vlastne pracuje úplne autonómne - ako ona pracuje, ako dlho ona pracuje, to je výhradne v jej autonómii - nie je žiadna komunikácia medzi súdom a poradňou. Ale vo všetkých veľmi sporných prípadoch ukázala prax, že sú rodičia zastupovaní právnikmi, bez výnimiek. Takže komunikácia beží po línii "súd - advokáti" a tým je zabezpečený stály tok informácií.

Jedného dňa príde oznámenie od právnikov: "Môžeme konanie ukončiť. Môžeme to zaprotokovať? Našli sme riešenie." My sami sme s takýmto výsledkom nepočítali. Hovorili sme si, aj keby to bolo pri tých poradniach len 20% a nie 96%, boli by sme spokojní, to už by sa deťom oplátilo.

Bolo obdobie, medzi rokmi 1996 a 1999, kedy nebolo ani jedno jediné sporné rozhodnutie. Bolo veľmi veľa sporných procesov, to nesmie človek zamieňať, veľmi veľa. Ale nebolo ani jedno jediné sporné rozhodnutie. Povedal som vám, že sme mali v roku 1992 počet spoločnej starostlivosti 20%, od roku 1996 60%. Zistili sme, že sa spory naraz začínajú presúvať na právo styku, keď bol strach preč. Opatrovnícke konania boli totiž boj "Všetko alebo nič", ktoré často končili v rezignácii, keď bolo rozhodnuté v neprospech toho rodiča, ktorý nemal deti v starostlivosti au ktorého deti neboli. Často zmizli deti tomu druhému rodičovi z očí a naopak druhý rodič zmizol zo zorného poľa deťom. Akonáhle tento strach, s ktorým rodičia žili, akonáhle tento strach "všetko alebo nič" zmizol - potom ide o detaily práva styku. Ale u tých sporných rozhodnutí, o ktorých ja hovorím, ide o oboje, starostlivosti i právo styku. Napokon teraz máme od roku 1998 podiel spoločnej starostlivosti 100%.

Opakujem ešte raz: Náš cieľ je dostať rodičov do diskusie. To sa darí, to je možné, keď sa na tom podieľajú všetky profesie. Súčinnosť všetkých profesií je rovnako dôležitá. Ide pritom o rovnocennosť. Funkcie sú rôzne, ale súčinnosť je rovnako dôležitá. Keď jedna profesia nespolupracuje, celý systém, s ktorým my robíme, nefunguje. Z toho dôvodu by sme chceli, aby bola politickou cestou vytvorená v nejakej forme platforma tak, že sa bude jednať o štandardnú ponuku a štandardný spôsob práce.

Z pohľadu verejnej správy je to cenovo výhodné. Tie úpravy sú trvalé, oni (rodičia, pozn. Prekladateľ'a) nie sú u advokátov pred dvermi, nie sú neustále pri OSPOD ako trvalý problém. A je ešte niečo úplne rozhodujúce. Neexistujú žiadne opravné právne prostriedky. Keď ste s rodičmi našli nejakú úpravu a vštepili im, že oni obaja musia opäť prevziať zodpovednosť a ďalej ju vykonávať, neexistujú žiadne právne prostriedky. Ale zdroje, ktoré sa tak v súdnictve uvoľnia, tie my v prvej inštancii, potrebujeme.

Ľudia požadujú vysoko kvalifikované rozhodnutie v prvej inštancii, krátkodobo - a nie po piatich alebo desiatich rokoch v inštancii tretej. Škandinávské krajiny zvládajú toto umenie s veľmi veľkým úspechom. To je niečo, čo sa musíme naučiť.

SOCIÁLNA KURATELA - prílohy

ZISŤOVANIE RODINNÝCH POMEROV

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany, odbor sociálnych vecí a rodiny, odd. sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately si Vás dovoľuje požiadať o vyplnenie nasledovného dotazníka z dôvodu komplexnejšieho spoznania maloletého klienta a jeho rodiny, s ktorou bude pracovať. Uvedený dotazník bude súčasťou spisovej dokumentácie týkajúcej sa maloletého dieťaťa. V súlade s § 20 a § 21 zákona 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov slúži dotazník na sociálne šetrenie na základe, ktorého podáva kolízny pracovník písomnú správu súdu. K uvedenému dotazníku pridá aj zistenia zo šetrenia pomerov v domácnosti a zisťovanie názoru dieťaťa.

Žiadame Vás o poskytnutie pravdivých informácií. Ak niečo nebudete vedieť vyplniť pracovník sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Vám poskytne k tomu poradenstvo.

*nehodiace sa prečiarknite

Osobné údaje o dieťati:

Meno a priezvisko dieťaťa: Vek dieťaťa:.....

Dátum a miesto narodenia dieťaťa: Pohlavie:.....

Rodné číslo dieťaťa:

Trvalé bydlisko dieťaťa:

Na akej adrese sa dieťa v súčasnosti zdržiava?

.....

S ktorým rodičom?.....

Koľko času trávi s otcom?:

.....

Koľko času trávi s matkou? :

.....

Školské zariadenie, ktoré dieťa navštevuje (adresa):

.....

Ročník

Navštevuje školský klub detí (družina)? * Áno / Nie

Chodí dieťa na obedy? * Áno / Nie

Aké krúžky dieťa navštevuje v školskom zariadení?

.....

Uhrádzate za ne poplatky? Koľko ?

.....

Aké krúžky dieťa navštevuje mimo školy?

.....

Uhrádzate za ne poplatky? Koľko ?

.....

Akého detského lekára dieťa navštevuje ?

.....

Akého stomatológa dieťa navštevuje ?

Akých odborných lekárov dieťa navštevuje ?

Osobné údaje o rodičovi: otec matka (zakrúžkujte)

Meno a priezvisko:

Rodné meno: Dátum a miesto narodenia:

Adresa trvalého pobytu:.....

Adresa prechodného pobytu (kde sa v súčasnosti zdržiavate):

.....

Adresa na doručovanie pošty:

Telefón / mobil:

do práce: (od-do):..... domov:(od-do):.....

Email:

Bývanie:

(nehodiace sa prečiarknite)

Byt / Dom vo vlastníctve / v prenájme

Počet izieb:

Bývate s kým?

Zamestnanie rodiča a financie:

Vzdelanie:

Zamestnávateľ:

Adresa zamestnávateľa:.....

Pracovná pozícia:

Popíšte akú máte pracovnú dobu?

.....

.....

.....

Mesačné príjmy:

Mesačné výdavky:

.....

Rozpíšte podrobne najčastejšie sa opakujúce výdavky:

.....

.....

.....

Rozpíšte ako často máte mimoriadne výdavky a aké:

.....

.....

.....

Využili ste poradenstvo:

a) ÚPSVaR – referát poradensko-psychologických služieb

b) psychológa

c) mediátora

d) advokáta

e) iné (napíšte koho)

Poznámka k poradenstvu:.....

.....

Zverenie a starostlivosť

Snažili ste sa doteraz o dohodu s druhým rodičom ohľadne zverenia a styku s dieťaťom?*

Áno / Nie

Popíšte akým spôsobom a s akým výsledkom:

.....

.....

.....

.....

Deti zveriť do striedavej osobnej starostlivosti* súhlasím / nesúhlasím

Deti zveriť do starostlivosti* otca / matky

Dôvod prečo chcete zveriť dieťa len jednému z rodičov:

.....

.....

.....

.....

V prípade zverenia dieťaťa do Vašej starostlivosti aký navrhujete styk druhého rodiča s dieťaťom:

.....

.....

.....

.....

Zabezpečovanie rodičovských povinností

Vyplňte nasledujúci zoznam , ktorý dokladuje ako ste vy a druhý rodič zabezpečovali rodičovské povinnosti za posledných 12 mesiacov pred rozvodom / rozchodom a ak ide o dieťa ktoré je najmenej 12 mesiacov po materskej dovolenke. Neuvádzajte žiadne skutočnosti, ktoré sa udiali po rozchode / do doby rozchodu (odlúčenia detí od jedného z rodičov).

(A) Denné fyzické potreby a starostlivosť:

Príklady: kŕmenie, ukladanie do postele a vstávanie, starostlivosť keď dieťa je choré alebo nepokojné, kúpanie, česanie, osobná hygiena, obliekanie, oddych a hranie, ochranný dohľad, doprava

Matka____% Otec____%

Poznámka:.....

.....

(B) Rozvojové potreby:

Príklady: učenie chodenia, rozprávanie a návyky pri jedle, návyk na toaletu, rozvoj seba poznania a dospievania, spoznávanie okolia, výlety, fungovanie v živote, disciplína, návyky ...

Matka____%

Otec____%

Poznámka:.....

.....

(C) Príprava do školy :

Príklady: pomoc pri domácich úlohách; komunikácia s učiteľmi a vychovávateľmi, kontrola domácich úloh, sledovanie pokroku v škole a sledovanie školských aktivít

Matka____%

Otec____%

Poznámka:.....

.....

(D) Rozvoj sociálnych zručností:

Príklady: komunikácia s okolím, učenie dieťaťa ako mať a rozvíjať dobré vzťahy s priateľmi, bratmi, sestrami a dospelými

Matka____%

Otec____%

Poznámka:.....

.....

(E) Zdravotná starostlivosť:

Príklady: zabezpečovanie ošetrovania a návštev u lekára, doprevádzanie dieťaťa k lekárovi a k zubárovi, komunikácia o zdravotnej starostlivosti o dieťa s lekármi a ďalšími poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti o dieťa doma, keď je choré.

Matka____%

Otec____%

Poznámka:.....

.....

(F) Starostlivosť o domácnosť:

Príklady: varenie, žehlenie, pranie, nákupy, udržiavanie domácnosti v poriadku, opravy v domácnosti...

Matka____%

Otec____%

Poznámka:.....

.....

Rozhodovanie o podstatných záležitostiach dieťaťa

Vysvetlite ako máte vy a váš manžel / partner rozdelenú zodpovednosť pre rozhodovanie o podstatných záležitostiach pre vaše dieťa. Túto informáciu uveďte za posledných 12 mesiacov pred rozvodom. Neuvádzajte žiadne informácie od doby podania návrhu na rozvod / do doby rozchodu.

Riešili ste vy a váš manžel/partner, vždy zásadné rozhodnutia uvedené v zozname spoločne?

____Áno

____Nie

Ak ste odpovedali "Áno", nemusíte ďalej vyplňovať zoznam, skončili ste túto sekciu. Ak ste odpovedali "NIE", prečítajte si bod 2.

Uveďte v percentách podiel času pre každý typ rozhodnutia, pokiaľ ste sa vy a váš partner dohodli na dohode o rozhodovaní.

Pre každý typ rozhodnutia čísla v prázdnych políčkach musia dať spolu číslo 100. V položkách (G) a (H) môžete uviesť ďalšie typy rozhodnutí a doplniť tieto položky tak ako v prvej časti.

(A) Meno dieťaťa:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(B) Výber školy:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(C) Bežná zdravotná starostlivosť:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(D) Náboženstvo:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(E) Starostlivosť o dieťa:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(F) Školské aktivity:	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(G) _____	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%
(H) _____	Spoločne ___%	Matka ___%	Otec ___%

Školské, mimoškolské a športové aktivity

Popíšte školu, ktorú vaše dieťa navštevuje, aktivity po škole a rozpis záujmových činností. Škola zahŕňa predškolské zariadenia aj škôlku. Vysvetlite kedy a ako chodia deti do školy a na ďalšie aktivity a kedy a ako prichádzajú domov.

.....

.....

.....

.....

Žiadne z našich detí nenavštevuje školu, škôlku ani detské jasle, ani záujmovú činnosť

.....

Starostlivosť o dieťa

Vysvetlite dohody o súčasnej starostlivosti o dieťa poskytovanú dieťaťu inými osobami ako rodičmi.

.....

.....

Žiadne z našich detí nemá zabezpečovanú starostlivosť inými osobami – len rodičmi

Vysvetlite, kto sa stará o deti a aký je časový plán starostlivosti o dieťa.

.....

.....

.....

.....

.....

ĎALŠIE INFORMÁCIE - Uved'te akékoľvek ďalšie informácie, o ktorých si myslíte, že by súd mal vedieť ohľadne vašej starostlivosti a starostlivosti druhého rodiča o vaše dieťa

.....

.....

.....

.....

.....

Mená, priezviská a dátumy narodenia súrodencov (prípadne aspoň rok narodenia alebo vek), škola či zamestnanie:

1.

2.

3.

4.

Iní rodinní príslušníci:

Starí rodičia zo strany matky, mená, priezviská, adresy:

.....
.....

Starí rodičia zo strany otca, mená, priezviská, adresy:

.....
.....

Uved'te čo si vážite (páči sa Vám) na druhom rodičovi Vášho dieťaťa / detí:

.....
.....
.....

Dátum šetrenia:

Čas šetrenia (od - do):

Podpis pracovníka/pracovníčky UPSVAR:

Podpis rodiča:

Šetrenie ÚPSVaR Topoľčany priamo v domácom prostredí rodičov dieťaťa

Šetrenie u rodiča otec / matka

Meno rodiča:

Bydlisko rodiča :

Dátum a čas bola návšteva uskutočnená

*nehodiace sa prečiarknite

Byt / Dom Počet izieb:

So sociálnym zariadením / Bez sociálneho zariadenia / Iné

Stručný a výstižný opis zariadenia (vystihujúce podčiarknúť, príp. dopísať):

jednoduché

účelné

moderné

luxusné

hudobné nástroje

umelecké zbierky

iné

Funkčnosť (podčiarknite miestnosti, ktoré má dom / byt):

obývacia izba

pracovňa

spálňa

detská izba

iné

Je byt / dom prispôsobený potrebám dieťaťa? Áno / Nie

Čím?

Kde sa rodina schádza:

k jedlu

k spoločenským činnostiam

súkromie jednotlivých členov

Je v byte / dome priestor na prípravu jedla? Áno / Nie Kde?

Kde sa skladujú potraviny?

Ktorá miestnosť je pre ich obyvateľov najdôležitejšia?

Má dieťa priestor na učenie? Áno / Nie Ak áno, kde ?

Dieťa spáva: a) má samostatnú posteľ aj izbu

má samostatnú posteľ, nie izbu

spáva v posteli s niekým z členov domácnosti (s kým)?

iné.....

.....

Popis správania rodiča:

Správanie rodiča pri rozhovore:

a) Priateľské b) Nepriateľské c) Arogantné d) Povýšenecké

e) Manipulatívne f) Nesmelé g) Otvorené otázkam h) Pohostinné

i) Iné (popíšte):

.....

Šetrenie prostredia rodiča:

Ako sa rodič správal počas návštevy?

.....

.....

.....

.....

Ako sa rodič správal k dieťaťu, ak bolo v jeho domácnosti, prípadne ako sa o dieťati vyjadroval?

.....

.....

.....

.....

Situácie, ktoré treba uvádzať:

Ak pri návšteve sa v plnej miere ujme hostiteľstva napr. babička, či iní člen domácnosti

b) Ak sa niekto, kto žije s rodičom dieťaťa v domácnosti neukáže sociálnej pracovníčke

Prílišná pozornosť venovaná niečomu inému než sociálnemu šetreniu (psom, mačkám, telefónu, televízii, nervózne pozeranie na hodinky...)

Kontakt dieťaťa s rodičom: (Uvádza sa ak dieťa bolo v domácnosti)

Dieťa sa túli k rodičovi rodič dieťa pohladí dieťa počúvlo príkaz rodiča je kontaktné

Dieťa a znalosť prostredia:

Dieťa sa vyzná v byte / dome vie vyhodiť papierik vie priniest hračku má "svoje" návyky
má svoje obľúbené miesta v byte / dome

Ako dieťa reaguje na návštevu? Hanblivé Komunikatívne,

Uved'te skutočnosti, ktoré ešte považujete za podstatné:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis pracovníka/pracovníčky UPSVAR:

Podpis rodiča:

PRÁVNÁ OBLASŤ - prílohy

Legislatívny proces (8.3.2010): Návrh na novelizáciu zákona o rodine

Na marcové rokovanie Národnej rady SR (2010) bol predložený návrh poslancov NR SR Martina Kuruca a Juraja Lišku, v spolupráci s aktivistom Jozefom Ďurčekom, na schválenie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.

Podľa dôvodovej správy navrhovaná novelizácia má za cieľ zaviesť do praxe slovenských súdov a porozvodovej starostlivosti osvedčený systém striedavej starostlivosti o deti po rozvode rodičov, ktorá zabezpečuje dieťaťu primeraný kontakt s obidvoma rodičmi, redukuje porozvodovú traumatizáciu detí, prispieva k citovej vyrovnanosti a zdravému psychickému vývoju detí a predstavuje najlepšiu a najefektívnejšiu formu porozvodovej starostlivosti o deti.

Prehľad navrhovaných zmien:

- ✓ explicitne zakotvuje právo dieťaťa na starostlivosť a výchovu obidvoch rodičov aj po rozvode, či rozpade rodiny, pričom dieťa má právo na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávného osobného styku s obidvomi rodičmi.
- ✓ *striedavá starostlivosť o dieťa* je uvedená priamo v zákone, čím bude umožnená striedavá starostlivosť aj vtedy, ak jeden z rodičov blokuje snahu druhého rodiča o uzatvorenie dohody rodičov o úprave výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvode tým, že s ňou nesúhlasí,
- ✓ ustanovuje sa súdu *možnosť zveriť dieťa do striedavej starostlivosti oboch rodičov* za podmienky súhlasu aspoň jedným z rodičov dieťaťa, pričom súd musí skúmať, či bude takáto starostlivosť v záujme dieťaťa,
- ✓ ak súd zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, *druhý rodič má právo na pravidelné informovanie sa o dieťa*, tohto práva sa môže domáhať na súde.

Dôvodová správa

Všeobecná časť:

Cieľom novelizácie zákona o rodine je zaviesť do praxe slovenských súdov a porozvodovej starostlivosti osvedčený systém striedavej starostlivosti o deti po rozvode rodičov. Striedavá starostlivosť zabezpečuje dieťaťu primeraný kontakt s obidvoma rodičmi, redukuje porozvodovú traumatizáciu detí, prispieva k citovej vyrovnanosti a zdravému psychickému vývoju detí. Striedavá starostlivosť sa na základe skúseností viacerých krajín, ako USA, SRN, Nórsko a Česká republika ukazuje ako najlepšia a najefektívnejšia forma porozvodovej starostlivosti o deti.

V USA jednotlivé štáty uplatňujú striedavú starostlivosť temer 25 rokov, V SRN bola striedavá starostlivosť upravená v príslušnom zákone v roku 1998 ako základná východisková starostlivosť, ktorá pretrváva aj po rozvode rodičov. Podobne v Českej republike sa novelizácia zákona o rodine v roku 1998 zamerala na zavedenie striedavej starostlivosti do právneho poriadku ČR.

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.“

Podľa čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Rodičia, alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia, majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí pritom byť záujem dieťaťa.“

Striedavá starostlivosť o dieťa znamená, že dieťa sa zverí do starostlivosti striedavo jednému a druhému rodičovi na presne stanovené časové obdobie opakovane. Súd zároveň vymedzí práva a povinnosti rodičov uplatňujúce sa počas týchto časových období.

V súhrnnej Správe o stave rodovej rovnosti na Slovensku a o činnosti Rady vlády SR pre rodovú rovnosť za rok 2008, ktorá bola schválená vládou 8.4.2009 a Národná rada SR túto správu odobrila na svojej 44. schôdzi, sa uvádza: „Rodová rovnosť je základným atribútom právnej a sociálne spravodlivej demokratickej spoločnosti a jej dosiahnutý stupeň je ukazovateľom uplatňovania demokratických princípov ... vzhľadom aj na zvyšujúcu sa rozvodovosť je dôležitým ukazovateľom rodovej rovnosti v oblasti rodiny počet jednorodičovských rodín. Väčšina detí býva po rozvode pridelená matkám, pričom zákon o rodine neumožňuje striedavú starostlivosť“.

Jednorodičovské rodiny podľa pohlavia (1990, 2001)

		1990	2001
Počet rodín	Matka	159 342	213 983
	Otec	31 589	32 375
Podiel zo všetkých jednorodičovských rodín v %	Matka	83,50%	86,90%
	Otec	16,50%	13,10%

Zdroj: UNECE – gender statistics

Štatistické údaje Hospodárskej komisie OSN pre Európu (UNECE) hovoria jasnou rečou - z porovnania rokov 1990 a 2001 je zrejmé, že trend zverovania detí do starostlivosti otcom bol za sledované obdobie v Slovenskej republike výrazne klesajúci, čo by samo o sebe neznamenal katastrofu, keby súčasne s týmto trendom súdy umožňovali deťom styk s obidvomi rodičmi v dostatočne pravidelnom, rovnocennom a rovnoprávnom rozsahu.

Otcovia v Slovenskej republike majú záujem o porozvodovú starostlivosť o dieťa. Prax súdov v Slovenskej republike je žiaľ taká, že rodič, ktorému nie je dieťa zverené do starostlivosti (v drvivej väčšine otec), sa môže s dieťaťom stretávať, na základe súdneho rozhodnutia, väčšinou 2x do mesiaca cez víkend. Otcovia nesúhlasia s tým, aby boli práva ich detí a rodičovské práva a povinnosti otcov zdeformované na pár dní do mesiaca za situácie, že dieťa je zverené do osobnej starostlivosti matky. Stretávanie sa otca s dieťaťom 2x do mesiaca cez víkend je iba o tom, aby dieťa úplne na otca nezabudlo a aby mal otec aspoň minimálnu motiváciu platiť na dieťa výživné – tu sa v žiadnom prípade nedá hovoriť o tom, že by takýto otec mal možnosť dieťa vychovávať. U detí vzniká riziko syndrómu zavrhnutého rodiča (The Parental Alienation Syndrome – PAS alebo SZR).

Byť dobrým otcom je nepochybne silný motív, ktorý motivuje mužov k úsiliu o rovnosť. V súčasnosti si aj na Slovensku stále viac mužov uvedomuje, že sú pre svoje deti dôležití a chcú s tým niečo urobiť.

Navrhovaná zmena Zákona o rodine poskytuje súdom možnosť využiť striedavú starostlivosť a tým tlmiť rozvodové a porozvodové súboje o deti medzi rodičmi. Je žiaľ bežnou praxou, že rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti bráni druhému rodičovi v styku s dieťaťom a je žiaľ bežné i to, že rodič, ktorému bolo dieťa zverené do starostlivosti, dieťa proti druhému rodičovi štvie, ohovára druhého rodiča, či inak psychicky vplýva na dieťa, aby toto dieťa nemalo rado druhého rodiča. Súčasná situácia pri vykonateľnosti rozhodnutí o styku s deťmi je katastrofálna, prietahy v samotnom konaní a prietahy pri výkone rozhodnutia spôsobujú, že vzťah medzi rodičom, ktorý má záujem sa so svojím dieťaťom stretávať a týmto dieťaťom úplne zanikne, resp. oslabí sa tak, že rodič a dieťa stratia záujem tento vzťah vôbec ešte riešiť, pokračovať v ňom, či rozvíjať ho. Zároveň však stratia ďalšiu dôležitú vec - presvedčenie, že štát, ktorého sú občanmi, je pripravený a schopný poskytnúť akúkoľvek ochranu ich zákonným právam. Navrhovaná zmena zákona minimalizuje uvedené riziká - skúsenosti z krajín, kde je v praxi aplikovaná striedavá starostlivosť to potvrdzujú.

V USA sa dlhodobo pohybuje štatistika rozhodnutí súdov o zverení detí do striedavej starostlivosti okolo 20% - striedavá starostlivosť nie je vhodná pre každé dieťa, či pre každého rodiča a preto je asi úroveň 20% možným „stropom“. V Českej republike bolo v roku 2008 iba 4,5% detí zverených do striedavej starostlivosti, avšak toto percento veľmi dynamicky z roka na rok rastie! Na Slovensku bolo v roku 2008 rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti ovplyvnený život 11172 detí. Ak by sme vytvorili interval počtu detí, ktorých sa bude približne striedavá starostlivosť na Slovensku každoročne týkať, tak môžeme hovoriť o intervale 4,5% až 20% ročne s tým, že údaj z ČR je stále rastúci!

Rozsah navrhovaných zmien nevyžaduje zmeniť pôvodnú systematiku zákona, ani prijatie nového zákona.

Návrh novelizácie zákona je v súlade s Ústavou, inými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Predkladaný návrh novelizácie zákona nepredpokladá zvýšenie nárokov na finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu ani rozpočtov obcí a nezakladá nároky na pracovné sily a organizačné zabezpečenie.

B. Osobitná časť

§ 24 ods. 2

Navrhované nové ustanovenie odseku 2 explicitne zakotvuje právo dieťaťa na starostlivosť a výchovu obidvoch rodičov aj po rozvode, či rozpade rodiny. Právo dieťaťa na starostlivosť obidvoch rodičov má svoj základ v článkoch 3 a 18 Dohovoru o právach dieťaťa s cieľom vytvoriť pre dieťa stabilné pozitívne prostredie aj po rozvode, či rozpade rodiny. Doteraz mohli rodičia realizovať určitú formu striedavej starostlivosti o dieťa iba vtedy, ak uzatvorili medzi sebou dohodu rodičov a súd ju schválil podľa stále platného § 24 odsek (2) Zákona o rodine: „Rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností možno nahradiť dohodou rodičov. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná.“

Oproti pôvodnej úprave bude priamo v zákone uvedená striedavá starostlivosť o dieťa, čím bude umožnená striedavá starostlivosť aj vtedy, ak jeden z rodičov blokuje snahu druhého rodiča o uzatvorenie dohody rodičov tým, že s ňou nesúhlasí. Väčšinou je dôvod to, že sa chce pomstiť bývalému partnerovi (ak majú obidvaja rodičia záujem o zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti a súčasne jeden z rodičov nesúhlasí so striedavou starostlivosťou bez toho, že by predložil súdu dôkazy, ktoré by potvrdili škodlivosť striedavej výchovy na dieťa, tak sa jedná s vysokou pravdepodobnosťou o snahu o pomstu

druhému rodičovi). Cez striedavú starostlivosť rodič, ktorému by v súčasnosti súd dieťa nezveril do osobnej starostlivosti podľa ešte stále platných „zvykov“, bude môcť v budúcnosti svoje dieťa aj naďalej vychovávať tak, aby to bolo v záujme dieťaťa a aby tak boli lepšie naplnené potreby dieťaťa!

Navrhované ustanovenie odseku 2 je formulované tak, aby mal súd možnosť zveriť dieťa do striedavej starostlivosti. Skúsenosti z Českej republiky hovoria o tom, že súdy iba postupne zvyšujú percento rozhodnutí, ktorými zverujú deti do striedavej starostlivosti. Súdy postupne opúšťajú zastarané myslenie, že matky sú dobrými rodičmi a otcovia sú zlými rodičmi. K tomuto posunu v myslení súdov pomáha i to, že otcovia v Českej republike sa obracajú so svojimi podaniami aj na Európsky súdny dvor v Štrasburgu.

Formulácia „Ak so striedavou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa tak súd musí skúmať, či bude takáto starostlivosť v záujme dieťaťa“, núti súd, aby vždy skúmal, či striedavá starostlivosť o dieťa bude v záujme dieťaťa, či by nedošlo k citovému strádaniu dieťaťa, či by rozvoj dieťaťa bol úplný, najmä po stránke citovej, rozumovej a mravnej, pokiaľ by dieťaťu nebola umožnená striedavá starostlivosť. Súd sa musí odvrátiť od sledovania rodových stereotypov u rodičov, či pohlavia rodičov a musí sa vždy zamerať iba na potreby dieťaťa a na to, či budú tieto potreby dieťaťa striedavou starostlivosťou naplnené.

K § 24 ods. 3

Navrhované ustanovenie odseku 3, vedie obidvoch rodičov k tomu, aby aktívne hľadali vzájomnú dohodu o výchove a starostlivosti o dieťa. Rodič, ktorý nebude ochotný, alebo schopný dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa (pred, či po rozpade rodiny), dáva týmto svojim správaním priestor na vlastnú diskvalifikáciu v konaní pred súdom. Táto formulácia dáva súdom a aj rodičom návod na výkon rodičovstva v tom, že dohoda rodičov je lepšia, než súdne pojednávanie. Očakávaným efektom je i to, že rodičia by mali aktívne hľadať dohodu rodičov o porozvodovej výchove detí za pomoci mediátora, alebo psychológa a mal by postupne pribúdať počet dohôd rodičov, ktoré budú súdu predložené na schválenie, čím sa zjednoduší a skráti súdne konanie.

Navrhované ustanovenie explicitne zakotvuje do zákona právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov aj po rozvode, či rozpade rodiny, čo je v súlade s čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. Vychovávať dieťa je možné iba vtedy, ak sú otec a matka dostatočne často a dostatočne dlho s dieťaťom. V navrhovanej zmene zákona je zámerne použité spojenie „udržiavania pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi“ pretože súčasná súdna prax v rozhodovaniach vo veci styku otca s dieťaťom nie je o rovnocennom, či rovnoprávnom osobnom styku dieťaťa s obidvomi rodičmi.

Je dôležité dať súdu možnosť, aby o striedavej starostlivosti mohol rozhodnúť aj z moci úradnej. Ak je výchova a starostlivosť o dieťa nielen právom, ale aj prvoradou povinnosťou každého z rodičov, tak potom je na mieste, aby súd s prihliadnutím na záujem dieťaťa (alebo ku konkrétnej jeho potrebe byť vychovávaný obidvomi rodičmi) mal možnosť v odôvodnených prípadoch o striedavej starostlivosti rozhodnúť aj autoritatívne.

K § 24 ods. 4

Uvedené ustanovenie iba formálne spresňuje už v zákone zakotvené právo obidvoch rodičov na primerané informovanie o dieťati. Informácie sa týkajú zdravotného stavu, školských výsledkov a pod.

SúčasnÉ znenie zákona

§ 24

(1) V rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverenÉ do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného.

(2) Ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

(3) Rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností možno nahradiť dohodou rodičov. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná.

(4) Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

(5) Súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov dbá na právo toho rodiča, ktorému nebude maloleté dieťa zverenÉ do osobnej starostlivosti, na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati. Rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverenÉ do osobnej starostlivosti, môže sa práva na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati domáhať na súde.

§ 25

(1) Rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvode.

(2) Ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.

(3) Ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd obmedzí styk maloletého dieťaťa s rodičom alebo ho zakáže.

(4) Ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený podľa odseku 1 alebo 2, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti.

(5) Ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa a ak to vyžadujú pomery v rodine, súd môže upraviť styk dieťaťa aj s blízkymi osobami.⁶⁾ Ustanovenia odsekov 1 až 4 sa použijú primerane.

§ 26

Ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

DOSLOV

Ako zostavovateľovi tohto zborníka mi pripadla ťažká a dôležitá úloha: preosiať desiatky článkov a textov rôznej povahy, charakteru, úrovne i vypovedacej hodnoty a urobiť výber. Slovo výber, v západných jazykoch často prekladané ako voľba alebo selekcia, tu nadobudlo oba významy: bolo nutné zvoliť tie najlepšie texty a tie menej vhodné „selektovať“.

Ťažkosť tohto výberu spočívala v tom, že za každým takýmto textom vidím predovšetkým človeka; jeho príbeh, jeho úsilie, jeho boj, jeho porážky, jeho malé víťazstvá nad každým ďalším dňom, ktorý prežíva bez svojich detí. Lebo to je väčšina našich autorov, to sme my – rodičia bez detí. Každý z nich sa pokúsil na svojej úrovni, svojimi slovami vysloviť v podstate tú istú myšlienku, tú istú túžbu, ten istý cieľ. Rovnako bolo ťažké zoradiť a pripraviť texty tak, aby sme sa vyhli opakovaniu rovnakých tém; hoci na druhej strane je vo všetkých článkoch prítomná spomínaná jediná myšlienka, a to, že ľúbime svoje deti, rovnako ako ony nás; že majú právo na našu lásku, prítomnosť a starostlivosť a že my máme právo na ich smiech, hry, radosť a malé detské trápenia. Myšlienka, že naše deti a my samotní máme právo na spravodlivosť a na obnovenie prirodzeného práva (i povinnosti) byť si navzájom plnohodnotnou súčasťou našich životov. Nie vždy sa podarilo vyhnúť sa opakovaniu tohto „leitmotívu“, avšak veríme, že to len zdôrazní naliehavosť a páľivosť problému.

Dôležitosť tohto zborníka je zrejmá: predmetom článkov je totiž neuspokojivý stav pri rozhodovaní o zverení detí do starostlivosti po rozchode rodičov, najmä fatálna nedostatočnosť mnohých zákonov, ako aj štátom vykonávaného dozoru nad ich realizáciou, aplikáciou a vymožiteľnosťou. Nejde nám o nás samotných – my sme predsa dospelí občania, s plnými právami a schopnosťami i (často obmedzenými, či obmedzovanými) možnosťami brániť sa. Ide predovšetkým o naše deti, o vaše deti, o našu spoločnú budúcnosť. Deti sú budúcnosťou, sú prežitím. Ak dovolíme, aby sa už v mladom veku osobne stretávali v úlohe obetí s takouto nespravodlivosťou, zlovôľou a hanebnou neschopnosťou štátu, naša budúcnosť je stratená. Hrozí nám reálna možnosť, že z našich detí vyrastú pri zverovaní jednému rodičovi chladné bytosti, neschopné lásky, komunikácie, bez akejkoľvek viery v čokoľvek, vykorenené, zmätené, vo vnútri zlomené a slabé, choré a zúbožené.

Články, ktoré sa nachádzajú v tomto zborníku, hovoria jednou rečou, jedným jazykom, rovnakým, akým hovoria všetci dobrí, normálni, zdravo uvažujúci a cítiaci ľudia na tejto planéte; akým hovorili naši rodičia, ich rodičia, celé generácie rodičov pred nami – a akým hovoríme aj my, ich deti. My, deti a zároveň rodičia, ktorí sa snažia získať si úctu a hrdosť svojich predkov i potomkov; rodičia, ktorí sa nemusia báť, ani hanbiť pozrieť sa komukoľvek do očí, ktorí sa celou svojou dušou, celým svojím srdcom a celou svojou silou pokúšajú ďalej ísť cestou človeka.

Bolo nám dané narodiť sa, žiť a zomrieť; bolo nám dané pracovať, odpočívať, veriť i neveriť, snívať aj robiť chyby; boli nám dané vzostupy aj pády. Rovnako nám však bolo dané robiť dobro; bolo nám dané v každej chvíli svojho života vedieť presne a bez akejkoľvek možnosti omylu, čo je dobré a čo je zlé – cítime to, **vieme to**, niekde v sebe. Cítime to prinajmenšom preto, lebo nám

to vštepili naši dobrí rodičia. Sme povinní predávať toto posolstvo našim deťom tak, ako bolo odovzdané nám; a ak nám niekto, hoci aj druhý rodič, toto právo upiera, búra tým nielen chrám, ktorým je on sám, ale aj chrámy, ktorými sú naše deti. Dovolím si parafrázovať: „Čokoľvek urobíte inému, urobíte samému sebe !“

Jednako bolo potrebné z tých premnohých slov a textov vytvoriť zbierku, systém triezvych, informatívnych slov, konkrétnych, objektívnych, hmatateľných. Bolo potrebné, ba prepotrebné vytvoriť z ničoho, z tmy a bolesti aspoň malú iskierku, ktorá by zapalovala plameň.

Všetkým, ktorí sa ešte len zamýšľajú nad manželstvom, či rodičovstvom; všetkým, ktorí sú rodičmi a chcú pre svoje deti urobiť tú jedinou správnu vec, to jediné správne rozhodnutie; všetkým, ktorí zastávajú úrady a verejné funkcie, pri ktorých spolurozhodujú o osudoch detí; všetkým, ktorí majú v hrudi ľudské srdce, živú dušu, zdravý rozum a aspoň štipku svedomia – vám všetkým, nám všetkým je určená táto kniha.

Pretože my, všetci títo ľudia, niekde v sebe jasne cítime a jasne vieme, že striedavá osobná starostlivosť je tá správna vec, to správne rozhodnutie, ktoré od nás žiada ... kto vlastne? Aha – predsa deti samotné ! Naša povinnosť, náš dlh voči deťom spočíva v hľadaní spôsobov, ako sa takáto forma starostlivosti dá realizovať a nie v hľadaní dôvodov, prečo sa nedá realizovať. Nakoniec, ako hovorí vynikajúce nemecké príslovie: Kde je vôľa, tam je cesta !

Naše poďakovanie patrí všetkým autorom, ktorých citujeme i tým, ktorých sme hádam zabudli nedopatrením citovať; i všetkým konkrétnym bezmenným otcom a matkám, ktorých deti sú bývalým partnerom každodenne, minútu po minúte, hodinu po hodine, týždeň čo týždeň, celé mesiace, ba i celé roky bezdôvodne, iracionálne, nezrelo a vrcholne sebecky okrádané o ich druhého milujúceho a milovaného rodiča.

Veríme, že už zakrátko, čím skôr, nastanú v našej spoločnosti také zmeny, aby sa žiaden z tých strašných a krutých scenárov v budúcnosti nemohol zopakovať. Vynaložíme všetky naše sily a schopnosti na to, aby o niekoľko rokov už otcovia a matky neriešili starostlivosť o deti po rozchode pre ne takým drastickým, ich záujmom absolútne nezodpovedajúcim spôsobom, akým je zverenie do výlučnej starostlivosti jedného rodiča. Veríme, že to, čo sa dnes zdá mnohým možno smiešne a neuskutočniteľné, bude o niekoľko mesiacov, či rokov bežnou a normálnou realitou a nikto nebude môcť pochopiť, ako sme niekedy my mohli žiť bez automaticky nariadovanej striedavky.

Obsah

Miroslav Sabol / Barbora Kamrlová: Domov na striedačku.....	4
Ako určil súd.....	4
Kľúčové slovo: dohoda.....	4
Rovnocenná možnosť výchovy.....	5
Načo zákon?.....	5
Dieťa má právo na oboch rodičov	6
Ladislav Ďurkovič : Povinná striedavá osobná starostlivosť oslobodí deti od sporov rodičov.....	7
Petr Cihlár : Prezentace pro odborný seminář Stálé komise pro rodinu a rovné příležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR	8
OSPOD	8
Lékařka	8
Jak jsme ke střídavce dospěli ?	8
Hana Soudná: Čtyři roky střídavé péče	10
Klára Ehlová: Chci žít u táty i mámy!.....	11
PhDr. Tomáš Novák: Mýty o střídavé péči o dítě po rozvodu	12
Jana Pužmanová: Střídavá výchova jako způsob porozvodové péče o děti	14
Mgr. Erik Bogdan: Striedavá starostlivosť o deti - stav a otázky.....	16
Petr Cihlár: Střídavka jako pomsta?	20
Adriana Hovoričova-Gelienová: Vzkaz pro ženy - matky	22
List rozvedenej matky	23
Ing. Ol'ga Pietruchová: Dieťa na striedačku.....	24
Petr Cihlár: Kdy nařídit střídavou péči o děti.....	26
Desať základných zásad pre obdobie pri rozvode (rozchode)	27
Petr Cihlár: Rady pro otce bojující o střídavou výchovu.....	28
I. Na úvod si řekneme, co je třeba vědět	28
II. Co je třeba udělat	28
III. Závěr	29
Pět rád pre obdobie zostavovania plánu striedavej starostlivosti o dieťa	31
Návrhy časových plánov pri striedavej osobnej starostlivosti o dieťa	32
Deti vo veku do 1 roka.....	32
Deti vo veku 1 až 2 roky	32
Deti vo veku od 3 rokov.....	33
Deti vo veku od 4 rokov.....	33

Deti vo veku od 5 rokov a predškolské deti	34
Deti vo veku 6 - 13 rokov	34
Deti vo veku 13 - 18 rokov	34
Ako s peniazmi? Ktorý z rodičov čo financuje?	35
Iné príklady časového rozvrhu striedavej osobnej starostlivosti	36
Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 3-3,5 mesiaca	37
Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 6-6 mesiacov.....	37
Časový harmonogram striedavej starostlivosti - schéma striedania 6-6 mesiacov.....	38
P. Cihlár: Problematika hodnotenia fungovania striedavej starostlivosti	39
Všeobecné podmienky fungovania striedavej starostlivosti.....	39
Sledovanie stavu versus predvídanie budúcnosti	39
Otázka komunikácie rodičov	39
Otázka rozdielnosti výchovy	40
Otázka veku dieťaťa	40
Otázka názoru detí	40
Otázka blízkosti bydlísk, školy	40
Striedavka - moderný experiment ?	41
Vedľajšie účinky striedavej starostlivosti	41
Záver	41
Zdroje	41
Ing. Aleš Hodina: Střídavá péče a školní docházka.....	42
STRIEDAVÁ STAROSTLIVOSŤ VO SVETE.....	43
Monika Welzel: Střídavá výchova v Kanadě.....	43
Ing. Vodička: Střídavá výchova v Evropě - prezentácia.....	44
Společná a střídavá péče v jednotlivých státech	46
Česká republika, 2008	46
Lucembursko.....	46
Velká Británie.....	47
Španělsko.....	47
Itálie	47
Austrálie	47
Norsko.....	48
Francie	48
Nizozemí.....	48
Belgie	49

Nemecko – Cochemský model	49
USA.....	51
Empirická studie norské vlády o střídavé výchově (2007)	53
Norsko – rozchod rodičů	55
Niekoľko rád v prípade medzinárodného únosu dieťaťa.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
ČO NA TO MEDZINÁRODNÉ PRÁVO ?.....	56
DEKLARÁCIA PRÁV DIEŤAŤA.....	57
IUDr. Otakar Motejl: Závěrečné stanovisko ombudsmana ve věci únosu dětí ze zahraničí.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2010 ve věci sp. zn. III. ÚS 1206/09	60
Nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna 2010 ve věci sp. zn. I. ÚS 266/10	62
IUDr. Zuzana Stavrovská: Na odmietnutie striedavej osobnej starostlivosti musí byť preukázaný zákonný dôvod.....	64
IUDr. Bronislava Pavelková : Striedavá osobná starostlivosť ako súčasť rodinného práva v súdnej praxi na Slovensku.....	66
PhDr. Jiří Tyl: Soudní praxe úpravy porozvodové péče o děti.....	69
Úmluva o právech dieťaťa	70
Kvantifikace práva dieťaťa na rodiča	70
Důsledky porušování zákona o rodině na vývoj dieťaťa	71
Závěr:.....	72
Bronislava Švehláková: Čo si o striedavej starostlivosti myslí mediátorka ?.....	74
SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA DETÍ A SOCIÁLNA KURATELA.....	75
Mgr. Ida Želinská : Dnešný systém robí z detí citových mrzákov	76
Striedavá osobná starostlivosť očami kolízneho opatrovníka	77
Mgr. Eva Riečicová: Kolízny pracovník a jeho práca s rodinou.....	79
Striedavá osobná starostlivosť - kompetencie a limity kolízneho opatrovníka	84
Mgr. Ida Želinská: Sociálno-právna ochrana nie je terapia, ale úradný výkon	87
Je treba stanoviť jasné pravidlá	88
Sociálny pracovník a súd.....	89
Rovnoprávne postavenie rodičov je nevyhnutné kvôli deťom	89
Mimosektorová spolupráca	89
Kroky k zlepšeniu.....	90
Striedavá osobná starostlivosť nariadená súdom aj proti vôli matky – z pohľadu kolízneho opatrovníka / sociálnej pracovníčky	91
Dá sa prežiť rozvod bez úrazu?	94
Dieťa a rozvod rodičov.....	97
Obdobie pred rozvodom.....	97
Obdobie rozvodu.....	98

<i>Obdobie po rozvođe</i>	98
<i>Dôsledky – dopad na dieťa a jeho dospelosť</i>	99
<i>Čo je v neprospech dieťaťa a čo môže dieťaťu pomôcť?</i>	99
Mgr. Dáša Balogová: Striedavá výchova – cesta k zachovaniu rodičovstva	100
PhDr. Štefan Matula: Zachovanie dvoch rodičov je pre dieťa prospešnejšie.....	102
Mgr. Lýdia Adamcová	103
Doc. PhDr. Vladimír Täubner, CSc.: Otec ako možný model partnera svojej dcéry.....	105
PhDr. Eduard Bakalář, CSc. : Důvody pro smysluplný a láskyplný vztah rozvedeného rodiče s dítětem...	108
<i>A. Riziko dramatického vývoje, případně „pohromy“ pro domácnost osamocené matky a dítětem</i>	108
<i>B. Riziko vzniku syndromu zavržení rodiče (SZR)</i>	108
<i>C. Riziko nepříznivého vývoje dítěte – s konkrétními, ověřitelnými ukazateli</i>	109
<i>D. Další rizika</i>	110
Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum (výber)	113
PhDr. Jan Frůwirth, PhD. - Přehľad výskumov o striedavke	124
Metaanalýza 33 reprezentativních studií.....	124
Metaanalýza 33 studií – závěry	124
Přínosy střídavé péče pro rodiče	125
Nařízení střídavé péče proti vůli některého z rodičů.....	126
<i>Negativní dopady svěřením do výlučné péče matky</i>	126
Dr. Linda Nielsenová : objektivní vyhodnocení dopadů střídavé výchovy na psychiku dětí.....	128
Vědecká expertíza hovoří jednoznačně pro střídavku :	128
Objektivní zjištění rozsáhlého amerického a evropského výzkumu shrnula do osmi přehledných bodů:	129
Ing. Aleš Hodina: Předsudky proti střídavce.....	131
MUDr. Jiří Švarc : Syndrom zavrženého rodiče	134
PhDr. Eduard Bakalář, CSc. : Jak nezralé matky vytěšňují otce ze života dětí.....	137
<i>I. Proč se nezralé matky takto chovají?</i>	138
<i>II. Systém vytěšňování</i>	138
<i>Sesterské strategie: Hyper-protektivita a narcistické zneužití</i>	140
<i>Závěr - širší pohled do budoucna</i>	141
Pamela Stuart-Mills Hoch, Robert Hoch : Úspěšná reintegrace vztahů u těžce odcizených dětí a jejich rodičů	143
Pamela Stuart-Mills Hochová, ředitelka programu.....	143
<i>Jaké řešení má k dispozici Nadace Rachel?</i>	144
<i>Nyní některé zkušenosti z praxe</i>	146
Jan Piet de Man: Zájem dítěte v rozvodové praxi	149
<i>Zájem dítěte</i>	149

<i>Obvyklá, výlučná péče</i>	149
Jiné – nouzové řešení.....	150
Všeobecně : rovnováha v rozhodovacím právu otce a matky.....	150
Pobyt dítěte.....	150
Spor o dítě	151
Rovnoměrně se střídající ubytování.....	152
Všeobecné srovnávací výzkumy	153
Srovnávací studie o nařízené střídavé výchově.....	155
Všeobecné závěry.....	156
DŮSLEDKY PRO PRAXI.....	157
Rovnoměrná střídavá výchova.....	157
Bezpečnostní opatření	158
Vyvarovat se kontaktů mezi rodiči	158
Rozvodová a rodinná mediace.....	158
DÍTĚ MÁ PRÁVO NA OBA RODIČE	158
Prof. Dr. jur. Roland Proksch: Průvodní průzkum k realizaci nových úprav k reformě dětského práva....	160
RIEŠENIA LIGY OTCOV.....	164
Deklarácia rovnoprávného rodičovstva	166
Preambula	167
Zmeny v zákone o rodine	168
Zmeny v Občianskom súdnom poriadku.....	168
Zmeny súvisiacich zákonov.....	169
Odôvodnenie navrhovaných zmien	169
Jürgen Rudolph: Cochemský model - šanca pre naše deti.....	178
SOCIÁLNA KURATELA - prílohy.....	182
ZISŤOVANIE RODINNÝCH POMEROV	182
Šetrenie ÚPSVaR Topolčany priamo v domácom prostredí rodičov dieťaťa	190
PRÁVNÁ OBLASŤ - prílohy.....	193
Legislatívny proces (8.3.2010): Návrh na novelizáciu zákona o rodine	193
Dôvodová správa.....	193
Všeobecná časť:.....	193
Súčasný znenie zákona.....	197
DOSLOV	199